ЕЛИН ПЕЛИН

съчинения

5

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ЕЛИН ПЕЛИН

Съчинения
в шест тома

ПОД РЕДАКЦИЯТА НА
ТОДОР БОРОВ, КРЪСТЬО ГЕНОВ,
ПЕНЬО РУСЕВ

Български писател

ЕЛИН ПЕЛИН

Том пети

ЯН БИБИЯН, ЯН БИБИЯН НА ЛУНАТА
ПРИКАЗКИ

София · 1978

РЕДАКЦИЯ И СЪСТАВИТЕЛСТВО
КРЪСТЬО ГЕНОВ

Ян Бибиян

Невероятни приключения на едно хлапе

ПОРТРЕТ

В едно малко градче, при една висока планина, при една голяма река имаше едно хлапе. Но то не приличаше на другите деца от градчето. То беше малко по-друго. Първо, то никога не вчесваше косата си и затова тя стоеше на главата му чорлава на челото и смачкана отстрани, прилична на изгоряла от слънцето трева, през която е минала цяла чердá телци. Върху нея никога не бе поставяна шапка, защото това дете, което другарите му кой знае защо наричаха Ян Бибиян, не можеше да търпи шапка на главата си, а и никаква шапка не можеше търпеливо да стои на една такава глава. Колкото пъти и да попаднеше някаква шапка върху чорлавите коси на Ян Бибиян, тя не стоеше там повече от една минута, падаше или отхвръкваше сама и никой вече не можеше да я намери.

Второ, никаква дреха не можеше да стои върху набитото и здраво тяло на Ян Бибиян здрава и чиста повече от един ден. Веднага тя съвсем изгубваше всякакъв приличен вид, изгубваше цвят и получаваше странни лепкави петна, кой знае от какво. Кал и прах я покриваха, ръбовете ѝ се напукваха, сякаш се засмиваха, и през тия отвори се напречваха като тънки ситни зъби скъсаните конци на шева.

Ян Бибиян не търпеше никакви обуща. Той обичаше

да ходи бос и затова ходилата му бяха разплескани като жаби, пръстите — разперени, а кожата на коленете му беше груба, мазолеста и нацепена така много от вятър, студ, вода и други неизвестни причини, че понякога от някои от тия цепнатини течеше кръв. Върху кожата с нокът той понякога написваше името си Ян Бибиян и то личеше отдалеч, като написано с тънко тебеширче.

Бедните му родители полагаха много труд и грижи, за да вкарат в пътя своето любимо и единствено момче, ала напразно. Нищо не помогна: нито сълзите на майка му, която денонощно работеше чуждо и тъчеше на стана, нито съветите на трудолюбивия му баща, които понякога се превръщаха в плесници или дърво. Баща му гледаше с големи грижи единственото лозе, що имаше, и носеше от планината дърва с магаренцето си, което по характер и послушност далече надминаваше непоправимия Ян Бибиян.

Понеже нищо не помагаше за облагородяване душата на любимия им син, родителите му се отчаяха, вдигнаха ръка от него и го оставиха на грижите на провидението.

И така Ян Бибиян заживя на улицата. Той престана да посещава училището. Другарите от махалата, с които по-рано играеше, го оставиха, едно — защото се бояха от него, и, друго — защото нямаше какво да ги свързва с него.

Ян Бибиян не искаше да знае. Той бе доволен. И почна да се занимава по своему и да избягва по особен начин скуката, която му причиняваше безделието.

Той обичаше да стои до някой срутен зид край града и чакаше да мине някое куче, върху което да хвърли камък, някое дете, на което да вземе шапката и да

я хвърли на земята, някой нещастен просяк или циганин, за да пусне камък в торбата му, някой колар, за да подплаши конете му.

Когато тия работи му омръзваха, той тръгваше да скита из града и спираше в чаршията, където имаше толкова забавни работи.

СРЕЩА С ДЯВОЛЧЕТО

Веднъж Ян Бибиян скиташе извън града съвсем безцелно. Всички деца бяха кое на училище, кое на работа. Пък беше хубав пролетен ден, когато цъфтят овошките, когато полето е зелено и когато птиците, които бяха надошли от юг, приготовляваха гнездата си. Всеки беше зает с работата си и Ян Бибиян нямаше с кого да се забавлява. Сутринта той стоя дълго пред дюкяна на махленския кацар с желание да открадне едно мъничко трионче. Искаше му се да претрие някое и друго ябълчево дърво в овощната градина на чича си. Кацарят, който познаваше Ян Бибиян, го нахока и пропъди:

— Какво зяпаш, крадливо хлапе? Я си обирай крушите оттук! Такива мързеливци не обичам да стоят пред дюкяна ми.

Ян Бибиян се оплези на кацаря и бързо офейка, като се закани да му направи някоя пакост.

Ян Бибиян отиде да скита извън града. Той дълго стоя на моста на реката и хвърля камъни в бистрия вир долу, където играеха весело дребни рибки. После се качи на една стара върба и дълго време кука като кукувица. Сетне излезе на пътя и хвърли няколко камъка подир един автомобил, който със светкавична бързина префуча край него и го покри с облак прах.

Дълго гледа след автомобила Ян Бибиян, най-после посочи малкото си юмруче по следите му и се закани.

Какво да прави? Нещо чоплеше немирната му душа и не му даваше спокойствие. Тоя ден не му се удаде да направи никаква накост. Без успех останаха всичките му лоши замисли и той вървеше недоволен и мрачен. Сплесканата коса на главата му изглеждаше като повехнала трева над някоя кратунена саксия.

Опита се да подсвирне, но устата му беше разкривена от недоволство, затова нищо не излезе.

Отведнъж под краката му се совна един голям зелен гущер, удари го с опашка по петата и се мушна в разсипаната ограда на едно лозе.

Очите на Ян Бибиян светнаха от радост, повехналата му коса сякаш се освежи, изкривената му от недоволство уста се изправи и той подсвирна живо. Хубавото зелено животно изпълзя на една нагрята от слънцето плоча до оградата и се спря. То дори си обърга главата към Ян Бибиян, като че искаше да му каже нещо.

Ян Бибиян се наведе, взе един голям камък, дебнешком пристъпи няколко крачки и хвърли към гущера. Макар че камъкът падна близо до зеленото животно, то не се уплаши. Тогава Ян Бибиян реши да го улови жив. Той почна да се приближава към него и да говори тихо:

Аз съм Ян Бибиян,
аз съм малък като залък,
силен като великан.

Но гущерът не дочака да се протегне към него мръсната ръка на Ян Бибиян, а изви гъвкавото си тяло и побягна.

Ян Бибиян предпазливо и тихо тръгна след него.

Гущерът навлезе в лозето и като криволичеше твърде сръчно между току-що раззеленилите се млади вейки, излезе в малката горичка на баирчето, оттам скри в една долина, преплетена с тръни и къпини. Сред къпините имаше голям камък. Гущерът изпълзя на тоя камък.

Ян Бибиян не го изпускаше от погледа си. Той го следеше с живите си очи и почна да оглежда камъка и да търси място, откъде най-лесно може да се покачи върху него. Гущерът забеляза движенията на малкия, плъзна се по камъка и изчезна в една голяма дупка под него.

— Фют! — извика недоволен Ян Бибиян и махна с ръка.

Отведнъж из дупката, която беше под камъка, изскокна едно малко човече, скочи на камъка и каза:

— Ей, хлапе, защо ме викаш?

— Аз не те викам — каза Ян Бибиян и почна да разглежда учудено това дете, което никога не беше виждал.

— Как не си ме викал? Нали ти преди малко извика «Фют»!

— Да, но тебе не виках.

— Аз съм малко дяволче и се казвам Фют — каза странното човече и почна да подскача върху камъка и да се смее.

Ян Бибиян не се уплаши от дяволчето. Напротив, то му хареса и той почна да го гледа с любопитство и с усмивка. То донякъде приличаше на Ян Бибиян, само че бе по-слабо и много пъргаво. То скачаше бързо и леко като бълха и много лукаво въртеше очите си. А като се смееше, в устата му блещяха хубави бели зъби.

Отстрани на челото му, под рошавата му коса, се подаваха две малки рогчета. Отзаде му се мяташе дълга опашка.

Дяволчето отведнъж спря да скача и попита приятелски:

— Как ти е името?

Ян Бибиян вдигна глава и каза важно:

Аз съм Ян Бибиян,
аз съм малък като залък,
силен като великан.

— Ян Бибиян, Ян Бибиян! — почна да пее и да подскача дяволчето. — Твоето име много ми харесва. Искаш ли да станем приятели? Аз нямам никакви другари. Моят баща, старият дявол Фюфюнко, ме изпъди, защото цял месец не можах да направя никаква пакост и никакво зло на никого. Той ме наказа да живея далеч от него в тая дупка дотогава, докато не стана способен да върша пакости и да правя зло на хората.

Ян Бибиян слушаше мълчаливо и с внимание разказа на дяволчето и усещаше в душата си радост, че се запозна с такова интересно момче.

— Ян Бибиян, приемаш ли ме за другар? — извика високо дяволчето и подскокна на един крак.

— Приемам! — каза с готовност Ян Бибиян. — И моят баща е вдигнал ръка от мене. Само че по друга причина. Твоят баща се е отказал от тебе, защото не си способен да правиш пакости, а моят баща се отказва от мене, защото съм способен само за пакости и за нищо друго.

— Ах! — извика дяволчето, скочи от камъка и прегърна Ян Бибиян. — Ян Бибиян, ти ще ме научиш да

правя и аз пакости. Аз ще те слушам и ще ти помагам във всичко. Аз зная много изкуства. Аз мога да се преправям на всички животни и да подражавам гласовете им. Мога да ставам невидим. Мога да виждам в тъмно, мога още много и разни работи.

Ян Бибиян прегърна приятеля си и заскача от радост.

Откога, откога той търсеше такъв другар! Сега вече няма да се скита сам.

ПЪРВИЯТ ИЗПИТ

Като се хванаха за ръце, Ян Бибиян и дяволчето Фют излязоха из тръняливата долчинка и се упътиха към реката. Ян Бибиян беше особено доволен, че си намери другар, и беше горд, че тоя негов другар е дяволче. Ухилен и щастлив, той от време на време подскачаше с всичка сила:

— Варда! — като че пред него имаше сума хора, които пречеха на пътя му.

А наоколо нямаше никого. Беше тихо и безлюдно. По тревичките хвъркаха пеперуди, някъде свиреше щурче, малки пиленца се боричкаха по трънете. Но Ян Бибиян продължаваше да подскача и да вика «варда», защото, сдружен с дяволчето, се чувствуваше силен.

Фют — малкото дяволче — вървеше редом с Ян Бибиян, от време на време подскачаше като него на един крак и крадешком му хвърляше лукави погледи. Ухиленото му лице показваше, че и той е доволен от другаря си.

— Ян Бибиян! — извика отведнъж Фют. — Макар че, както те гледам, много ми харесваш, но право да си кажа, не те познавам добре и ме е страх от тебе.

— Защо се боиш? — попита учудено Ян Бибиян.

— Боя се да не ме оставиш. Аз обичам да правя странни работи и ти, ако не ми помагаш, по-добре да се разделим още сега.

— Ей — ухили се Ян Бибиян, — не вярвам да си по-голям пакостник от мене.

— Кой знае — рече със съмнение Фют. — Аз трябва да те изпитам.

— Скоро ще се увериш — каза Ян Бибиян и така силно тупна Фют по рамото, че той се сви и извика от болка.

Така като се разговаряха, те стигнаха до ливадите, които се простираха край реката. Тук под една стара върба с прогнил дънер спряха да си починат на сянка, защото слънцето беше се издигнало високо и печеше силно. Двамата се изтегнаха на зелената трева, щастливи от великото безделие.

По едно време Ян Бибиян се повдигна и бутна Фют, който бе задрямал.

— Фют, ставай! Виж там, при оная стара кобила, пасе магарето на кацаря, който тая сутрин се опита да ме бие. Искаш ли да го пояздим?

Очите на дяволчето светнаха.

— Искам, искам — каза нервно то и скочи. — Аз отдавна познавам това животно и много ме е смях, като го видя. Но аз никога не съм се качвал на магаре. А ти?

— Ехе, колко пъти! — отговори с важност Ян Бибиян.

— Моят стар баща — рече дяволчето — не обича магарето, защото то е добро, смирено и послушно животно. Дяволите не обичат добрите и послушни животни — все едно хора ли са, или магарета. Магаретата

с голяма готовност помагат на хората и послушно мъкнат тежки товари, и безропотно понасят ударите на жилавите пръчки, с които незаслужено ги наказват техните господари.

Ян Бибиян не дочака Фют да доизкаже думите си, скочи и бързо се упъти към магарето на кацаря. То престана да пасе, вдигна глава и погледна мило и дружелюбно малкото момче, което се доближи до него.

Ян Бибиян го хвана за гривата и повика Фют с ръка. Фют заскача с тънките си крачета като скакалец през ливадата и отиде при магарето.

— Качи му се! — каза Ян Бибиян. — Нали никога не си яздил магаре? Качи му се, то носи леко и не тръска.

Дяволчето скочи пъргаво като бълха и се намери на гърба на кроткото магаре. Ян Бибиян се качи също. И двамата, хванати един за друг, смушиха доброто животно и почнаха да го препускат по ливадата.

Фют издаваше весели дяволски викове, а Ян Бибиян мушеше животното с големите нокти на пръстите си и викаше:

— Дий! Дий!

Магарето тичаше по ливадата, а мършавата кобила, която пасеше там, го гледаше съжалително.

— Искаш ли още по-бързо, Фют?

— Искам, искам! — извика Фют.

Ян Бибиян скочи от гърба на магарето, откърши една върбова пръчка и почна да шиба животното по задницата, ала то беше уморено от дългото тичане и не искаше вече да препуска. Тогава в главата на Ян Бибиян се мярна една чудесна мисъл.

Той отиде при кобилата, повдигна опашката ѝ и улови в шепата си няколко конски мухи, които обичаха

да се навират около краката ѝ. Тия мухи той пусна под опашката на магарето, върху гърба на което стоеше Фют и махаше радостно крака.

Магарето е чисто животно. То не може да търпи никаква муха по тялото си. Щом го полазиха хапливите насекоми, то полудя от страх и ужас, почна да реве, да тича със страшна сила по ливадите и да хвърля чифтета със задните си крака. Най-после се тръшна на тревата и почна да се търкаля. Дяволчето отскочи настрана, удари главата си в един пън, преви се и почна да вика и да плаче с всичка сила.

Ян Бибиян отиде при него и като видя грозното му сълзливо лице, обляно в кръв, почна силно да се смее.

Отведнъж дяволчето скокна и също почна да се смее. Кръвта, която обливаше лицето му, изчезна, като че никога не е била. То прегърна Ян Бибиян и му каза:

— Браво, браво, Ян Бибиян! Ти наистина си чудно момче. Виждам, че можем да бъдем приятели. Ти издържа първия изпит. Направи зло на едно невинно животно, направи зло на приятеля си, комуто счупи главата. И при това се смя от сърце тогава, когато аз плачех от болки. Ти си достоен за другар.

В това време като изпод земята изскочи старият кацар. Той бе видял как Ян Бибиян и неговият черен другар мъчат магарето му и идеше ядосан, с жилава дрянова пръчка в ръка. Той посегна и улови яката Ян Бибиян за врата, след това наведе главата му към земята и почна да го шиба с жилавата пръчка по изопнатата задна част.

Ян Бибиян завика от болки с нечовешки глас и замърда с всичка сила, за да се отърве от ръцете на кацаря. Ала той го държеше със силната си ръка като с железни клещи, удряше и повтаряше:

— Да помниш как се язди чуждо магаре, да помниш как се язди чуждо магаре!. . .

— Фют, къде си, Фют, спаси ме! — почна да вика за помощ Ян Бибиян, като видя, че не може да се отскубне от силните ръце на кацаря.

Фют благоразумно беше офейкал още при вида на дряновата пръчка и скрит зад една върба, със смях гледаше как биеха другаря му.

— Фют, ти нали всичко можеш, помогни ми, направи се на невидим и ощипи за крака тоя проклет кацар, защото задникът ми гори от огън! Ще ме убие, ще умра!. . .

Фют слушаше от прикритието си жалните думи на Ян Бибиян и се пукаше от смях.

След като го наби хубаво, кацарят пусна Ян Бибиян, удари му един ритник и си отиде.

Дяволчето гледà, докато кацарят се отдалечи, изскочи от прикритието си и отиде при Ян Бибиян.

— Ти защо ме остави да ме пребият! — развика се Ян Бибиян обиден. — Това ли ти е приятелството!

— Прощавай, Ян Бибиян — каза Фют, — ние, дяволите, макар че от нищо се не боим, от три неща ни е много страх — от миризмата на тамяна, от кръста и от дряновата пръчка. Още щом я видях в ръцете му, такъв страх ме хвана, че аз се разтреперах, побягнах и докато стигнах до върбата, три пъти се препънах.

— Така ли? — каза Ян Бибиян, който все още хлипаше и не можеше да се успокои. — Ще му дойде редът и аз да ти се отплатя за тая приятелска услуга. Помогни ми поне да се изправя на краката си!

Фют хвана Ян Бибиян под мишници и го вдигна.

— Олеле, боли! — хвана се Ян Бибиян за битото

място. Кръв течеше от месата му и цапаше скъсаните му панталони.

Тогава Фют се наведе и плю няколко пъти на раните му. Отведнъж те зараснаха, кръвта спря и Ян Бибиян усети, че болките му минаха. Той почна да подскача и да вика, дори запя:

— Не ме боли вече, не ме боли вече!

— И мене не ме боли вече! — каза Фют. — Само че тука на главата между рогчетата си усещам някаква цицина. Тя ме боли. О, как почна да ме боли!

Фют се хвана за главата и почна да криви лицето си от болка.

БЪРЗО ПРИЯТЕЛСТВО — БЪРЗА ВРАЖДА

Фют и Ян Бибиян нощуваха в една запустяла воденица, недалеч от града. В нея те се прибираха рано, още при залез слънце, свиваха се в един ъгъл, гдето бяха си поставили малко слама, и спяха сладко, докато изгрее слънцето, защото и двамата се уморяваха твърде много след дневното безцелно скитане, което, макар че им правеше голямо удоволствие, пак ги съсипваше.

На родителите на Ян Бибиян, макар и да бяха вдигнали ръка от сина си, пак им беше жално за него. Те мислеха да го накажат със своето престорено равнодушие, та по този начин да го вразумят, та той така, сам по себе си, да влезе в правия път. Ала когато синът им не се мярна цяла неделя в къщи, когато от никого нищо не чуха за него, бедните стари хора помислиха, че се е случило нещо лошо, и почнаха да се тревожат.

Майка му, която по цял ден седеше на стана, тъчеше и мълчаливо плачеше за съдбата на непослушно-

то си дете. А бащата излизаше често по пазара и разпитваше познати добри хора или децата, които се връщаха от училището, не са ли виждали някъде малкия му син — едно рошаво, немирно и непослушно момче, но все пак мило и обично.

Разпитваше бедният старец, но никой нищо не можеше да му каже.

Вие, драги читателю, ще попитате:

— Добре, ами къде се хранеше Ян Бибиян, защото без храна не може да живее нито лошият, нито добрият човек?

Дяволчето хранеше Ян Бибиян. То имаше способност да се прави невидимо и умееше да се промъква през най-малки дупки, дори през ключалките на вратите. Така то всеки ден отиваше в града, влизаше в големите магазини, гдето се продаваха разни съблазнителни неща, влизаше в сладкарниците и халваджийниците, влизаше в някоя богата къща, гдето надушваше, че готвят особено хубави ястия, взимаше каквото и колкото си иска и носеше на Ян Бибиян, който го чакаше някъде на затулено вън от града. И от тия крадени ястиета да видите как се оправи нашият Ян Бибиян, как му светнаха очите, как му се зачервиха бузите и как се разшириха плещите му! Сила изпълни цялото му тяло и походката му стана твърда, смела и сигурна като на някое диво животно.

И като видя Ян Бибиян, че дяволчето много се привърза към него, той, от изблик на сила, почна да се отнася зле с него, да го мъчи и да му се заканва. А един ден така го наби, че бедното дяволче почна да мирише на смачкана дървеница и за два дни изгуби способността си да става невидимо.

Нещо повече, то се разсърди и се закани да от-

мъсти по дяволски на Ян Бибиян, остави го и се загуби.

Още първия ден Ян Бибиян почувствува загубата на верния си приятел и се разкая за постъпката си. Но дяволите не обичат тия, които се разкайват, и приятелските чувства на Фют изстинаха.

Ян Бибиян за пръв път спа сам и гладен във воденицата. А на другия ден, като се събуди, той се почувствува още по-гладен и по-самотен. Тогава тръгна из гъстите върбалаци и буренаци край реката и почна да вика:

— Фют, Фют! Върни се пак! Обещавам ти, че никога няма да те бия така жестоко!

Ала никой не се обаждаше.

Той зничаше по всички хралупи, под всички къпинаци, които се сплитаха на колибки с бурените, дано съгледа скрит своя приятел, но него го нямаше. Вечерта се върна сломен и отчаян във воденицата. И като застана съкрушен пред вратата, Ян Бибиян въздъхна и си помисли:

«Ако и утре Фют не се яви, аз ще се върна при баща си и ще стана най-доброто момче в града.» Като помисли това, той го повтори с глас и влезе отчаян вътре. Но тъкмо да легне върху сламата, той видя наблизо разни съдове с храна, хляб и цял куп плодове.

«Не ме е забравило рогатото!» — каза радостно Ян Бибиян и лакомо заяде.

В това време вън се чу страшна глъчка. Някакви дрезгави гласове ту шушукаха, ту високо и припряно се разправяха.

Ян Бибиян изпърво много се изплаши. Той помисли, че това са стражари, изпратени от баща му да го уловят, изскочи из воденицата и побягна с всичка сила.

Ала наблизо нямаше никой. Тогава той пълзешком стигна до дънера на една стара кой знае колко века върба и се притаи. Но там, под нея, усети някакви движения; и странните гласове идеха оттам.

И когато се вгледа добре, той видя, че там бяха насядали черни стари дяволи.

Това съвещание бе съдбоносно за Ян Бибиян.

СТРАШНОТО ЗАСЕДАНИЕ

Дяволите бяха се събрали тук на важно събрание. Ян Бибиян полюбопитствува да чуе какво си говорят. Отначало тръпки го побиха от страх, като видя тия грозни, рогати чудовища, с мършави тела, с дълги ръце, които се размахваха като сухи клони, разлюлени от вятъра.

Имаше луна, а нощта бе тъмна, защото някакви черни, разпокъсани облаци я затуляха. Когато тя се промъкваше между тях и си подаваше пълното лице като някоя бедна хубавица между парцаливи черги, дяволите обръщаха тъмните си лица към нея и се чуваше стар дрезгав глас:

— Угасете луната! Угасете луната!

На върха на върбата с бързина на катерица се покачваше един стар дявол и духваше силно с уста. Черните облаци, които се рееха по небето, бързо се събираха и затуляха лицето на небесното светило. В тъмнината пак се почваха страхотни шушукания. Ян Бибиян отначало не разбираше нищо от това шушукане, но полека-лека слухът му се изостри, ушите му се отвориха, той почна да схваща отделни думи, а след това и цели разговори.

Дяволите един по един съобщаваха на своя глава-

тар кой какво зло е извършил през деня на хората и кой какво е намислил да извърши на другия ден.

Ян Бибиян разбра, че дяволите са една добре организирана банда за правене злини и че всеки един от тях е натоварен с особена мисия. Затова главатарят ги извикваше с дрезгавия си глас един по един.

— Началникът на убийците!

Пред него се изпречи един дявол, не черен като другите, а червен като кръв, с дълъг шиш в ръка.

— Какво извърши днес? — попита главатарят.

Червеният дявол разправяше страшни истории. Той накарал един млад човек да убие брата си, подбудил някакви хора да станат разбойници и да убият един богат търговец. Много други страшни убийства внушил той на хората.

Когато началникът на убийствата свърши, главатарят извика:

— Началникът на крадците!

Яви се един чер дявол с хитър поглед, с дълги ръце и почна да разправя.

След него главатарят извика началника на лъжците, началника на послушниците, началника на ленивите, на гордите, на присмивачите, на мъчителите, на тираните.

Всяко зло дело, всяко най-малко престъпление, всяка зла помисъл имаше по един дявол-началник.

Ян Бибиян разглеждаше всички с любопитство и с напрегнато внимание слушаше техните страшни разкази. Със затаен дъх той стоеше зад дънера на върбата, без да мръдне, и широко отворените му очи не пропущаха нищо незабелязано.

Настрана от всички седеше един стар дявол с печално лице, с влажни очи, с отпуснати ръце, потънал в някаква дълбока замисленост.

— А ти, старо, какво сполучи да направиш? Тебе ти е отнета всяка началнишка длъжност и ти по свой начин можеш да правиш всичко, каквото ти се удаде. Можа ли да направиш нещо? — обърна се към него главатарят.

— Не, главатарю страшни. Днес не можах нищо да направя, защото малкият ми син Фют се върна бит и аз трябваше да го наказвам и съветвам.

— А кой го е бил? — попита главатарят.

— Ян Бибиян — най-верният му приятел.

Като чу това, Ян Бибиян леко се сниши зад върбата и напрегна ушите си.

— Моят малък и мил Фют — продължаваше старият дявол, — колко пъти го съветвах, колко пъти го учих, но все пак той е много неопитен и се остави да бъде бит от човешка ръка. Сега има на главата си една голяма цицина, която вместо да заздравее, повече расте. Остави всичко друго, но той тъй много е обикнал другаря си Ян Бибиян, че постоянно плаче за него. Плаче, но го е страх от него, вече не иска да го види. Жалко, защото ще изпуснем момчето. То има всички лоши наклонности и щеше да стане наше послушно оръдие. Сега, ако го оставим, тоя Ян Бибиян може да стане добро момче. Тогава жалко за моя Фют, ще мине за неспособен и ще бъде навеки проклет от нас.

— Не е всичко изгубено — обади се един глас. — Ян Бибиян страда за приятеля си. И ако той знае утре да му занесе вода от Киселото кладенче, гдето извира под тая върба, цицината на Фют ще оздравее и двете момчета пак ще станат приятели.

В това време се чу далечното кукуригане на петли-

те. Дяволите се разшаваха неспокойни и в миг изчезнаха. Облаците по небето се разбягаха и луната освети земята със своята нежна, синкава светлина.

Ян Бибиян се прибра във воденицата, ала дълго време не можа да заспи.

Още в зори той взе малката стомничка, с която си служеха, напълни я с вода от Киселото кладенче и се запъти към канарата, гдето за пръв път се срещна с Фют. Качи се на нея и почна да вика:

— Фют! Ела! Фют! Ела! Ян Бибиян те чака!

ОТЧАЯНИТЕ РОДИТЕЛИ

Бедните родители на Ян Бибиян, след като напразно търсиха сина си и разпитваха по всички околни села за него, съвсем се отчаяха. Отникъде нищо не чуха за своето дете, което, макар и лошо, сега им домиля страшно. Бащата стана мълчалив и замислен и постоянно въздишаше, а майката цял ден проливаше горчиви сълзи, безутешно хлипаше, целуваше и прегръщаше малкото му портретче и викаше:

— Моето мило, моето сладко детенце! Къде пропадна, къде се изгуби? Разбойници ли те грабнаха, или гладни зверове разкъсаха твоето крехко тяло? Милото чедо на мама, ти все пак не беше толкова лош, за да заслужиш такава тежка участ! Твоите очички светеха като слънца и пълнеха със светлина нашата тъмна къщица. Твоят смях ни караше да забравим бедността и да се радваме, като че ли сме най-богатите хора на света.

Бащата, като слушаше думите, които майката нареждаше една от друга по-жални, разплакваше се и сърцето му се късаше от мъка.

— Не, не! Все пак в него имаше нещо добро. Може би той щеше да се поправи, като порасне. Дете бе той и детински бяха неговите лудории. Ние искахме да бъде мъдър и тих като нас възрастните. Ах, ах, какво направихме с това момче!

— Нека пак го потърсим — каза майка му. — В околността на града има такива пусти, недостъпни места, бурени и къпини. Нека потърсим навред!

И една сутрин те пак излязоха и тръгнаха с просълзени очи из околностите. Те вървяха полека, мълчаливо и претърсваха всяка трънка, всеки ров, всяко дере, обрасналo в трънки, всяка грамада камъни, потънала в бурени, всяка долчина, преплетена с къпини. Те се вмъкваха из такива гъсти и непроходими трънаци, където дори змиите не можеха да се промъкват. От време на време говореха жално:

— Синко Ян Бибиян, обади се, ако си тук! Бъди лош, но нека да знаем, че си жив!

Но тъкмо говореха това, отчаяни и изгубили всяка надежда да намерят любимото си дете, те се спънаха в една купчина пръст, направена всред трънените. Това беше един пресен гроб. Край него стоеше забит голям камък, а на камъка беше издълбан надпис:

Тук почива
между тръни и коприва
Ян Бибиян,
като патица заклан
от великия разбойник
Остронож Кръволан.

Като прочете това, майката падна върху прясната пръст и почна отчаяно да пищи, а бащата седна сломен и хълцания задавиха гласа му.

— Бедното дете, бедното дете! — чуваха се откъслечни думи посред неутешни хлипания.

— Ах — рече майката, — нима тук в тая тръница трябва да оставим да почива детето ни? Нека да го пренесем в гробищата, гдето лежат близките ни и роднините ни!

Майката и бащата почнаха с ръце да разриват малкото гробче и да хвърлят пръстта настрана. Когато вече пръстта беше доста изровена, от дъното на откритата дупка, в която те не намериха Ян Бибиян, изхвръкна една врана. Тя кацна върху камъка и проговори с човешки глас:

— Не плачете, Ян Бибиян е жив! Тоя гроб нарочно е изкопан от дявола, за да ви накара да не търсите момчето си, та да остане напълно под неговата власт. Аз бях хубаво момиче, но мене лош магьосник ме превърна на грозна врана. Ян Бибиян се сдружи със сина на дявола, но аз ще направя всичко, да го спася. Слушайте!

РАЗКАЗ НА ВРАНАТА

Майката и бащата на Ян Бибиян приседнаха на тревата до тоя лъжлив гроб и враната почна да им разправя:

— Аз съм дъщеря на един богат чифликчия и негово единствено дете. Ние живеехме в един голям и хубав град край река Дунав. Чифликът ни беше в близко село и повечето време прекарвахме там, особено през пролетта и лятото. Там аз си играех на свобода и воля по зелените ливади, берях цветя, тичах, виках и се радвах. Баща ми и майка ми много ме обичаха и много се грижеха за мене.

Сред нашия чифлик имаше един голям баир, покрит с гора. На самия връх на баира баща ми беше направил хубава беседка и ние често ходехме там на хладина и почивка. От тоя връх се виждаха далечни непознати гори, планини и селища. Аз разпитвах баща си за всичко. Исках да зная имената на тия непознати планини и села, питах колко са далече и желаех да ги видя.

Веднъж през лятото баща ми каза, че ще ни води с майка ми на далечна разходка, да видя отблизо всичко, което гледах отдалече. Бях на осем години и много се зарадвах. Чаках с нетърпение часа, когато ще тръгнем.

И ето един ден ние тръгнахме. Пътувахме с нашия хубав файтон, теглен от силни и здрави коне, карани от нашия стар и верен слуга. Аз много се радвах. Вървяхме по дълги бели пътища. Минавахме високи мостове, под които течеха буйни реки, спяхме в далечни градове.Така пътувахме няколко дена и най-после навлязохме в планината, която тъй много ме привличаше. Пътувахме полека по извити и стръмни пътища, които се провираха между букови гори. На всяка крачка виждахме изворчета, чешмички и кладенчета. Птички хвъркаха, зайчета тичаха по пътеките и подплашени сърни бягаха по поляните.

Аз се радвах, виках и пеех.

Отведнъж из гората се разнесе страшен гръм. Баща ми и майка ми се смъкнаха и паднаха на земята и аз видях около тях кръв.

Няколко страшни хора изскочиха на пътя, хванаха конете и почнаха да викат нещо.

Аз се уплаших, изпищях и побягнах из гората. Не зная колко време съм тичала. Попаднах в големи гъста-

лаци и не знаех накъде да вървя. Самотата на гората ме плашеше и аз не смеех да плача с глас, да не ме чуят и намерят страшните разбойници. Настъпи нощ. Уморена, гладна, с изпокъсани дрехи, аз се свих до дънера на едно дърво.

— Татко, майко! — плачех аз, ала наоколо никого нямаше.

И така от умора аз съм заспала.

Събудих се сутринта рано, треперещa от студ. Наоколо беше пусто. Аз тръгнах да скитам из гората дано намеря някой път.

Отведнъж чух едно звънче. Наблизо видях едно магаре, което свободно си пасеше из гората. Близо до него — едно момче, малко по-голямо от мене, събираше дърва.

Аз почнах да плача с глас. Момчето ме чу и дойде при мене. Разправих му всичко, то ми даде хлебец и ме наметна със скъсаното си палтенце, като ми каза:

— Не плачи, аз ще те заведа в града.

Като натовари магарето с дървата, то ме качи върху товара и ме заведе в града.

На площада бяха се събрали много хора. Там бяха донесли майка ми и баща ми, убити от разбойниците.

Някакви добри хора се смилиха над мене и ме прибраха. След два дена през града мина един морски офицер с хубавата си дъщеря. Те, като научили за страшната случка, дойдоха да ме видят. После ме взеха със себе си и ме отведоха в един град близо до морето. Тоя добър човек беше капитан на параход. Той ме обикна и ме осинови. И неговата дъщеря, която беше хубава мома, ме гледаше и се грижеше за мене като съща майка.

Но през една страшна нощ в морето излезе буря.

Черни облаци се спуснаха от небето със страшни светкавици и се сляха с бурните води. Ние стояхме на прозореца и гледахме занемели от страх. Изведнъж в тъмнината сред страшната буря като из дъното на морето излезе един страшен кораб, който преряза като светкавица вълните и приближи до брега. Някакви страшно дълги ръце се протегнаха от тоя кораб и ни грабнаха, мене и сестра ми, от прозореца. Грабна ни великият магьосник Мирилайлай и ни заведе в своето магьосно царство. Сестра ми той взе за жена, а мене преобрази на врана.

Но аз никога няма да забравя момчето, което ме намери в гората и ме спаси. Аз съм му много благодарна и вечно ще помня неговото име — Ян Бибиян.

— Ах, то е нашето изгубено момче! — заплака майката.

— Аз го следя и бдя над него. Той е попаднал в ръцете на дявола, но аз ще се грижа за него и за всяко зло ще го предупреждавам. А вие не го оплаквайте! Ян Бибиян е жив.

Като каза това, враната се вдигна тежко, отлетя надалече и се изгуби.

Родителите на Ян Бибиян останаха като смаяни. Ала надеждата се върна в сърцата им. Те разбраха, че съдбата не е оставила момчето им, че то е живо. Това ги утеши.

ДА ОТМЪСТИМ НА КАЦАРЯ!

Водата от Киселото кладенче отново възстанови приятелството между Фют и Ян Бибиян.

Тяхната кратка раздяла накара Ян Бибиян да поразмисли. Той, изоставен от родители и от другари, се

видя съвсем самотен, когато го остави и Фют. Дори някак страшно му беше без Фют. Затова той реши да бъде по-добър към рогатото другарче. И наистина тяхната подновена дружба изпълни с радост сърцата и на двамата и те заживяха весело.

Веднъж, след като бяха прекарали един хубав и щастлив ден в скитане и правене разни лудории, Фют каза:

— Ян Бибиян, забрави ли боя, който изяде от кацаря?

— Няма никога да го забравя — отговори Ян Бибиян.

— Не мислиш ли да му отмъстим?

— Мисля, но не зная как.

— Аз ще ти кажа — рече Фют. — Да откраднем кокошките му!

— Ей, много хубаво! — подскокна от радост Ян Бибиян. — Кацарят има много хубави кокошки и много се грижи за тях. Курникът му е зад кацарницата. Той много ще се ядосва, като ги откраднем.

— Добре, още тази вечер — рече Фют.

Когато притъмня хубаво и светлините в града угаснаха, Фют и Ян Бибиян тръгнаха, за да изпълнят коварната си замисъл. Те вървяха тихо в тъмнината и от време на време подскачаха от радост.

Понеже работилницата на кацаря, гдето беше и курникът му, се намираше на края на града, те се приближиха безшумно и незабелязано от никого. Нито човек срещнаха, нито куче събудиха. Двамата другари твърде предпазливо обиколиха малкото дворче и се вмъкнаха вътре през една дупка на старата прогнила ограда. Тук владееше мъртва тишина. Под стрехите бяха наредени разни каци, бурета и бъчви. Върху една

каца беше метнат голям празен чувал. Фют го взе и рече тихо:

— В него ще туряме кокошките.

С тихи стъпки крадците намериха курника. Той бе някаква стара барака, покрита с керемиди и замазана с кал. Малката вратичка, прилична на дупка, беше полуотворена. Вътре мирно и тихо спяха белите кокошки на кацаря.

— Ян Бибиян, ти се вмъкни вътре, лови, късай главите и подавай кокошките, аз ще ги турям в чувала!

Ян Бибиян се промъкна през малката вратичка тихо като лисица. Чу се слабо крякане и след това малката ръка подаде през вратичката една окървавена кокошка. Фют я турна в чувала. След малко се подаде още една, после още една. Фют напълни чувала.

Кацарят, който спеше в работилницата, се събуди и се ослуша. Той разбра, че нещо става вън, чу слабо крякане, стана, отвори полека вратата и излезна.

Фют го усети, остави чувала и бързо се скри зад курника.

Ян Бибиян, който в това време подаваше с кървавата си ръка последната кокошка, каза тихо:

— Свършиха се.

Кацарят, който вече бе на мястото, гдето по-рано стоеше Фют, пое кокошката и отговори тихо, с преправен глас:

— Добре, сега излизай!

Из вратичката сръчно се подаде най-напред рошавата глава на Ян Бибиян, който след това се измъкна целият, пропълзя на ръце и на колене и се изправи.

Тогава здравата ръка на кацаря го улови за врата като с клещи.

— Олеле! — извика Ян Бибиян изненадан.

— Пшт, не викай! — рече кацарят и така силно го стисна за врата, че очите на крадеца се ококориха и езикът му се спря на гърлото.

Фют, който стоеше скрит зад курника, като видя това, благоразумно прескочи оградата и изчезна в тъмното като вятър.

— Олеле, чичо кацарьо, пусни ме, няма вече да крада! Фют ме подмами! — викаше Ян Бибиян.

— Полека, полека, моето дете! — каза спокойно и с добър глас кацарят. — Не се плаши, няма нищо да ти направя. Ти си тръгнал по лош път, аз пък искам да ти покажа правия, ела тук, ела, мойто дете!

Тоя мек и сърдечен тон, с който му заговори кацарят, успокои Ян Бибиян. При това кацарят вече не го държеше за врата, а бе го хванал за ръка като свое дете.

Ян Бибиян искаше да използува тоя момент и дръпна слабо ръката, като си мислеше да се освободи и да хукне в тъмното да избяга. Ала кацарят постегна пръстите си и Ян Бибиян разбра, че мъчно ще се отскубне.

— Не се опитвай да бягаш, ела тук, ела тук! От тая твоя постъпка ти трябва да извлечеш някой урок. Ела с мен!

Кацарят поведе Ян Бибиян към работилницата си, пред която бяха наредени големи бъчви. Тук, като продължаваше да държи Ян Бибиян за ръка, почна да преглежда бъчвите една по една, да ги чука с пръсти и да наднича внимателно из тях. При една доста голяма бъчва той се спря по-надълго и след това каза на Ян Бибиян:

— Влизай вътре!

Ян Бибиян почна да се дърпа.

— Влезни, влезни, момчето ми, не се бой, искам нещо да я опитам!

Ян Бибиян, като видя, че другояче не може, хвана се за ръба на бъчвата, повдигна се и се бутна в нея. Тогава кацарят грабна един здрав кръгъл капак, турна го отгоре, взе чука и бързо го закова.

— Пусни ме бе, чичо кацарьо! — завика Ян Бибиян. — Пусни ме, няма вече да крада! Моля ти се!. . .

Ала кацарят не отговори. Той обърна бъчвата и почна да я търкаля. Ян Бибиян се въртеше в нея, блъскаше се и викаше, ала бъчвата продължаваше да се търкаля.

Кацарят изкара бъчвата на полето, дотъркаля я до реката и я бутна вътре. Дълбоката вода я понесе леко и спокойно.

Ян Бибиян вече не се тръскаше, той се носеше плавно като в някоя лодка и усещаше, че го носи вода. Това го изплаши страшно.

— Фют, Фют — извика той, — спасявай ме! Ти си дявол, ти всичко знаеш, ти всичко можеш, спаси другаря си!. . . Фют, Фют!. . .

Ала бъчвата вървеше и Ян Бибиян чуваше само плясъка на водата и нищо друго. Люшкан дълго по вълните и уморен, той заспа.

ИМАНЯРИТЕ

От няколко дена по бреговете на реката скитаха трима стари иманяри. Беше се пръснал слух, че от някакъв аероплан, който пренасял за Индия багаж на прочут махараджа, паднало едно буре със скъпоценности и злато.

Старите иманяри тръгнаха из околността и тайнст-

вено разпитваха, дано открият следите на приказното богатство.

Тая нощ иманярите нощуваха край реката. Те бяха си наклали огън в едно притулено място и завити с тежки ямурлуци, лежаха край огъня, отдадени на мечти и разговори. Призори, когато почна да се развиделява, един от тях стана да се поразходи край реката и да прави наблюдение, защото им се стори, че отнякъде се донесе особен шум.

Отведнъж той извика с всичка сила, хвърли ямурлука си и заскача като луд.

— Бурето, бурето, бурето!

Двамата, които лежаха още край огъня, наскачаха и се впуснаха към реката.

А другарят им все още продължаваше да скача, да се тръшка по земята, да сочи с ръка и да вика:

— Бурето, бурето! Аз го намерих, аз пръв го видях, на мене половината, а другата половина си делете вие! Бурето, бурето, бурето!

— Какво има бе, какво има?

— Бурето, иде богатството, гледайте го, иде, плава! То е!. . . Ох, ох, ох! Прощавай, сиромашийо!

И наистина другарите му, като се взряха в реката, която вече почваше да се посребрява от появилата се заря, видяха, че върху нея плава едно голямо буре.

Силна, лудешка радост ги обхвана. Те почнаха да викат, да скачат и без много да мислят, нахвърляха се в реката с дрехите заедно и почнаха да газят.

Реката на места се разливаше и беше по-плитка, но на места беше дълбока. Тогава тримата иманяри се хвърлиха да плуват. Водата беше студена, но те не я усещаха. Радостта, че са намерили имането на махараджата, ги сгряваше.

С плаване, с газене, цели измокрени, те най-после уловиха бурето и почнаха внимателно и предпазливо да го тикат към брега.

— Пазете да го не разбием, хей! Отиде ни всичкото. . . Мале, мале, мале, с късмет си ни родила! — говореше един от иманярите.

— Внимание, внимание! — повтаряха другите и тикаха полека бъчвата.

От виковете и от шума, който вдигнаха, Ян Бибиян се стресна и се събуди. Изпърво той помисли, че го носят дяволите, и изтръпна от страх. Ала бързо се успокои, защото разбра, че някакви хора се мъчат да го изкарат на брега.

И наистина подир малко той усети силно сътресение от някакъв тъп удар. Бъчвата беше изкарана на брега и се търкаляше по някакви камънаци. Отведнъж тя спря. Ян Бибиян чу:

— Да го отворим ли? — каза тихо някой.

— Не, не тука — отговори друг. — Нека го търколим на скришно. Никой да не види.

— Да не го отваряме сега — рече друг. — Минават хора, ще ни видят. Да го заровим в земята и довечера, когато се стъмни, да го отворим.

«Олеле — помисли си Ян Бибиян, — ами сега, ако ме заровят в земята! Съвсем ще се задуша.»

— Не може, не може. Кой ти има търпение да чака! Дайте го тука във върбалака да го отворим!

— Да, да, не можем да чакаме!

Бъчвата почна пак да се търкаля по камъните, после мина на меко и най-после Ян Бибиян чу шумолене на листа и удряне на вейки от дървета. Бъчвата спря.

— Дайте сега теслата! — чу се глас и подир малко

няколко силни удара със сечивото разбиха капака, който изхвръкна далеко от бъчвата.

Ян Бибиян подаде главата си и след това бързо изскочи.

— Таласъм, таласъм! — запищяха иманярите и хукнаха да бягат. Ян Бибиян хукна на друга страна. Той тичаше с всичка сила, като избягваше открити места, а се криеше все между ракитака и върбите, които растяха наоколо.

Отведнъж някой му извика:

— Стой!

Ян Бибиян изненадан се спря.

Пред него стоеше Фют.

— Фют! Какво стана, защо ме остави да ме затворят в тая бъчва, защо?. . .

— Ян Бибиян, аз те спасих. Ако не бях посочил бъчвата на тия иманяри, които се разбягаха, ти щеше да загинеш в нея. Аз вървях покрай реката и те следях. Исках да вляза и да извадя бъчвата, но беше ме страх, защото вчера хвърлиха светена вода в реката. . . Ела с мене! Аз няма да те оставя.

— Ах, добри мой приятелю! — рече Ян Бибиян, прегърна Фют и го целуна с възхищение.

ЯН БИБИЯН С ГЛИНЕНА ГЛАВА

Фют придружаваше навсякъде чорлавия си приятел, помагаше му и го насърчаваше във всички игри, във всички лудории и във всички лоши замисли, които се раждаха в главата на Ян Бибиян. Само че в тая глава понякога се промъкваха като крадци и мисли, които наскърбяваха дяволчето. Ян Бибиян например твърде често мислеше за родителите си, отиваше скришом нощно време и оставяше по един хляб на прага на тяхната бедна къщица. Тоя хляб, разбира се, той крадеше от махленските фурни.

Фют един ден разправи това на баща си, който беше се вече подобрил с него и му даваше разни съвети.

Старият дявол се изсмя, като чу оплакванията на сина си.

— Тая глава, в която влизат добри мисли, може да бъде сменена — каза той и потупа сина си по рамото.

От няколко дена Ян Бибиян забеляза, че върху старата върба край воденицата, в която продължаваха да живеят с Фют, кацваше една черна врана, която дълго стоеше неподвижна и замислена. Ян Бибиян я замеряше с камъни и искаше да я пропъди, но тя стоеше там и не се боеше. Само от време на време изгракваше жално и пак млъкваше.

Веднъж Ян Бибиян сполучи да я удари с едно камъче. Тогава враната му проговори с човешки глас:

— Ян Бибиян, пази се от лошия си другар! Не ме пъди, защото ще ти дотрябвам! Не говори нищо за мене!

Като каза това, враната се вдигна тежко от клона на който стоеше, и отлетя.

Това стресна Ян Бибиян. Той се уплаши от тая тайнствена птица и бързо се скри във воденицата.

От тоя ден в душата на Ян Бибиян се възцари безпокойствие.

От погледа на Фют не можа да избегне лошото настроение на Ян Бибиян и той реши да му създаде някакво забавление и да разсее замислеността му.

— Ян Бибиян — каза му Фют, — искаш ли да поиграем с децата, които се събират хе там на поляната край града?

— Разбира се, че искам — каза Ян Бибиян, чиято душа бе закопняла за шумни детски игри, — но ти, Фют, ще ги изплашиш.

— Не, аз ще се преправя на циганче и ще играя като тебе с другите деца.

И отведнъж Фют се преобрази на палаво циганче, с весела усмивка, с бели зъби, с къдрави коси и светли игриви очи.

— Така ми пò харесваш — каза му зарадван Ян Бибиян.

Край града имаше широка зелена полянка, гдето се събираха да играят деца от махалата. Наблизо там беше и грънчарницата на чичо Горчилан. Той беше тих и добър човек, с очила на носа и с голяма кална престилка, закачена на шията му и препасана на кръста му. Той правеше хубави глинени съдове, стомни, паници, блюда, грънци, ухатки и гювечи. Тия съдове съхнеха, наслагани пред малката му работилница, и децата често му правеха пакост, като хвърляха камъни и ги чупеха или ги сгазваха с малките си боси крака, докато бяха още сурови.

Чичо Горчилан се сърдеше, хокаше малките немирници, пъдеше ги, молеше им се, но никога не беше груб и никога не посегна да удари някого. Защото той имаше добра душа и обичаше децата. Той сам нямаше деца, радваше се на чуждите и прощаваше немирствата и пакостите им.

Тоя ден той бе си направил едно човече от кал и беше го оставил да съхне пред работилницата. Това човече бе голямо колкото Ян Бибиян. Чичо Горчилан беше го направил изкусно, също като живо, и беше го нарекъл Калчо.

Калчо стоеше пред работилницата като някое истинско дете. Стъпил здраво на босите си крака, възпретнал крачоли, с ръце в джебове, той се сушеше на слънцето. Чичо Горчилан бе зает нейде в двора около пещта, гдето печеше своите глинени произведения, когато Фют и Ян Бибиян, скитайки по поляната да търсят деца, се спряха пред Калчо. Това неподвижно, глинено дете ги предизвика със своето юначно спокойствие и устремен към слънцето поглед. В душата на Ян Бибиян се събудиха всички лоши качества и злини. Той пристъпи към глиненото дете и го ощипа толкова силно за бедрото, че откъсна оттам парче кал. Това му направи голямо удоволствие. Той откъсна трънче и почна да муши Калчо в ребрата, в ушите и да го боде по босите крака. Калчо търпеливо понасяше жестоките подигравки, а Фют стоеше отстрана и се превиваше от смях.

Черната врана, старата познайница на Ян Бибиян, се завъртя над главата му и кацна върху покрива на грънчарницата. Тя грачеше силно и махаше криле, като искаше да обърне внимание на Ян Бибиян. Но той, унесен в своите издевателства над бедния Калчо, не ѝ обръщаше никакво внимание.

Но когато Ян Бибиян мушна пръста си в калните гърди на глиненото дете, на мястото, гдето се намира сърцето, Калчо извика от болки и с възмущение вдигна ръце срещу своя мъчител.

— Бягай! — извика Фют и пръв побягна.

Уплашен, Ян Бибиян го последва, ала разяреният Калчо се спусна подир тях. Той потърси наоколо камъни, за да замеря мъчителя си, но като не намери, откъсна глинената си глава и я захвърли със страшна сила върху Ян Бибиян.

Тая тежка глава с такава сила удари немирника, че неговата глава се откъсна и търколи настрана.

Тогава старият дявол, бащата на Фют, който следеше невидимо момчетата, грабна главата на Калчо и я залепи върху шията на Ян Бибиян, а главата на Ян Бибиян залепи върху шията на Калчо.

Ян Бибиян и Фют продължаваха да бягат, като че нищо не е станало.

Ала когато се отдалечиха много и се затулиха зад гъстия върбалак, Ян Бибиян се спря и каза:

— Фют, нещо ми тежи!

— Какво? — попита Фют.

— Тежи ми главата. . .

И като се наведе над една малка локва пред краката си, той се огледа и с ужас видя, че на мястото на своята глава носи глинената глава на Калчо.

— Главата ми! Къде ми е главата? — зарева уплашен Ян Бибиян. — Фют, намери ми главата!. . .

Фют прегърна ревещия си приятел, от очите на когото падаха кални сълзи, и почна да го утешава:

— Ян Бибиян, с тая глава ти ще бъдеш по-добре, с нея няма да мислиш за разни глупости, а ще живееш спокоен и весел. Много хора носят такива глави от кал, без да знаят това. И наистина те са щастливи. Такива глави са цели и пълни. В тях няма кухина, за да се помещава мозък, и затова никога не страдат от главоболие. Ти трябва да се гордееш, че се отърва от твоята рошава глава, по която имаше толкова белези и от която при всеки удар течеше кръв.

Ян Бибиян слушаше утешителните думи на Фют и глинестото му лице почна да се усмихва.

Отведнъж над него се завъртя черната врана, жално заграчи и заговори:

Тежко̀, тежко̀ на тебе,
Ян Бибиян,
страдания те чакат грозни —
цял океан.

Но ти не се отчайвай,
а бъди смел —
всяка мъка и всяко страдание
имат предел!

Прокълнат, ти изгуби,
изгуби главата си,
ала внимавай хубаво,
пази душата си!

И направи сърцето си
гнездо на доброто,
надявай се и вярвай —
и победи-щеш злото!

Ти не с главата вече,
а само чрез сърцето
света ще да познаеш,
момченце клето.

Живота със сърцето си
ти веч ще разбереш,
чрез него богатство от опит
ще можеш да сбереш.

И знай, кога ме позове
мен твоята уста,
където и да съм, ще дойда,
пред теб ще се вестя.

Като изрече това, враната се изви нависоко и изчезна.

ЦИГАРАТА

Ян Бибиян за няколко дена свикна с новата си глава и като че му беше по-добре с нея. Той не мислеше вече нищо, не се боеше от нищо и с безкрайно спокойствие и безгрижие прекарваше дните. Нищо вече не тревожеше душата му. Без всякакво упорство той се покоряваше на желанията на Фют и не си чупеше ума да мисли върху постъпките си. Когато останеше сам, при него се явяваше оная странна самотна врана, която не преставаше да го следи и жално грачеше. Ян Бибиян се забавляваше с нея и позволяваше дори да кацва върху главата му. Понякога у него се явяваше желание да я улови и да отскубне опашката ѝ, но враната усещаше намеренията му и отлиташе.

Веднъж тя му каза:

— Ян Бибиян, ти си изгубен. Фют иска да те заведе далеко, в подземното царство на дяволите. Пази се!

— Не ме е страх — отговори Ян Бибиян. — Любопитен съм да видя това дяволско царство.

— Ян Бибиян, ако някога ти дотрябвам, ти ме викни и аз веднага ще дойда. . .

— Как да те извикам? — попита я Ян Бибиян.

— Извикай три пъти «га, га, га!» и аз веднага ще дойда.

Като чу това, Ян Бибиян почна да се смее, да подскача на един крак и да вика «га, га, га!»

Враната, като видя лекомислената постъпка на Ян Бибиян, стана тъжна, на очите ѝ се показаха сълзи, тя постоя малко, не каза нищо и отлетя.

В това време Ян Бибиян чу веселото подсвиркване на Фют, който беше изчезнал някъде, и след малко той видя черните рогчета на приятеля си, който пристигаше.

— Ян Бибиян, ела с мене! — каза му весело Фют, щом се приближи.

Двамата тръгнаха през полето и нагазиха в нивите, посети с тютюн. Наоколо се разнесе лека упоителна миризма.

— Виж как хубаво мирише! — рече Ян Бибиян.

— Упоително — каза Фют.

— Аз веднъж опитах да го пуша — каза Ян Бибиян, — но след това много повръщах.

— Сега няма. Аз ще ти дам такава хубава цигара, че веднъж само ако потеглиш, никога вече няма да го оставиш.

И Фют показа на Ян Бибиян една лъскава кутийка, пълна с цигари.

— Дай! — каза с жадност Ян Бибиян.

— Не тук! — рече Фют. И като преминаха големите пространства, насети с тютюн, те навлязоха в планинската теснина, откъдето идеше реката.

— Къде? — попита Ян Бибиян.

— Върви и не питай! — каза Фют.

И той поведе Ян Бибиян по една тясна камениста пътека, която водеше право към върха на планината.

Дяволчето вървеше напред бързо и леко, а Ян Бибиян крачеше след него и се мъчеше да не изостава. Ала глинената му глава тежеше и той скоро се умори.

— Да починем, Фют!

— Върви! — каза Фют. Той се обърна, погледна Ян Бибиян и се заля от смях, като видя неговото глинено лице, уморено и изсъхнало, без капка пот по челото.

— Качи ми се! — каза Фют и подложи гръб.

Ян Бибиян възседна приятеля си.

Тогава Фют се понесе със страшна бързина, като скачаше от камък на камък, от скала на скала — леко ка-

то перо. След това се вдигна над урвите, над пропастите и полетя във висините като орел.

Ян Бибиян се държеше здраво за шията му и лекотата, с която се носеше във висините, беше му приятна.

Фют слезе на най-високия връх и свали приятеля си.

— Видя ли какво мога? — каза той на Ян Бибиян. — Доволен ли си?

— Доволен съм.

Тогава Фют извади лъскавата кутия, подаде една цигара на Ян Бибиян, запали и той една и седнали върху меката планинска трева, потънаха в блаженство.

Ароматният дим на цигарата пълнеше с някаква упоителна сладост гърдите на Ян Бибиян. Той жадно и мълчаливо смучеше и гледаше в далечините.

Далече долу той виждаше малкото градче, където живееха родителите му в непрестанна мисъл за него. Слънцето се спущаше зад хоризонта червено и страшно. Там до него беше застанал един тъмен облак, приличен на грозно чудовище с отворена уста, което искаше да глътне тая нажежена топка.

Ян Бибиян гледаше, смучеше цигарата и не усещаше ни страх, ни жал. Сладко зашеметен от упойката на тютюна, лежеше неподвижен и не помисляше ни за градчето си, ни за майка си, ни за нищо. Лек планински вятър милваше сухото му лице, но той не усещаше студенината му.

А Фют лежеше край него и го гледаше с една не много хубава усмивка.

В ЦАРСТВОТО НА ЗЛОТО

Ян Бибиян пушеше упоителната цигара и се унасяше. Нещо сладостно замъгляваше празнотата на главата му, в ушите му звънеше приятен звън. Една сладка отпадналост обхващаше цялото му тяло и дрямка тежеше на клепачите му.

Отведнъж той усети, че лети, че се издига нависоко и наоколо му минават със страшна бързина тъмни облаци. След това той усети, че се спуска леко надолу, в някаква тъмна пропаст. Ян Бибиян се стресна, като че се пробуди от сън. Наистина той помисли, че се пробужда и че насън му се е сторило, че лети. Но когато се огледа наоколо, той се видя върху гърба на Фют, който летеше със страшна сила надолу в някаква пропаст право към центъра на земята.

— Къде? — попита Ян Бибиян приятеля си, но Фют не каза нищо, а ускори своя бърз полет.

Скоро те се понесоха в едно обширно пространство, пълно със странна синя светлина, която излизаше на струи от всички страни. Ян Бибиян видя, че тая светлина иде от някакви чудни лампи и че тия чудни лампи не бяха друго, а очи на огромни вкаменени чудовища. Чуваше се шум като от съскане на хиляди змии и влечуги.

Ян Бибиян се уплаши.

— Фют — извика той, — къде ме водиш?

— Ти си вече в нашето царство, Ян Бибиян. Прости се с другия свят и бъди послушен!

— Фют — извика Ян Бибиян ядосан, — върни ме назад, върни ме назад! Върни ме пак на белия свят!

— Мълчи! — извика Фют.

Тогава Ян Бибиян се разсърди и както седеше върху гърба на дяволчето, посегна назад и го улови за опашката.

— Фют, ако не ме върнеш, ще ти откъсна опашката — извика Ян Бибиян и го стисна здравата.

Ала дяволчето летеше с всичка сила сред тая странна светлина, която идеше от очите на вкаменените чудовища, и съсканията на влечугите ставаха все по-страшни и по-страшни.

Това държане на Фют възмути Ян Бибиян. Гняв изпълни сърцето му и в глинената му глава за първи път се роди мисълта за бедната му майка и за добрия му баща.

И в озлоблението си Ян Бибиян така силно дръпна опашката на Фют, че я изтръгна като фиданка из корен. И като я размаха като камшик, той почна да нанася жестоки удари върху главата на дяволчето.

Фют извика от болка и разтърси гърба си, за да отметне Ян Бибиян, но той се беше хванал за врата му и удряше немилостиво, като викаше:

— Фют, върни ме назад! Инак ще ти изкъртя и рогата!

Тогава Фют така силно се разтърси, че Ян Бибиян отскочи от гърба му и усети, че пада със страшна сила. Но докато падаше, той чу жалния писък на дяволчето, от който кънтеше цялото подземие.

Когато Ян Бибиян падаше надолу, той видя под себе си обширно пространство, по което бяха набучени остри дяволски рога.

— Тук свършвам — каза си Ян Бибиян и затвори очи да не гледа.

Но отведнъж той си спомни за самотната врана, която тъй често го обикаляше и която беше му казала, когато му се случи нещо страшно, да я повика.

И Ян Бибиян извика с всичка сила:

— Га, га, га!

Отведнъж той се намери върху крилете на тая черна врана и почувствува, че тя го носеше към друга страна.

Ян Бибиян се хвана здраво за птицата и през сълзи почна да ѝ говори:

— Мила врано, мила сестро, изведи ме на бял свят, спаси ме!

Птицата извика три пъти «га, га, га» и влезе в една голяма врата, която се изпречи пред нея като отворена уста.

Пред очите на Ян Бибиян се откри обширен салон, на който и подът, и потонът, и всички стени бяха големи черни огледала.

На средата на тоя салон имаше черен трон. На него кацна враната, свали от гърба си Ян Бибиян и рече:

— Тук е тронът на страшния магьосник Мирилайлай. Аз съм негова пленница и се движа по негова воля.

Ян Бибиян седна на трона и горчиво заплака. Той почна да милва и да целува черната птица, която гледаше мило и жално.

— Мълчи — каза му враната. — Мълчи и не се бой! Докато имаш опашката в ръцете си, никому да се не даваш! Разбра ли?

— Да — каза Ян Бибиян.

— А когато ти потрябвам, пак ме викни — рече враната. — Сега прощавай!

Тя хвръкна и изчезна като сянка.

Ян Бибиян остана сам сред тоя обширен салон от черни огледала, видя се като буболечка, затворена в голяма черна кутия. Той стисна здраво в ръката си опашката на дяволчето, замахна няколко пъти с нея като с камшик и тръгна из обширната стая.

Пиеше му се вода, но откъде да вземе?

Ян Бибиян се изпречи пред едно от черните огледала и го бутна с ръка. Но като погледна в него, той се видя страшен. Той бе забравил, че носи глинена глава, и се-

га, като я видя върху раменете си, изтръпна и отчаян се тръшна на пода и почна да реве за своята загубена глава, на която вместо мътни и кални дупки светеха игриви и живи очи, а вместо кални напукани уста цъфтеше като роза сочна уста, където се редяха бели зъби, които така хубаво лъсваха, когато се смееше.

— Дяволи проклети, върнете ми главата — викаше Ян Бибиян, — върнете ми моята жива, хубава глава!. . .

И той риташе с крака и се тръшкаше по пода като заклана кокошка.

Отведнъж той се изправи и в огледалото се изпречи пак той, но върху раменете му нямаше вече калната глава. Наместо нея стоеше някаква магарешка муцуна с дълги уши.

Като се видя, Ян Бибиян побягна. Изпречи се пред другата огледална стена. Там се видя с кучешка глава. Той затича от огледало на огледало и навсякъде се виждаше с различна глава: с глава на коза, с глава на котка, с глава на маймуна, на лисица, с глава на гущер, на змия и на жаба.

Тогава Ян Бибиян размаха дяволската опашка и почна да удря тия грамадни огледала и да ги чупи. Те се разбиваха на едри парчета, падаха с шум, но отведнъж пак отиваха на мястото си и огледалото пак ставаше здраво, както си беше.

Ян Бибиян дълго чупи и блъска страшните огледала. Най-после, уморен и съсипан, падна на пода и заспа.

ЧУДНИЯТ СЪН

Ян Бибиян заспа като упоен от някакви магически билки. Той лежеше по гръб върху огледалния под и яко стискаше в ръце откъснатата опашка на дяволчето. Той

дишаше силно, с широко отворена уста, и от време на време въздишаше дълбоко, като че се освобождаваше от някакъв товар или като че си спомняше за нещо хубаво, хубаво, но отдавна загубено.

От време на време някакво безпокойство бърчеше челото му и той риташе силно с крак и още по-яко стискаше опашката в ръцете си.

Ян Бибиян сънуваше. Изпърво той навлезе в някаква буйна мътна река, която с голяма сила го понесе през камъни и скали и почна да го блъска от бряг на бряг.

— Помощ, помощ! — извика Ян Бибиян, но наоколо нямаше никой и гласът му се заглуши от бесния шум на реката.

Той простираше ръце да се хване за някой камък или за някой корен, ала всяко нещо, към което посегнеше, бягаше далече от него. А реката ставаше по-голяма и по-силна. Тялото го болеше от ударите по камъните, а глинената му глава се размиваше от водата и страшно беше, че ще се отлепи от тялото му. Тогава Ян Бибиян ще остане без глава. Той с усилие я вдигаше над водата, като искаше да я запази, но тя тежеше и не се покоряваше на волята му.

А вълните на бясната река го блъскаха и го носеха бързо надоле между чудни брегове, по които се мяркаха примамливи картини. Там, по някаква вита пътека, между разцъфнали дървета, между хубави зелени ливади, прошарени от цветя, минават връстниците на Ян Бибиян — момчета и момичета, мили, хубави, чистички, с блестящи и добри очи, с книжки в ръка, отиват на училище. По-нататък трудолюбив орач държи оралото, пори мъжки земята и пее. От другата страна — зелена поляна, сред поляната — кичесто дърво, а около него,

облечени празнично, играят весели момичета, окичени с цветя, и се провикват радостно. По-нататък — малко селце, осветено от слънцето, сред селцето — черква. На нея блещи кръст, а по широкия път край нея върви майка му скръбна, сломена и шепне името на пропадналото си дете.

— Мамо, майко! — виква Ян Бибиян с всичка сила и протяга ръце към нея, ала нейният образ се отдалечава и изчезва.

Там горе от една висока планина се спуща човек и кара натоварено с дръвца магаре. Ян Бибиян го познава отдалече. Това е татко му, прегърбен, остарял, с пресъхнали от плач очи.

— Татко, татко! — виква Ян Бибиян. Но образът бързо изчезва.

Реката бухти и го носи. . . Тя се устремява право към една планина. Той я познава. Познава всички върхове. Това е тяхната планина. Ето под нея тяхното градче. Хубаво слънце грее над сиромашките покриви. Из кривите улички излизат хора и бързат на работа. Скворци хвъркат високо над тополите, които обграждат голямото бяло училище, и детски гласове весело ги приветствуват.

Реката го носи все по-близо и по-близо и най-после бух — изхвърля го на една широка поляна и заминава със страшен шум нататък.

Ян Бибиян е спасен. Той разглежда наоколо. Всичко му е познато. Той е при техния град. Макар уморен, съсипан и мокър, той се изправя на краката си и тръгва.

Но отведнъж спира. Той вижда грънчарницата на чичо Горчилан, а пред нея стои прав, така както го видя пръв път, глиненият Калчо, с глава, която Ян Бибиян позна отведнъж — неговата собствена глава.

Гняв изпълни сърцето на Ян Бибиян.

Той се отправи с бързи крачки и със свити юмруци към спокойния Калчо, изпречи се пред него и извика:

— Дай ми главата!. . .

Ако собствената глава на Ян Бибиян му се изсмя и рече:

— На тебе ти прилича глава от кал. Ти не си достоен да носиш човешка глава. А и мене с Калчо ми е по-добре.

— Главата ми! — извика още по-силно Ян Бибиян. — Искам си главата! Вземи си калната! Тя ми тежи.

Ян Бибиян се развика и разплака така силно, че се пробуди.

И като отвори очи, той се видя пак в страшната зала с черните огледала. До него стоеше черната врана с жални очи и нежно оправяше с човката си косите му.

Ян Бибиян посегна, па прегърна тая черна птица и заплака с дълбоки хълцания.

— Ян Бибиян, не плачи! — каза му враната. — Докато държиш в ръцете си опашката на дяволчето, не се бой от нищо! Но ако я изпуснеш, ти си изгубен.

И враната изчезна пак.

КЪДЕ ПОПАДНА ЯН БИБИЯН

Ян Бибиян дълго ходи из черната огледална зала. Той се мъчеше да намери някаква врата. Искаше му се час по-скоро да излезе оттук. При това почна да го мъчи жажда.

А наоколо царуваше страшна тишина и самотност. Никакъв шум, никакъв звук не идеше отникъде. Ян Бибиян чуваше дори собствените си стъпки. В залата вла-

деeше някакъв синкав полумрак и той не можеше да разбере ден ли е, нощ ли е. Вътре нямаше никакви предмети. Само черният трон се издигаше сред тая пуста зала. Ян Бибиян се вгледа в тоя трон и видя, че горният край на облегалото му е украсен с някакви стъклени ръце, които се простираха звездообразно и сочеха към всички посоки. От тия стъклени ръце излизаше особеното синьо сияние, което причиняваше тоя синкав полумрак. На всяка от тия ръце имаше надписи. Ян Бибиян почна да чете.

«Ляво», «дясно», «право»,
«горе», «долу», «тук»,
«стой», «мисли», «пази се».

От тия надписи Ян Бибиян нищо не можеше да разбере. Още повече че «ляво» пишеше на ръката, която сочи надясно, «дясно» пишеше на ръката, която сочи наляво, «горе» пишеше на ръката, която сочи надолу, и «долу» пишеше на ръката, която сочи нагоре.

Ян Бибиян изтръпна от страх. Той разбра, че е попаднал някъде, откъдето не може вече да излезе. И той турна ръце на лицето си и почна да плаче. Сълзи обилно капеха от очите му и хлипания задушаваха гърдите му. Сълзите му капеха върху огледалния под и тупкаха като зърна от разсипана леща. Това се видя чудно на Ян Бибиян. Той наведе глава и погледна пода. Там, близо до краката му, бе се образувала малка тънка вадичка от неговите горещи сълзи и тая вадичка при движението си бе написала: «Ян Бибиян, върви след нас, не бой се!»

Ян Бибиян се разплака още повече и тръгна по следите на тая изплакана рекичка. Тя пълзеше бавно, но нейните малки криволички пишеха на стих:

След нас върви, момче, не бой се!
Ние извираме от сърцето,
измиваме душата от мъка,
оросяваме я, освежаваме я,
както пролетта освежава цветята.
Който не е плакал така,
сърцето му е сух камък варовник,
душата му е двор, пълен със смет.
Който плаче, той е очистен
като простичко цвете полско,
което не знае що е зло. . .
След нас върви, момче, не бой се!
Пътят ни ще ти покаже
къде се намираш ти. . .

Това писмо от сълзите на Ян Бибиян се редеше върху черното стъкло на пода като бисерна огърлица. Ян Бибиян го следеше с учудване и надежда, докато стигна до средата на срещната стена. Тук писмото свърши и сълзите почнаха да се редят като многоточие, докато стигнаха една рязка черта, която Ян Бибиян дотогава не бе забелязал. Като разгледа внимателно, той видя, че тая черта се очертава върху черното огледало във вид на врата. Понеже той искаше час по-скоро да избяга оттук и да се спаси, без много-много да му мисли, натисна силно с ръце. И наистина пред него се отвори врата и през нея видя обширна гола пустиня, покрита с пясък, блеснала от някаква ослепителна светлина. Ян Бибиян излезе и застана смаян. От двете му страни бяха безброй врати, боядисани с различни бои — червени, зелени, сини, черни, бели. И над всяка врата стоеше огромен надпис. Ян Бибиян се обърна да види какъв надпис има над вратата, из която току-що бе излязъл. И като вдигна глава, той прочете: «Великият магьосник Мирилайлай.»

Над съседната врата, боядисана с черно, Ян Бибиян с ужас прочете:

«Царство на дяволите.»

Но той бързо се успокои, като разбра, че не е в това царство. Ала изплашен да не попадне там, той поиска да се върне назад. В това време откъм царството на дяволите се чу някакъв шум и говор. Ян Бибиян се спря, за да чуе какво става там. Тоя говор скоро се превърна на крясък и страшен вик. След това се чуха удари. Навярно биеха някого, защото се понесе ужасен рев. Като се вслуша по-добре, Ян Бибиян позна по тоя писък гласа на своя приятел Фют. Любопитството го накара да се приближи до черната врата, зад която се чуваше страшният вик на Фют и силните удари от камшик, които се нанасяха по неговия гръб.

— Олеле, олеле, пуснете ме! — ревеше Фют така силно, че дори вратата трепереше.

— Къде ти е опашката? Къде ти е опашката? — крещеше някакъв страшен дебел глас, който приличаше на лъвско рикание. И след всеки въпрос се чуваше удар от камшик.

— Олеле, не ме бийте, обещавам, че всичко ще направя, но ще взема опашката си пак назад!

— Знаеш ли ти, черни сине, че докато има в човешки ръце макар само една дяволска опашка, нашата работа е свършена: ние ставаме безсилни да правим зло и не можем да се движим по земния свят.

Така ревеше страшният глас, който се прекъсваше от ударите на камшика.

— Ще си взема пак опашката — ревеше Фют. — Пуснете ме да намеря Ян Бибиян, аз ще го излъжа и пак ще си взема опашката! Той няма да избегне от ръцете ми!

— Как ще я вземеш? — гърмеше страшният глас. — Ян Бибиян е в царството на великия магьосник. Защо го остави там, глупаво дяволче?

И камшикът пак заплющя.

— От болки сбърках вратата — чу се изнемощелият глас на Фют. — Но аз ще го намеря пак, пуснете ме!

Ян Бибиян слушаше всичко със затаен дъх и сърцето му биеше силно.

Някаква радост, хубава радост, каквато той никога не беше усещал, пълнеше душата му, в него се раждаше и едно голямо желание да се спаси. Той разбра, че докато има дяволската опашка в себе си, държи заключени и обезсилени всички дяволи. И реши да я пази здраво и да не я дава никога и никому.

Ала като погледна в ръцете си, той видя, че тя не е у него. Ян Бибиян подскочи като ужилен и се върна назад през вратата, от която бе излязъл.

ЧУДНАТА КНИГА

Когато Ян Бибиян влезе отново в черния огледален салон да търси опашката на дяволчето, той остана изумен и отначало много се уплаши. Тук, гдето царуваше страшно мълчание, гдето не бе се мярнало никакво живо същество, сега той видя страшен човек. Това беше един старец с бяла брада, дълга до пода, с червена широка наметка на плещите си. Той носеше в ръце грамадна книга. Такава голяма книга Ян Бибиян никога не беше виждал.

Тоя чудноват старец вървеше бавно, като че дебнеше някого. Тъкмо когато Ян Бибиян притваряше вратата зад себе си, старецът се наведе да вземе нещо от зе-

мята. Това беше дяволската опашка, която Ян Бибиян бе изпуснал и оставил тук.

Ян Бибиян не остави да му вземат опашката. Той се хвърли срещу стареца, бутна го назад, хвърли се на пода и с цялото си тяло легна върху опашката и я натисна здравата. Той очакваше, че старецът ще води борба с него, и затова здраво стисна опашката в ръка, като си каза:

— Ще умра, но опашката не давам!

Ала старецът не само че не искаше да води борба, а се уплаши много от внезапното нападение на Ян Бибиян, извика силно, изтърва огромната книга, побягна и изчезна, като че потъна в земята.

Ян Бибиян разгледа наоколо и като видя, че няма никой и че в черния салон настъпи тишина, взе опашката и стана. И за да не изгуби вече тая скъпоценна опашка, той я препаса отдолу под ризата си и хубаво се закопча.

Но самотата тоя път му се видя страшна. Желанието да се махне оттук загриза сърцето му. При това той огладня, а най-страшното бе, че ожадня. Така силно му се допи вода, както никога досега не му се е пило.

И като не знаеше какво да прави, той си спомни за черната врана, която толкова пъти му даваше съвети, и извика:

— Га, га, га!

Отведнъж из черния салон се разнесе рязък шум от криле и черната врана кацна на трона.

— Жаден съм — извика Ян Бибиян.

Още неизрекъл последните думи, враната изчезна. И след малко тя донесе в човката си една орехова черупка, пълна с вода.

Ян Бибиян бързо изпи тая малка глътчица и жаждата му мина веднага.

— Гладен съм — каза след това Ян Бибиян.

Враната пак изчезна. След малко тя отново се върна, като носеше в човката си едно гроздено зърно.

Ян Бибиян грабна зърното и го изяде. И веднага усети, че е наситен.

Тогава той падна на колене пред враната и почна жално да ѝ благодари и да ѝ се моли:

— Черна врано, непозната сестрице, коя си, каква си — не знам, но понеже се грижиш за мене, спаси ме оттук! Избави ме! Искам да изляза пак на земния свят, да намеря главата си и да се върна при родителите си, за които ми е много мъчно и които знам, че много страдат за мене.

Враната наведе замислено глава, очите ѝ станаха тъжни. Тя се обърна към книгата, която странният старец изпусна на пода, посочи я с глава и каза:

— Чети тая книга и когато я прочетеш цялата, тогава ще се спасиш!

Като каза това, враната пак изчезна, сякаш потъна в земята.

Ян Бибиян остана пак сам. Обкръжи го пак страшната тишина. Той се приближи до голямата книга, която лежеше на пода, и прочете заглавието ѝ. С големи златни букви върху сребърната подвързия, обсипана с брилянти, бисери и всякакви безценни камъни, пишеше: *«Аз съм книгата на живота»*, а под това заглавие пишеше по-ситно: «Който ме чете — не ожаднява, който ме изучи — не огладнява.»

Какво можеше да прави тук Ян Бибиян! Самичък, изгубен сред тая тишина, той би се пукнал от скука. И той отвори голямата книга и се зачете. Най-първо той

се почуди на странното писмо. Буквите в тая книга бяха малки живи човечета, които, наредени едно до друго, образуваха думи, редове и страници. Всички тия малки човечета бяха хубави, весели и облечени в разноцветни, пъстри облекла. Някои от тях се смееха, други плачеха, трети се плезеха, четвърти се блещеха. При все това Ян Бибиян разбираше тия букви, това писмо му се хареса, всяко от тия човечета му стана познато.

И той се увлече в четене.

Отначало четеше тихо, на ума си, после почна шепнешком и най-после гласно.

В тая книга бяха написани чудни приказки. В нея се разправяше за живота на разни хора от всички времена, от всички страни, от всички народи и от всички раси. Тук се разправяше за вечната борба на хората с природата, за техния вечен труд да изкарат прехраната си, да се издигнат, да станат по-богати и по-добри. Тия приказки бяха толкова увлекателни, че Ян Бибиян четеше неуморно, без да вдигне глава.

Когато прехвърли така няколко страници, той внезапно се спря, защото между два листа намери дебел слой влажна пръст. Той изтърси тая пръст на купчина пред себе си и пак почна да чете. Ала между други два листа той намери няколко житни зърна. Ян Бибиян изтърси тия житни зърна върху купчинката пръст и като повдигна глава, усети, че е гладен.

— Ах! — въздъхна Ян Бибиян.

Тогава две букви, А и Б, изскочиха бързо из книгата, разтичаха се насам-натам из залата, излязоха из една малка, колкото дупката на ключалката врата и след малко се върнаха, като носеха в ръцете си големи блюда, пълни с най-хубаво ядене.

— Заповядай, Ян Бибиян!

— Благодаря ви, А и Б! — каза Ян Бибиян, като пое ястията.

А и Б се изправиха пред него, а той почна да се храни с такъв апетит, че буквите-прислужници отстъпиха настрана от страх да не бъдат погълнати заедно с вкусната храна.

КЪМ ГОРНИЯ СВЯТ

Колко време чете Ян Бибиян тая грамадна книга, той не можа да разбере, защото не знаеше кога е ден, кога е нощ. При това той толкова се увлече в нея, че не усети как хвръкна времето. Когато прочете последната страница, книгата изчезна, като че никога не е била тук.

Ян Бибиян тогава се изправи, поразкърши тялото си и тръгна да се поразходи из салона, все още шеметен от вълшебната книга, която прочете. Като се погледна в огледалната стена, той видя, че е порастнал с десетина сантиметра.

След прочитане на книгата Ян Бибиян се ободри. Страхът, който го беше обзел, като попадна тук, му премина и душата му се изпълни с надежда.

От книгата той беше разбрал, че човек, каквито грешки и да прави в живота, може да ги поправи, стига да има воля и смелост. Каквото зло и да се случи на човека, той може да се бори с него и да го надделее. Няма тежко положение, от което не може да се излезе, стига да има човек смелост и постоянство да се бори със злото и с пречките и да върви напред всякога смел, всякога горд, всякога пълен с надежда.

И Ян Бибиян, който досега беше роб и подчинен, ре-

ши да се спаси, да излезе оттука, да намери главата си и да се върне при родителите си.

И той почна да обмисля разни планове. И като се разхождаше из този стъклен салон, той почна да си представя интересните приключения, които може да му се случат, и как ще се справи с тях. Облада го смелост и той почна да свири с уста, а после викна, та запя:

Не ме е вече страх
от нищо на света,
свободен кат орел
оттук ще излетя!

Гласът на Ян Бибиян силно и свободно заехтя в пустотата. Черните огледала затрепераха и заззвънтяха. Това насърчи още повече Ян Бибиян. Той искаше да изпочупи със силата на главата си тия черни стъклени стени и викна по-силно:

Проклетата магия,
що ме доведе тук,
ще бъде победена
на дявола напук!

Стъклените стени почнаха да трещят и се пукат като от земетресение. Стаята светна и почна да трепти.

Отведнъж по всички четири стени се отвориха бързо малки вратички и през тях, разтреперани от страх, се втурнаха някакви малки човечета, облечени в разноцветни дрехи, паднаха на колене пред Ян Бибиян и с умоляващ глас почнаха да викат:

— Ян Бибиян, млъкни, не викай! Не пей, че ще събудиш нашия господар, великия магьосник Мирилайлай.

Ян Бибиян извади бързо от пазухата си дяволската опашка, размаха я гневно и извика:

— Проклет да бъде вашият Мирилайлай, изведете ме оттук или ще ви избия всичките!

При вида на дяволската опашка малките човечета изпищяха ужасени и попадаха върху пода като мъртви.

— Станете! — викна Ян Бибиян. — Изведете ме оттук!

Ала малките шарени човечета не мърдаха. Те лежаха вцепенени от ужас. Само малките им очички, оокорени от страх, безсмислено мърдаха.

— Станете! — викна още по-силно Ян Бибиян. — Заведете ме при вашия Мирилайлай!

Малките човечета почнаха да се гърчат и да се свиват на малки топчета, прилични на таралежчета без бодли.

Ян Бибиян, като видя тия безпомощни малки човечета, се разсмя. Той скри опашката пак под мишницата, наведе се, хвана за яката едно от тях, вдигна го като врабче и почна да го разглежда.

Тогава всички други, които бяха се свили на пода, рипнаха и почнаха да бягат с писък към малките вратички, където бързо изчезнаха.

— Олеле, Ян Бибиян, моля ти се, пусни ме! — извика уловеното човече.

— Не бой се — каза Ян Бибиян, — кажи ми само как мога да изляза оттук!

— Не знам, не знам! — извика човечето.

— Не бой се! — усмихна му се Ян Бибиян, като го видя, че трепери.

— Страх ме е от дяволската опашка, Ян Бибиян. В нашето царство за най-страшно нещо се смята дяволската опашка. Великият Мирилайлай отдавна търси такава опашка, за да я обезсили с магиите си, но не е могъл да намери. Той много се бои от нея, но ако ти му дадеш само едно косъмче, той ще те пусне оттук.

— Заведи ме при Мирилайлай! — извика Ян Бибиян. — Няма нищо да ти сторя.

— Ще те заведа, Ян Бибиян, само ме пусни.

— Добре, но ако побегнеш, ще те набия с опашката.

— Пусни ме, Ян Бибиян, няма да те излъжа!

Ян Бибиян пусна малкото човече.

— Върви след мен! — извика то и като наближи до една от стъклените стени, намери една малка колкото точка дупчица, вкара в нея едно ключенце, малко колкото игла, и натисна. Отведнъж цялата стена се открехна като врата и пред Ян Бибиян се изпречи безкрайна гора, която миришеше на люляк. Небето над нея бе синьо, слънцето грееше хубаво. Навред се чуваха весели птичи гласове.

Малкото човече, като се видя нашироко, побягна и се скри в гората.

Ян Бибиян помисли, че е спасен, че това е горният свят, който той отдавна бе оставил, и тръгна по първата пътека, която му се изпречи. Отведнъж и гората тръгна и се отдалечи. Той забърза да я догони — и тя забърза пред него.

Но Ян Бибиян не се уплаши. Той извади опашката, замахна с нея и извика към гората:

— Стой!

Гората се спря. Ян Бибиян навлезе в нея.

Из гъстия буренак се преплитаха много пътеки. Без да му мисли, той тръгна по най-правата. Като вървя доста по нея, пред него се изпречиха три чешми, от които струеше бистра студена вода.

Ян Бибиян беше жаден. Той се спря пред първата чешма и се наведе да пие. Ала веднага водата се превърна на желязо.

Ян Бибиян се наведе да пие от втората, но тя се превърна на злато. Третата се превърна на сребро.

Ян Бибиян се упъти по-нататък. Отведнъж над него изграка черната врана и извика:

— Ян Бибиян, не върви по тоя път! Ела с мене да те заведа при Мирилайлай!

Враната тръгна напред и Ян Бибиян тръгна след нея. Скоро в гората се показа пушек. Когато се приближиха, Ян Бибиян видя същия старец, който бе забравил голямата книга, че седи пред един силен огън и бърка с дълга лъжица в една глинена тенджера, поставена на огъня.

МИРИЛАЙЛАЙ

Великият магьосник Мирилайлай, потънал в размишления и унесен в работата си, не обърна никакво внимание на Ян Бибиян. Той от време на време бъркаше с лъжицата в голямата тенджера, от която излизаха разноцветни пàри, и шепнеше някакви наричания. Челото му беше смръщено и бледо. Бялата му брада падаше върху земята като бяла кърпа, а очите му гледаха съсредоточено в огъня.

Ян Бибиян, който беше преживял толкова странни работи, гледаше без страх великия магьосник. Поиска му се дори да ритне и да катурне голямата тенджера, от която излизаше нетърпима миризма.

— Мирилайлай — извика Ян Бибиян, — освободи ме оттук!

Гласът му прозвуча смело и решително.

Мирилайлай се обърна стреснат от тоя смел глас и очите му заискриха гневно.

— Ян Бибиян, ти си мой пленник! От голямата кни-

га на мъдростта ти не научи ли, че човек със собствени усилия трябва да се спаси?

Мирилайлай се изправи и отведнъж порасна толкова високо, че Ян Бибиян, за да го погледне в очите, трябваше да си вдигне главата нагоре.

— Ян Бибиян, аз ще те сваря в тенджерата и ти ще излезеш оттука, преобразен на пàра.

— Пшт — изкряска силно Мирилайлай, като видя черната врана, която стоеше до Ян Бибиян, — махни се, проклета, от очите ми!

Враната се вдигна, погледна жално Ян Бибиян и отлетя покорно.

Мирилайлай посегна с дългата си ръка към шията на Ян Бибиян, като разтвори пръсти да го сграбчи.

Ян Бибиян отскочи настрана, извади изпод мишницата си дяволската опашка и я вдигна заканително.

Отведнъж великият магьосник Мирилайлай почна да се смалява и стана малък, по-малък от Ян Бибиян. Лицето му се изкриви от страх, очите му се ококориха и зъбите му почнаха да тракат.

— Милост, милост! — извика жално Мирилайлай. — Пощадете ме, Ян Бибиян!

В това време огънят угасна. Пàрите, които излизаха от тенджерата, спряха и от нея изпълзяха със страшно шипене три огромни змии, които бързо пропълзяха във високите бурени наоколо и се изгубиха.

— Изведи ме оттук! — извика Ян Бибиян. — Изведи ме или ще те убия!

Ян Бибиян вдигна опашката над главата на изплашения Мирилайлай.

— Не ме бий! Спри ръката си, Ян Бибиян, защото злото, което ще направиш на мене, ще бъде двойно по-голямо за тебе! Ако ти ме убиеш, всички врати ще се

заключат, всички водѝ ще пресъхнат, тая зелена гора ще се превърне в пустиня и ти ще умреш от глад и жажда. И ничия сила не може да те спаси оттук. Скрий дяволската опашка и аз ще ти помогна!

Ян Бибиян прибра пак в пазухата си дяволската опашка. Отведнъж Мирилайлай почна да расте и за няколко мига порасна колкото един обикновен човек.

— Изведи ме оттук! — каза заповеднически Ян Бибиян.

— Ян Бибиян — рече великият магьосник Мирилайлай, — ти имаш дяволска опашка, в която се крие страшна сила. Тя действува над магьосниците съкрушително. Тук с нея и ти си силен, но ако излезеш между хората, тя ще ти носи само нещастие. Дай я на мене и аз ще те изведа оттук!

Ян Бибиян се замисли. Желанието му да излезе оттук беше така силно! И ако цената на неговата свобода е една дяволска опашка, защо да не я даде? Добре.

Но като погледна как лукаво надничаха изпод големите вежди безцветните очи на Мирилайлай, Ян Бибиян се сепна. «Не, никога няма да я дам — рече в себе си той. — Разбрах нейната сила в това царство на магиите и не искам да остана без нея.»

— Решавай бързо, Ян Бибиян! — каза магьосникът.

И като вдигна ръце, той почна да вика високо:

— У-у, у-у!. . .

Отведнъж гората се изпълни със страшен шум и тичешком почнаха да пристигат хиляди малки човечета, облечени в пъстроцветни облекла. Те се струпаха смирено около магьосника и около Ян Бибиян, изпълниха цялата гора наоколо и замълчаха очаквателно.

— Стълбата! — извика заповеднически Мирилайлай. — Донесете стълбата!

Малките човечета се спуснаха из гората и изчезнаха. Скоро те се върнаха, като влачеха една голяма стълба, края на която Ян Бибиян не можеше да види.

— Изправете я! — заповяда Мирилайлай.

Малките човечета се залепиха около стълбата като мравки и почнаха бързо да я вдигат нагоре. Те изправиха единия край, който вече се изгуби нагоре във височината, а другият край все още не беше се показал.

— Ето по тая стълба ти ще излезеш на белия свят — каза Мирилайлай, като се обърна към Ян Бибиян. — Ще пътуваш по нея девет дена. Дай опашката и добър ти път!

— Не — каза Ян Бибиян, — когато изляза горе, аз ще ти пусна опашката оттам.

— С дяволската опашка няма да те пусна по нея! — рече твърдо Мирилайлай.

— Тогава изпрати ме догоре! — рече Ян Бибиян. — На последното стъпало ти ще получиш опашката.

— Стар съм и не мога да се качвам — каза жално магьосникът.

Тогава Ян Бибиян, като видя възправената стълба, извади дяволската опашка и я размаха наляво и надясно с всичка сила.

Малките човечета с писък се разбягаха, а тия, които бяха по нея, паднаха вцепенени по местата си. Великият магьосник Мирилайлай пак се сниши и стана по-малък от Ян Бибиян.

Тогава Ян Бибиян се хвана за възправената стълба и почна да се качва по нея с бързина на котка, като държеше в ръката си здраво дяволската опашка.

Колко време вървя Ян Бибиян, не можа да разбере. Но когато погледна надолу, той не виждаше вече нищо. Горният край на стълбата още не се виждаше. Тогава,

уморен, Ян Бибиян скри опашката под мишницата си и седна на едно стъпало да си почине.

Отведнъж в дълбочината под него той чу страшен шум и крясък, стълбата се залюля със страшна сила и почна да се свлича. Ян Бибиян отхвръкна в пространството и почна да пада.

— Га-га-га! — викна той, като се сети за враната.

Отведнъж той усети как черната птица се завря под него и го понесе на крилата си.

ЖЕЛЯЗНАТА ГОРА

Ян Бибиян се хвана здраво за гърба на враната и почна горещо да ѝ благодари. Тя се обърна към него и му даде знак да мълчи.

Тя навлезе в някаква синкава мъгла, прилична на дим. Ян Бибиян не виждаше нищо наоколо. Изгуби се от погледа му и голямата стълба, и гората, и обширното пространство, което той бе видял под себе си, като се качваше по стълбата. До ухото му не стигаше никакъв звук. Стана тихо и страшно. Той искаше да попита враната къде го носи, но не смееше да проговори. Само мисълта, че враната го е спасявала толкова пъти, му даваше надежда.

Отведнъж наоколо се изясни. Синята мъгла остана далече зад тях и Ян Бибиян видя, че се носят над едно голямо езеро, краят на което не се виждаше. Водата на това езеро беше черна като мастило. Тя се плискаше, вълнуваше се и големите талази страшно бучаха. Сред това развълнувано езеро плуваха два кораба: единият — бял, другият — червен.

Върху палубата на червения кораб Ян Бибиян съгледа великия магьосник Мирилайлай. Той седеше потъ-

нал в меко канапе и с далекоглед, отправен нагоре, следеше черната птица, която носеше Ян Бибиян. Около него на палубата седяха стотина малки човечета, гледаха господаря си право в лицето и чакаха заповеди.

Белият кораб като че беше пуст. Той вървеше без посока и без управление, люшкаше се насам-натам из вълните, от време на време се губеше между тях и отново пак се показваше.

Към тоя бял кораб се устреми с всичка сила черната врана и кацна върху палубата му с товара си. Щом слезе там, Ян Бибиян видя, че Мирилайлай отправи далекогледа си към него. Отведнъж тъмните води се разиграха още по-страшно. Като черни планини почнаха да растат вълните и със страшен рев се спуснаха към белия кораб.

— Не бой се, Ян Бибиян! — извика враната. — Докато имаш в себе си дяволската опашка, не се бой!

И тя се вдигна високо над черното езеро, отлетя и остави Ян Бибиян самичък. Корабът беше пуст. Вълните почнаха да си играят с него и да го подмятат като трескà. Черната вода плискаше и го заливаше цял. Ян Бибиян се измокри до костите. Той съблече дрехите си и ги остави в едно малко долапче, гдето не влизаше вода, като уви грижливо в ризата си дяволската опашка.

Изведнъж изпод палубата на кораба наизскачаха стотина малки човечета. Едни от тях наобиколиха Ян Бибиян, а други се спуснаха към долапчето, да му вземат дрехите.

— Най-напред вземете опашката! — развикаха се някои от слугите на Мирилайлай.

Ян Бибиян изтръпна. Той разбра, че тия малки човечета са дошли да му вземат опашката, ритна няколко от тях, прескочи ги и грабна ризата си от долапчето.

Със светкавична бързина той извади оттам опашката и замахна над главите на малките човечета. Те се разбягаха подплашени, почнаха да пищят и да охкат. Някои се хвърлиха в езерото, други паднаха като умрели на пода. Трети изчезнаха като мишки из малките пукнатини.

Ян Бибиян размаха опашката над разярените води и отведнъж те утихнаха като по заповед. Тогава той обърна опашката към червения кораб на Мирилайлай.

Изведнъж Мирилайлай изпусна далекогледа от ръцете си, изплъзна се от креслото, в което беше потънал, и падна.

— Пощади ме, Ян Бибиян! — извика високо той, като протегна ръце към белия кораб. — Скрий опашката и кажи какво искаш!

— Изведи ме от това мътно езеро — извика Ян Бибиян — и тогава ще видим!

Магьосникът се изправи на палубата и направи някакъв знак над водата. Отведнъж двата кораба тихо и спокойно заплуваха по една посока. Скоро се показа брегът и корабите спряха там. Ян Бибиян бързо скочи на пясъка и се затича към червения кораб,който бе спрял на брега, далече от белия.

Мирилайлай бе се изправил на него цял треперещ. Малките човечета, които го обкръжаваха, бяха се свили наоколо като таралежчета.

— Всички долу! — заповяда Ян Бибиян и удари кораба с опашката.

Мирилайлай скочи на пясъка и падна на колене. Малките човечета почнаха да се търкалят като топки и да падат на пясъка около господаря си, великия магьосник.

— Станете! — извика Ян Бибиян.

Мирилайлай се изправи. Изправиха се и малките човечета, уплашени и треперещи.

— Ян Бибиян, скрий опашката и не говори! — каза умолително Мирилайлай. — Оттук почва царството на великото мълчание. Тук всяка дума е излишна. Тук работи само мисълта. В тая вечна тишина размишлението може да изгради план на спасение или на вечна погибел. Ела с мене, Ян Бибиян, и там размисли — ще ми дадеш ли опашката, за да се спасиш, или ще се луташ тук, без да видиш някога земния свят, като попадаш от зло на по-голямо зло. Ян Бибиян, скрий опашката и върви след мене!

Мирилайлай даде някакъв знак на малките човечета да се махнат. Отведнъж те изчезнаха.

— Върви след мене, Ян Бибиян! — каза Мирилайлай и тръгна напред.

Ян Бибиян тръгна след магьосника.

Скоро пред очите на Ян Бибиян се изпречи една грамадна суха гора с големи странни дървета, които вдигаха нагоре като ръце сухите си клони.

Като навлязоха в гората, Ян Бибиян видя, че всички тия дървета са железни. Тревите и бурените из нея бяха също железни. Пътеката, която криволичеше из тая гора и по която те тръгнаха, беше постлана с черен железен пясък.

Но най-страшното беше, че клоните на всички дървета в тая желязна гора бяха натежали от накацалите по тях железни птици, които стояха неподвижно и мълчаливо. Само очите им бяха живи и гледаха жално, като че искаха да кажат нещо.

Ян Бибиян вървеше след Мирилайлай като сънен. Струваше му се, че е упоен от някаква сладка упойка. Не му се говореше и той си спомни всичко, което е преживял. И когато в паметта му се изпречи милият образ на неговата майка, която той много обичаше, той въздъхна дълбоко. Тая въздишка засегна като ветрец тънките железни клонки и те изсвириха жално като струните на цигулка.

Унесен в мисли, Ян Бибиян незабелязано отпусна ръце и вървеше като замаян. Когато погледна пред себе си, Мирилайлай беше се вече отдалечил и вървеше с едри стъпки напред. Неговата фигура беше порасла и той изглеждаше като великан.

— Стой! — извика Ян Бибиян и вдигна отпуснатата си ръка, в която държеше опашката.

Мирилайлай спря и отново се намали колкото ръста на Ян Бибиян.

Видът на тия жални птици, които бяха накацали по железните дървета, измъчваше Ян Бибиян. Поиска му се да ги раздвижи и той удари с опашката стъблото на едно дърво. От тоя удар по гората се понесе тихо, жално желязно стенание като вик, изтръгнат от душите на някакви далечни мъченици.

Отведнъж сред гората се изпречи един голям железен палат, мрачно здание без никакви прозорци. Мирилайлай се покачи по стъпалата, които водеха към една тежка желязна врата.

Вратата се отвори сякаш от някоя невидима сила и Мирилайлай тръгна бързо към нея. Вратата със страшен трясък се затвори пак и Ян Бибиян остана отвън.

ЛЮ-ЛЮ

Когато Ян Бибиян се намери пред тежката желязна врата, която с трясък се затвори пред носа му, той разбра, че Мирилайлай отново го излъга.

В същото време над цялата желязна гора настана мрак. Излезе страшна буря. Жалко закънтяха железните дървета. Неподвижните птици, които бяха накацали по тях, запискаха и заплакаха с такива отчаяни гласове, че на Ян Бибиян му настръхна косата. Ослепителни светкавици една след друга западаха със страшна сила и като огнени мечове разсичаха мрака. Гръмове и трясъци раздрусваха всичко; железният палат закънтя като огромна камбана. Отведнъж се изсипа дъжд като из ведро. Стъпалата, на които стоеше Ян Бибиян, се разклатиха, почнаха лудо да подскачат и го отхвърлиха със сила върху железния пясък. Дотекоха порои и почнаха бързо-бързо да заливат всичко.

Ян Бибиян се сбърка и уплаши.

Той почна да тича насам-нататък, да търси място, където да се подслони, ала страшен мрак му пречеше да се оправи и той безпомощен се блъскаше о железните дървета, падаше, ставаше, а поройната вода заливаше всичко като огромна река, която почна да бухти със страшна сила. Тя заля Ян Бибиян до шия, подкоси краката му и го понесе лудо.

Тогава Ян Бибиян се сети за дяволската опашка, която бе скрил в пазухата си. Той я измъкна бързо и започна да удря по мътната вода и по дърветата, о които се блъскаше.

Щом размаха опашката, мракът изчезна, стана светло. Бурята и светкавиците спряха, поройт изтече. В тая магьосана гора настана пак страшна тишина, като че нищо не е ставало.

Ян Бибиян се огледа наоколо. Железният дворец не се виждаше. Единствената пътека, която бе видял в гората, беше изгубена. Той тръгна напосока.

Отведнъж насреща му се изпречи една огромна

змия. Тя се спусна към Ян Бибиян, уви се около краката му, проточи главата си към шията му, преметна се около ръката му, в която той държеше дяволската опашка, пристегна я силно и отвори уста да я налапа.

Ян Бибиян, който преживя толкова страхотии, не се уплаши. Той взе опашката със свободната си ръка и нанесе силен удар по опашката на змията, която стягаше краката му. Змията бързо се отпусна от тялото му и побягна по железния пясък из гората. Ян Бибиян я подгони, като я удряше силно с опашката и тичаше след нея. Скоро пред него се изпречи пак железният дворец, към който бягаше змията. Тя попълзя бързо по стълбите, после стана съвсем тънка, попълзя по желязната врата и се вмъкна вътре през ключовата дупка.

Тогава Ян Бибиян размаха опашката и почна да бие желязната врата. Тя с трясък се отвори. Чу се страшен вик. Ян Бибиян влезе вътре, като продължаваше да върти опашката. Змията отведнъж се сви на голямо кълбо и като се тръшна на земята, веднага се преобрази на Мирилайлай, ала сега — толкова висок и едър, че Ян Бибиян стоеше пред него по-нисък от колената му.

— Ян Бибиян — извика Мирилайлай, — дай ми опашката и аз ще те пусна да излезеш от моето магьосно царство!

— Ти лъжеш! — извика Ян Бибиян, като го удари с опашката.

Отведнъж Мирилайлай се смали и стана по-нисък от Ян Бибиян.

— Не ме бий, Ян Бибиян — каза умолително Мирилайлай, — не ме бий, защото раните от дяволската опашка няма никога да оздравеят и тогава аз вечно ще те държа тук. Ще те преобърна на желязна птица

и ще те прикова на някой клон като тия там, гдето ги виждаш.

Като каза това, Мирилайлай влезе в една друга врата и я тръшна зад себе си.

Ян Бибиян се спусна след него. Но тъкмо мислеше да завърти дяволската опашка, за да разбие и тая врата, чу гласа на Мирилайлай, който призоваваше малките човечета.

Отведнъж те изпълниха цялата стая и цялата гора. Ян Бибиян схвана това от шума, който произвеждаха със стъпките си тия многобройни дребосъчета.

Ян Бибиян приближи вратата, зад която изчезна Мирилайлай, и погледна през ключалката. Около великия магьосник се бяха струпали, чакащи заповеди, неговите покорни човечета, а пред самия него беше се изправил по войнишки техният водач. Той носеше на главата си едно дълго перо, на върха на което имаше три очи. Тия очи се въртяха на всички страни.

— Лю-лю! — каза му заповеднишки Мирилайлай. — Лю-лю, ти, който имаш три въртящи се очи и виждаш три пъти повече от всички, ти, който знаеш моите тайни, дай заповед на лючетата да хванат Ян Бибиян и да го хвърлят в желязната вода! Нека и той се превърне в желязна птица. Приковете го тогава на някой клон за вечни времена! Ала преди всичко пазете се от опашката, която носи.

— Най-напред ще го упоя с миризма от билки — каза Лю-лю, — тогава ще взема опашката му и ще го хвърля в желязната вода.

— Върви! — каза Мирилайлай и дигна ръка.

Дребосъчетата изчезнаха веднага.

Ян Бибиян отстъпи от вратата и застана в празния салон, готов за отбрана.

Отведнъж пред него се изпречи малкият Лю-лю с пъстрите дрехи, с трите очи на перото, засмян и любезен. Той носеше в ръка едно чудно хубаво цвете и като се поклони пред Ян Бибиян, каза:

— Неустрашимий Ян Бибиян! Ти, който имаш сила над нас с дяволската опашка — великият магьосник Мирилайлай ти изпраща това цвете в знак на примирие. Той иска да се сдружите. Помириши това цвете в знак на съгласие!

Ян Бибиян, който държеше ръката с дяволската опашка зад себе си, разбра хитростта на Лю-лю. Той посегна да хване цветето, но вместо него хвана здраво ръката на Лю-лю и вдигна опашката.

Лю-лю изпищя и падна като вцепенен, ала Ян Бибиян го изправи, хвана го за раменете и го разтърси силно.

Навън се чуха писъци и викове:

— Лючета, бягайте кой къде свари! Ян Бибиян улови главатаря.

— Мирилайлай, спасявай се! — викаха други.

Вънка стана голяма бъркотия и после всичко утихна.

ТАЙНАТА НА ЛЮ-ЛЮ

Лю-лю правеше страшни усилия да се отърве от ръцете на Ян Бибиян, но той го държеше здраво и не искаше да го пусне. Той искаше да изтръгне от него тайните, за които чу от Мирилайлай, и като го разтърсваше силно с ръцете си, викаше заканително:

— Не мърдай или ще те задуша!

Като видя, че не ще може да се отскубне със сила, Лю-лю започна да хитрува:

— Ян Бибиян, моля ти се, пусни ме! Аз съм прост

слуга на Мирилайлай, с какво мога да ти бъда полезен? Силите ми са слаби, умът ми е мъничък.

— Ще ми кажеш откъде мога да изляза оттук! — викна Ян Бибиян. — Инак жив няма да те пусна!

— Ще ти кажа, Ян Бибиян, ще ти кажа, само не ме стискай така! Отпусни ръцете си!. . .

— Казвай скоро!. . .

— Ти ме изплаши, Ян Бибиян. Всичко, всичко забравих от страх. Пусни ме да отида при онова желязно дърво, да седна, да се успокоя и да събера ума в главата си.

— Добре — каза Ян Бибиян, — аз сам ще те заведа при това дърво.

— Остави ме сам да отида — рече Лю-лю. — Като си близо до мене, аз цял треперя и не мога да мисля.

— Не хитрувай, Лю-лю! Ела с мене!

И Ян Бибиян го поведе към желязното дърво, където искаше да отиде Лю-лю.

— Не при това, не при това! — почна да се тегли Лю-лю. — Там, при другото.

Ян Бибиян разбра, че Лю-лю го заблуждава и че някои особени причини го карат да избягва дървото, което посочи най-напред. Той хвана здравата Лю-лю за врата и насила го затътра там, гдето той искаше да отиде най-напред.

Когато стигнаха при това дърво, Ян Бибиян забеляза, че под дънера на дървото има един малък железен капак. На капака пишеше: *«Лю-лю — главатар на люлючетата. Тук не влиза никой друг освен него.»* Когато Ян Бибиян четеше надписа, Лю-лю почна да бъбре нещо на някакъв неразбран език — капачето бързо се повдигна и Лю-лю се опита да скочи в отвора. Ала Ян Бибиян го дръпна настрана и викна:

— Кажи, какво има тук?

— Тук е моето жилище. Не обичаш ли да влезеш за малко?

Ян Бибиян, който разбираше вече хитростите на Лю-лю, се засмя.

— Благодаря, не ми се ще да влизам вече в подземия. Моето желание е да се избавя от това, в което сега се намирам.

— Пътят за избавлението води оттук — рече Лю-лю и пак почна да бъбре някакви несвързани думи, които приличаха на заклинание.

Отведнъж из подземието изхвръкна един грамаден орел. Той се вдигна високо, завъртя се, след това се спусна надолу, клъвна Ян Бибиян по главата с яката си човка и го грабна.

Ян Бибиян не изпусна Лю-лю. Той го хвана за врата, турна го бърже в пазухата си, гдето носеше дяволската опашка, и се помъчи да улови орела за шията, но яката птица го счепка в силните си нокти и го понесе във висинето.

Когато се вдигаше нагоре, Ян Бибиян усети, че нещо като дървеница пълзи по ризата му. Това беше Лю-лю, който от страх пред дяволската опашка, при която внезапно се намери, беше се смалил колкото едно насекомо.

Орелът хвърчеше високо и Ян Бибиян гледаше под него обширната желязна гора. Малките люлючета тичаха из нея, гледаха нагоре и надаваха весели викове.

— Мирилайлай ще го пусне в езерото — викаха радостни те, — в езерото, в езерото!

От тия викове Ян Бибиян разбра, че орелът не е никой друг, а сам Мирилайлай. Той бръкна предпазливо в пазухата си, извади опашката и я завъртя силно.

— Мирилайлай, свали ме или ще те ударя с опашката!

Орелът издаде писък, пълен с ужас и страх, и се устреми надолу, като отпусна бавно крилете си. Той кацна леко пред железния дворец, пусна товара си и хвръкна страшно изплашен на покрива.

Ян Бибиян притисна под мишницата си Лю-лю да не избяга и седна на железните стъпала да си отдъхне.

Люлючетата бягаха из гората и викаха:

— Крийте се, крийте се, Лю-лю е още в ръцете му!

Ян Бибиян хвана Лю-лю, хвърли го на земята, стъпи на него и почна да му нанася силни удари с опашката.

— Ян Бибиян, всичко ще ти обадя! — примоли се Лю-лю. — Само не ме бий! Скрий опашката!

— Стани! — заповядя му Ян Бибиян.

Лю-лю се изправи на краката си цял треперещ.

— Говори! — викна му Ян Бибиян.

— Слушай, Ян Бибиян, безсилни сме пред тебе, докато носиш тая дяволска опашка. За нас ще бъде щастие да я отнемем от тебе, но при толкова опити не можахме да сторим това. Като е така, по-добре е да се махнеш оттук заедно с тая проклета опашка. Стига да треперим! Аз ще ти открия пътя. Ще ти кажа как да излезеш. Мирилайлай има три жени. Когато е в двореца си, те му шетат, пеят и го забавляват. Когато спи, те стоят над главата му и бдят над него. Когато иска да ги крие, превръща ги на три косъма в брадата си: един железен, един златен и един сребърен. Железният косъм е най-лошата жена, грозна и страшна. Тя може да те погуби. Златният косъм е по-добрата, но тя се храни само с очи и може да ти извади очите. Сребърният косъм е най-добрата — тя обича песни. Ще те накара

да ѝ попееш. Ако песента ѝ хареса, тя ще те спаси, ако не ѝ хареса, ще те превърне на черна врана. Ако отскубнеш тия косми от брадата на Мирилайлай и ако ги вържеш на възел, те веднага се превръщат на жени. Железния можеш да отскубнеш най-лесно, златния — по-мъчно, а сребърния не можеш да отскубнеш, докато не отскубнеш двата други. Ако дърпаш и го прекъснеш, кръвта ти ще изтече и ти ще се превърнеш на земен червей за вечни времена. Това е всичко, Ян Бибиян. Прави каквото правиш, но се махни оттук с тая дяволска опашка, защото Мирилайлай ни измъчва.

Като каза така, Лю-лю се разплака и се примоли жално:

— Пусни ме сега, Ян Бибиян, пусни ме и бързай да намериш Мирилайлай! Той почива в палата, защото се изплаши от опашката. Когато види дяволската опашка, той лежи болен по три дена и не е способен да се мръдне.

— Свободен си, Лю-лю — каза Ян Бибиян, като даде път на Лю-лю.

Веднага Ян Бибиян вдигна дяволската опашка и удари желязната врата на двореца. Вратата се отвори и Ян Бибиян влезе вътре, като въртеше лудо опашката. Той мина през много врати, през много стаи и най-после се намери пред някаква пещера. Там лежеше Мирилайлай. Ян Бибиян се хвърли върху него, натисна го здравата и го улови за брадата.

ЖЕНИТЕ НА МИРИЛАЙЛАЙ

Когато Ян Бибиян хвана Мирилайлай за брадата, великият магьосник трепна като уплашен от тежък сън и направи движение да стане, ала не можа. Той се по-

чувствува вцепенен, очите му широко се отвориха, устата му замърдаха да кажат нещо, но не се чу никакъв глас.

Тогава Ян Бибиян разрови брадата му и намери в нея трите косъма, за които му каза Лю-лю. Без много да му мисли и без да се страхува., Ян Бибиян хвана железния косъм и го дръпна с все сила. Косъмът иззвънтя като желязна струна и се отскубна. После отскубна златния косъм.

Оставаше само да отскубне и сребърния. Ала Мирилайлай се развика и размърда страшно. Отведнъж избухна пожар. Огнен обръч от високи пламъци се появи наоколо и го огради.

— Да бягаме, Ян Бибиян — извика Мирилайлай, — да бягаме, че ще изгорим живи! Лю-лю е запалил двореца.

Магьосникът скочи на краката си и хукна с всичка сила, като буташе Ян Бибиян настрана. Ян Бибиян не се уплаши, той се държеше здраво за брадата на Мирилайлай и не се пущаше. А когато магьосникът го заведе към пламъците, Ян Бибиян извади дяволската опашка и силно я размаха. Отведнъж пламъците угаснаха и изчезнаха, а Мирилайлай падна на колене пред Ян Бибиян и почна да се моли:

— Пусни ми брадата, Ян Бибиян, не скуби сребърния косъм! Обещавам ти, че тоя път ще те изведа на земния свят.

Ян Бибиян, който толкова пъти беше лъган от магьосника, тоя път не се излъга. Той намери сребърния косъм в брадата му, хвана го внимателно и го откъсна.

След това Ян Бибиян пусна магьосника, като му каза:

— Върви си в железния дворец!

— Няма да те оставя — каза жално Мирилайлай. —

Няма да оставя жените си сами. Те се мразят страшно, може да се изядат една друга, ако аз не съм при тях.

— Махни се скоро в двореца! — извика Ян Бибиян, остави магьосника и тръгна из желязната гора. Магьосникът тръгна след него. Тогава Ян Бибиян го подгони с опашката.

Мирилайлай побягна пълзешком, като се подпираше на ръцете си. Той тичаше толкова бързо, че Ян Бибиян едвам го настигаше. И когато го стигаше, удряше го силно с опашката, а Мирилайлай тичаше още по-силно. Най-после стигна двореца си и влезе бързо вътре.

Ян Бибиян тръгна самичък из страшната гора.

«Какво да правя сега? — мислеше той. — Ако завържа тия косми, трите жени на Мирилайлай може да ме изядат. Нека ги преобразя една по една. Първата — лошата — не ми е потребна, втората ще ми изяде очите. Нека се срещна само с третата. Тя ще поиска да ѝ пея. Добре, ще ѝ попея.»

Той взе сребърния косъм и почна да го връзва на възел, според както му беше казал Лю-лю.

В това време върху ръката на Ян Бибиян капна една гореща капка. Той вдигна глава нагоре. Върху клоните на желязното дърво стоеше неговата приятелка — черната врана. Неподвижна и тъжна, тя плачеше. От очите ѝ падаха едри топли сълзи. Една от тия сълзи бе капнала върху ръката на Ян Бибиян.

— Га-га-га! — извика ѝ Ян Бибиян.

Ала черната врана стоеше неподвижно и не отговори нищо на Ян Бибиян.

— Черна врано, вярна моя приятелко, сестро, която си ми помагала и си ме упътвала, обади ми се и в тоя труден час! Кажи ми какво да правя! Да завържа ли сребърния косъм?

Враната поклати отрицателно глава.

— Да завържа ли златния?

Враната пак поклати отрицателно глава.

— Да завържа ли железния?

Враната поклати утвърдително глава.

Ян Бибиян вярваше на черната врана.

Без да се двоуми, той взе железния косъм, сви го и го завърза. Отведнъж пред Ян Бибиян се изпречи едра и грозна жена със зелени очи.

— Кой си ти? — викна тя, като съгледа Ян Бибиян, и посегна да го хване за гушата.

Ян Бибиян вдигна дяволската опашка и каза:

— Мълчи!

Страшната жена отстъпи назад, разтреперана от страх.

Тогава Ян Бибиян завърза на възел и златния косъм. Веднага пред него застана тънка и суха жена. Очите ѝ бяха кротки. Тя се наведе, поклони се ниско на Ян Бибиян и каза:

— Кой си ти и какво търсиш тук?

— Аз съм Ян Бибиян, владетел на дяволската опашка, пленник на Мирилайлай.

— Какво искаш от нас? — попита пак сухата.

— Искам да изляза от вашето магьосно царство, искам да се върна пак на земния свят.

Още неизказал думите си, сухата жена се спусна като усойница срещу него и протегна костеливи пръсти с остри и дълги нокти към лицето на Ян Бибиян.

Ян Бибиян я удари така силно с опашката през ръцете, че сухата изпищя и отстъпи уплашена. А после каза с мек, умолителен глас:

— Ян Бибиян, дай ми очите си! Аз ям човешки очи, дай ми ги и аз ще те изведа оттук!

— Моите очи са от кал — каза Ян Бибиян. — Аз изгубих главата си и вместо нея нося глава от кал. Не вярвам да са вкусни очи от кал.

В това време Ян Бибиян завърза бързо и сребърния косъм. Отведнъж пред него изскочи чудна красавица. На устата ѝ грееше усмивка, очите ѝ светеха като най-чистото небе. По страните ѝ играеха леки розови облачета.

— Ах! — извика тя учудено, като видя Ян Бибиян. Гласът ѝ прозвънтя сладко като песен.

— Гледай я как се глези! — каза сухата жена, като се обърна към дебелата. — А би му изпила кръвчицата като змия.

— Мълчи, грозннце! — каза хубавицата.

— Мълчи ти, мазнице! — рече грозната.

Трите жени на Мирилайлай се скараха. Те се мразеха и затова Мирилайлай никога не ги оставяше трите насаме. Сега им падна случай да изкажат всичката си злоба и ненавист. Дебелата и сухата се спуснаха върху хубавицата и почнаха да я дърпат за дрехите и за косите. Тя почна да плаче и да вика:

— Мирилайлай, къде си да ме спасиш? Ян Бибиян, нима можеш спокойно да гледаш как ме бият пред очите ти!

Ян Бибиян тогава се спусна и почна да шиба с опашката двете грозни жени. Отведнъж те паднаха на земята и се вцепениха като умрели.

— Благодаря ти, Ян Бибиян — каза хубавицата. — Ти ме спаси от тия грозни чуми. Каква награда искаш за това?

— Хубавице, помогни ми, спаси ме, изведи ме на земния свят!

— Много искаш, Ян Бибиян. За да те спася оттук,

ти трябва да ми попееш. Аз много обичам да ми пеят. Ако песента ти ми хареса, ти ще бъдеш спасен.

Хубавицата се подпря на едно желязно дърво и отправи сините си очи към Ян Бибиян.

— Чакам! — каза тя повелително.

Ян Бибиян застана пред нея смутен и пленен от нейната хубост. Някаква чудна, необикновена сила изпълни гърдите му. Той запя вдъхновено.

СИЛАТА НА ПЕСЕНТА

Ян Бибиян запя. И щом отвори устата си, гърдите му се изпълниха с някаква сладка топлина, сърцето му се завълнува от желание отново да отиде на земния свят, душата му се завладя от спомени за родния му град, за хубавата планина над него, за широкото поле, за нивите, които се простираха по него, за рекичката, която го поеше. Пред него изпъкна цялата родна картина, която за пръв път са видели очите му, сред която е играл с другарите си.

Над всичко това в неговите спомени се мярна мъченическото и мило лице на майка му, нейните жални очи, с които тя го е гледала, нейните работливи ръце, с които го е милвала. И първите думи, с които почна песента си, бяха:

«Майко, майко, която тъжиш за мене! Твоето дете плаче за тебе, иска да дойде при тебе. . .»

После Ян Бибиян си спомни и за своя добър, трудолюбив баща, за неговите хубави съвети, за неговите грижи и мъки.

И в песента му се заредиха нежни, хубави думи, които звучаха тъжно. Гласът му стана силен, сладък и звучен и се разнесе из чудната гора. Леко прокънтяха

от него железните буки. Вечно неподвижните птици по тях трепнаха с криле и обърнаха главичките си към Ян Бибиян.

Той съгледа това и песента му стана по-топла, потъжна, по-нежна, повече пълна с желание за свобода.

Хубавицата, която изпърво го гледаше с насмешка, полека-лека стана сериозна, сините ѝ очи се натъжиха. Тя ги отправи с нежност към Ян Бибиян и неочаквано от тях се отрониха сълзи.

Въздишка се откърти от гърдите ѝ.

Ян Бибиян продължаваше да пее. Неговият глас ставаше по-хубав, думите му по-силни и по-смели.

Най-после той пристъпи една крачка напред и като сложи ръка на сърцето си, почна да нарежда думи, които молеха:

«Ти, чудна хубавице, твоите ръце държат съдбата ми, спаси ме по-скоро и ми помогни да се върна в бедната къщица на майка ми, както пролетта помага на пролетните птички отново да се върнат в гнездата си!»

Като изпя това, Ян Бибиян забеляза, че хубавицата отново и дълбоко въздъхна. Тя вдигна хубавата си ръка и отведнъж всички птички, които стояха по буките, хвръкнаха. Чуха се весели викове, запляскаха криле, па всички се вдигнаха на ята и накацаха по железните буки около Ян Бибиян.

Отведнъж лек ветрец се понесе из гората. По клоните се появиха пъпки, развиха се в миг, разтвориха се на листа и цялата гора се покри със свежа зеленина. Огласиха я радостните викове на птиците. Чуха се далечни шумоления на потоци.

Ян Бибиян не прекъсна песента си. Унесен, той продължаваше да пее.

От очите на хубавицата почнаха да падат бързо едри

сълзи. Тя стана, приближи се бързо към Ян Бибиян, наведе се и го целуна по челото.

— Стига, Ян Бибиян! Твоята песен стопли сърцето ми. Аз съм пленница на Мирилайлай, доведена от земния свят. Аз съм робиня като тебе. Твоята песен събуди у мене желание за свобода. Аз ще ти помогна, но и ти помогни на мене.

Като каза това, хубавицата протегна ръка и извика:

— Иа, Иа!

В гората се чу весел вик. Чу се шум от криле и пред Ян Бибиян се спусна и кацна черната врана.

— Иа, черна врано, моя сестрице — каза хубавицата, — настъпва краят на черната магия и ние скоро ще бъдем освободени. Заведи Ян Бибиян при Кладенчето на живота и ме чакайте!

— Ян Бибиян, върви след мене! — каза враната и хвръкна ниско.

Ян Бибиян тръгна след нея.

От желязната гора нямаше ни помен. Тя цялата бе се преобърнала на хубава зелена гора. Липи, буки и брези, раззеленели като че ли от някаква чудна пролет, се вдигаха високо и радостно. Вместо черния железен пясък сега се простираха зелени поляни, изпъстрени с цветя. Малки ручеи се провираха между дърветата и весело течеха.

Когато навлязоха дълбоко в гората, враната се обърна към Ян Бибиян и му рече:

— Ян Бибиян, ти си наш спасител. Не губи надежда, но бъди предпазлив! Мирилайлай е тежко болен! Той скоро ще умре и ние ще бъдем свободни.

Ян Бибиян попипа пазухата си, да види стои ли още там дяволската опашка.

Скоро пред тях се изпречи голяма скала, покрита с

мъх и влага. Под скалата имаше кладенче. Неговите бистри и прозрачни струи бликаха обилно. Около него бяха нацъфтели пъстри и различни цветя.

Около тях наведен ходеше Лю-лю и търсеше нещо.

Като съгледа Ян Бибиян, той побягна. Ала Ян Бибиян извади дяволската опашка и му извика:

— Стой!

Враната, като видя това, хвръкна на канарата и извика оттам:

— Ян Бибиян, пази се!

Тогава Ян Бибиян се озърна и видя, че зад канарата се мярна и изчезна някаква странна фигура.

Лю-лю застана разтреперан пред Ян Бибиян.

— Не търся нищо, не търся нищо! — каза той.

— Не, ти търсиш нещо. Какво търсиш? — каза Ян Бибиян и вдигна опашката.

— Мирилайлай е болен. Търся билката на живота. Тя расте само около това кладенче. Ако не му я занеса, той ще умре.

— А кой се скри там? — попита Ян Бибиян, като посочи скалата. — Ти не си сам, Лю-лю. Ти лъжеш. Не беше ли тук Мирилайлай? Кажи или ще те ударя!

Лю-лю се разтрепера и падна на колене пред Ян Бибиян.

— Не ме бий, Ян Бибиян! Наистина аз не съм сам. Тук е грозната и страшна жена на Мирилайлай, изпратена от него да умъртви хубавицата, която ще дойде тук. Тя донесе упоителни и отровни билки, които щеше да пусне в кладенчето. Не пийте от него!

— Иди си, Лю-лю! — каза Ян Бибиян.

Лю-лю се изправи, разгледа наоколо и се спусна да бяга с всичка сила.

Ян Бибиян надзърна зад скалата. Там, скрита зад

дънера на едно дърво, стоеше грозната и страшна жена на магьосника. Зелените ѝ очи гледаха злобно.

МИРИЛАЙЛАЙ УМРЯ!

След като Ян Бибиян отскубна трите косъма от брадата на магьосника, той остана неподвижен на мястото си. Неговите сили го напуснаха. Неговите заклинания не действуваха и заповедите му не се изпълняваха.

Неговата пленница-хубавица беше освободена от магията чрез силата на Ян Бибияновата песен.

Но къде изчезна тя?

Ян Бибиян се озърташе наоколо и я чакаше да се върне, но като видя грозната жена, която го дебнеше зад канарата, той се върна назад. Грозницата тръгна след него.

Ян Бибиян седна на един камък край Кладенчето на живата вода и се замисли. Той чакаше хубавицата. Нейните думи, които му даваха надежда, го правеха нетърпелив. Желанието да се спаси от това проклето царство на магията разпаляше душата му.

С наведена глава той седеше при кладенчето и мислеше. Ала отведнъж пред него се мярна някаква сянка. Той вдигна глава. Грозницата беше се приближила тихо и пращаше с разперените пръсти на ръцете си устрели към него.

Ян Бибиян се наведе, грабна вода от изворчето с ръка и плисна в лицето на грозната жена. Отведнъж тя квакна и се превърна на жаба. Тя почна да скача към водата. Но Ян Бибиян я ритна с крак, тя отскочи далече, удари се в един камък и се пукна. От нея изтече зелена вода, която грозно замириса. На това място, гдето

протече тая вода, веднага поникна висок зелен бурен. Ян Бибиян го позна — това беше тютюн.

В същото време се зададе из гората втората жена на Мирилайлай, която не беше ни грозна, ни хубава, но която имаше зъл поглед. Тя беше разперила една мрежа, прилична на рибарско серкме, и се готвеше да я хвърли върху Ян Бибиян. Ала той се наведе, грабна пак вода с ръка и плисна върху лицето ѝ. Отведнъж тя се превърна на змия, оплези се и засъска срещу Ян Бибиян. Той не се уплаши, грабна един камък и смачка главата ѝ. От нея изтече жълта вода и на мястото веднага поникнаха отровни гъби.

Тогава Ян Бибиян чу песен, която се понесе из гората живо, весело и бодро и все повече се приближаваше, и все по-ясна ставаше.

Ето че се зададе хубавицата, облечена в хубави бели дрехи. Русата ѝ коса падаше до земята. На главата си беше турила венец от бели рози, а в ръката си носеше китка от здравец и босилек.

Като видя Ян Бибиян, тя прекъсна песента си и се засмя. После потопи китката в Кладенчето на живата вода и почна да ръси наоколо.

Тогава птичките, които бяха накацали по клоните, отведнъж слезнаха долу и се превърнаха на деца — момчета и момичета.

— Мълчи и върви след мене! — каза хубавицата на Ян Бибиян и като извади един съд от широкия си ръкав, наля вода от изворчето и тръгна напред. Ян Бибиян тръгна след нея, последван от всички момчета и момичета, които доскоро бяха птички. Те запяха в хор една чудна песен.

Хубавицата вървеше напред, потапяше китката в съда с живата вода и ръсеше гората наоколо. И всички

птички, които бяха в гората, се превръщаха на деца — момчета и момичета, нареждаха се в шествието подир Ян Бибиян и запяваха с другите.

И гората се освети от слънце и някаква чудна радост я изпълни.

Те вървяха дълго. И там, гдето минаваха, цялата гора се преобразяваше и бликваше нов живот.

Ето най-после пред тях се изпречи мрачният железен палат на Мирилайлай. Той стоеше глух и страшен. Студенина лъхаше от него.

Хубавицата застана пред вратите му и ги поръси с живата вода. Вратите му се отвориха. Ян Бибиян и хубавицата влязоха вътре, а всички, които ги следваха, останаха отвън.

Хубавицата пръскаше с вода железните стени, те се рушеха под живителните капки и откриваха зала след зала.

Отведнъж пред тях всичко изчезна и се появи висок мост, който се простираше над една страшна бездна. Краят му водеше към една пещера, на върха на недостъпни скали.

Хубавицата и Ян Бибиян тръгнаха по тоя мост и скоро застанаха пред пещерата. Хубавицата поръси входа с живата вода. Камъните се разместиха и се откри друга зала. На средата имаше легло и върху леглото лежеше Мирилайлай.

Като съгледа Ян Бибиян и хубавицата, Мирилайлай почна да движи ръцете си и да прави знаци на заклинание. Той мърдаше устните си, като че искаше да извика, ала никакъв глас не излезе из устните му.

Хубавицата потопи китката в съда с вода и напръска Мирилайлай.

Отведнъж великият магьосник се превърна на един

грамаден мях. Ян Бибиян го ритна с крак. Той се пукна и от него изтече някаква жълтеникава течност, която замириса страшно на спирт.

Из гората се разнесоха радостни и тържествуващи гласове:

— Мирилайлай умря! Великият магьосник почина! Настана краят на магиите!

Тия тържествени гласове се носеха като ехо от хиляди водопади.

Тогава хубавицата се обърна и каза:

— Ян Бибиян, ние сме спасени!

Тя се върна назад. След нея тръгна Ян Бибиян. Високият мост беше изчезнал и пред тях се простираше безкраен хубав и равен път, който минаваше през гората.

Когато стъпиха на него, те видяха от двете му страни наредени малките люлючета като безчислена войска, а между тях на пътя, паднал на колене, стоеше Лю-лю и плачеше.

— Лю-лю, ти плачеш. Тебе ти е жал за великия магьосник — каза хубавицата, като го изгледа строго.

— Не, не — рече умолително Лю-лю. — Ние някога бяхме трудолюбиви мравчици. Нашите мравуняци, изградени с труд, се намираха из зелените гори и ние щастливо си живеехме в тях. Великият магьосник Мирилайлай ни преобрази на малки човечета и ни направи свои слуги. Той умря. Сега ние оставаме клети малки човечета, неспособни за нищо. Как бихме желали отново да станем пак мравчици и да намерим изоставените си мравуняци!

Хубавицата потопи китката във водата, тръгна сред малките човечета и с широк размах на ръката си поръси всичките. Отведнъж те се превърнаха на малки мравки и запълзяха живо и радостно.

ПАК НА ЗЕМНИЯ СВЯТ

Ян Бибиян вървеше след хубавицата, която пръскаше с живата вода наоколо. И в миг всичко се преобразяваше, всичко се оживяваше. Железните дървета се преобръщаха на хубави буки и дъбове, покриваха се със зелени листа и весело шумяха. Черният железен пясък бляскаше като злато. Мъртвите железни отломъци ставаха канари, покрити с мъх. Тъмните облаци, що висеха над тоя омагьосан свят, бягаха и чезнеха. Късове от синьо небе се откриваха и викаха погледа.

А Ян Бибиян и хубавицата все вървяха и вървяха.

Далече, далече някъде се мярна и се изпречи на хоризонта като сън модрият, едвам забележим силует на планина и по високите върхове блестеше сняг.

И над всичко това се показа слънцето.

— Ето нашия свят, ето нашата земя! — завика с неудържима радост Ян Бибиян, наведе се и целуна ръката на хубавицата. — Благодаря ти, спасителко моя!

— Аз на тебе трябва да благодаря, Ян Бибиян. Ти с твоето мъжество и безстрашие спаси и мене. Аз също съм от земния свят. Аз съм дъщеря на морски офицер. Името ми е Лиана. През една страшна нощ из морето излезе Мирилайлай и ни грабна с моята малка сестричка Иа. Мене магьосникът взе за жена, а Иа превърна на черна врана. Боже мой, къде ли е тя сега?

Хубавицата се спря, разгледа наоколо и извика:

— Иа, Иа!

И ето, черната врана долетя и кацна на рамото на хубавицата. Лиана натопи китката в живата вода и поръси.

И отведнъж враната стана хубаво малко момиче. То

се хвърли на гърдите на сестра си, притисна се о нея и почна да плаче от радост:

— Мила сестро, хубава Лиано!. . . Спасени сме, спасени сме!

— Да, мила Иа, радвай се, радвай се!

След това Иа се обърна към Ян Бибиян и пак през сълзи от щастие му рече:

— Ян Бибиян, аз всякога бях с тебе. Мъчех се да ти помогна, но силата на магьосника всякога ме спираше и аз жестоко бях мъчена всякога, когато можех да те видя.

— Да вървим, да вървим по-скоро! — каза Ян Бибиян, като отправяше очи към далечната планина.

Хубавицата Лиана, Ян Бибиян и малката Иа пак тръгнаха напред. Скоро те излязоха на едно широко поле и пред тях се изпречи голяма река. Ала тая река беше мъртва. Втвърдени на желязо стояха водите ѝ, безжизнени бяха бреговете ѝ, неподвижна лодка с вкаменени плувци стоеше върху нея.

Зад тая река се простираше обширна жива земя, виждаха се села, пътища. Стада пасяха по полетата. Чуваше се камбанен звън, мяркаха се работници.

Ян Бибиян, Лиана и малката Иа, хванати за ръце, преминаха бързо през мъртвата желязна река и стъпиха на живата божия земя.

Лиана се обърна и поръси реката с жива вода. Отведнъж заплискаха водните талази, потекоха и зашумяха. Окичиха се бреговете с трева, бурени и зелени дървета. Запяха птички. Понесе се бързо лодката и оживяха младите гребци, удариха веслата и запяха песен:

Ний млади сме моряци,
прати ни капитана
да бродим по реките,
да търсиме Лиана.

На тоя свят тя беше
най-милата мома,
пленен от хубостта ѝ —
магьосник я взема.

Лиана чу песента и се спря. Сърцето ѝ заби силно. Радост развълнува душата ѝ, радост, че не е забравена. Тя се затича към брега на реката и почна да маха с ръка към гребците. Те оставиха греблата и се обърнаха към нея. Тогава тя запя:

Ето ме, аз съм Лиана,
спрете се, млади гребци,
вземете ме в лодката ваша,
юначни, млади момци!

Като чуха песента на Лиана, момците нададоха весели викове и подкараха лодката към брега.

Лиана се обърна към Ян Бибиян и очите ѝ се напълниха със сълзи:

— Прощавай, Ян Бибиян! Тая лодка ще ме заведе дома. Чиста е земята, на която стоим. Ти лесно ще намериш пътя си. Аз никога няма да те забравя.

— Аз всякога ще си спомням за тебе, Ян Бибиян — каза Иа. — Ако ти искаш да станеш моряк, ела при нас на морето. Баща ни ще те вземе на парахода си.

— Моряк! Аз искам да стана нещо — каза Ян Бибиян, после се замисли и додаде: — Хубаво е да бъдеш моряк. Ала най-напред аз трябва да намеря главата си

и да видя бедните си стари родители, които тъжат за мене.

— Сбогом, Ян Бибиян! — каза Лиана и скочи в лодката, която беше спряла на брега.

— Сбогом, Ян Бибиян, помни ме и ти! — извика Иа и също скочи в лодката.

Гребците удариха лопатите; лодката се отдели от брега и заплава по водата.

Ян Бибиян остана самичък на брега.

Той дълго следи с поглед лодката, която се отдалечаваше. Лиана и Иа му махаха с ръка, докато се изгубиха в далечината.

Ян Бибиян се озърна наоколо. Беше сам, брегът беше пуст и безлюден. Ала него не го беше вече страх. Само му стана жално за двете другарки, които го оставиха, и не му се щеше да напусне брега, гдето се разделиха. Той седна отмалял край реката и заплака. На душата му стана топло, светло и хубаво. Сълзите миеха и чистеха всичкото зло, което бе минало през нея, и му ставаше леко.

Слънцето полека-лека зайде, стана тъмно, студ повея от реката. Ян Бибиян, видя, че е настанало вече нощ.

Той стана и се упъти напосоки към далечната планина, която беше гледал през деня.

Той вървеше през широко поле. Наоколо беше тихо и пусто. Малка, утъпкана пътека се очертаваше през тревата. Ян Бибиян тръгна по нея. Небето бе обсипано със звезди; звезди, които Ян Бибиян отдавна не беше виждал. Той ги гледаше и им се радваше.

Отведнъж пред него, на пътеката, се мярна нещо. Ян Бибиян напрегна поглед. Наблизо имаше нещо, ала какво беше — не можеше да види добре. Скоро той се

приближи. Там, до пътеката, върху един самотен голям камък нещо мърдаше. Птица или човек?

— Кой е там? — извика Ян Бибиян.

— Аз, аз съм — отвърна уплашено един разтреперан глас.

Този глас се стори познат на Ян Бибиян. Къде го е чувал?

— Кой си ти? — повтори твърдо Ян Бибиян.

— Аз съм Фют, твоят най-добър приятел.

— Фют, Фют, ти ли си? — зарадва се Ян Бибиян. — Какво правиш тук?

— Чакам те, Ян Бибиян. Хе, откога те чакам тук! Радвам се, че пак те видях.

Ян Бибиян се приближи. На камъка наистина седеше Фют.

Двамата стари приятели си подадоха ръце.

СТАРО ПРИЯТЕЛСТВО

«Бедният Фют!» — помисли си Ян Бибиян, като разгледа добре стария си приятел.

Въпреки злото, което Фют му беше причинил, Ян Бибиян наистина имаше защо да го съжали. Фют приличаше на окаяник. Мършав, слаб, отпаднал, с изгаснали очи, с отпаднало тяло и дух, той представляваше жалка фигура и приличаше на някоя недогоряла дрипа, извадена от запалена смет. Малките му рогца бяха покрити с някакви злокачествени нарастъци, кожата му беше прошарена с пепеливи лишеи, които го сърбяха много, защото Фют непрекъснато се чешеше. Краката му бяха станали мазолести и заприличали на магарешки копита, а на мястото, гдето бе откъсната опашката

му, стоеше жива и незараснала рана, наплюта от мухите и червясала.

— Фют, на какво си заприличал? — извика Ян Бибиян. — Какво се е случило с тебе?

От очите на дяволчето потекоха сълзи, то се разтрепера, като че ли го обхвана страшен студ, и се разплака с дълбоки хлипания. Фют искаше да каже нещо, ала гласът му се задушаваше.

На Ян Бибиян му стана жално за неговия стар приятел и той му каза с приятелско съчувствие:

— Не плачи, Фют, успокой се! Ти навярно много си страдал. И аз много страдах. Но аз победих и се спасих. Не губи надежда!

Дяволчето обърна очи към Ян Бибиян и така жално го погледна, че очите на стария му приятел се наляха със сълзи.

— Ян Бибиян — едва проговори Фют, — откак се разделих с тебе и ти отнесе опашката ми, аз станах най-нещастното същество на света. Аз бях подложен на страшни наказания от дяволския съд. Презрян и намразен от всички, върху главата ми се изсипа всичката дяволска злоба и омраза. Гориха ме в огън, вариха ме в казан, мушиха ме с шишове, едвам се отскубнах да избягам. Уви, но заради мене пострада моят стар баща. Сега клетникът виси на едно дърво, обесен за краката, а под главата му гори задушлив и миризлив огън. Така ще стои той там, докато аз не се завърна, да понеса сам наказанието си. . . О, Ян Бибиян, но аз не мога да се върна, докато не намеря опашката си. Много скитах, много те търсих. Аз знаех, че ти си жив, че докато носиш у себе си моята опашка, ти много ще страдаш, но няма да загинеш. Да, знаех, че си жив, но не се знаех къде си, защото, откак ти откъсна опаш-

ката ми, аз изгубих способността да ставам невидим, да летя като птица, да се нося по света като дух. Аз станах един окаяник. Едничката способност, която ми остана, е да се преобръщам на жалко просяче и да искам милостиня от хората. Милостиня — най-ненавижданата добродетел от страна на дяволите, които бяха сполучили почти да я премахнат от хорските сърца. И ето ме сега пак стоя пред тебе, Ян Бибиян, стари мой приятелю, стоя като просяк и искам милостиня. Ще бъдеш ли толкова великодушен да дадеш милостиня на едно дете на дявола, който води борба с хората, да им отнеме всичко добро, което може да се роди в сърцата им? . . .

Фют отново се задави в сълзи и почна да хлипа.

— Какво искаш от мене, Фют? С какво мога да ти бъда полезен? Как мога да те спася от това окаяно положение?

— Върни ми опашката, Ян Бибиян! — каза умолително Фют.

— Ами главата ми, Фют? Ти забрави ли, че смени главата ми с глава от кал? Ти искаш опашката си, аз искам главата си.

— Калчо е жив, Ян Бибиян, той ходи с твоята глава. Аз го срещнах. . . Но, докато съм без опашка, аз нямам сила да ти върна главата.

— Фют, да не би да ме лъжеш? Ти навярно си изпратен отново да ме заблуждаваш и да ми причиниш още по-голямо зло. Не ти вярвам.

— Имаш право да не ми вярваш, Ян Бибиян. Аз така подло постъпих с тебе, но и ти жестоко ме наказа.

— Колкото и да ми е жално за тебе, Фют, аз не мога да ти дам опашката, докато не получа главата си. А твоята опашка е у мене. Ето я.

Ян Бибиян бръкна в пазухата си да извади опашката, но остана учуден, като вместо нея извади китката, с която Лиана пръскаше живата вода. При раздялата, когато се сбогуваха, Лиана беше я пъхнала в пазухата му, без той да забележи. Цветчетата на тая китка бяха се затворили и във всяко от тях имаше по една капка от водата на живота.

— Това не е моята опашка — каза Фют.

Ала Ян Бибиян се зарадва, като видя тая китка. Тя му припомни за Лиана и за Иа.

«Не току-тъй Лиана ми я е оставила в пазухата» — помисли си той.

После, като скри отново китката, той бръкна от другата страна на пазухата си и извади опашката.

— А-а-а — залипна се от радост Фют. — Ян Бибиян, дай ми я, моля ти се, дай ми я!

И Фют посегна с разтреперани ръце към опашката си.

Но Ян Бибиян я сгъна и отново я скри.

— Ян Бибиян, дай ми опашченцето бе! — примоли се Фют и падна на колене.

— Нека намерим Калчо, па тогава — каза Ян Бибиян.

— Ян Бибиян, дай ми опашченцето, върни ми силите, заклевам ти се, че само тогава ще мога да ти върна главата! Ако пък искаш докрай да ти бъда послушен, отскубни и задръж само един косъм от нея. Докато той е у тебе, аз ще ти бъда неволен роб и слуга.

— Ще видим, Фют! Сега нека намерим Калчо. Искам да видя главата си.

— Добре, Ян Бибиян, но аз съм немощен, не мога да вървя. Дълго време трябва да се пътува.

— Ще вървим полека, Фют.

— Добре — каза дяволчето и въздъхна.

— Накъде? — попита Ян Бибиян.

— На изток — каза Фют и протегна ръката си към хоризонта, зад който идеше слънцето. Ала то беше още далече.

Без да каже нещо, Ян Бибиян тръгна след него. Те вървяха дълго, без да си продумат. Ян Бибиян, воден от надеждата отново да намери главата си, крачеше бодро и бързо. Когато след дълго ходене той се обърна, видя, че Фют беше останал назад и едвам пристъпяше. Ян Бибиян го възчака.

— Умори ли се, Фют?

— Страшно!

Ян Бибиян се наведе, грабна го като парцал и го метна на гърба си. И като го хвана за двете ръце, понесе го напред. Той го държеше за ръце, за да не би Фют да открадне опашката си.

Ян Бибиян крачеше още по-бързо. Той не усещаше дори на гърба си дяволчето. Толкоз много горкото беше измършавяло.

— Как живее Калчо? — попита Ян Бибиян през рамото си.

— Той носи твоята жива глава, ала тялото му е от кал, нито яде, нито пие. Той скита като странно животно по горите, спи, лежи и пак скита. Твоята глава, която носи, постоянно мисли за тебе. Когато тялото му изсъхне, Калчо се окъпва, за да го понакваси, и пак скита. Ала от дъжд се бои много. Страх го е да го не размие.

Ян Бибиян не каза нищо. Той се замисли за главата си и забърза още повече.

На сутринта, когато слънцето изгря, те стигнаха до една река.

Ян Бибиян свали Фют от гърба си и каза:

— Да починем!

Още не бяха седнали, Фют подскочи радостно и хвана Ян Бибиян за ръка.

— Погледни зад оня храст!

Ян Бибиян напрегна очи.

Зад храста събличаше дрехите си едно момче и се готвеше да се къпе. Като чу шум, то се обърна. Тръпки полазиха Ян Бибиян. В лицето на това момче той позна своето някогашно лице.

— Калчо! — прошепна тихо към ухото на Фют Ян Бибиян.

— Калчо! — каза Фют, като турна пръст на устата си.

ЯН БИБИЯН НАМИРА ГЛАВАТА СИ

Когато кàленото тяло на Калчо позасъхваше, той се хвърляше в реката, да го овлажнява, защото инак се пукаше, а тия рани, от които макар че не течеше кръв, го боляха.

Ян Бибиян и Фют наблюдаваха Калчо с напрегнато любопитство. Ян Бибиян се вълнуваше. Неговата глава беше същата, ала Калчо беше я докарал в ред. Косата му беше вчесана и приглаедена, лицето чисто, измито и хубаво, очите спокойни и добри.

— Ето случай да получиш главата си, Ян Бибиян — каза Фют. — Дай ми само опашката и аз всичко ще направя. Бързай, защото Калчо не стои много във водата! Той се бои от нея, защото го е страх да не се разкисне.

— Фют, закълни ми се, че няма да ме излъжеш!

— Заклевам се!. . .

— В името на стария си баща.

— Заклевам се в името на стария си баща!

Ян Бибиян бръкна в пазвата си и извади опашката. Фют посегна да я вземе, ала Ян Бибиян се отдръпна.

— Ще отскубна един косъм от нея.

— Отскубни — каза нетърпеливо Фют.

Ян Бибиян отскубна един косъм от края на опашката и я подаде на Фют.

Фют, разтреперан от радост, грабна опашката си и посегна, та я залепи на още незаздравялата рана на мястото ѝ.

Опашката се залепи и зарасна отведнъж. Фют веднага се преобрази. Покритата му с лишеи и петна кожа се лъсна, плесенясалите му рогчета се очистиха и вирнаха нагоре, очите му игриво и весело светнаха. Той подскочи от радост и му се искаше да извика, ала Ян Бибиян запуши устата му:

— Мълчи, да не уплашим Калчо!

— Благодаря ти, Ян Бибиян, хиляди пъти съм ти благодарен! Ти ме спаси. Аз съм от дяволски род и едва ли бих ти върнал добро за добро, ако да нямаше косъма, който отскубна от опашката ми. . .

В това време водата изцамбурка. Калчо беше се хвърлил във водата и плаваше, като издаваше звуци на доволство.

— Събличай се скоро, Ян Бибиян! — извика дяволчето.

Ян Бибиян бързо хвърли дрехите си. Ала косъма, който бе отскубнал от дяволската опашка, завърза на ръката си като гривна. Той се боеше да не би Фют да го открадне. Китката, която Лиана беше оставила, той внимателно сложи под дрехите си.

— Готово! — каза той тихо.

— По мене! — извика Фют и скочи в реката. Ян Бибиян скочи след него.

Калчо, който се готвеше вече да излиза, изпищя уплашено и поиска да избяга на срещния бряг. Двете глави се погледнаха.

В това време Фют улови Калчо за единия крак.

— Пусни ме! Пусни ме! — завика Калчо. — Олеле, пусни ме, ще се разкисна, ще се разтопя, ще се удавя!...

Ян Бибиян се спусна също и улови Калчо за раменете, натисна го и го потопи цял във водата. . .

Кàленото тяло на Калчо почна да омеква. Той пищеше и се молеше да го пуснат. В същото време Ян Бибиян усети като че мина някакъв нож през шията му. Неговата кàлена глава като че почна да омеква.

Отведнъж и Калчовата, и Ян Бибияновата глава се отлепиха от телата си.

Фют ги размени бързо и Ян Бибиян изскочи из водата със собствената си глава. А Калчо, на когото се залепи кàлената глава, която Ян Бибиян носи толкова време, остана неподвижен във водата, с поглед, обърнат жално-жално към Ян Бибиян.

— Фют, извади го, извади го скоро! — извика Ян Бибиян, комуто стана жално за бедния Калчо, който тъй дълго му пази главата.

— Какво ще правим? Той вече ни е непотребен.

— Извади го! — заповядва Ян Бибиян.

Фют прегърна безжизненото тяло на Калчо и го извади на брега. То падна размекчено и неподвижно върху зелената трева с безжизнено отпуснати ръце. Ала главата, която беше носил Ян Бибиян, бе получила живот от неговото живо тяло. Тя се обърна към Ян Бибиян и впери очите си умолително към него.

Ян Бибиян се досети. Той взема бързо китката, коя-

то беше му оставила Лиана, и я разтърси силно над неподвижния Калчо. В чашките на цветчетата бяха останали скрити капки от живата вода. Като ситен прашец те се посипаха върху каленото тяло, то трепна, оживя и Калчо бързо скочи на краката си.

Той се спусна и прегърна Ян Бибиян. Очите му се напълниха със сълзи, които закапаха.

— Ян Бибиян, благодаря ти!. . . Чувствувам кръв в жилите и живот в тялото си. Усещам ударите на сърцето си. Ти ме оживи. Ян Бибиян, благодаря ти!. . .

Ян Бибиян бе щастлив. Той намери главата си. Той е пак той. Върната отново в живота, душата му след толкова страдания ликуваше и се вълнуваше от нещо хубаво, безкрайно хубаво. Той видя отново света и разбра колко хубости има в него, колко е красиво да се живее, колко сладко е да носиш собствената си глава на шията си.

Той прескокна границата от злото към доброто и първият образ, който се мярна в паметта му, бе неговата майка и до нея — неговият стар баща. Обхвана го силно желание час по-скоро да ги намери, да ги види.

Ян Бибиян извади бързо косъма, който бе отскубнал от опашката на Фют, и му го подаде:

— Фют, върви си по своя уречен път! Научих се що е зло и добро и имам вече сили да се боря със злото. Ако опиташ да ме изкушаваш, знай, че ще бъдеш победен и отново ще бъде скъсана опашката ти! Кажи на всички дяволи във вашето царство, че аз ще науча хората къде ви е слабото място.

Фют, обхванат от страшна радост, грабна косъма от ръцете на Ян Бибиян, поклони се, отдалечи се и изчезна.

Ян Бибиян и Калчо останаха сами.

Те се обърнаха към изток. Близо пред тях се изпречваше родната, познатата планина. И там в полите всред зеленина се белееше малкото родно градче. Сред него високо се издигаше черковната камбанария.

Забиха камбаните празнично.

Ян Бибиян протегна ръцете си нататък и извика с вълнение:

— Мамо, майчице, ида си, ида си при тебе!

Като хвана Калчо за ръка, каза:

— Да вървим!. . .

— Ех, мой бедни татко грънчарьо — каза Калчо, — и аз се връщам пак при тебе. Искам да ти бъда помощник и подкрепа на старини.

И двамата с бързи крачки тръгнаха към родното си градче.

Ян Бибиян на Луната

Който и да си ти, драги читателю, обръщам ти вниманието, че преди да прочетеш тая книга, добре е да знаеш кой е Ян Бибиян.

А неговия живот ще изучиш от книгата «Ян Бибиян», който излезе преди тая и в която са описани чудните приключения на това интересно момче. От нея ще научиш как Ян Бибиян се сдружи с малкото дяволче Фют, как то замени главата му с глинена, как след това попадна във вълшебното царство на великия магьосник Мирилайлай и как след чудни и смели приключения се спаси.

Неговите страдания и борбата му да се освободи от злото облагородиха душата му, калиха волята му, направиха го смел и предприемчив. Така той се качи на Луната и можа да постигне мечтата, която от векове е движила непримирими учени с буйна фантазия.

Авторът

ЯН БИБИЯН СЛЕД ВРЪЩАНЕТО МУ ОТ МАГЬОСНОТО ЦАРСТВО

Ян Бибиян се завърна в родния си град, може да се каже, вече възмъжал. Той бе навършил петнадесета година. Приключенията, които преживя, изпитанията, които превъзмогна, бяха го направили по-мъдър и по-сериозен.

Той се прибра с неизказана радост под бащината си сиромашка стряха и обилните сълзи на майка му очистиха душата му.

С плач Ян Бибиян поиска прошка от родителите си за мъките и страданията, които им е причинил, и даде клетва, че занапред ще стане най-добрият човек в тяхното градче.

Той се облече в чисти прилични дрехи, почна да причесва гладко косата си и престана да ходи бос и гологлав, както по-рано.

Още в първите дни след пристигането си той се зае да помага на стария си баща. Двамата ходеха с магарето в гората и носеха дърва, които продаваха на пазара. Трудът му се услади и работата му беше приятна.

Всички от града, които познаваха Ян Бибиян като палаво и лошо момче, като го гледаха сега, не можеха да му се начудят. Никой не знаеше за неговите приключения. Всички мислеха, че той е бил в някой далечен град на работа, или пък в някое училище.

Ян Бибиян беше станал весел, жизнерадостен, почиташе всички и се отнасяше много любезно както с познати, така и с непознати. Скоро всички жители на града го обикнаха и почнаха да го сочат за пример. Ян Бибиян спечели много приятели между връстниците си и им стана нещо като главатар.

Най-добрият приятел на Ян Бибиян беше Калчо. Той също беше пораснал колкото Ян Бибиян и работеше в грънчарницата на баща си. Той не дружеше много с другите момчета. Дори ги избягваше. Затова пък много обичаше да излизат двама с Ян Бибиян там някъде в околностите на града, да седнат на някоя поляна под сянката на някое дърво и да си приказват. Там Ян Бибиян надълго и нашироко му разправяше за приключенията, които бе преживял.

— Да, Калчо, много преживях и много научих. Станах друг. Сега съм тук, при родителите си. Жално ми е да ги гледам как бедно живеят. И като си помисля, че и моят живот може да бъде същият, ужасявам се. Вярвай ми, аз не бих могъл да живея като тях и не искам. А ето че не зная какво да правя. Какъв път да хвана. . .

Калчо се взираше в дълбоките умни очи на приятеля си, които при тия думи ставаха тъжни, и не знаеше какво да му каже.

— Не, аз трябва да науча нещо — казваше Ян Бибиян след дълго мълчание. — Трябва да науча някой занаят. Жално ми е, че не мога да следвам в училище. Но занаят мога да науча. Кажи ми, Калчо, какъв занаят да изуча?

— Стани грънчар като мене — каза наивно Калчо. — Тогава двамата заедно ще си отворим работилница и никога няма да се делим.

— Не ми харесва тоя занаят — рече искрено Ян Бибиян. — Нещо друго ме влече, какво — и аз не зная. . . Когато вечерно време легна да спя у нас на чардака, очите ми се отправят към звездното небе. . . Каква далечина, какъв простор!. . . Душата ми отива там. А когато изгрее Луната, пълна, закръглена, вижда ми се толкова близка и позната, като че ли там съм роден, и нещо ме тегли там да отида. И като се увлека в мисли, това нещо не ми се вижда невъзможно. И знаеш ли какво, Калчо? — Един ден аз ще отида там. Нещо ми казва, че ще отида.

Калчо гледаше приятеля си, неговия замислен вид, неговата решителна мисъл, която даваше блясък на челото му, и се усмихваше блажено. Той му вярваше и затова му каза дружески:

— Ян Бибиян, ако ти решиш да идеш на Луната, заведи и мене.

— Би ли дошъл? — запита сериозно Ян Бибиян, като хвана ръката на приятеля си.

— С тебе навсякъде, Ян Бибиян! — отговори Калчо и после попита: — А как мислиш да отидем там? Да намерим пак дяволчето Фют, то може би ще ни помогне.

— Не искам вече да имам работа с дяволчета, Калчо. Аз мечтая да изобретя някаква особена хвърчаща машина, не балон, не самолет, а нещо друго, по-силно и по-бързо.

— Как ще я направиш, Ян Бибиян? Ти би трябвало да бъдеш техник.

— Да — каза Ян Бибиян, — бих желал да стана техник.

Очите му светнаха.

Ян Бибиян и Калчо до тъмно седяха на любимото си място и приказваха. По високия небесен свод наиз-

скачваха звезди, замигваха, затрептяваха. Скоро на изток се подаваше лунният кръг и заливаше с мека синкава светлина цялата околност. Планината се изправяше като черно видение на някакво гигантско чудовище, а над нея почваше да се издига Луната. Наставаше чудна тишина.

Ян Бибиян протягаше ръка нататък към небето и казваше:

— Ето я, Калчо. . . Там ще те заведа. Там сигурно има живот и хора като на нашата Земя, която е родна сестра на Луната. Ще бъде интересно, нали!

Калчо се притискаше до приятеля си и подплашен и удивен пред великата гледка на обсипаното със звезди небе, едвам продумваше:

— Да. . .

ПРИ МАЙСТОР ФРАНЦ

В средата на града, гдето ставаше пазарът, гдето бяха кафенетата, дюкяните, паметникът, голямата чешма и гдето спираха автомобилите, се намираше и техническата работилница на Франц Техниката. По името му може да помислите, че тоя бае Франц беше чужденец, французин или немец. Не, Франц беше чист българин от същия град. Истинското му име беше Иван Цървулът. Той беше скитал много по света, ходил беше в Америка, в Австралия, обиколил беше цяла Европа и най-много беше стоял във Франция, гдето беше научил занаята. Той знаеше добре френски език, затова гражданите го нарекоха Франц — Франц Техниката.

Работилницата на Франц се помещаваше в един широк дюкян, който някога е служил за налбантница. Пред вратата на работилницата имаше захвърлени открай време всевъзможни части от различни машини, зъбчести колелета, счупени железни оси от вагони, големи празни гранати, парчета от релси, голям парен котел и какви ли не части от разни машини, събирани кой знае откъде. На двата прашни прозореца пък бяха натрупани в безредие дребни работи, разглобени часовници, части от велосипеди, късове от самолетна перка, примуси, електрически батерийки, части от грамофони и други, и други.

Всички тия чудновати работи привличаха любопитните дечурлига, които се трупаха и живо тълкуваха службата на тия всевъзможни предмети, и водеха препирни кое нещо от каква машина може да бъде.

Препирните им разрешаваше Франц, към когото децата често се допитваха.

— Това ли? — казваше усмихнато той, като навеждаше глава, за да надникне по-добре над очилата си. — Това е подкова от коня на Крали Марко.

— Ами това, Франц?

— Това е гръмоотводът на Вавилонската кула.

— Това?

— Това е парче от сабята на Дон Кихот. Това е копче от палтото на Мойсея. Това е часовникът на цар Соломона.

Франц беше добродушен и весел човек, обичаше да се шегува и се радваше на децата.

Франц разбираше от всичко и знаеше всичко по техниката. Каквато машина и да се развали в града или по селата, викаха него. Той поправяше шевни машини, мелници, мотори, вършачки, велосипеди, часовници и автомобили.

Ян Бибиян още като малък често обичаше да се спира пред работилницата на Франц и да наблюдава чу-

десните, изложени на прозореца, и тия странни железни скелети и части от разрушени машини.

Когато Калчо му каза, че за да може да направи машина, с която да отиде на Луната, трябва да учи техника, Ян Бибиян веднага си спомни за Франц.

Дали би могъл да постъпи при Франц?

Ян Бибиян прекара неспокойна нощ. Желанието му да отиде на Луната оживя в него и завладя душата му. Той почна да крои планове за чудната машина, с която ще отлети. При Франц той може да научи много работи. Но в главата му изпъкна друга мисъл.

Ах, ако беше Фют — малкото дяволче! С него Ян Бибиян би отишел без всякаква машина. . .

Франц или Фют?

— Не, никога вече с Фют. Не желая вече да имам работа с дяволи. Само със собствените си сили и способности ще вървя напред, па каквото ще да става.

Рано една сутрин Ян Бибиян отиде пред работилницата на Франц. Той се спря далечко пред нея и не се решаваше да влезе. Франц вече бе на работа. Пред дюкяна му стоеше някакъв камион и той го обикаляше с инструменти в ръка, заничаше в мотора, лягаше под него, буташе нещо под колелетата и от време на време влизаше в дюкяна, за да вземе някой друг инструмент. По площада още нямаше никакво движение. Само пред някои кафенета седяха един-двама подранили еснафлии и сърбаха кафенце.

Ян Бибиян се повъртя доста около работилницата на Франц. Градският часовник удари осем и половина. Това стресна Ян Бибиян. Той нерешително се озърна наоколо и тръгна за дома си. Но отведнъж се върна, като че някой го дръпна.

С нерешителни крачки той отиде до работилницата.

— Добро утро, Франц — каза той и сне учтиво каскета си.

— О, какво правиш, Ян Бибиян, къде се изгуби? Че ти май много си пораснал! — заприказва Франц и после добави: — Слушай, Ян Бибиян, я ми помогни малко. Подпирай от тая страна капака. . .

Ян Бибиян мълчаливо и с готовност хвана тенекиения капак на машината, а Франц се наведе и почти завря главата си вътре.

— Не виждам вече, дявол да го вземе! С тия очила вече не мога да си служа — заговори той. — Трябва да ги сменя. . . Е какво правиш ти бе, Ян Бибиян? Харесваш ми, като те гледам. Станал си добро момче!

Ян Бибиян се зачерви, но пак не отговори, срам го беше.

— Какъв ашлак беше! Помниш ли колко пъти съм те гонил оттука?. . . Какво правиш сега, работиш ли?

— Не — каза Ян Бибиян. — Сега помагам на баща си, но бих искал да си намеря работа. Искам да уча занаят.

— Хубаво, хубаво, Ян Бибиян — каза Франц и погледна внимателно над очилата си. — Нали ти казвам — друг ми се виждаш сега.

— Бих ли могъл да постъпя при тебе, чичо Франц? Да ме научиш за техник?

— Стига да искаш, моето момче — каза родителски Франц. — И да имаш желание. . . Мене ми трябва един такъв чирак.

— Искам, как да не искам — рече зарадван Ян Бибиян.

— Тогава вземи и запаши тая престилка и на работа!. . .

И така Ян Бибиян постъпи на работа при Франц. Захвана от сърце да помага и да се учи.

Той ту в ковачницата вдигаше тежкия чук и заедно с Франц ковяха някое нажежено желязо, ту някаква дупка въртеше с желязна машина, ту с шофьорите пътуваше, за да опитват колата, ту гуми лепеше, ту електрическа мрежа поставяше по къщите. Работата му спореше, ръката му пипаше с похватност, умът му сечеше, той бързо влизаше в тайната на разните мотори и машини.

Франц му се радваше, хвалеше се и се гордееше с него.

Вечер след седем часа, когато затваряха работилницата, и в празничен ден Ян Бибиян се срещаше с Калчо и отиваха на разходка из полето.

Неговата мечта да се качи на Луната растеше. Планове след планове се въртяха в главата му и му даваха подтик към работа.

— Калчо — казваше той на приятеля си, — напълно разбрах автомобилната машина. Проста работа, но чудесно измислена. Всичко измерено, всичко докарано до най-тънка подробност. . . Но би могло да се измисли и друго нещо. . . Майсторът има една голяма книга, в която са описани всякакви машини. Има чудновати работи. Само че е написана на френски. . .

Калчо слушаше с учудване Ян Бибиян и гълташе всяка негова дума.

— Научи френски, Ян Бибиян!

— Да, ще науча. Ще видиш, че ще науча.

— Ами ще ходим ли на Луната, Ян Бибиян?

— Ще ходим, Калчо. Бъди сигурен. . .

Вечерно време, когато имаше пълна Луна, Ян Бибиян излизаше в тяхната малка градинка и наблюдаваше небето.

Кръглата Луна се подаваше полека зад планинските върхове. Изпърво червена, после полека-лека побледняваше, докато се извиси и застане сред звездите. Сенките по нея, прилични на странни изображения, ставаха по-тъмни и жълтият кръг изпъкваше по-релефно. Ян Бибиян не снемаше поглед от нея. Очите му се насълзяваха от напрегнатост и понякога му се струваше, че пред Луната застава образът на малкото дяволче Фют и я засеня.

Ян Бибиян се стресваше.

— Да, с Фют аз бих отишъл още сега — казваше той и се хващаше за челото. И в главата му почваха да се роят всевъзможни мисли. Ян Бибиян се питаше:

— Франц или Фют?

СТАРИЯТ ПРИЯТЕЛ

Запален от мечтата си да отиде на Луната, Ян Бибиян почна да се учи и да се труди с голямо внимание. Майстор Франц не можеше да му се начуди. Той виждаше как всеки ден Ян Бибиян напредваше, радваше се от сърце и се отнасяше с него не като с чирак, а като с другар.

Ян Бибиян положи живо старание да изучи автомобилните мотори, затова с особена страст се залавяше да помага на майстор Франц, когато докарваха на поправка някой от големите автомобили, които ежедневно минаваха оттук, защото през градчето им се кръстосваха две от най-важните шосета, които свързваха през прохода на планината няколко отдалечени и по-големи градове.

Когато работеше, Ян Бибиян се интересуваше за всичко и разпитваше майстор Франц подробно и за най-малките частици на тия вълшебни мотори, които с такава сила и точност теглеха големите коли.

Така Ян Бибиян проникна бързо в тайната на тия машини, които за него бяха едно откровение.

Той вземаше от майстор Франц всички дебели книги, написани на френски и немски език, в които имаше изобразени различни машини и мотори, отделните им части и подробности. И вечерно време, когато се прибираше в къщи, когато старите си лягаха, той сядаше на масата в малката си стаичка и дълго прелистваше тия чудни книги. Той почна да разбира всички чертежи, всички дреболии по тях, вземаше молива, чертаеше ги и мислено ги сглобяваше част по част.

Но той не беше доволен. Той не знаеше чужд език и му се струваше, че гледа върху страниците като сляп. Колко ли скрити тайни има в тях, които той не разбира! Колко мисли се нанизват от тия малки непознати букви, в които той не може да проникне! И в сърцето на Ян Бибиян се породи желание да научи един чужд език и да разгадае скритите тайни на тия ситно изписани книги.

И веднъж, когато поправяха в работилницата някакъв малък електрически мотор, Ян Бибиян внезапно попита:

— Майсторе, кой език е по-лесен — французкият ли, или немският?

Майстор Франц го погледна изпитателно над очилата си и каза:

— Всички езици са лесни, стига да има човек желание да ги научи. Аз научих французки лесно. Само че бях във Франция между французи. . .

— А тука дали може да се научи?

— Малко мъчно, но може. Има учебници за това. Ще питам учителя, дето преподава в гимназията.

Ян Бибиян замълча. А на другия ден, когато се яви в работилницата, майстор Франц го срещна засмян, подаде му една книжка и каза:

— Ето нà, подарък от мене. По тая книжка можеш да учиш французки. Препоръча ми я учителят и каза, ако нещо не разбираш, иди при него и го попитай.

— Па и мене можеш да питаш — прибави майстор Франц, — граматиката не зная, ама някои думи ще ти казвам.

Ян Бибиян пое с вълнение книгата и почна учудено да се взира в надписа на кориците.

Всяка вечер Ян Бибиян почна да чете тая книжка, да се занимава, да учи букви, срички и думи като дете от първо отделение. И увлечен, той някога седеше до късно, пишеше думи и гласно ги произнасяше. А когато дигаше глава да си почине, в него внезапно се явяваше чудната мисъл да отиде на Луната. И веднъж след дълго четене той вдигна глава и изтръпна от учудване. На столчето зад него седеше неговият стар приятел, дяволчето Фют, и му се усмихваше.

— Фют! — извика Ян Бибиян и скочи от стола. — Фют, какво търсиш тук?

— Аз не забравям старите си приятели — каза Фют. — Ако имаш нужда от нещо, аз съм на твое разположение.

— Не, не, Фют, иди си! Всичко е свършено между мене и тебе. Иди си по дяволите, не си ми потребен! — извика ядосан Ян Бибиян.

Фют почна лукаво да се кикоти, но не мръдна от стола.

— Фют, махни се оттука — извика високо Ян Бибиян, — махни се, или пак ще ти откъсна опашката!

При тоя вик на Ян Бибиян Фют трепна, скочи от стола и се намери пред вратата.

— Аз може да ти потрябвам пак, Ян Бибиян, няма защо да се сърдиш. Работата, която си намислил — да отидеш на Луната без мене, — не ще ти се удаде. Помни това!

Фют бързо изчезна.

Ян Бибиян остана сам и душата му като никога се изпълни с един необясним страх. Той угаси лампата и си легна. През нощта спа тежко и видя мъчителен сън. Присъни му се, че пътува към Луната, възседнал върху гърба на Фют. Те дълго се носиха между звездите. Когато наближиха до Луната, Фют се разтърси силно, хвърли го от гърба си и Ян Бибиян почна да пада надолу със страшна сила. . .

Ян Бибиян извика, събуди се и с учудване видя, че е паднал от леглото си върху пода.

На другия ден той се яви в работилницата мрачен и невесел. Майстор Франц се учуди, като го видя.

— Днес не ми се виждаш добре — каза майстор Франц, като го потупа по рамото.

— Няма ми нищо — отговори Ян Бибиян и мълчаливо се хвана за работа.

САМОЛЕТ

Ян Бибиян се научи да кара автомобил и това му правеше особено удоволствие. Той често се качваше при някой шофьор, който минаваше оттук, и отиваше до съседния град, като държеше сам кормилото. Оттам с друг автомобил се връщаше обратно.Майстор Франц

се радваше на усърдието на Ян Бибиян и всякога го пущаше.

Над тяхното градче ежедневно минаваха самолети. Когато се чуваше техният остър шум, Ян Бибиян излизаше развълнуван, отправяше очи към небесната шир и търсеше тая чудна птица-машина, която блестеше горе в сиянието на слънцето като зелен лебед и се носеше със силата и стремителността на орел.

Ян Бибиян я следеше дълго. Очите му се насълзяваха от блясъка на небето, но той не снемаше поглед от нея, докато тя не потъне, изгубена в необятното пространство.

— Ян Бибиян, би ли се качил на тоя орел? — питаше го майстор Франц.

— На драго сърце — отговаряше Ян Бибиян с тревожност и очите му блясваха.

— Не те ли е страх?

— Не! — отговаряше твърдо Ян Бибиян.

— Ами ако се случи злополука?

— Злополука може да се случи и с автомобил, и с влак, и с обикновена кола дори. Опасността всякъде е еднаква. Аз мисля, че най-сигурна и най-стабилна е хвърчащата машина. Във всеки случай с нея стават много по-рядко злополуки, отколкото с автомобила например. Ех, как бих желал да се кача!

Един ден се чу, че някакъв самолет кацнал на полето, недалеч от града.

Из улиците се разтича народ да го види. Мъже,жени, деца тичаха на превара към полето да видят чудната птица, която бе слезнала там.

Никой не знаеше какво е станало. Някои викаха, че самолетът паднал и се разрушил. Други казваха, че

се запалил. Трети разправяха, че видели човек, който пада с парашут.

Ян Бибиян грабна един велосипед от работилницата и преди всички се намери на полето, гдето бе се случило това.

Там, на зелената равнина, бе кацнала тая голяма бяла птица с разперени криле и около нея се суетяха двамата летци. И двамата бяха млади хора, с изпечени лица, със светли очи.

— Момче — обърна се един от тях към Ян Бибиян, — имате ли в града някои техници, които да разбират от автомобилни машини? Трябват ни някои инструменти.

— Аз разбирам! — каза живо Ян Бибиян.

Те го изгледаха с недоверие, но Ян Бибиян повтори:

— Аз работя при майстор Франц. Ние поправяме автомобили. . . Аз вече доста разбирам техните машини.

— Трябва ни един такъв и такъв ключ — каза един от летците, — дали имате? Нашият е изгубен или забравен.

— Имаме — каза Ян Бибиян, — да го донеса ли?

— Да, и по-скоро, ако е възможно!

Ян Бибиян се качи на велосипеда и с всички сили замина за града. След няколко минути той пак бе тук.

— Ето ключа — каза той и прибави: — За всеки случай има и други инструменти.

Летците му благодариха и се хванаха на работа.

Ян Бибиян почна да следи какво правят, да обикаля и да се учудва на тая странна хвърчаща машина. Той надничаше вътре, гледаше отворената машина, където двамата летци работеха, пипаше крилата, опашката и стоя дълго пред грамадната перка. По едно време той се обърна и каза на летеца:

— Като че ли нещо капе отдолу. . .

Един от двамата, който бе се качил при перката и преглеждаше внимателно нещо, бързо скочи на земята.

— Къде? — попита той заинтересувано.

— Ето тук отдолу. Едвам-едвам се забелязва.

— А-а, да, да — каза летецът, като пипна с ръка. — Благодаря ти, момче. Как се казваш?

— Ян Бибиян.

— Не би ли желал да станеш летец?

— Имам голямо желание — каза Ян Бибиян. — Как ми се иска да летя!. . .

В това време около кацналия самолет бе се струпало цялото население от малкото градче. Всеки беше дошъл да види отблизо чудната птица, чието бръмчене толкова пъти бяха чували над главите си.

Те, като гледаха Ян Бибиян, който говореше с летците, завиждаха му и се гордееха, че един техен съгражданин, макар и малък още, се явява на помощ и при това разбира от работата.

Подир един час повредата беше поправена и летците почнаха да се готвят за път.

— Бихте ли взели и мене? — попита срамежливо Ян Бибиян, като се сбогуваше с тях.

— Ако искаш, да те вземем — рече весело летецът. — Само че как ще се върнеш? Ние ще слезем в столицата.

— За връщане лесно — каза Ян Бибиян. — Аз имам силно желание да летя!

— Добре. Облечи тази дреха — каза единият, като му хвърли едно кожено палто, — тури и тая кожена шапка, защото горе става много студено.

Ян Бибиян навлече широката дреха и цял потъна в нея. Нахлу и кожената шапка. Събраният народ почна да се смее и да ръкопляска.

Ян Бибиян седна в самолета зад пилота. До него седна другият летец.

Запалиха мотора, той зашумя силно. Народът отстъпи и направи място. Машината се плъзна на колелетата си, измина известно разстояние, след това се отдели леко от земята и почна бързо да се издига.

Народът се раздвижи и извика ура. Мъжете почнаха да махат с шапки, жените — с кърпички, а децата с възторжени викове се спуснаха след хвръкналата вече машина. Скоро тя се вдигна високо и направи няколко кръга над града. Ян Бибиян махаше отгоре с ръка и поздравяваше народа.

Отведнъж самолетът се изви по права посока, вдигна се още по-високо и отлетя.

Ян Бибиян се носеше в самолета спокоен и весел. Той бе хвъркал върху гърба на дявола, черната врана също го бе носила. Мирилайлай, преобърнат на орел, също бе го вдигал нависоко. Той бе преживял много опасности, затова не го беше страх. Напротив, това човешко изобретение го радваше и възхищаваше. Той летеше над живописни места, над високи гористи планини и му идеше да извика от радост.

НЕОЧАКВАНА СРЕЩА

Ян Бибиян се завърна от летенето си с един пътнишки автомобил, шофьорът на който му беше добре познат.

Когато влезе в работилницата, майстор Франц го погледна внимателно под очилата, засмя се и каза:

— Е, Ян Бибиян, ти ме остави, без да се обадиш!

— Така стана, майсторе. Не исках да изпусна случая.

— Е, доволен ли си?

— Много, много.

— Страшно ли бе горе?

— За мене никак. Напротив, видя ми се много приятно. Бих желал да стана летец!

— Стани. Ще се радвам, ако един ден минеш над дюкяна ми със самолет и ми пуснеш от него едно писъмце.

Няколко дена поред в целия град не се говореше нищо друго, освен за самолета и за летенето на Ян Бибиян. Всички се гордееха, че в техния град се намери едно такова смело момче, което имà щастието да лети. Техен съгражданин досега не беше се качвал на самолет.

Местният вестник описа цялата случка с възторжени думи за Ян Бибиян и даде портрета му.

Когато научиха, че Ян Бибиян се е завърнал, всички любопитствуваха да го видят, а учителите го повикаха в училището, за да разкаже на учениците впечатленията си от това летене. Ян Бибиян разправи живописно и спокойно всичко. Учениците го слушаха с внимание и го гледаха с почит като някой герой, дошъл от приказките.

В работилницата на майстор Франц цял ден минаваха любопитни граждани да видят Ян Бибиян и да се запознаят с него. Той ги посрещаше свенливо и любезно отговаряше на всички въпроси. Ян Бибиян отведнъж стана известен в целия град.

Родителите му не можеха да се нарадват. Те се гордееха със своя син и един ден излязоха да се разхо-

дят с него заедно из града. И като чуваха хората да казват: «Ето, гледайте — родителите на Ян Бибиян, баща му и майка му» — сърцата на бедните старци се топяха от блаженство, очите им се пълнеха със сълзи.

Калчо особено се радваше на подвига на Ян Бибиян. След като се върна, той всеки ден надвечер, когато работилницата се затваряше, отиваше и вземаше Ян Бибиян да се поразходят извън града и го разпитваше по сто пъти за най-малките подробности.

И тогава двамата приятели пак се размечтаваха за своето пътуване до Луната.

— За такова пътуване самолетът не е пригоден и не би издържал. При това неговата скорост е твърде малка. Би трябвало да пътува най-малко шестдесет години, за да стигне до Луната. Значи, ако ние тръгнем сега, на Луната ще стигнем вече побелели старци — казваше Ян Бибиян.

Калчо го слушаше унесено и учудено.

— Трябва да се измисли друга машина — продължаваше Ян Бибиян, — машина, която да върви с бързината на светкавица. . . Едно пътуване до Луната трябва да се извърши за не повече от пет-шест часа. . .

Калчо не възразяваше. Той слушаше и гледаше Ян Бибиян с широко отворени очи, като че никога не беше го виждал.

Един ден на края на града, близо до Калчовата грънчарница, спря един чудесно хубав кафяв автомобил, който блестеше на слънцето, като че току-що беше изведен от фабриката. Човекът, който го караше — един възрастен господин с бяла фуражка, — повика с ръка Калчо, който беше излязъл пред грънчарницата да види тоя толкова хубав автомобил.

Калчо бързо се затича и сне любезно шапката си.

В автомобила седяха една голяма и една по-малка госпожица.

Човекът, който караше автомобила, каза:

— Момче, познаваш ли Ян Бибиян, за когото вестниците писаха, че летял със самолет?

— Как да не го познавам — отговори Калчо, — той ми е най-близък приятел.

— Ах, колко се радвам! —извика по-голямата госпожица. — Значи, ще можем да го видим.

— Нима ще можем да го видим? — плесна с ръце по-малката.

Възрастният господин, който имаше изпечено и сурово лице, но приятна и хубава усмивка, каза:

— Тебе как те казват, момче?

— Калчо.

— Слушай, Калчо, можеш ли да намериш Ян Бибиян и да го доведеш тука? Много искаме да го видим.

— Веднага, веднага! — рече Калчо и хукна с всичка сила из кривите улици на града. Кучета лавнаха по него, кокошки се разбягаха по пътя, деца се залепиха по зидовете, като го видяха как тича. А като мина през пазара, хора изскочиха от дюкяните си — да видят защо тича това хлапе и дали някой не го гони.

Запъхтян и потънал в пот, Калчо се втурна в работилницата на майстор Франц.

— Ян Бибиян — каза Калчо задъхан, — оставяй всичко и тичай с мене! Пред нас спря един автомобил с две момичета. Пратиха ме да те викам. Много искат да те видят. Чели вестника, дето пише за тебе.

— Да отида ли, майсторе? — обърна се Ян Бибиян към майстор Франц, който също си работеше нещо.

— Разбира се, че ще идеш — рече майстор Франц, — щом те викат.

Ян Бибиян тури каскета и излезе, последван от Калчо.

Когато те наближиха автомобила, двете момичета завикаха от радост:

— Да, той, той е! Ето го, иде! Боже мой, колко е порасnал!

Ян Бибиян се приближи развълнуван до автомобила. Той позна Лиана и Иа. Те слезнаха и го запрегръщаха.

— Татко! — каза Лиана на стария господин. — Ето го, това е Ян Бибиян, нашият спасител.

Старият морски капитан подаде ръка на Ян Бибиян и бащински го целуна по челото.

— Ян Бибиян, как си, как живееш? — говореше бързо Лиана, милваше го и не можеше да се нарадва. — Колко ми е драго, че пак се видяхме! Четохме за тебе във вестника и идем нарочно да те видим.

— Ян Бибиян, Ян Бибиян! — викаше просълзена Иа и се държеше за ръката му.

И двете бяха хубави, облечени в сини копринени рокли.

Ян Бибиян ги гледаше развълнуван и мълчалив. От вълнение думите му се спряха на гърлото и той не можеше да проговори.

По бузите му се търкулнаха сълзи. Той се наведе и с гореща благодарност целуна ръката на Лиана.

— Пак се видяхме. . . пак. . . — едвам продума от вълнение той. — Мислех, че сте ме забравили. Аз много мислех за вас, но не знаех къде сте. Вие навярно заминавате! Останете тук! Останете за малко! Колко ще се радват родителите ми!

— Ян Бибиян, ние ще останем за един-два дена — каза капитанът. — Искам да видя родителите ти. . .

Още, искам да те взема при нас. Моите деца постоянно мислят за тебе. Ти ще дойдеш, ще дойдеш при нас, там при морето.

— Да, да, ще дойдеш ли, Ян Бибиян? — викнаха едновременно Лиана и Иа.

— Разбира се! — каза Ян Бибиян. — Но какво ще правят без мене бедните ми родители?

— Всичко ще се нареди! — рече старият капитан.

ПРОЩАВАЙ, РОДЕН КРАЙ

Лиана каза на Ян Бибиян да се приготви, а след три дена те ще минат да го вземат.

Автомобилът с пътниците замина. Ян Бибиян дълго гледа след него със светнали очи, а когато тая чудна кола се изгуби по криволиците на далечния път, той въздъхна, наведе глава и се замисли.

Калчо беше съкрушен. Нима трябва да се разделят с приятеля си! Очите му се напълниха със сълзи. Той се помъчи да ги задържи, но те изобилно потекоха по страните му.

— Ян Бибиян — едва промълви той, — ти искаш да ме оставиш. Ако се разделим, ние никога вече няма да се видим.

— Е, Калчо — каза Ян Бибиян, — какво да се прави? И мене ми е мъчно, но. . .

— Значи, ти наистина искаш да ме оставиш?

— Какво да се прави. . .

— Аз, който толкова време ти носих главата и я пазех като моя. . . Не искам да се разделяме, Ян Бибиян! Вземи и мене!

— Ще видим, Калчо, ако е възможно. . .

— Направи всичко, Ян Бибиян, но не ме оставяй!. . . Не ме оставяй!

Калчо опря лицето си до рамото на Ян Бибиян, хвана ръката му и се разрида.

— Мълчи, Калчо!. . . Успокой се! Аз ще кажа на Лиана, може би ще вземат и тебе.

Пълните със сълзи очи на Калчо се засмяха. . .

— Ах, колко, колко ще съм ти благодарен! И заедно ще идем на Луната — каза Калчо, като избърса очите си.

Когато Ян Бибиян каза на майстор Франц, че ще замине, той го изгледа над очилата, изненадан и учуден.

Ян Бибиян помисли, че майсторът ще иска да го разубеди да не заминава, затова добави виновно:

— Няма какво, майсторе. Мисля, че така за мене ще бъде по-добре.

— Разбира се, разбира се, моето дете. Иди! Върви! Скитай по света, докато си млад. Но не забравяй, че все трябва нещо да научиш. Да знаеш някакъв занаят, та да можеш да живееш честно и да не изпадаш в неволя. Аз се радвам. Само за едно ми е жално. . .

— За кое?

— За бедните ти родители. Ще останат съвсем самички. А те тъй много те обичат и тъй много се гордеят с тебе! Кой ще ги гледа на старини?

— Аз няма да ги забравя, майсторе. Ще им помагам, където и да съм.

Майстор Франц потупа чирака си по рамото и му рече:

— Добро сърце имаш ти, Ян Бибиян. Дай боже, дано успееш! Аз най-много ще се радвам да чуя само добро за тебе.

Ян Бибиян се наведе и целуна ръка на майстора.

Ян Бибиян се върна в къщи развълнуван и неспокоен.

— Какво ти е, синко? — рече бедната му майка, като го видя, и очите ѝ се наляха със сълзи.

А когато Ян Бибиян ѝ каза, че ще замине надалече, тя се похлупи на миндера и се разрида отчаяно.

Сърцето на Ян Бибиян се разкъса от мъка, като видя страдащата си майка. Той я вдигна, прегърна я и почна нежно да ѝ говори:

— Майко, не тъжи за мене! Аз няма да ви забравя никога. Аз, макар и далече, пак ще се грижа за вас.

В това време влезе баща му, който бе научил вече от майстор Франц, че Ян Бибиян ще замине надалече.

Той прегърна малкия си син и поиска да му каже твърдо и заповеднишки:

— Синко, ти няма да заминеш! Не те пущам!

Но той не намери сили. Сълзи обляха сухото му лице и плач заглуши думите му.

Ян Бибиян почна да утешава старите с нежни и хубави думи. Той им каза, че няма да ги забрави и като има възможност, ще ги вземе при себе си в далечния град.

На третия ден пристигна хубавият автомобил на капитана заедно с Лиана и Иа. Те отидоха право в къщата на Ян Бибиян.

Майката и бащата ги посрещнаха със скръбни лица.

— Вземате ни единственото дете — каза майката.

— Това е за негово щастие — рече капитанът. — Аз искам да го изуча. Не се противете, а го благословете, защото той е добро момче. Ще го дам да се учи в морското машинно училище. След три-четири години вие ще му се радвате, като го видите, и ще се гордеете с него.

— Знам, че е за негова полза — каза бащата, — но ми е мъчно. Понеже бог иска, нека така да бъде! Дано всичко хубаво да излезе!

Ян Бибиян се приготви. Взе си нещата в едно малко извехтяло куфарче, целуна ръка на майка си и на баща си, па тръгна да се качва в автомобила.

В това време пристигна майстор Франц с още няколко познати. А пред къщицата им, гдето бе спряла колата, бяха се натрупали много хора от града и от махалата. Всички бяха чули за заминаването на Ян Бибиян и бяха дошли да го изпратят.

Съседските момчета му дадоха големи китки цветя. Всички го поздравяваха от сърце и му пожелаваха добра сполука. Майстор Франц целуна Ян Бибиян по челото и сложи няколко банкноти в ръцете му. После се обърна към капитана и рече:

— Хубаво да знаете — от това момче ще излезе голям човек. Доброто, което му правите, няма да иде нахалост.

Най-после автомобилът тръгна по тесните и криви улици на града. Там бяха се струпали много хора. Всички поздравяваха с ръка Ян Бибиян и викаха:

— Добър път, добър път!

Автомобилът скоро напусна града и се впусна по широкия път. Ян Бибиян се обърна и хвърли прощален поглед към родното си градче, към хубавата планина над него и очите му се насълзиха. Когато бяха изминали доста далеко, пътниците съгледаха напреде си малка човешка фигура, която стоеше насред пътя и махаше с две ръце да спрат.

— Калчо! — извика Ян Бибиян и помоли Лиана да спрат.

— Ян Бибиян, вземете и мене, не ме оставяйте! — записка Калчо.

Лиана каза нещо на баща си на някакъв непознат език.

Капитанът погледна въпросително Ян Бибиян и в очите му разбра молба.

— Да го вземем ли? — попита усмихнат капитанът.

— Колко ще се радвам! — каза Ян Бибиян.

— Тогава качвайте се!

Ян Бибиян и Калчо бързо се качиха в колата.

Лиана посегна с ръка и помилва разплаканото лице на Калчо.

СЛЕД ПЕТ ГОДИНИ

Един ден във всички вестници се появи следното известие:

«Техникът Ян Бибиян е приготвил интересна летателна машина, с която се приготовлява да замине за Луната. Неговият уред, върху който младият техник е работил цели две години, е приготвен всецяло от него с помощта на другаря му Калчо. Тоя уред се различава от всички досегашни летящи апарати. Той не е нито самолет, нито ракета, нито торпедо, каквито апарати бяха приготовлявани досега от разни мечтатели и смели хора, които искаха да стигнат до Луната.

Машината на Ян Бибиян е нещо особено. Тя ще лети с помощта на радиовълни, които неизчерпаемо ще произвежда сама в себе, като използува главно космическите лъчи и слънчевата светлина. По тоя начин енергията на тоя апарат ще бъде неизтощима и ще развива една невероятна бързина.

Според думите на изобретателя апаратът му, по

желание, може да се движи от 30 километра в час, та до 30 000 километра в минута.

Всички подробности за едно пътуване до Луната са предвидени: преодоляването на големия студ, който цари в междузвездното пространство вън от земната атмосфера, автоматическо произвеждане на необходимия въздух, кислород и вода.

Според пресмятането на изобретателя с тоя апарат той може при пълна бързина да стигне до Луната за 24 часа.

Смелият Ян Бибиян е човек млад, едвам навършил двадесет години. Неговото минало е пълно с тайнствени приключения, които са описани от Елин Пелин в книгата «Ян Бибиян. Приключенията на едно хлапе».

Това известие на местните вестници се разнесе със светкавична бързина. Цели три дена всички радиостанции, всички телеграфни апарати разнасяха по четирите краища на Земята необикновената новина и всички вестници по света я отбележиха като необикновено чудо. Кореспонденти от всички страни тръгнаха лично да се уверят и да видят изобретателя.

Името на Ян Бибиян прогърмя по цялата Земя. За няколко дена спряха всички интереси към политическия живот, който кипеше между разните държави. Обществото на народите преустанови заседанията си.

Най-голямо учудване произведе първото пробно летене на Ян Бибиян. То излезе съвсем сполучливо. Ян Бибиян се вдигна със светкавична бързина 20 хиляди метра над Земята, направи кръг над цялата страна и слезе бавно. Машината работеше чудесно и отиването на Луната, което досега се смяташе за една смешна мечта, отведнъж стана нещо възможно и лесно.

При втория пробен полет Ян Бибиян обиколи за ня-

колко секунди цяла Европа и се върна благополучно като от някоя най-обикновена разходка.

И в двата тия полета Ян Бибиян се придружаваше от Калчо. Те двамата бяха неразделни.

Иа, малката осиновена дъщеря на морския капитан, се молеше на Ян Бибиян да вземе и нея, но той отказа. Макар че вярваше в сигурността на апарата си, той все пак се боеше да не се случи нещо на малката му приятелка, с която бяха преживели толкова приключения в царството на магьосника Мирилайлай.

Ала тая новина порази страшно бедните родители на Ян Бибиян. Те го чакаха с такова нетърпение да се върне при тях да го видят. Той им пращаше често писма и пари и те сега живееха по-добре. Старата не тъчеше вече чуждо, а бащата си гледаше лозето и беше доволен.

Но когато чуха, че любимият им син иска да пътува до Луната, бедните старци съвсем се отчаяха. Те ходеха тук-там, питаха, разпитваха и се връщаха сломени от подобни новини.

Те помислиха, че детето им се е побъркало, и майката почна всеки ден да ходи на черква и да се моли за него.

— Навярно пак злият магьосник го е уплел и иска да го мъчи — казваше с въздишка бащата.

Двамата старци, за да разсеят скръбта си, често излизаха самички вън от града по пътя, гдето бе заминал синът им. Нататък ги водеше смътна надежда, че по някакво чудо може да го срещнат, че се връща при тях.

Наскоро те получиха писмо от Ян Бибиян. Той ги утешаваше и ги молеше да бъдат спокойни и да не мислят нищо лошо, защото пак скоро ще се видят. В пи-

смото имаше и портрет. Какъв хубав беше станал техният син! Пораснал, облечен в бяла моряшка униформа. Погледът му чист, смел, умен. Подпрян с ръка на чудната машина, той се усмихваше хубаво, мило като ангел.

Майката обсипа с целувки портрета на хубавото си момче, тури го в пазва и тръгна по съседи и познати да го показва и да се хвали.

Ала наскоро радостта на майката и бащата беше помрачена. Съобщи се, че подир една седмица Ян Бибиян ще тръгне за Луната.

МАШИНАТА

На летището в морския град стоеше машината на Ян Бибиян, с която той искаше да пътува до Луната.

Хиляди любители се трупаха да видят това ново изобретение.

И наистина то представляваше нещо странно. Върху двете малки колелета с дебела гумена окръжност клечеше големият корпус на летателния уред, блестящ на слънцето, приличен на огромна риба с жълтометалически перки. От двете страни на огромното тяло стояха закрепени стълби с перила. Отгоре се намираше вход, който можеше херметически да се затваря. Не много високо над тая машина се обтягаха много металически жици от разна дебелина — това бяха антените. Отстрани се нареждаха малки кръгли прозорци с дебели слюдени стъкла. Такива прозорци, само че по-големи, лежаха и от двете страни на главата на тая риба, която трябваше да се вдигне в безпределните пространства.

Вътрешността бе недостъпна за публиката. Тук бе

кабинетът за пътниците, където бе монтиран и регулаторът на радиовълните, и трансформаторът за космическите лъчи.

Няколко огромни, тайнствено устроени фарове се намираха от всички страни на корема. А в опашката, която се простираше 50 метра назад и която на най-тънкото си място имаше дебелина десет метра, се помещаваха складовете за храна, инструментите за правене на вода, уредите за произвеждане на изкуствен въздух, запаси от отделни части и новоизнамереният уред за неизтощима студена светлина, която по сила надминаваше няколко пъти слънчевата светлина. Тя бе пригодена да служи за сигнали и за разсичане на непрогледната тъмнина в междупланетното пространство.

Всичко бе добре обмислено, старателно изчислено и изкусно направено. Тая летателна машина беше едно чудо на съвременната техника, която Ян Бибиян бе използувал гениално, като бе прибавил и много свои тайни изобретения. Той беше взел със себе си и няколко нови смъртоносни оръжия, не по-големи от обикновен фотографически апарат. Тия оръжия действуваха с особени невидими лъчи. Те не поразяваха смъртно, но спираха на далечно разстояние всяко живо същество, което искаше да нападне, всяка машина, която се движеше, и повръщаше назад най-тежката граната, изхвърлена от огнестрелно оръдие.

Вътре в летателния уред бяха поместени и няколко съвсем малки и леки самолети, но по-големи от най-големите планински орли, които също така можеха да се движат с радиовълни, произвеждани в самите тях по най-прост начин.

Тия самолети Ян Бибиян вземаше, за да може по-лесно да пътува по Луната, когато стигне там.

Тоя чуден апарат стоеше сред летището с глава, повдигната малко към небето, и внушаваше учудване и страх. Около него обикаляше Калчо, обясняваше на публиката разни работи и пазеше да не пипат.

Калчо беше станал хубав момък със светли очи, с гордо изправена глава. Лицето му бе осветено винаги от една хубава и добра усмивка. А когато говореше за Ян Бибиян, той се вдъхновяваше и лицето му ставаше още по-хубаво.

Някои хора от публиката го запитваха с подигравателна насмешка:

— Ще донесете ли по едно парче от Луната? Казват, че тя била цялата от злато.

Калчо отговаряше вежливо, достойно и сериозно:

— Ние не отиваме за злато. Нашата цел е научна. Желанието на Ян Бибиян е да услужи на науката, за да може да се проникне в тайната на тия далечни и загадъчни светове.

— Ще успеете ли?

— Ако не вярваме в успеха си, няма и да тръгваме. Ние не пътуваме само за авантюра, макар че ни влече непреодолимо любопитство. Ние се осланяме на силата и мощността на нашия апарат. Ян Бибиян е предвидил всичко. Ако не се върнем до една година, тогава вие, които гледате в хубавите и ясни зимни нощи царицата на небето — Луната, — ще си спомняте, че там са нашите гробове.

Като казваше това, Калчо се усмихваше решително и героично.

Оставаха още няколко дена до тръгването. В града се натрупа хиляден народ, дошъл от всички краища на Земята. От цяла Европа и от Америка бяха дошли пратеници на най-големите вестници, тичаха нервно насамнататък и всеки от тях искаше да види Ян Бибиян.

За да се успокоят всички, Ян Бибиян обяви, че два дена преди тръгването той ще държи на летището сказка за своето пътуване и ще вземе сбогом от Земята, която го е родила, и от земното човечество.

ПРЕДИ ОТЛИТАНЕТО

На определения час тук се стече небивало множество. От всички краища бяха надошли хора да видят Ян Бибиян и да чуят неговите думи, да научат неговия план.

На летището беше издигната висока трибуна. Поставени бяха много високоговорители, за да може речта на смелия пътешественик да се чуе по-надалеч.

Всички чакаха с нетърпение. Голяма част от публиката беше дошла тука още от вечерта, за да заеме подобро място и да види отблизо Ян Бибиян. Тия хора прекараха нощта на самото място, като спаха на открито и на голата земя. Цялото поле бе пълно с коли, каруци, автомобили. Няколко самолета от Европа бяха докарали много чужденци.

Настана уреченият час. Ян Бибиян, придружен от морския капитан, от Лиана, от хубавата Иа и от приятеля си Калчо, се покачи на трибуната.

Публиката се раздвижи и избухна в гръмогласни поздрави и ръкопляскания, които дълго не стихваха. Тия възторжени поздрави се понесоха с още по-голяма сила, когато Ян Бибиян слезе от трибуната и помогна на старите си родители да се качат при него. Колкото да им беше жално, че синът им заминава за Луната и предприема опасно и пълно с изненади пътешествие,

те не можеха да въздържат силната си радост пред възторга и почитта, които народът му отдаваше.

Ян Бибиян се изправи на трибуната и даде знак с ръка за тишина. Той бе облечен в хубава бяла моряшка униформа и стоеше гордо и смело. От постоянно мислене за небето очите му бяха добили чист и спокоен поглед. Обгорялото му лице дишаше свежест. В жестовете му имаше решителност и сигурност.

«Уважаемо събрание — започна той. — Радвам се за интереса, който проявихте към моите планове и който ви е събрал тук. Благодаря на всички за възторжените овации и поздрави. Зная, че за мнозина моите намерения изглеждат лудешки. Може би те имат право. Но това не може да ме разколебае. Подир два дена аз тръгвам. . .

Да, аз тръгвам на едно страшно пътешествие. Първото, което човек от Земята предприема — пътешествие до Луната.

Милиони години нашата майка-Земя и небесната царица — Луната — си пращат мълчаливи погледи, гледат се като тайнствени загадки, виждат се, а не се познават. Науката и фантазията издигат човешкия дух до красивата наша спътница и се мъчат да я разгадаят, да я разберат. Колко мечтатели през хубавите нощи вдигат печални и учудени погледи към нея, колко астрономически тръби я стрелят с проницателните си мъртви стъклени очи!

Науката и астрономията са ни открили много нещо за Луната. Но все пак тя си остава за нас тайна.

Не, докато човек не тури ръка непосредствено върху нея, тя ще си остане за него тайна. Това ми даде идея и подтик да предприема едно непосредствено изследване. Аз съм сигурен, че това лудешко мое предприятие ще се увенчае с успех и че скоро вие, жителите на Земята, ще получите първото известие за моето благополучно пристигане там.»

Като каза тия думи, избухна буря от възторжени викове и ръкопляскания.

«Напълно вярвам в сигурността на моя апарат, който нарекох «Светкавица». Неговата енергия е неизтощима, неговата сила и бързина са необикновени. Неговото управление е най-леко. Той върви сигурно и безшумно. Разстоянието, което дели Земята от Луната и което се изчислява на 384 415 километра, аз смятам да измина за 10 денонощия, като изминавам около хиляда километра на час. Аз ще напусна Земята и нейната въздушна обвивка за един миг и ще навляза в междупланетното студено и тъмно пространство, от което ще виждам Земята все повече и повече да намалява.

Каква е Луната? Дали е мъртва планета, лишена от живот, къс сгурия, с изядена и разнебитена от катастрофи повърхност? Има ли атмосферна обвивка, или е лишена от нея? Върху тия въпроси науката още спори. Аз си зададох тежката задача да опитам лично. Ще бъде ли приятно моето посещение на нашата нощна царица, или ме чакат неизвестности?

Готов съм на всичко.

С мене е моят верен и безстрашен приятел Калчо и аз няма да чувствувам самота, ако на Луната няма живи същества.

Ето я моята «Светкавица». Ако на Луната не намеря удобства, каквито има на Земята, моята чудна машина ще ме доведе пак тука. Все пак аз съм приготвил всичко необходимо, за да мога при най-лоши и неблагоприятни условия, при липса на въздух и вода дори, да прекарам там най-малко 10 дена.

Сега нека ви кажа «сбогом» и «довиждане». Няма да ви забравя! Но понеже няма още установена редовна поща между Земята и Луната, аз ще ви се обаждам по моето чудно радио.»

Ян Бибиян свърши с усмивка. Публиката наново избухна в нескончаеми ръкопляскания.

ОТЛИТАНЕТО

Най-после настана многоочакваният ден на отлитането. Беше чуден май. Небесният купол особено тържествено блещеше и се готвеше за посрещането на Ян Бибиян. Времето бе тихо и спокойно. Нещо празнично се чувствуваше в цялата природа. Планините се открояваха в лазура, величествени, зелени, и високите им върхове гледаха към небето гордо, самоуверено и спокойно.

Часът на отлитането беше точно определен. То щеше да стане вечерта, когато пълният образ на Луната изплава на хоризонта.

Цял ден около летището гъмжеше народ, а надвечер, когато слънцето зайде и прати последните си прощални лъчи над Земята, събраните почнаха да се трупат около «Светкавица», която спокойно и гордо издигаше своето лъскаво метадическо тяло и очакваше момента да се отдели от Земята.

Морето бе утихнало и гладката му повърхност игриво се галеше под нежния лъх на настъпващата вечер.

Ян Бибиян правеше последен преглед на машината. Той беше весело възбуден, но душевно спокоен. Той не се съмняваше в своя успех и с нетърпение поглеждаше часовника си. Калчо пъргаво му помагаше и също нетърпеливо поглеждаше към небето.

Когато Слънцето залезе и стана тъмно, «Светкавица» отведнъж цялата засия от една синкава, силна, но мека фосфорна светлина. Тя освети цялото летище така хубаво, че по земята можеше да се види най-малката изгубена игла.

Народът се раздвижи и бурни възторжени викове се разнесоха.

Ян Бибиян и Калчо се покачиха върху светещото тяло на машината и размахаха шапките си към множеството.

Иа се покачи бързо при Ян Бибиян, подаде му един хубав букет от пресни цветя, прегърна го и със сълзи се прости с добрия си приятел.

— Довиждане, довиждане, довиждане! — викаше публиката.

— Добър път! Довиждане! — завика едногласно множеството, което нетърпеливо очакваше часа.

Ян Бибиян, като изпрати последен поздрав, отвори капачето и потъна в «Светкавица».

Всички обърнаха очите си към изток, гдето хоризонът над морето полека-лека се обагряше с лека червена заря. Тя бавно-бавно се засили, обагри морето и след малко из него изплава червеният край на Луната, чието отражение заигра над безкрайните води.

Луди викове на възторг забучаха като морски вълни. Народът отново се раздвижи и развълнува.

Луната полека-лека се измъкваше из бездните на морето. Нейният лик бе чист, ясен, червен. Скоро той се отряза наполовина, след това почна да расте, да се уголемява и най-после целият кръг се показа.

— Добър път! — каза Ян Бибиян на Калчо, който седеше до него в машината и наблюдаваше със затаен дъх изгрева на Луната.

Развълнуван, Калчо прегърна приятеля си, и двамата се целунаха братски.

Ян Бибиян пресегна и натисна копчето, което светеше пред него. Нова, още по-силна светлина изгря от «Светкавица». Тя бавно и безшумно се плъзна напред, след това изправи предната си част, вдигна се леко и грациозно над земята и полетя нагоре.

Като се издигна на около 500 метра над летището, тая светеща огромна риба почна бавно да прави кръгове над събрания народ. Цялата околност беше феерично осветена от меката синя светлина. Народът хвърляше шапки, викаше, ръкопляскаше и шумеше.

Като направи няколко обиколки, «Светкавица» се обърна срещу изгрялата и застанала спокойно небесна царица—Луната — и се устреми към нея със светкавична бързина. От опашката на машината се проточи грамадна светлина, която се изля над морето и го позлати.

Тая светлина вървеше със светкавична бързина все по-нагоре и по-нагоре. Скоро апаратът заприлича на малка комета с дълга опашка, която летеше към небесата, където я чакаха хиляди звезди, наизлезли да я посрещнат.

Подир половин час «Светкавица» се виждаше като малка звезда, която чертаеше тънък път от светлина, а после се изгуби от погледа на събрания народ.

А Луната спокойно и бавно се издигаше. Пълна, закръглена, хубава, тя следваше своя вечен път между звездите.

Ян Бибиян и Калчо дълго наблюдаваха как Земята постепенно и със страшна бързина се отдалечаваше от тях и най-после изчезна. Тогава те устремиха поглед към Луната — тяхната цел.

— Ето ни вече на път! — рече Ян Бибиян.

— Да, най-после. — каза Калчо — мечтите ти се сбъднаха, Ян Бибиян.

— Да, мечтите ти се сбъднаха, Ян Бибиян — чу се един трети глас зад тях.

Ян Бибиян бързо и изненадано се обърна.

Зад него в кабината стоеше Фют и се смееше лукаво.

— Фют! — извика гневно Ян Бибиян. — Какво търсиш тук?

— Придружавам те, мой стари приятелю.

— Значи, ти искаш пак да ти откъсна опашката. Радвам се, защото може да ми дотрябва на Луната.

— Не се безпокой, мой стари приятелю, аз само те изпращам. Аз съм с тебе само до границата, до която има сила влиянието на Земята, след това те напущам. Аз нямам работа на Луната; моята мисия е долу на Земята между хората. Ето подир една минута ти си вече на 50 хиляди километра над Земята. Дотук е моят път. Не ти ли е приятно да те изпращам?

— Така и така си се качил, ела с мене на Луната! — каза шеговито Ян Бибиян.

— Нали ти казах, моята мисия е на Земята между хората. Те имат нужда от дяволи.

Калчо мълчеше намръщен. Той гледаше с неприязън към Фют и се чудеше защо Ян Бибиян не го убие с невидимите и всеунищожаващи лъчи, които можеше да произвежда техният апарат.

— Ето предела на Земята. Прощавай, Ян Бибиян, завиждам на смелостта ти и ти пожелавам добър път!

И той изчезна.

ПЪТУВАНЕТО

Когато изкусно направените уреди на «Светкавица» показаха, че Ян Бибиян и Калчо преминаха въздушната обвивка на Земята и навлязоха в областта на междупланетното пространство, Ян Бибиян натисна копчето за най-силна бързина и апаратът полетя с устрем на куршум, излязъл от пушка.

Ала вътре в машината бързината не се усещаше и двамата смели пътници се чувствуваха, като че стоят в спокойна стая. Те не чувствуваха и невъобразимия студ, който владееше тук. Техният отоплителен апарат действуваше отлично и поддържаше най-умерена температура.

От време на време Калчо преглеждаше всички инструменти за мерене на температурата, бързината и разстоянието, на което се намираха от Земята, и даваше съобщения по радиото. В тоя миг всички радиопредаватели на Земята чуваха най-ясно сведенията и всички вестници най-подробно ги предаваха.

«— Сега сме на 30 000 километра. Температурата вън 150 под нулата. Бързина 1000 километра в час. Ускоряваме постепенно. Апаратите работят отлично. «Светкавица» лети право към Луната, която почва да изглежда огромна. Виждаме ясно кратерите и планините. Ние сме здрави и бодри. Нищо не ни липсва.»

От време на време Ян Бибиян, който седеше спокойно на своето удобно кресло, се обръщаше усмихнат към другаря си и го питаше бодро:

— Е, как си, Калчо?

— Чудесно! — отговаряше Калчо и залепваше лице на прозорчето под него.

Навън беше безкрайността — жълта, неизвестна. И

в тая страшна тъмнина с бързина летяха право срещу тях звездите, които ставаха все по-големи и по-големи.

Ето там някъде се показа едно огромно тяло, светещо със синкавозелена светлина. То приличаше на кръгло парче от хубав мек облак, каквито понякога се застояват на нашето небе пролетно време. Между всички небесни тела, които се виждаха от «Светкавица», то изглеждаше най-голямо.

— Юпитер! — извика Ян Бибиян. — Това е Юпитер, най-огромната планета от слънчевата система. Той е 1305 пъти по-голям от нашата Земя, завърта се около оста си за 10 часа, а прави една обиколка около Слънцето не като нашата Земя за една година, а за цели 12 години.

— Ян Бибиян, погледни там! Какво чудно нещо! Една грамадна звезда, поставена в един светъл пръстен.

Ян Бибиян залепи лице на другото прозорче.

— Това е Сатурн. Оригинална планета. Около нейното тяло, на грамадно разстояние от него, разбира се, стои един облачен пръстен, неразделим във всичките движения на обвенчаната планета. Сатурн е 733 пъти по-голям от нашата Земя. Около Слънцето обикаля за 29 години и половина, а около оста си — за 10 часа.

«Светкавица» летеше безшумно в пространството с шеметна бързина. Като се гледаше от нея, впечатлението беше такова, като че тя стои на едно място, а срещу нея летят с невъобразима бързина огромните светещи тела на звездите, които изглеждаха като изрязани върху непрогледно тъмния фон.

Отведнъж тъмнината се свърши и апаратът попадна в едно ослепително сияние.

— Съмна се! — извика Ян Бибиян. — Съмна се за нас, но долу на Земята още е нощ. Погледни Слънцето!

Калчо погледна от другото прозорче. Слънцето не се виждаше. Там някъде в пространството гореше огромен ослепителен пожар и те плаваха в светлината му. Изчезнаха звездите, нямаше небе — всичко беше светлина.

Тая ослепителна светлина не можеше да се търпи. Тя нахлуваше на потоци през малките прозорчета на «Светкавица», пълнеше кабината на пътниците и ги заслепяваше.

— Спусни черните стъкла! — даде заповед Ян Бибиян.

Калчо бързо стана, хвана една малка ръчка, натисна я леко и върху прозорците паднаха едновременно дебели черни стъкла. Ала светлината беше толкова силна, че проникваше и през черните стъкла, които макар че я омекчаваха, не можеха да премахнат съвсем нейното неприятно действие.

— Пусни и виолетовите! — каза тогава Ян Бибиян.

Калчо хвана друга ръчка и пред черните стъкла паднаха други, силно виолетови. Това укроти тая страшна светлина и я направи повече търпима.

Магнитната стрелка от компаса на самолета се въртеше бързо и безспирно. Само от време на време, когато «Светкавица» в безумния си устрем изминаваше хиляди и хиляди километри, стрелката вземаше известно направление и бързо и немирно трептеше.

— Влияние от някоя планета, която наближаваме — казваше Ян Бибиян и бързо изменяше посоката.

По тоя начин той изменя няколко пъти посоката, като поддържаше бързото въртене на стрелката. С това той избягваше влиянието на някои от големите планети, които можеха да го повлекат и да го отбият от пътя му.

Той имаше хиляди остроумно изработени инструменти във вид на спирала, на часовници, на тръбички, които наблюдаваше непрекъснато и които му помагаха да върви право към Луната.

СЪОБЩЕНИЕ С ЛУНАТА

«Светкавица» летеше със страшна бързина през нетърпимото сияние на Слънцето. Не можеше да се наблюдава нищо, защото, щом се вдигнеха тъмните стъкла, през малките прозорчета нахлуваха ослепителни лъчи, които не позволяваха да се гледа.

— Спи ми се — обади се Калчо по едно време.

Ян Бибиян погледна другаря си.

Лицето на Калчо беше бледо и уморено, клепките му падаха и главата му се накланяше от дрямка.

— Добре, поспи малко, почини си, а след това аз ще си почина.

Калчо се отпусна върху малкото удобно канапе, потъна цял в него и веднага заспа.

Ян Бибиян му постави на главата една мека шапчица, върху която се преплитаха като паяжини няколко тънки сребърни жици. Това беше специален уред, изнамерен от Ян Бибиян. Тоя уред приемаше къси вълни само от известна дължина, които, като минаваха през тялото, успокояваха нервите и причиняваха лека отмора. След като действуват само няколко минути, и най-уморeният се чувствува отпочинал и отморен. Духът се ободрява, енергията се засилва и мисълта заработва с будна енергия.

С тая шапчица на главата Калчо не спа дълго. Той се събуди свеж и бодър, па каза весело:

— Ян Бибиян, сега е твой ред да починеш.

Ян Бибиян сложи на главата си магическата шапка и на свой ред се отпусна на канапето.

Калчо взе управлението на «Светкавица» и като натискаше разните там копчета и гледаше внимателно разните уреди за измерване, затананика си една песен.

В това време отстрани задрънка радиоприемникът, който бе направен да приема съобщения от Земята. Съобщенията се предаваха от специален радиопредавател, построен от Ян Бибиян в дома на морския капитан.

Звънът беше толкова силен и продължителен, че Ян Бибиян се събуди внезапно и попита с безпокойство:

— Какво има, Калчо?

— Звъни приемникът.

— Какво има, кой се обажда?

— Освен звън нищо друго не се чува.

Ян Бибиян тури на ушите си другия чифт слушалки, ала едно силно звънтене го заглуши и той бързо ги сне.

— Чудна работа! — каза той. После се изсмя високо. — Ей, Калчо, Калчо, ти си забравил да отвориш предавателя!. . .

Ян Бибиян посегна и бутна едно копче, като пак надяна слушалките.

— Ало, ало!

— Кой там?

— Ало, ало!. . . Тук «Светкавица», там кой?

Чу се весел и продължителен смях.

— Кой се смее?

— Познай, Ян Бибиян, познай! Кой съм? Чуваш ли ясно?

— Да, чувам. . . Фют. . . ти ли си, дяволе, да, ти си. . .

— Аз съм, Ян Бибиян, рекох да ти се обадя. Виждаш ли, не съм те забравил. Удивлявам се на смелостта

ти. Спомняй си за мене и на Луната! Донеси ми някой подарък!

Гласът замлъкна.

Ян Бибиян продължи да слуша.

— Ало! — обади се един нежен глас.

— Ало, кой там?

— Ян Бибиян, как си, защо не се обаждаш? Чакам с нетърпение! Два дена вече! Къде си, какво си? — заговори трепетещ женски глас.

— Калчо! Иа, Иа се обажда! — извика развълнуван Ян Бибиян и се обади бързо: — Иа, ти ли си? Ах, колко се зарадвах! Пътуваме чудесно, но сме залисани. Няма какво особено да съобщим. Вървим със страшна бързина. . . Вече сме на половин път! И двамата сме добре. Току-що спах малко и сънувах Земята.

— А мене, мене забрави — обади се полушеговито Иа.

— Не, Иа, не съм те забравил. Ще ти се обадя от Луната. . .

— А, Ян Бибиян, слушай! Случи се нещо много интересно: преди малко у нас дойде един хубав и много елегантен младеж. Каза, че е твой най-близък приятел, и поиска да ти се обади.

— И обади ли се?

— Да, именно той говори преди малко с тебе. И знаеш ли какво? — Каза, че ме обича и иска да се ожени за мене. Той също направил машина за пътуване до Луната, по-бърза и по-съвършена от твоята. Иска и мене да заведе. . . Да, видиш ли какъв любезен приятел, а ти не искаше да ме вземеш.

— Разбирам. Пази се от този човек — това е дяволът Фют! Той ми се обади преди малко. Пази се от него! Не му вярвай нищо и не дружи с него! Ако слу-

чайно иска да ти направи нещо лошо, откъсни му опашката и я запази, докато се върна. Чуваш ли, Иа?

— Да, Ян Бибиян, чувам, чувам.

— Запомни добре, ако се опита да ти направи нещо лошо, откъсни му опашката! Без нея той е безсилен.

Ян Бибиян остави бързо слушалката и погледна магнитната стрелка. Тя беше взела едно само направление и трептеше полека.

— Пак сме се доближили до някоя планета — обърна се той към Калчо и натисна малка ръчка. Подир една минута магнитната стрелка пак почна да се върти бърже около оста си.

Успокоен от това, Ян Бибиян се замисли.

— Какво мислиш, Ян Бибиян? — попита го Калчо, който забележи това.

— Фют още не е престанал да ме преследва. . . Той се явява пред Иа. Боя се за нея, макар че я предупредих.

— Ти не трябваше да му връщаш опашката, Ян Бибиян. Той и досега щеше да ти бъде роб. На дявол нямай никаква вяра.

— Неговата сила е дотам, гдето граничи земната атмосфера. Ние сме далече от нея и той не може да ни стори нищо. Да, но нашите близки са там долу на Земята, драги ми Калчо, и аз се безпокоя за тях.

Калчо наведе глава и също се замисли.

— Не се безпокой, Ян Бибиян! — каза след малко той. — Ние ще бъдем в непрекъсната връзка със Земята и ще бдим.

ПРИСТИГАНЕ НА ЛУНАТА

С голяма бързина почнаха да се сменяват нощ и ден. «Светкавица» със своята невъобразима бързина потъваше в нетърпимото сияние на деня, когато пространството представляваше едно море от светлина, и от него веднага се втурваше в непрогледна тъмнина, изпъстрена с малки и големи звезди.

И ето че в едно такова преминаване от светло в тъмно Ян Бибиян, който вече с трескаво любопитство не отделяше око от прозорчето пред него, възторжено и радостно извика:

— Калчо, гледай!. . . Приближаваме, приближаваме!

Калчо залепи лице на прозорчето пред него.

— Какво е това, какво е това, Ян Бибиян? — извика тревожно той.

— Луната, Луната! Виж колко е тържествена! Тя се готви да посрещне първите си гости от нейната сестра — Земята. . .

И наистина срещу тях тъмната бездна на простора се изпълваше с огромното осветено кълбо на Луната, не вече такова, каквото го виждаме от Земята. Нейният кръг, който оттука гледаме гладък, на нашите пътници се показа назъбен от планинските възвишения, между които потъваха дълбоки бездни.

Дотук Ян Бибиян и Калчо бяха изгубили всякакво понятие за местонахождението си по отношение на Земята, Луната и Слънцето. Понятието «нагоре-надолу» беше изчезнало. От Земята те излетяха нагоре, а тук те се спущаха към Луната надолу. Тя стоеше под тях така огромна, както човешкото въображение не може да си я представи.

Те летяха със светкавичен устрем надолу право към нея и скоро нейните граници изчезнаха. «Светкавица» излезе из последната тъмнина и под нея се показаха далече сухи планински вериги, пространни равнини, грамадни кръгли дупки на кратери, огромни каменисти възвишения. Лицето на Луната вече не светеше. То приличаше донякъде на лицето на Земята със своите зелени, сиви и жълтеникави петна, само че сенките, хвърлени от планините и възвишенията, тук изглеждаха черни като мастилени петна.

Ян Бибиян полека-лека намали хода на «Светкавица» толкова, колкото бързината да не пречи на спокойното наблюдение, и почна да прави широки кръгове и да оглежда за място, където можеше да се слезе.

Скоро той се намери само на един километър над лицето на Луната и чак тука усети леко съпротивление. След летенето си в едно почти празно пространство той усети, че влиза в тънък въздушен пласт.

— Въздух! — обърна се той към Калчо. — Нашата земна астрономия твърди, че около Луната няма въздух. Излиза, че това твърдение не е вярно. Но все пак в него има нещо правдоподобно. Въздушният пласт около Луната трябва да е доста тънък. . . Ето нà, нека се спуснем по-ниско. . . Така. . . Тук не сме на повече от 500 метра над лунната повърхност. . . Усещаш ли, Калчо?

— Какво?

— Пластът, в който навлязохме, е по-гъст, съпротивлението е по-голямо. Тоя въздушен слой според мене има гъстота на земния въздух по високите планини. . . Да, твърде тънък е въздушният пласт на Луната. Но е достатъчен да може да се живее в него.

И като направи една лека и бавна обиколка над

равнината, която се намираше под тях, заобиколена като с венец от не много високи, но много островърхи планини, той натисна едно копче и даде няколко смели изстрела с електрическото оръдие, което беше поставено върху главата на «Светкавица».

— Нека това бъде поздрав на Луната и известие за нашето пристигане.

Отдолу към тях се повърна ехото, трикратно повторено.

В това време Калчо радостно извика:

— Ян Бибиян, виждаш ли? Хора ли са това, или животни? Из едни дупки там под планината изскачат някакви животни или хора, които тичат в паника по всички направления.

Ян Бибиян взе бинокъла.

— Не се предполагаше живот на Луната. Но това, което виждам, са живи същества, може би хора. Как силно подскачат! Преди да слезем, трябва да се приготвим за отбрана.

— Нека спуснем няколко знамена! — рече Калчо.

— Да, да. . . Пусни!

Калчо извади от сандъчето, което се намираше под седалището на неговото канапе, няколко зелени знамена, върху които бе изобразен глобусът на Земята, отвори едно от прозорчетата и почна да ги пуща едно по едно над мястото, където тичаха тия непознати лунни същества. Знаменцата почнаха да падат много полека и дълго време се задържаха.

Това учуди Калчо.

— Притеглянето на Луната е много по-слабо от земното — каза Ян Бибиян. — Един килограм, какъвто познаваме на Земята, тук тежи само стотина грама. Тук много леко ще се движим, Калчо.

Когато знамената паднаха върху повърхността, странните същества, които тичаха като безумни, се спряха. След малко колебание те всички се втурнаха към мястото, където паднаха тия първи предмети, дошли от Земята, застанаха на широк кръг около тях и налягаха.

И оттам се понесоха някакви странни, дружно хармонични гласове като от черковен хор, които Ян Бибиян и Калчо чуха много ясно.

— Това трябва да са жители на Луната. Приготви ли оръжията?

— Да — каза Калчо.

— Тогава нека да слезнем!

«Светкавица» се наклони надолу, направи едно витлообразно движение, спусна се бавно и като изправи дългото си тяло успоредно с повърхността, плъзна се и кацна леко върху една пепелива равнина, покрита с тънка растителност, прилична на лишеите, които покриват сухите канари по нашите земни планини.

ОБИТАТЕЛИТЕ НА ЛУНАТА

Когато «Светкавица» кацна, всички тия странни същества, които бяха оградили на голям кръг мястото, гдето паднаха знамената, се разбягаха бързо, пръснаха се и се изгубиха зад близките хълмчета, пръснати като грамадни островърхи пирамиди, зад които се простираше веригата на висока планина.

Преди да слезе от машината, Ян Бибиян прегледа всички апарати и инструменти за измерване и изследване. След това даде първата радиограма от Луната. Тя беше кратка:

«Пристигнахме благополучно и кацнахме бодри. Луната е обитаема от живи същества, с които не сме влезли в съприкосновение, защото току-що кацнахме. Горещината е голяма. Ще пращам ежедневно сведения.»

В същия миг големите радиостанции на Земята получиха чрез Иа съобщението и подир няколко часа вестниците от целия свят съобщаваха новината.

Иа, която непрестанно седеше до апарата, скокна от радост и заплясна с ръце. . .

— Лиана, татко! — развика се тя. — Ян Бибиян се обади от Луната! Пристигнал благополучно!

Морският капитан и Лиана се втурнаха развълнувани при апарата, по който Иа, развълнувана, пращаше поздрави на Ян Бибиян.

Докато Ян Бибиян водеше разговор със Земята, Калчо бе отворил вече капака, през който се влизаше в «Светкавица», и застанал на стълбичката, бе изхлузил цялото си тяло навън и гледаше.

Понеже Слънцето блещеше силно и ослепителни отражения от осветените червени, жълти, сини и разноцветни сипеи, които стояха като големи петна по планините, силно дразнеха очите, Калчо си сложи големи черни очила и почна с любопитство да наблюдава.

Скоро не високо над него прехвръкна някакво животно, прилично на магаре, с дълги уши, с ципеста опашка, разперена като ветрило, и с големи крила като на прилеп. Върху него бе възседнало едно друго животно, което напомняше човек, но все пак много се различаваше от него.

— Ян Бибиян — обади се през капака Калчо, като се наведе, — над нас хвърчи едно магаре, възседнато от някакъв странен човек.

Ян Бибиян отвори другия капак и погледна. Но по-

неже ослепителната светлина блесна отведнъж в очите му, той примижа и се върна да сложи черни очила. Когато погледна отново, над тях почна бавно да обикаля чудното животно със своя чуден ездач, който държеше в ръка нещо като юзда и управляваше хвърчащото, като издаваше някакви звукове, които не можеха да се схванат добре, но които приличаха на думи.

Понеже тоя хвърчащ ездач почна да се върти бавно над главите им, Ян Бибиян и Калчо можаха добре да го разгледат.

Интересно бе, че той бе облечен в някаква зелена, прозрачна, като че ли от стъкло дреха, която се развяваше като голямо наметало. Краката му бяха съставени от тъмнокафяви прешлени като краката на някои земни големи бръмбари и отдолу свършваха с големи кълбообразни стъпала. Двете му ръце, с които държеше юздите, бяха също така от прешлени, които имаха дълги прешленни пръсти, на които по долната част като мазоли бяха наредени някакви големи колкото орехи мехурчета.

Главата на тоя обитател стоеше направо на тялото му, неотделена с никаква шия. Наместо уши имаше две големи пипала като пера, устата му бяха големи, издадени напред, и белите му зъби не се покриваха от никакви устни. Очите му бяха големи, поставени като в кутии от двете страни на сплескан нос, и клепките му представляваха две големи кръгли люспи, които, като мигаха, затваряха се и леко тракаха като кутии за цигари.

Понеже тоя хвърчащ конник дълго се въртя над току-що пристигналите гости на Луната и мърдаше по всевъзможни начини пипалата на главата си и се навеждаше надолу, Ян Бибиян разбра, че им дава някакъв знак, свали шапката си и почна да я размахва към него.

Хвърчащият, види се, разбра това и издаде някакъв особено радостен звук, който приличаше на поздрав, а устата му се отвориха в усмивка.

— Бърррър. . . танцуцц. . .

Ян Бибиян се опита да му подражава и също извика:

— Бърърр. . . танцуцц. . .

Като чу това, хвърчащият се развика още по-високо, придърпа юздата на своето хвъркато магаре и слезна долу бавно до «Светкавица». Магарето прибра крилете и опашката си, кацна на четирите си крака, а ездачът скочи от него, падна на колене и почна бързо да се навежда и изправя, като се подпираше на ръцете си.

— Кланя се, кланя се! — завика Калчо. . .

— Кля-кля-кля! — завика кланящият се и почна да протяга ръце нагоре към «Светкавица», където се подаваха Ян Бибиян и Калчо.

— Да слезнем ли? — попита Калчо, като се обърна към Ян Бибиян.

— Е да, не можем все тук да стоим. Дошли сме на гости на Луната — нека слезем. Във всеки случай да си вземем и пушките.

Двамата бързо взеха електрическите пушки и един по един слязоха от «Светкавица». Първи слезе Ян Бибиян. Той се приближи до странния човек, който се кланяше, и му извика:

— Поздравявам те, жителю на Луната! Поздравявам те от далечната Земя!

Кланящият се скокна отведнъж. Големите топки, които представляваха стъпалата му, се издуха и увеличиха двойно. Той почна да подскача на едно място и благодарение на тия топки се вдигаше високо, по де-

сетина метра. Той дълго скачаше на едно място, говореше някакви неразбираеми думи и чукаше ръцете си една о друга. Това чукане произвеждаше звук като от чукането на две дървени лъжици.

— Това е някакъв танц — каза Ян Бибиян. — Той изказва радостта си от нас.

— Да, изглежда много весел — рече Калчо.

ПЪРВИЯТ ЧОВЕШКИ КРАК НА ЛУНАТА

— Да, трябва да слезем вече — каза решително Ян Бибиян. — С тоя приятел криво-ляво ще се разберем.

Ян Бибиян се върна за малко при предавателя и всички станции по Земята уловиха това съобщение:

«В тая минута за първи път върху Луната стъпва човешки крак. Един от жителите на Луната, навярно пратеник, ни посрещна твърде приветливо. Той пристигна, възседнал върху едно хвърчащо магаре.»

Като даде това съобщение, Ян Бибиян и Калчо излязоха от «Светкавица», спуснаха се по малката външна стълбичка и стъпиха върху Луната. Това бяха първите човешки стъпки върху Луната.

Посрещачът, който досега не преставаше със своето подскачане, отведнъж спря, наведе се ниско, като че прави поклон, а дългите пипала на главата му почнаха да шават много бързо.

Той почна да произнася някакви гърлени, отсечени думи и да се навежда и изправя по няколко пъти почти на всяка дума.

Ян Бибиян и Калчо, които държаха здраво пушките в ръцете си, го гледаха усмихнати и не знаеха какво да правят.

Посрещачът забележи, че гостите му не го разбират,

престана да се кланя и почна да маха с прешленестите си ръце към планината и да им сочи нещо.

— Показа нещо — рече Ян Бибиян и погледна нататък.

Той видя, че откъм планината се задават още няколко ездачи на хвърчащи магарета, които летяха наредени един след друг. Те скоро пристигнаха и първият, който беше там, почна да вика със страшен глас. Устата му се отваряха като устата на крокодил.

Пристигналите почнаха да се въртят все така наред над «Светкавица» и подир малко слязоха долу. След тях се зададоха многобройни редици от по десетина души. Всички те, като се завъртяваха няколко пъти над това място, кацаха зад първите, другите — зад тях. По този начин върху тая покрита с дребен мъх, като че ли плесенясала равнина се нареди цяла войска като на парад.

Водачите на тия редици оставиха хвъркатите си животни, наредиха се по четирима и всички дойдоха пред Ян Бибиян и Калчо, па почнаха дълбоко да се кланят, като повтаряха все едни и същи думи.

Ян Бибиян бързо усвои произношението на тия думи, които не се различаваха от човешкия говор, и сам няколко пъти високо ги повтори.

Тогава насъбралото се множество избухна в тържествени викове.

След дълга разправия с ръце, с очи, с крака и с различни движения на тялото земните и лунните хора сполучиха да се разберат.

Лунните хора канеха гостите към своите жилища в планината.

Ян Бибиян и Калчо им обясняваха, че не могат да оставят машината си.

Лунагите, нека за по-лесно така да наречем жителите на Луната, казаха, че те трябва да дойдат с машината си.

Ян Бибиян и Калчо дадоха знак, че са съгласни, качиха се отново на «Светкавица» и се вдигнаха. Лунагите възседнаха своите хвъркати магарета и също се вдигнаха.

Образува се тържествено шествие, което, ако ние, жителите на Земята, имахме възможност да видим, щяхме да изпопукаме от смях.

Най-напред яздеше първият пристигнал на мястото, който изглеждаше, че е някой големец, защото всички лунаги го слушаха и му се покоряваха.

Той летеше на почетно разстояние пред «Светкавица», която се движеше съвсем бавно, с бързината на хвърчащите магарета. При все това тия магарета хвъркнаха с бързината на един нашенски орел.

Наоколо хвърчаха в строй всичките редици на тая многобройна войска.

Това шествие се отправи към срещната планина и скоро пристигна там. Пред планината се намираха множество разхвърляни като големи конуси хълмове, в подножието на които от всички страни се виждаха някакви дупки като отвори на пещери. Пред един от тия хълмове имаше голяма равнина. Ездачът, който предвождаше шествието, бавно почна да се спуща на тая равнина.

В това време от всички дупки наизскача многоброен народ, между който имаше и малки, които навярно бяха деца. Те нападаха по очите си и нададоха възторжени викове. «Светкавица» последва водача и също бавно се спусна на площада пред хълма. Другите придружаващи също слязоха и образуваха голям кръг около машината.

Ян Бибиян и Калчо се показаха върху машината си и слязоха сред шумната овация на събралото се множество.

Водачът тогава показа на Ян Бибиян отвора на една грамадна пещера и му обясни, че там трябва да турят машината си.

Ян Бибиян бързо разбра това и каза на Калчо:

— Умно са се сетили тия приятели. Тук «Светкавица» ще има гараж. — И двамата, като я обърнаха с опашката към вратата, почнаха да я бутат назад. Машината се задвижи леко на своите гумени колелета и потъна в пещерата.

Но когато влязоха вътре да я настанят, те останаха учудени. Това беше една грамадна зала, изкусно издълбана. А стените ѝ бяха покрити с някакви разноцветни лъскави метални плочки, между които най-много бяха златните. Върху всяка плочка имаше изрязана с разноцветни линии по една чудно нарисувана картина, каквато ние, земните жители, не можем да си представим.

След като настаниха машината, Ян Бибиян и Калчо пак излязоха навън, където ги чакаше водачът. Наоколо всичко бе препълнено с народ, който шумеше като рояк.

Едрите им зъби, които не се покриваха от никакви устни, лъщяха бели и чисти и на пътниците се струваше, че виждат повече зъби, отколкото хора.

— Каква хубава реклама за някой зъболекарски кабинет! — каза Ян Бибиян на Калчо.

— Да, направих вече няколко снимки — каза Калчо, като показа фотографическия си апарат, който бе презрамчил.

В това време водачът с висок глас даде някаква команда.

Отведнъж настана мъртва тишина.

ЯГАГА

По една широка улица между два хълма се чуха викове, задвижи се народ и почна да гърми някаква странна музика, каквато на Земята Ян Бибиян не беше чувал. Пищения и хармонични мелодични думкания, пращения като от картечници, звукове като че ли от кипяща вода се смесваха в някакъв тържествен, оглушителен шум, който не беше неприятен.

Народът се спусна нататък и почна да вика:

— Ягага, Ягага!. . .

— Ягага, Ягага! — обърна се водачът към Ян Бибиян и се разкрачи като чатал. Топковидните му стъпала се надуха и той подскочи с тях няколко пъти право нагоре.

Кръгът от лунаги, които бяха придружили Ян Бибиян дотук, също почна да подскача и да вика.

От улицата се зададе тържествено шествие.

Най-напред вървяха музикантите. Едни от тях носеха дълги, с металически блясък на злато пръчки, които удряха една о друга. Други биеха със също такива лъскави кълбета и плочи, а трети държаха в зъбите си няколко бели инструмента, прилични на ножици, и чаткаха с тях. Те вървяха тържествено, а пред тях заднишком вървеше водачът им, навярно капелмайсторът, махаше с дългите си ръце като с криле и високо подскачаше. Всички бяха наметнати с тънки наметала, които почти се влачеха. Тия наметала изглеждаха направени

от някакъв бял метал и даваха отражение като от някой тънък лед.

След музиката вървяха, подскачайки, едри лунаги, облечени в червени наметки, а след тях вървеше едър лунага, облечен в пъстроцветна мантия, която феерично блещеше и се отличаваше от всичко. До него вървеше навярно жена му, също с пъстроцветно наметало, само че тя носеше и някакви шарени шалвари. Тя нямаше на главата си пипала като другите. Чак тогава Ян Бибиян забележи, че между целия събран народ имаше и лунаги без пипала — това бяха жените. . .

— Ягага, Ягага! — шумеше народът.

— Ягага, Ягага! — каза пак водачът, като се обърна към Ян Бибиян и Калчо и посочи разкрачените си крака. Той им даваше знак и те да направят същото. Ян Бибиян и Калчо разбраха и също застанаха с разтворени крака. Това беше войнишка стойка «мирно».

Я г а г а — това значеше ц а р. Идеха царят и царицата. Те все така бавно и тържествено се приближаваха. Като дойдоха на десетина крачки пред Ян Бибиян, придружаващите ги и музикантите се отделиха настрана, а Ягага и Ягагада—царицата — застанаха пред Ян Бибиян и Калчо, хванаха се за ръце и подскокнаха три пъти. Придружаващият Ян Бибиян подскокна също три пъти и даде знак на Ян Бибиян и Калчо да направят същото.

Колкото и да им беше смешна тая церемония, те двамата прибраха краката си и почнаха да подскачат, като се стараеха да подражават на Ягага.

Като спряха, царят и царицата се приближиха до тях, а отстрани застана някакъв придворен, който държеше в ръцете си някаква изплетена от тънки златни жици ваза. Царят бръкна в нея, извади голяма плоча,

прилична на кора от костенурка, но изящно изработена, с гравирани по нея чудовища, пристъпи и я закачи на шията на Ян Бибиян. Също такава, по-малка, закачи и на Калчо.

Ян Бибиян разбра, че ги декорират. За да не остане длъжен, той извади от джеба си една цигарена кутия, откъсна капака, който бе доста пъстро изписан, и с една карфичка го закачи на гърдите на Ягага близо до копчето на мантията му.

По зъбестото лице на Ягага се изписа особено задоволство и той подскокна три пъти в знак на благодарност.

Тогава Ян Бибиян пристъпи и пред Ягагада и закачи на шалварите ѝ долната част от цигарената кутия.

Ягагада подскокна също от удоволствие, почна да трака със зъби и като всяка жена се наведе и почна да се любува на тоя странен подарък, какъвто виждаше за първи път. Изглежда, че тоя подарък ѝ направи голямо удоволствие, защото тя се обърна към събраното множество и като разпери ръце, подскокна няколко пъти високо над всички глави. Отведнъж цялото множество почна да скача и да вика заглушително и възторжено. Музиката почна да свири.

— Е, Калчо, как мислиш за това тържество? — обърна се Ян Бибиян към другаря си. — Какво не биха дали земните жители, за да го видят!

— Интересно нещо! — каза Калчо. — Мисля, че долу на Земята биха ни завидели на ордените, защото изглежда, че това са късове от чисто злато. Тук ни се виждат леки, но на нашата Земя биха тежали като камбани.

Докато Ян Бибиян и Калчо говореха, Ягага и Ягагада мълчаха смирено. Те навярно мислеха, че гостите четат молитва, защото вдигнаха очите си към небето, което приличаше на черен полиран мрамор и през което светеше ослепително Слънцето.

Когато спряха да говорят, царят и царицата застанаха от двете страни на Ян Бибиян и го хванаха подръка. Водачът хвана Калчо и застана зад тях. Музиката загърмя пак и тръгна. След нея тръгнаха придворните, след тях — царските особи с Ян Бибиян, водачът с Калчо, а след тях се наредиха всички ония, които правеха кръг наоколо. Това беше войска.

Царят отвеждаше гостите в двореца си на обед.

ЦАРСКИ ПРИЕМ

Дворецът на Ягага беше също една пещера под един конусовиден връх, който се издигаше между другите хълмове на един голям площад.

Входът на тая пещера беше малък колкото една врата, но беше богато украсен с рисунки, издялани в златната рамка, която го обграждаше. Щом се влезеше вътре, веднага се откриваше обширна зала, осветявана от светещи плочки, които стояха залепени по стените и по таваните. Вътрешността бе украсена с чудни разноцветни камъни. Масите бяха огромни бели каменни блокове, които блещяха от чистота.

Тук се наредиха Ягага, Ягагада и техните гости Ян Бибиян и Калчо.

По тия маси бяха издълбани като чинии обли дупки, където се туряше яденето.

Царят и царицата седнаха един до друг, а срещу тях седнаха гостите.

Ягага взе един голям златен чук, който стоеше пред

него на масата, и удари една тъмна металическа плоча, която също стоеше пред него.

Разнесе се силен металически звук, като че се счупи стъкло на голям прозорец.

Веднага от една странична врата влязоха две млади и пъргави момичета, цели окичени с разноцветни малки кърпички.

Това бяха дъщерите на Ягага. Той ги представи на гостите, като извика поред:

— Шагада.

— Дагада.

Шагада бе по-голямата, а Дагада — по-малката.

Като чуха имената си, двете принцеси почнаха да подскачат на топчестите си крака и гърлено да се смеят. След това те седнаха от двете страни на масата — Шагада до Ян Бибиян, Дагада до Калчо. Двете девойки бяха много весели, игриви и бъбриви, но Ян Бибиян и Калчо не разбираха нищо от думите им, гледаха ги и се смееха, когато се смееха и те.

Двама слуги почнаха да носят яденето. На дълги сребърни пръчки бе намотано нещо бяло като халва. Пред всекиго слугите забучиха тия пръчки в малките дупчици, които бяха пробити до чиниите, издълбани в масите. Приятна миризма се разнесе от това ястие. Царят взе една от тия пръчки и почна лакомо да я гризе. Същото направиха и другите.

Нашите приятели го последваха и, за чудо, това нещо им хареса много. То беше някаква лепкава смес с вкус на пъпеш. След това ястие донесоха друго. То беше някакви корави черни топки, които слугите сложиха в издълбаните дупки на масата. Това нещо излезе също така вкусно. От него, като се дъвчеше, излизаше приятен сок, който възбуждаше апетит.

Щом се нахраниха, царят и царицата си взеха сбогом пак с подскачане и се отдалечиха, като потънаха в някакви тайнствени врати. Дъщерите им ги последваха по същия начин.

Ян Бибиян и Калчо останаха сами.

— Е, как ти хареса яденето? — запита Калчо.

— Чудесно! Не очаквах, че тук тъй хубаво може да се яде — каза Ян Бибиян.

В това време влезе техният водач. Той им даде знак да го последват.

Като излязоха вън, те видяха, че там ги чакат три хвърчащи магарета. На едното се качи Ян Бибиян, на другото — Калчо, а на третото — водачът.

Веднага магаретата разпериха криле и се вдигнаха. Водачът хвръкна напред, а гостите — след него.

Това летене беше леко и приятно. Водачът ги разведе наоколо над всички тия остри възвишения, около които гъмжеше от лунаги, които се веселяха в чест на гостите. След дълга обиколка те отлетяха по-далече и на едно място слязоха.

От една огромна канара извираше чиста, хубава вода, която падаше в някаква дупка и се изгубваше.

Ян Бибиян и Калчо бяха жадни, те се приближиха до водата и като взимаха с ръце от струята, напиха се хубаво. Водата беше студена и имаше малко възкиселичък, щиплив вкус. Навярно това бе минерална вода.

Освежени хубаво, водачът ги покани пак да се качат на своите живи самолети и ги заведе на мястото, където беше оставена «Светкавица». Пред входа пазеше войник с тежка желязна пръчка в ръка.

По една малка стълбичка, която се изкачваше над входа, където стоеше машината, те влязоха в друг вход. Вътре се откри голяма стая с гладки стени, по-

крити с тънка синя материя. До стените отстрани имаше два големи надути меха от нещо като кожа. Върху тях стояха сгънати покривки. Това бяха легла.

— Квартирата, значи — каза Калчо.

— Не е лоша — отговори Ян Бибиян. — Такова нещо не сме очаквали. Все пак — цивилизована страна.

Водачът им показа двете легла, подскочи няколко пъти и ги остави.

В това време вън се смрачи. Това се забеляза през малките дупки на стените, които служеха за прозорци. И отведнъж стана тъмно. Настъпи нощ. Ян Бибиян и Калчо се намериха в непроницаема тъмнина.

— Сега какво ще правим без светлина?

— Ще спим — рече Ян Бибиян, като намери пипнешком леглото си и се стовари уморен на него.

— И мене ми се спи — рече Калчо, който също се тръшна на леглото си. — А, доста удобно! Чудесно! — почна да се възхищава той.

Но Ян Бибиян го не чу. Уморен от всичко преживяно, той заспа дълбоко.

ПЪРВА РАЗХОДКА

Лъчи на големи снопове нахлуваха в стаята, гдето спяха Ян Бибиян и Калчо, и я изпълняха със светлина.

Ян Бибиян се пробуди и скокна бързо.

— Калчо, ставай! — викна той на другаря си, който, опънат върху леглото, още спеше.

Калчо трепна, отвори очи и се пробуди. . .

— Сънувах Земята — каза той.

— Трябва да пратим съобщения — рече Ян Бибиян. — Вчера бяхме толкова заети, че забравихме. А там кой знае какво се тревожат!

Двамата приятели набързо се приготвиха и излязоха. На входа ги чакаше водачът. Те слязоха при «Светкавица» и Ян Бибиян предаде по радиото всичко, каквото беше се случило миналия ден. На края прибави:

— Тук има изобилие от злато, скъпоценни камъни и скъпи метали.

Последните думи на Ян Бибиян за един миг обхванаха света:

— Злато, злато! Луната цяла от злато! — се носеше от уста на уста.

Всички забравиха чудния подвиг на Ян Бибиян. За него вече не се говореше. Една дума гърмеше навсякъде, една дума се споменаваше и по най-затънтените кътчета на Земята, където живееше човекът:

— Злато, злато, злато!. . .

Жадното за злато човечество никога не бе изпитвало по-силна тревога, по-висока треска. Хиляди човешки очи се отправяха, жадни за злато, към далечната Луна и я гледаха алчно.

Как им се искаше на хората да я свалят, да я разтрошат, да я стопят, да изтеглят всичкото злато от тая ненужна спътница на Земята, която носи толкова далеч от нея своето неоценимо съкровище.

Набързо се основаха хиляди акционерни дружества с милиони капитали за експлоатиране на новите златни находки.

Само Иа, Лиана и старият капитан бяха спокойни, усмихваха се снизходително над тая страшна лакомия на хората за злато и мислеха за своя Ян Бибиян и Калчо.

Тях ги радваше известието, че са живи и здрави. . .

Като предадоха известията си до Земята, Ян Биби-

ян обясни на водача, че искат да се разходят из тяхната страна.

Водачът беше на тяхно разположение. Той им обясни, че може да ги разведе само из държавата на Ягага и че в другите съседни държави не пускат никого.

— Не може ли да се вземе някакво разрешение за обиколка на цялата Луна? — попита Ян Бибиян.

— Не може. Тук всеки живее в своята държава и никой не може да престъпи нейните граници. Който ги престъпи, бива веднага убиван. Хората от всяка една държава носят наметала с отделен цвят и по това се познават. На Луната има само четири държави: червена, жълта, синя и зелена. Ние сме червената.

Като каза това, водачът показа червеното си наметало, а след това извади от един вързоп още две такива и ги подаде на Ян Бибиян и Калчо.

Водачът се викаше Магу.

Магу обясни също, че тия наметала имат свойството да запазят тялото от силната светлина, от горещите слънчеви лъчи и да разхладяват.

Ян Бибиян и Калчо наметнаха мантиите върху плещите си. Действително те веднага усетиха, че лъчите на Слънцето, което беше се извисило доста високо, не парят така силно и че тялото се чувствува разхладено под тях.

Те обясниха на Магу, че е добре да имат и върху главата си някаква шапка от същата материя.

Магу изпрати някъде двама войници, които скоро се върнаха, като носеха някакъв черен плат, навит върху една златна пръчка.

Те откъснаха от тоя плат по едно голямо парче и го дадоха на гостите.

Ян Бибиян и Калчо завиха главите си като с чалми.

Магу ги гледаше весело и със смях им обясни, че техните глави не могат да се увиват така, защото им пречат пипалата. От друга страна, те не усещат горещината на главите си, защото под черупките, които ги покриват, имало някаква течност, която ги предпазва.

След това двамата войници доведоха няколко хвърчащи магарета. Като ги възседнаха, петимата се вдигнаха и полетяха. Магу вървеше напред, след него Ян Бибиян и Калчо, а зад тях — двамата войници.

Тая летяща конница се издигна над конусообразните върхове, в подножието на които се намираше чудният град, и се отправи към планините.

Ян Бибиян и Калчо караха полека и през всичкото време наблюдаваха повърхността на Луната. След като минаха над града, те прелетяха една широка равнина, постлана с блестящи камъни, след това под тях се откри грамадна и бездънна дупка, краищата на която бяха издигнати и назъбени. Това беше грамаден кратер. Из неговата зинала уста лъхаше хлад, защото слънчевите лъчи никога не бяха проникнали в дълбочините му.

Около него на различно разстояние се намираха пръснати множество такива малки кратери. Между тях се виждаха да вървят насам-натам жители на Луната.

Като изминаха кратерите, водачът възви магарето си и се спусна надолу. Същото направиха Ян Бибиян, Калчо и двамата войници, които ги придружаваха.

Като слязоха долу, Магу остави войниците да пазят техните живи самолети, тръгна напред и даде знак на Ян Бибиян да го последва.

Местността беше пресечена и насипана с остри дребни камъни, които блещяха ослепително, затова

Ян Бибиян и Калчо вървяха трудно. Магу вървеше лесно, защото неговите топчести крака го повдигаха като гумени топки и той подскачаше леко, а понякога на един скок правеше три-четири метра.

Те стигнаха до една малка могилка и като свиха зад нея, Ян Бибиян и Калчо видяха струпани много лунаги около коритото на някаква река. По двете страни на тая река и далече по цялото ѝ протежение гъмжеше много народ. Лунаги, мъже и жени, работеха нещо. Като ги приближиха, нашите земни пътници останаха много учудени.

КАКВО ПРЕДИЗВИКА ЕДИН ИЗСТРЕЛ

Под малкото баирче, където Магу заведе земните си гости, имаше няколко дупки като големи казани. Из тия дупки извираше някаква странна течност, бистра като вода и гъста като сироп. Тя клокочеше буйно и протичаше надолу като река. Течението на тая река беше бавно и спокойно.

От тая течност лунагите правеха дрехите си. Тя имаше свойство, като се отдели на тънки пластове и се остави неподвижна, да се сгъстява и образува тънка, яка, мека и гъвкава материя като най-изящния копринен плат.

Лунагите, които се бяха събрали тук, бяха работници, които приготовляваха тия платове. Отстрани на тая странна река те бяха направили малки и чисти вадички, по които гъстата течност отиваше в дълги, широки и съвсем плитки изкопи, лъснати и гладки като стъкло. В тия изкопи, които бяха направени съвсем хоризонтално, полека-лека се вливаше гъстата течност, застояваше се и след няколко дена под лъчите на пале-

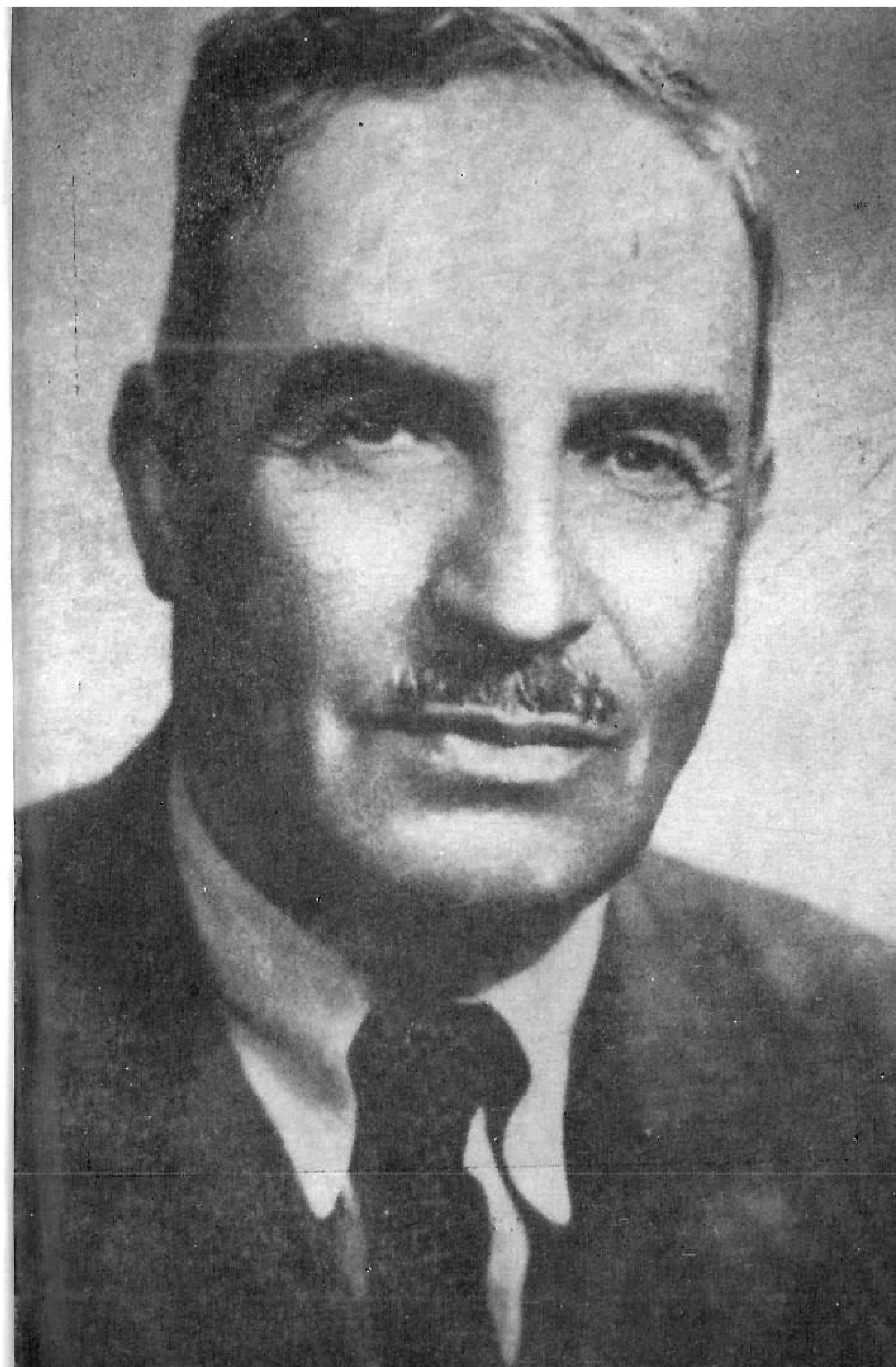

ЕЛИН ПЕЛИН С ДЪЩЕРЯ СИ, 1929 Г.

ПЕТЪР КОСТАДИНОВ СТАНЬОВ, ПРОТОТИП НА ГЕРОЯ ФРАНЦ ТЕХНИКАТА ОТ РОМАНА «ЯН БИБИЯН НА ЛУНАТА».

Пътека — год. II брой 8.

Янъ Бибиянъ на луната

отъ Елинъ Пелинъ

Глава VI

Прощавай роденъ градъ.

Лиляна каза на Янъ Бибиянъ да се приготви, а следъ три деня тѣ ще минатъ да го вематъ.

Автомобилътъ съ пѫтницитѣ замина. Янъ Бибиянъ дълго гледа следъ него съ свѣтнали очи, а когато тая чудна кола се изгуби по превалитѣ на далечния пѫть,

СТРАНИЦА ОТ РЪКОПИСА НА РОМАНА «ЯН БИБИЯН НА ЛУНАТА».

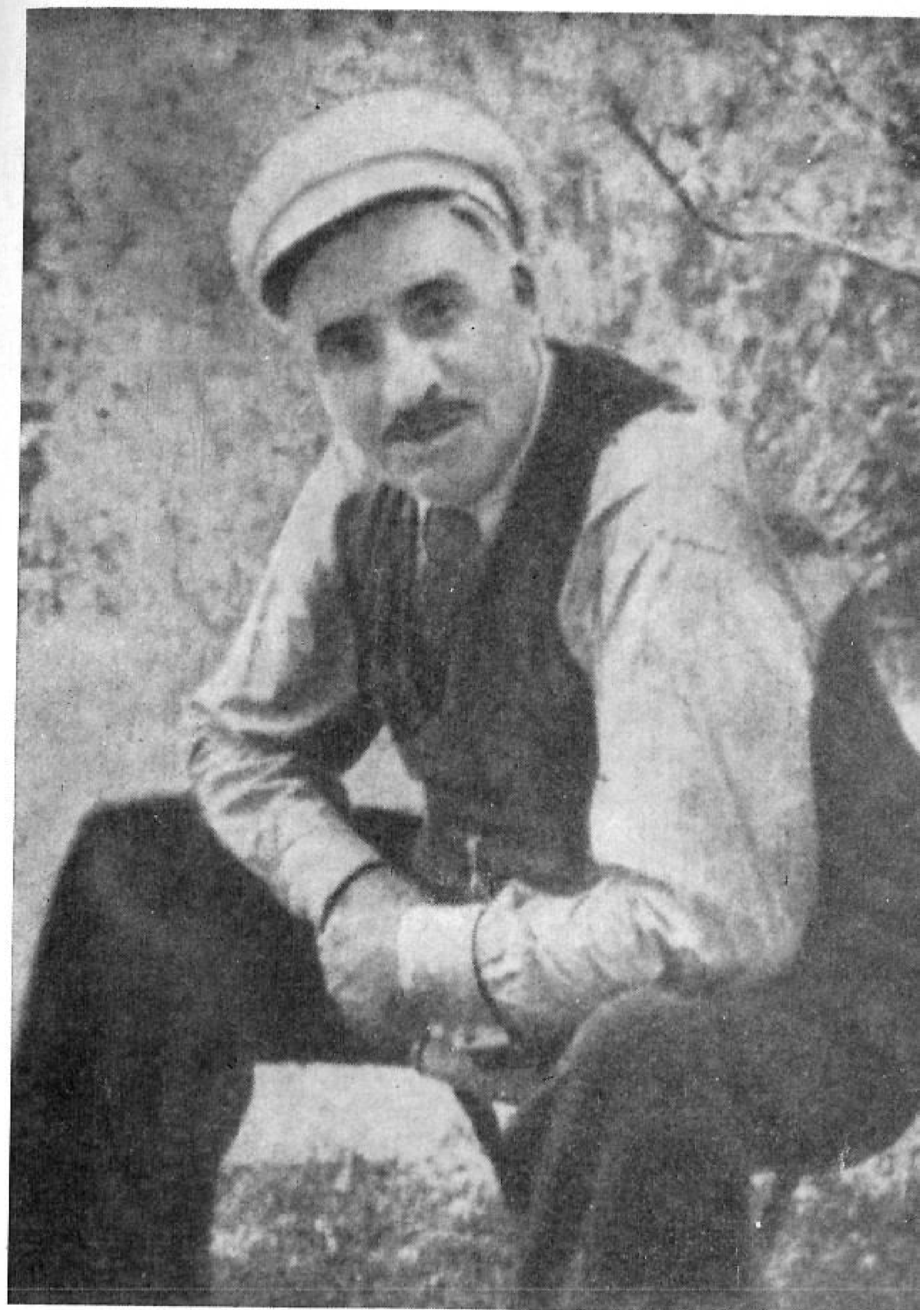

ЕЛИН ПЕЛИН, СНИМКА ОТ 40-ТЕ ГОД.

ЕЛИН ПЕЛИН СЪС СЕМЕЙСТВОТО СИ.

ПЕЛИН ЕЛИН, КАРИКАТУРА НА АЛ. БОЖИНОВ.

ЕЛИН ПЕЛИН СРЕД СЕПТЕМВРИЙЧЕТА.

щото слънце се превръщаше на тънък плат. Тоя плат имаше свойство да предизвиква хладина върху тялото. Затова беше много удобен за жителите на Луната, където Слънцето печеше толкова силно.

Работниците работеха мълчаливо и планомерно. Едни се грижеха за вадичките. Други, въоръжени с особени инструменти, се грижеха за дебелината на произвеждания плат. Трети го събираха и навиваха на рулетки върху специални металически пръчки, снабдени от двете страни с колелета.

Магу обясни на Ян Бибиян, че това е една от най-големите държавни работилници за платове. Тук се произвеждаха дрехи и за войниците. Обаче дрехите не се шиеха. Парчета от тоя плат се слагаха върху специални калъпи и се биеха отгоре с малки чукчета, краищата на които бяха обвързани с парцали от същия плат. Тоя плат имаше още свойството на разтегливост и затова с тия чукове той добиваше желаната форма върху калъпа.

Голямото множество работници, като видяха Ян Бибиян и Калчо, оставиха работата си и се спуснаха да разглеждат тия странни жители, за които вече знаеха, че са дошли от голямата зелена звезда, която всяка вечер изгряваше на тяхното тъмно небе.

Лунагите се тълпяха около Ян Бибиян и Калчо, натискаха се и всеки искаше да се втикне по-близо до тях. Някои посягаха да откъснат късче от дрехите им, други пипаха косите им, разглеждаха краката им, обути в обуща, и гърлено се смееха на тия чудати грозни мъже. Защото пред техните очи и според техните понятия за хубост земните жители им се виждаха ужасно грозни и сакати.

Децата се въвираха между тълпата, викаха, смееха

се и се питаха на техния език, който Ян Бибиян и Калчо не разбираха.

— Хей, как ходите с тия ужасни и меки крака?

— Хей, къде ви са пипалата?

— Защо сте така увити?

— Те нямат зъби, виждате ли? Те нямат зъби!. . .

Това бяха веселите възгласи на децата, а възрастните, като ги слушаха, смееха се гръмогласно.

Напразно Магу бе разперил дългите си ръце и викаше със силен глас да отстрани тълпата. Лунагите не отстъпяха. Те дори ставаха нахални и почнаха да се блъскат и да удрят скришом Ян Бибиян.

За да се спаси от тая сган, която ставаше застрашителна, Ян Бибиян извади револвера си и гръмна във въздуха.

Тоя гърмеж вся ужас между лунагите.

Те се пръснаха като пилци и почнаха да бягат кой накъдето види.

Магу, водачът, също побягна. За него, както и за другите, тоя гърмеж беше невъобразимо страшен. Паниката се пренесе у целия тоя многоброен народ, който работеше тук. Те зарязаха всичко и побягнаха. Побягнаха и войниците, които бяха оставени да пазят хвърчащите магарета.

Всички бяха ужасени и скачаха с всичка сила на своите пневматически крака. Те бягаха покрай многобройните баири, криеха се в долините между тях и чезнеха в дупките, които се намираха в подножията им.

Ян Бибиян и Калчо отначало се смееха на тая паника и на уплашените лунаги, особено на Магу, който бягаше най-много от всички. Скоро местността опустя. Наоколо не се виждаше вече никой и Ян Бибиян и Калчо останаха самички.

Те се погледнаха озадачени.

— Ами сега? — попита Калчо.

— Чудна работа! — каза Ян Бибиян. — Боя се, че тяхната любезност може да се обърне в омраза.

— Ами ако пуснат след нас войници да ни преследват? Ако Ягага се уплаши и пожелае да ни убие? Ами ако ни разрушат апарата?

— Ако унищожат или повредят апарата, свършено е — каза Ян Бибиян, — няма вече да видим нашата майка-Земя. Тоя гърмеж произведе неочакван ефект. Какво ли си помислиха тия приятели?

Слънцето беше се издигнало на средата на това тъмно и зловещо небе и печеше ужасно. Ян Бибиян и Калчо се задушиха от тая суха топлина, която идеше и отгоре, и от напечените скали, камънаци и ровинища. Пред тях наблизо те съгледаха един висок баир, северната част на който беше ужасно изровена и изкъртена, и той стоеше наведен. Сянката, която падаще под неговата наведена част, беше черна като мастило. Тя привлече Ян Бибиян и Калчо и те, без да си кажат дума, се упътиха нататък. Те вървяха през купища едри камъни, които като че ли бяха изтърсени от чувалите на някакви великани. Тия камъни горяха като жарава, а между тях от време на време се провлачаха някакви сини животни, които имаха на главите си шапка като кората на костенурка. Изглежда, че те не бяха опасни, защото бягаха от шума на стъпките. Но при своя бяг издаваха такива зловещи и страшни писъци, които всяваха ужас и вледеняваха душата. Нещо скръбно, грозно и отвратително имаше в тоя рязък звук. Някакво отчаяние, смесено с присмех, звучеше в него и те караше да тръпнеш и да бягаш. Ян Бибиян и Калчо

се промъкваха предпазливо между тия странни животни и бързаха да ги избягнат.

Най-после изминаха струпаните камънаци и приближиха сянката. Тия животни като че ли изчезнаха. Ужасният писък спря и се изгуби. Ян Бибиян и Калчо, премалели, пристигнаха на сянката.

ПРАТЕНИЦИ ОТ ЗЕМЯТА

Ян Бибиян и Калчо седнаха да си починат на сянка. Тук беше прохладно, макар че околните сипеи и камънаци хвърляха ужасна горещина. Дрехите, които им бяха дадени на тръгване, и кърпите, с които бяха си обвили главите, донякъде им държаха хлад.

Паниката от гърмежа, която обхвана преди малко насъбрания тук народ, се разнесе бързо по околните селища и внесе ужасен страх. Всички разправяха ужасни работи. Всеки — който бе видял и който не бе видял.

Най-страшното в тия приказки бе, че хората, слезли от Земята, изпущат огън, придружен с гръм, който убива на място.

По-мъжествените лунаги от близките селища се събраха на съвещание и решиха да намерят и убият тия страшни хора, които бяха дошли да им вземат Луната и да я занесат на зелената голяма звезда.

Скоро се образува потеря. Най-отбрани юнаци възседнаха най-бързите и силни хвърчащи магарета и хвръкнаха да търсят пришълците.

Ян Бибиян и Калчо в това време стояха още в своето прикритие на сянка и се съвещаваха какво да правят. Те решиха, че най-умното е да чакат, защото Ягага, който се отнесе така любезно с тях, може би ще прати хора да ги потърсят. Тъкмо разсъждаваха върху това, над главите им високо се чуха подвиквания и шум от крилете от хвърчащите магарета.

— Навярно Ягага е пратил Магу или друг някой да ни търси — рече Калчо.

— Да, но с какви намерения сега може да ни търси — рече Ян Бибиян.

Двамата предпазливо излязоха изпод надвесения сипей, гдето почиваха, за да видят какво има. Веднага над главите им захвърчаха едри камъни.

Над тях хвърчеше потерята, която бе излязла да ги преследва. Тя се състоеше от десетина души лунаги, които хвърчаха пръснато и оглеждаха местността. Като съгледаха Ян Бибиян и Калчо, те се сгъстиха над главите им и почнаха да хвърлят едри камъни и дълги тежки металически копия.

Ян Бибиян и Калчо, като видяха опасността, бързо се скриха под навеса на камънаците.

Потерята почна да хвърчи близо над тях и да хвърля непрестанно камъни и копия, но нашите пътници бяха запазени.

При все това Ян Бибиян почна да се дразни.

— Ако толкова народ се изплаши от нашите револверни гърмежи, то какво остава за тия? — рече Ян Бибиян и извади револвера си.

Калчо направи същото. Те изпълзяха бавно зад струпаните камъни, вдигнаха се бързо и дадоха по един изстрел към потерята. Между нея настана тревога. Хвърчащите магарета се изплашиха и почнаха с бързина да се вдигат и отдалечават на всички посоки.

Само един от тия ездачи остана близо. Неговият жив самолет не можа да се вдигне по-високо, той се заклати, сви криле и почна бърже да се спуща, макар че правеше още усилия да се задържи във въздуха.

След малко крилата му съвсем отмаляха и животното бавно се спусна и се строполи надолу, като затисна ездача за краката.

Ян Бибиян и Калчо с револвери в ръка се затичаха натам, отместиха раненото магаре, хванаха ездача му и бързо го завлякоха под надвесената урва. Пленникът ужасно се изплаши и стоеше пред тях ни жив, ни умрял.

— Ако почне да подскача, ще го изпуснем — каза Калчо. — Аз ще го вържа.

Той разви чалмата от главата си и като сложи пленения лунага да седне, привърза му здраво двата крака един о друг.

Плененият не направи никакво усилие за съпротива, а покорно се остави да го завържат, като трепереше от страх. Дългите му пипала бяха оклюмнали като попарени.

Ян Бибиян почна с разни ръкомахания да го разпитва кой е, какъв е и от кого са пратени. Да не би Ягага да ги е изпратил! Плененият изпърво само трепереше и не смееше да мръдне. Но като видя, че тия страшни приятели се отнасят към него добре и не искат да му сторят нищо лошо, почна да се мъчи да разбира въпросите им и да им отговаря и с глас, и с движение.

След дълги разправии най-после Ян Бибиян разбра, че преследвачите са потеря от близкото селище и че нямат нищо общо с Ягага. Това успокои Ян Бибиян и той почна да го разпитва защо хвърляха по тях камъни. Той взе един малък объл камък и му го тури в ръката, за да може да му обясни по-добре. Щом турна камъка в ръката му, пленникът засия от радост и почна да се смее. Като се обърна по очи надолу, макар и завързан, почна да се кланя дълбоко. Тая постъпка на пленения учуди много нашите хора. Те помислиха, че това е някоя хитрост, и почнаха да го разпитват защо прави това.

Пленникът с дълги ръкопляскания и с всевъзможни движения им обясни, че когато някой противник подаде камък на противника си, това значи, че сключват мир и приятелство и че тоя мир и това приятелство важат за цялото селище, където живеят помирителите. Пленникът особено се радваше, че е направил сега помирение с цялата голяма зелена звезда, откъдето са пристигнали двамата нейни жители, и че занапред няма да имат страх от тая голяма звезда и тя няма да им носи нищо лошо.

Ян Бибиян разбра, че това вярване у лунагите е свързано с тяхната религия, която не му бе известна.

Пленникът стана словоохотлив, страхът му съвсем изчезна и той покани гостите да ги заведе в близкото селище, където живееше.

Като помисли, че това е някоя хитрост, Ян Бибиян не се съгласи да използува неговото гостоприемство, а го помоли да остане тук при тях, докато Ягага прати хората си да ги намерят.

Пленникът не прие това с особена охота, но при все това съгласи се.

Между това денят мина и почна да се смрачава.

Калчо отвърза краката на пленника и за това получи много поклони.

ЯГАГА НАМИРА ИЗГУБЕНИТЕ

Настъпи тъмна и непрогледна нощ, каквито са всички нощи на Луната. По небето се появиха едри звезди, но тяхната светлина беше безсилна да разреди непро-

ницаемия мрак. При това стана студено. Тънък, но резлив вятър задуха и бързо изстуди всичко.

Ян Бибиян и Калчо се наместиха един до друг под надвесения изров и се сгушиха на кълбо. Лунагата, който остана при тях, спокойно седеше настрана и от време на време надничаше, за да погледне към небето.

Скоро там някъде върху тъмното небе се появи синкава дрезгавина и под нея се очертаха контурите на далечни островърхи планини.

Лунагата почна да разправя нещо с дрезгавия си глас, сбута Калчо, който беше по-близо до него, и почна да ръкомаха и да сочи към появилата се дрезгавина.

Ян Бибиян и Калчо погледнаха.

Там, над контурите на планините, се показа синкавият ръбец на огромно небесно светило. Бавно тоя ръбец се увеличаваше и ето че на тъмното небе се показа с ясносин блясък огромното светило, по лицето на което се виждаха тъмни сенки, каквито ние от Земята виждаме вечер върху лицето на Луната.

— Ваха, Ваха! — завика лунагата и почна да прави дълбоки поклони, като дори удряше челото си от каменистата лунна твърд.

— Ваха, Ваха! — повтаряше той, сочеше нагоре и пак се кланяше.

Калчо и Ян Бибиян, макар че им беше студено, се измъкнаха по̀ на открито.

— Ваха, Ваха! — задърпа ги пленникът и почна усилено да се кланя.

— Кара ни да се поклоним и ние — каза Калчо.

— Ще изпълним поканата му — рече Ян Бибиян, — защото тая синя царица на небето, която се показа, е нашата родна Земя. Нека ѝ се поклоним от Луната!

Калчо и Ян Бибиян, като подражаваха на своя пленник, почнаха да се кланят като него и да викат като него:

— Ваха, Ваха!

Доволен, пленникът престана да се кланя, седна и отправи умилени и пълни с религиозно съзерцание очи към Земята, която бавно-бавно се издигаше на небето, като разреждаше лунния мрак със своята студена синя светлина.

Ян Бибиян и Калчо, сгушени един до друг, гледаха мълчаливо своята далечна родина, която бяха оставили. Те се мъчеха да познаят къде е тяхната страна, да познаят от какво са тия странни сенки и светли петна, които блещяха. Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите на Ян Бибиян, а от очите на Калчо потекоха сълзи.

— Знаеш ли — каза той на Ян Бибиян, — стана ми мъчно за нашата Земя. Сега на осветената страна там е ден и живот кипи по градове и села. Малки човечета, наши братя, водят борба за съществование и мислят, че те са единствените на света. А погледни необятната вселена, погледни тия светила, които се носят в простора! И по тях, както и тук, на Луната, сигурно живеят подобни същества като нас, които се борят, живеят, страдат, вярват и мислят, че те са единствените върховни същества, че те са венецът на творението — най-съвършени, най-умни, най-способни и достойни за живота.

Ян Бибиян не отговори нищо.

В тая минута той мислеше за своите бедни родители, които са негде там — малки, дребнички същества върху Земята — и които в тоя час не мислят нищо друго освен за него, за своя единствен син, и гледат с насълзени очи Луната, където той замина.

Най-после, уморени от всичко преживяно през деня,

те се дръпнаха навътре, сгушиха се пак един до друг и заспаха, като дори забравиха своя пленник.

Отведнъж някакъв страшен шум ги стресна. Те се пробудиха и рипнаха, като машинално извадиха револверите си. Пред тях стоеше лунагата и викаше нещо, а над главите им летяха стотици хвърчащи конници и удряха някакви лъскави метални дискове, които пълнеха с ужасен шум цялата околност.

— Ягага, Ягага! — викаше лунагата и сочеше нагоре.

Ян Бибиян и Калчо решиха да се покажат, па каквото ще да стане. Те излязоха от прикритието си и погледнаха.

Наредени на четири дълги прави редици, минаваха над тях хвъркати конници. Пред тия четири редици вървяха петима конници на група, а пред тях вървеше отделно само един.

По хубавата му наметка и по хвърчащото му магаре, украсено с всевъзможни лъскави ленти и плочки, Ян Бибиян позна, че това е сам Ягага.

Конниците, които не хвърчаха много високо, съгледаха долу нашите пътешественици и нададоха някакви дивашки викове. Тогава се чу гласът и на самия Ягага, който навярно даде някаква команда, защото конниците бързо се наредиха в кръг и бавно слязоха долу, като обкръжиха Ян Бибиян и Калчо на далечно разстояние.

Последен слезе Ягага.

Той остави магарето при придружаващите го и като почна да прави големи скокове, отправи се към Ян Бибиян, като правеше особени кръстосани движения с ръцете си.

Ян Бибиян и Калчо не можеха да разберат какво ги очаква.

Техният пленник, който също позна Ягага, падна по лицето си и почна да прави поклони.

Ян Бибиян и Калчо почнаха също да се кланят ниско.

Когато Ягага ги наближи, лицето му сияеше от радост и той почна да произнася някакви думи бързо и радостно.

Ян Бибиян разбра, че това са възклицания от удоволствие и радост, че са намерени.

Ягата с огромни подскачания приближи до изумените свои гости, разтвори люспестите си ръце и почна радостно да ги прегръща.

След това Ягага се обърна и извика нещо към придружаващите го.

От тях бързо се отдели един и почна да подскача насам.

Ян Бибиян и Калчо познаха Магу — техния водач.

Магу се приближи уплашено и виновно.

Той падна на колене пред Ян Бибиян и почна да се кланя.

Магу, който беше свикнал повече с гостите, обясни, че сам Ягага се е погрижил за тях и е тръгнал да ги търси. След това той ги покани да тръгнат.

Ягага хвана Ян Бибиян подръка, а водачът хвана Калчо и като ги крепяха полека, заведоха ги към мястото, гдето стояха хвърчащите магарета от групата на Ягага.

Сам Ягага помогна на Ян Бибиян и Калчо да се качат и даде заповед за тръгване.

БЕЗПОКОЙСТВИЕТО НА ИА

Първата работа на Ян Бибиян, като се върна в града на Ягага, беше да види машината си.

— Слава богу, слава богу! — викна Калчо, който пръв затича и влезе в пещерата, където беше «Светкавица». Всичко беше в ред. Стражата около машината беше удвоена и на голямо разстояние наоколо по заповед на Ягага не се допущаше никой да мине.

Любопитна тълпа, която беше придошла от цялото царство на Ягага, се трупаше и искаше да види чудната машина, но стражата не я допущаше.

Ян Бибиян и Калчо бяха поканени наново на гости у Ягага. След като се наобядваха, те се оттеглиха на почивка в определеното им жилище, където бяха преспали, защото се чувствуваха изморени. Толкова уморени, че забравиха дори да се обадят на Земята. Те легнаха на своите оригинални легла и заспаха.

Цели двадесет и четири часа и повече на Земята нямаха никакво известие от Луната, и земните жители живееха в тревога.

Иа непрекъснато стоеше на своя предавател и се мъчеше да влезе във връзка с Ян Бибиян, ала напразно.

Вестниците по цялата Земя почнаха да дават найневероятни съобщения. Тия вести, където се съобщаваше за катастрофи и за нещастия, които са сполетели нашите пътници, хвърлиха в тревога и паника големите акционери за експлоатация на златото на Луната.

Но най-много тия страшни слухове тревожеха сърцето на Иа.

Тя всяка минута питаше и търсеше връзка с Ян Бибиян.

— Ало. . . ало. . . Ян Бибиян, какво става, чуваш ли? Ало! Ало! Иа, Иа е тук.

Но никой не се обаждаше. Тя прекара така цяла нощ пред апарата, като го държеше постоянно отворен.

От всички краища на света идваха запитвания по радиото, по телефона и с телеграми, обаче тя стоеше тъжна, захвърляше ги и не отговаряше на никое.

Родителите на Ян Бибиян бяха също у дома на Иа. Като не се получи известие толкова време, те съвсем се отчаяха, почнаха да се окайват и да плачат.

А Иа, уморена от нощното бдение пред апарата, на утринта заспа, както си седеше на стола.

Отведнъж продължителният звън на нейния апарат я стресна. Тя се събуди и грабна слушалката. . .

— Ало, ало! — обади се спокойният и бодър глас на Ян Бибиян. . .

— Ало! Ян Бибиян, ти ли си? Защо ни измъчи? Какво става с тебе? Жив ли си, здрав ли си? Тук се пръснаха страшни слухове, които ни разтревожиха. . . Твоите стари родители са тука — съсипани от скръб, обаждай се по-често!. . . И чу ли?. . . Не се бави там!. . . Върни се, върни се!. . .

Като каза набързо и с развълнуван глас тия думи, Иа чу отсреща веселия смях на Ян Бибиян и на Калчо.

— Не се тревожете, Иа! Тук сме чудесно. Няма никаква опасност. «Светкавица», аз и Калчо сме добре. Ядем на царска трапеза и си играем със златни камъни. Тук има невероятно много злато, скъпоценни камъни и метали. . . Жителите на Луната са интересни и добри. . . Посрещат ни като скъпи гости от Земята, която те обожават. Не се безпокойте за нас. Може би скоро няма да се обадя, защото тръгвам по изучавания на това чудно кълбо и ще бъда отделен от «Светкавица»,

която е на сигурно място. Тук пътувам с хвърчащи магарета — интересни животни. Бих желал да доведа от тях на Земята и да ги развъдя. Биха служили чудесно на нашите хора.

Ян Бибиян говореше весело и Иа слушаше усмихната и тръпнеше от радост. При последните думи на Ян Бибиян тя се изсмя високо. Насреща пак тъй сърдечно ѝ отговори с висок смях и Ян Бибиян.

Ян Бибиян беше си отпочинал. Но безплодно прекараните тука дни го измъчваха. Церемониите и гощавките му омръзнаха. Той искаше да използува времето си, да изучи Луната и добре да се запознае с нея.

— Калчо — обърна се той към верния си другар, като свърши разговора с Иа, — заседнахме тук и ако върви така, нашата работа е безполезна. Тия официални приеми и специални водачи ми тежат. Аз искам да бъда свободен и свободно да обикалям тая «жълта диня». Да видим, да разберем и да се върнем. Какво мислиш ти, а?. . .

— Право да ти кажа, Ян Бибиян, и мене ми се стяга душата. Аз мисля да извадим «Светкавица» и с нея да кръстосаме Луната по всички посоки. После, знаеш ли що? От гозбите на Ягага малко нещо ми се развали стомахът. Щѐ ми се да си лапна нещо от нашите провизии, които пазим за всеки случай.

— Много добре, Калчо, извади малко нещо там от сарделите, вземи и две-три варени яйца, дай един лимон и едно късче солена сланинка да си хапнем като хората. Клечките, които облизахме у Ягата, бяха наистина вкусни, но усещам в стомаха си нещо, като че съм ял памук. . .

— Ами една бутилка винце да взема ли?

— Дай, бе Калчо, по-скоро бе!. . . Да пийнем малко

винце, да се сетим за Земята. След това ще измъкнем «Светкавица» и ще тръгнем да обикаляме. Само гледай да не ни види Магу, защото и той ще пожелае да ни придружава. Заповедта на Ягата е да не ни оставят никъде да излизаме без Магу, за да не пострадаме или да не се изгубим.

Докато казваше това Ян Бибиян, Калчо отключи склада в тяхната машина, където беше оставена храната за «в краен случай», извади разни кутийки, извади и от земния благословен хлебец, който бе се втвърдил, и най-после извади и една бутилка вино.

След това те се оттеглиха в дъното на обширната пещера, седнаха под опашката на «Светкавица» и почнаха бързо да се хранят и да чупят на големи залъци благословения хляб, който храни милионите човешки същества на земята.

Всичко това им се видя тъй сладко, тъй хубаво!

Калчо отвори бутилката и наля вино. То заискри в чашите.

— Наздраве, Ян Бибиян!

— Наздраве, Калчо!

— Да пием за здравето на Земята, на нашата прекрасна, хубава Земя!

Като изпиха чашките, зад тях изпъкна отневиделица Магу, широко усмихнат.

— Да го почерпим — каза Калчо.

— Налей му! — рече Ян Бибиян.

Калчо наля трета чашка и я подаде на Магу. Наля и другите две, чукнаха се с Ян Бибиян, като обърнаха внимание с това и на Магу, който, като подражаваше, чукна се с тях.

Магу помириса чашата, след това отвори устата си и я наля цялата вътре, като заскача от удоволствие.

Калчо му наля още една.

ТРИМА ЦАРЕ НА ЛУНАТА ОБЯВЯВАТ ВОЙНА НА ЯГАГА

Магу се напи.

От двете чашки вино, които Ян Бибиян му даде, му стана много весело. Той почна да подскача, да се смее и гърлесто да се провиква. След това почна да говори, да ръкомаха и да разправя нещо, като махаше силно с ръце и правеше жестове, за да го разберат.

Ян Бибиян и Калчо не разбираха нищо, но пияният Магу ги забавляваше и те се смееха от сърце.

— Калчо, време е да излетим — каза Ян Бибиян. — Да направим една обиколка около Луната.

— Добре — каза Калчо и тръгна към машината.

В това време навън се чуха страшни викове и шум от някакво ужасно металическо дрънкане.

Магу, който дотогава не преставаше да бъбри и да се смее, отведнъж млъкна, после извика:

— Ягага, Ягага! — и изтича навън съвсем изтрезнял и уплашен.

Подир малко той се върна бързо, а след него влезе самият Ягага, смутен и уплашен. Магу почна да разправя на Ян Бибиян бързо и с висок глас.

Калчо, който вече се качваше на машината, като видя това, върна се при Ян Бибиян.

След дълги ръкомахания на Магу, след дългите поклони на самия Ягага Ян Бибиян разбра, че тримата други крале на Луната — господарите на жълтото, синьото и зеленото царство — са отворили война на Ягага и че причината за това са неговите гости от Земята, които са дошли да запалят Луната, за да получат жителите на Ваха повече светлина през тъмните нощи, когато Слънцето се скрива.

Кралете на трите държави искат от Ягага да им предаде опасните гости, за да ги хвърлят в бездънното гърло на големия угаснал кратер Шая.

Ягага пуснал пратеници да обадят, че гостите на Земята не са опасни хора и че идат да сключат мир между Луната и Земята. Но пратениците му били уловени и хвърлени в гърлото на Шая, кратера, където се допират границите на четирите лунни кралства и който е във владение на боговете — покровители на Луната. А войските на трите кралства вече тръгват, предвождани от кралете си, към кратера, да положат клетва, да направят молитва и всички дружно да нахлуят в държавата на Ягага.

Но най-страшното беше, че поданиците на Ягага са се уплашили, не искат да се бият и цялото население на границата е минало на страната на противниците.

— Какво да направя? — попита Ян Бибиян.

— Най-добре е да си отидете на вашата Ваха — отговори Ягага.

— Калчо, пътят ни — обърна се Ян Бибиян към другаря си. — Иди на апарата, приготви картечниците и оръдието, приготви пушките и електрическите топове, па ме чакай!

Калчо отиде и влезе при машината.

Ян Бибиян тогава се помъчи да обясни на Ягага, че няма защо да се плаши, и го помоли да си отиде спокоен у дома.

След това той помоли Магу да се качи с него на машината.

Магу изпърво се уплаши, но Ягага му заповяда да тръгне. Той покорно и с наведена глава последва Ян Бибиян.

Скоро «Светкавица» тихо излетя от пещерата и спо-

който се издигна над островърхите възвишения, около които се намираше градът на Ягага.

Но тоя град беше безлюден. Никъде не се мяркаше жива душа и входовете на подземните жилища се чернееха като тъмни дупки.

Народът, между който се бе разпространила страшна вест, че жителите, дошли от Ваха, искат да запалят Луната, беше се изплашил и изпокрил, като видя, че се издига страшната машина, която носеше огън.

Ян Бибиян, като научи от Магу посоката, към която се намираше страшният кратер Шая, отправи «Светкавица» нататък, като даде бръз ход.

Магу седеше на столчето зад Ян Бибиян и Калчо, изтръпнал от страх, и се държеше здравата, като гледаше с изпулени очи разните копчета и контакти, които Ян Бибиян натискаше едно след друго.

«Светкавица» летеше над страшни разхвърляни планини, блестящи под слънцето със своите разнообразни металически багри. Те минаваха над обширни зеленикави полета, над някакви странни гори от ниски, чепати и безлистни дървета, които сплитаха змиевидните си клони като камшици и гъсто се държаха едно за друго.

Те преминаха над цели области от кратери на угаснали през вековете вулкани, които бяха направили грозно и опустошително разрушение на лунната кора. Техните кръгли отвори зееха тъмни като огромни засъхнали кладенци и вътрешността им беше опушена и обгорена.

През всичкото време Ян Бибиян наблюдаваше местата, през които минаваше, и записваше нещо в едно малко тефтерче, което стоеше на една поличка пред него.

— Какво мислиш да правим? — попита Калчо след дълго мълчание.

— Да спасяваме гостоприемния Ягага — рече Ян Бибиян.

— Как? Че ние не знаем с какви хора ще имаме работа и какво е тяхното въоръжение.

— Сигурно не стоят по-горе от народа на нашия Ягага. Мисля, че ще ги сплашим с нашите картечници, а за ефект може да гърмим и с топчето — каза Ян Бибиян. — Изглежда, че те не се плашат толкова от гърмежите, колкото от пламъка на оръжието. Помниш ли, когато стреляхме с револверите?. . .

По едно време Магу, когото бяха оставили да наблюдава през малкото прозорче, почна да вика с нечовешки глас и да трепери.

— Какво има?

— Наближаваме свещения, великия кратер — точката, където се допират границите на четирите царства на Луната.

Ян Бибиян издигна «Светкавица» нависоко и пред тях се откри гледка,която никой земен жител не би могъл да види.Отдолу под тях се откри един огромен кратер, който може би имаше 50 километра диаметър. То беше една огромна опушена дупка, правилен кръг, на която дъното едва се виждаше. Устието му представляваше една огромна издигната окръжност от разрушени планини, които приличаха на разтопено злато. От тая огромна уста лъхаше на Луната силно студено течение, което разтърси силно «Светкавица». Когато машината се намери към средата на кратера, Магу махна лицето си от прозорчето, седна на стола и като скри лицето си в ръце, почна да шепне някакви молитви.

Ян Бибиян обърна машината и тръгна по периферия-

та на грамадното отвърстие. Скоро той забележи, че наоколо под тия позлатени-възвишения от всички страни пристигат огромни маси народ. По долините и по ниските места върволици от лунаги бяха почернили местността. А във въздуха се носеха ездачи върху своите хвърчащи магарета. Те летяха сгъстено и се носеха над острите възвишения като облаци, на които окото не може да види края.

— Войските! — рече Калчо.

— Да, това навярно са армиите на трите сили. Ще опитаме какъв ефект ще произведе появяването на «Светкавица». Ако не ги уплашим, обръщам веднага машината по пътя за Земята.

— Ами Магу?

— Ще го заведем и него на гости на Ваха — засмя се Ян Бибиян.

ЯН БИБИЯН ПОБЕДИТЕЛ

До «Светкавица» достигнаха ужасни и застрашителни викове на многобройните войски, които с голяма бързина се съсредоточаваха и обхващаха големия кръг на кратера.

Ян Бибиян бързо натисна някакво копче на машината и «Светкавица» полетя по-ниско над повърхността.

Отведнъж многохилядната войска се спря като скована и шумните викове престанаха.

— Пусни топчето! — каза Ян Бибиян на Калчо.

— На месо ли?. . .

— Не, не! — извика Ян Бибиян бързо. — Ние не трябва да убиваме. Нашата победа ще бъде безкръвна. Ще гърмим нагоре във въздуха.

Калчо завъртя нагоре едно колело и изправи гърлото на малкото топче, което се намираше върху «Светкавица», право нагоре, след това натисна спусъка.

Раздаде се страшен гръм, който забоботи като гръмотевица.

Ян Бибиян пусна електрическите пушки, които затракаха една след друга със зловещ трясък. «Светкавица» почна да се носи със страшна бързина над тая застрашителна войска и да разнася ужасен трясък.

Магу, който стоеше до това време спокойно, се изплаши ужасно. Той почна да търси вратата, да бута прозорчетата, обладан от паника и готов да се хвърли долу.

Напразно Ян Бибиян и Калчо го успокояваха. Той риташе като уловена птица, бръщолевеше несвързано и охкаше. А когато гърмежите зачестиха, почна да пищи.

Като помислиха, че при това бясно скачане насамнататък може да повреди някоя част на машината или да скъса някоя жица, Калчо отвори едно долапче, което служеше за дрехи, набута силом Магу в него и го затвори.

Магу се усмири и потаи. Само от време на време се чуваше как бъбри някакви молитви.

Ян Бибиян продължаваше да гърми с електрическите пушки, а Калчо даде още няколко изстрела с топчето.

Това произведе неописуем ефект над трите войски. Конниците, които се носеха като гъсти облаци на своите хвърчащи магарета, се повърнаха и накацаха на едно далечно разстояние, а пехотата, разбъркана и разстроена, хукна назад, като изостави всичките си товари.

Понеже бягаха на различни посоки и се пръскаха, Ян Бибиян намисли да ги събере всички накуп. И почна като овчар, който събира стадото си, да пуща «Светка-

вица» ту на една, ту на друга страна, като обикаляше всички краища, докъдето се разстилаше това бягащо множество.

Всички бягаха от сянката на чудовищната машина и се втурнаха към една посока да търсят спасение. Те скачаха по каменистата повърхност като диви кози, хвърляха се в малките кратери, с които бе осеяна околността, изскачаха пак и се групираха около малките възвишения.

Ян Бибиян не им даваше нито минута покой. Той ги гонеше със своята могъща машина и постоянно гърмеше. . .

Най-после лунагите, уморени от това бясно бягане, изплашени от страшните гърмежи, нападаха по лицата си и почнаха да се кланят, като удряха отчаяно главите си о камъните.

Тогава Ян Бибиян престана да гърми, спусна «Светкавица» ниско и кацна сред голямата войска, която се кланяше и искаше милост.

— Калчо — каза Ян Бибиян, — пусни Магу да преговаря!

Калчо отвори долапа. Магу седеше свит в него, с широко отворени очи и цял треперещ.

Калчо го потупа приятелски по рамото, хвана го за ръка и му помогна да излезе. След това му обясниха (те вече бяха свикнали да се обясняват лесно с него) да излезе пред лунагите и да каже, че тримата царе на трите царства трябва да дойдат незабавно тук, защото иначе цялата им войска ще бъде избита. . .

— Магу — каза Ян Бибиян усмихнат, — ти излезе голям победител, ние ще съобщим на Ягага да те възнагради.

Магу, който помисли, че Ян Бибиян смята, че на не-

го дължи победата, се почувствува герой, изправи гордо глава и подскокна. След това Ян Бибиян отвори малката вратичка и му помогна да излезе. Ян Бибиян и Калчо го последваха. Те тримата застанаха върху тялото на «Светкавица» и Магу се провикна с гръмовит глас, като простря ръката си:

— Лунаги, не се бойте! Нашите гости от Ваха не желаят никому зло. И ви прощават, че сте се вдигнали на война срещу гостоприемния Ягага, който е сключил мир със синьосветлата Ваха — господарка на небесните пространства, — и тя няма вече да ни праща болести. Идете и доведете тримата царе на вашите три царства. Нека дойдат незабавно и без страх при царя на синята Ваха! Чувате ли? Нека тримата ваши царе: Дагата, Гагага и Трагага веднага да дойдат тук!

Като чуха гласа и думите на Магу, най-близките до «Светкавица» военачалници се изправиха и почнаха да подскачат, което беше знак на поздрав. След това дадоха заповед на войниците си да станат.

Войските се вдигнаха и също почнаха да подскачат. Военачалниците избраха най-бързите от тях и ги пратиха с бърза поръчка зад големия рид, който не беше далече оттук и зад който бяха се прикрили владетелите на трите въстанали държави.

— Победата е наша — каза Ян Бибиян, който гледаше от «Светкавица» изплашената войска на лунагите, готова да хукне в бягство от първия гърмеж.

— Такава бърза победа над три съюзени сили — каза Калчо — и сам Наполеон не е нанасял!

— Само че още не е свършена — рече Ян Бибиян.

— Защо?

— Трябва да се подпише мирът. Ние ще вземем три-

мата царе, ще ги набутаме в «Светкавица» и ще ги занесем подарък на Ягага. . .

— Това ще бъде хубаво. И Магу ще получи награда.

— От нас една бутилка вино — засмя се Ян Бибиян.

В това време откъм рида, към който заминаха пратениците, се чу шум и викове на войниците, които поздравяваха. Скоро оттам се зададе в стройни редове една група войници, предвождани от шумна музика.

Пред тях, пъстро и скъпо облечени, вървяха тримата царе със свитата си.

Войските, всред които минаваха, надаваха шумни гърлести викове и също подскачаха под такта на музиката.

Шествието бързо пристигна и спря на стотина метра от «Светкавица».

Чуха се заповеди:

— Дайте път на всесилните владетели наши — царете.

МИР

Магу, който стоеше при Ян Бибиян върху «Светкавица» и наблюдаваше пристигането на тримата царе, сияеше от радост. Той се чувствуваше победител и още отсега предвкусваше радостта от наградите, които щеше да получи от Ягага.

Магу постоянно викаше:

— Не бойте се, а се радвайте, защото между Ваха и нашата Маха (така наричаха те Луната) настъпва мир! Ваха е умилостивена и върху Маха няма вече да има никакви болести.

Най-после тримата царе пристигнаха близо до «Светкавица» със своята блестяща свита, направиха обичайните си поклони и подскачания и застанаха да чакат заповеди.

Тогава Ян Бибиян се спусна бързо по стълбичката, слезе при тях и като подскокна три пъти, както правеха те, наведе се, взе три камъчета и даде на всекиго от царете по едно. Това бе знак на приятелство, което силният даваше на слабия.

Тримата царе се зарадваха много. Лицата им засияха, пипалата на главите им замърдаха. Те подскочиха няколко пъти, като се обърнаха към свитата си, дадоха някаква заповед. Отведнъж от близките части на войската се раздадоха тържествени удари от големите метални плочи. Войските зад тях ги поеха и предадоха назад и скоро цялата околност се оглуши от биенето на тия метални дискове. А след това се понесоха нескончаеми тържествени викове:

— Поклон на Ваха! Поклон на Ваха!

Цялата многохилядна войска почна радостно да подскача.

След това Ян Бибиян даде знак на Магу да слезе и почна да му разправя нещо.

Магу разбра.

Той се обърна към тримата сияещи царе и им каза:

— Великият Ягага, който има честта пръв да посрещне пратениците на Ваха, кани да го посетите. По желанието на Ваха, на нейните пратеници, между четирите царства на Маха трябва да настъпи вечен мир и братство. Границите да бъдат свободни, съобщенията между жителите да бъдат позволени и благата свободно разменявани. Четиримата царе на Маха да царуват в своите четири царства мирно и щастливо. Тържествената клетва за общия мир ще се извърши по желанието на пратениците от Ваха в града на Ягага и ще бъде

положена от четиримата царе под погледа на синьоликата Ваха тази нощ.

Тримата царе Дагага, Гагага и Трагага изслушаха с велика радост думите на Магу и поискаха веднага да доведат техните бързокрили магарета, за да могат по-скоро да отидат при Ягага.

Магу ги спря. Той им каза, че и те ще отпътуват при Ягага с великата машина на пратениците на Ваха, и ги покани да се качат.

Тримата царе, макар и уплашени от страшната машина, помъчиха се да скрият слабостта си и се качиха по стълбичката върху «Светкавица» под шумната музика на многохилядната войска.

Ян Бибиян ги настани вътре при Магу и каза на Калчо:

— Хубав лов ще занесем на Ягага. Няма защо повече да се бавим. Пусни машината!

Калчо натисна копчето.

«Светкавица» трепна, плъзна се, издигна се и полетя над пространството, където бяха настанени войските на тримата царе.

Вестта, че хвъркат с машината от Ваха, че е сключен вечен мир между Ваха и между четирите царства на Маха, бързо беше стигнала до войските и те, отдадени на веселби, тържествуваха, викаха и свиреха със своите странни музики. Където минаваше «Светкавица», чуваха се оглушителни радостни викове:

— Да живее Дагага!

— Да живее Гагага!

— Да живее Трагага!

— Да живее Ягага!

«Светкавица» бързо обиколи големия кратер, над

който Ян Бибиян не пропущаше да прави своите наблюдения.

Дагага, Гагага и Трагага седяха свити и изплашени на своите места и яко се държеха за железните подпорки на столчетата, а Магу, весел и тържествен, ги успокояваше и им разправяше весели неща, за да разсее страха им.

Ян Бибиян бързаше да зарадва Ягага с победата. Той отправи «Светкавица» към града на Ягага. Навсякъде, където минаваше, беше наизлязъл народ да гледа чудната машина, която със страшна бързина летеше и блестеше ослепително срещу слънцето.

Скоро Ян Бибиян стигна. Той направи една бавна обиколка над островърхите познати възвишения и кацна на равното пред пещерата, определена за скривалище на неговата «Светкавица».

Още неизлязъл от машината, там пристигнаха на хвърчащите магарета Ягага, придружен от Ягагада, от двете му дъщери и от свитата.

Тримата царе излязоха смутени и без да се възползуват от стълбата за слизане, скокнаха долу на своите пневматически крака.

След обичайните поздрави с Ягага той се приближи до тях и на всекиго даде по три обли камъчета.

Магу застана пред него и тържествено заговори:

— Велики Ягага! Победихме не с оръжие, а с добро сърце. Пратениците на Ваха пожелаха мир на Маха и тримата царе непримирими днес идат да положат заедно с вас клетва за вечно приятелство пред лицето на синята Ваха и пред нейните пратеници. Кажете вашата дума!

— Моята дума е «мир»! — рече тържествено Ягага и почна поред да прегръща тримата царе.

А Шагада и Дагада — двете дъщери на Ягага — бяха отишли при Ян Бибиян и като го държеха нежно за ръцете, гледаха го в лицето и сияеха от радост.

— А мене не поглеждат — каза престорено сърдит Калчо, като се обърна към Ян Бибиян весело. . . — Или по-добре вземи ги и двете.

Като не знаеше какво да прави и уморен от дългите церемонии, той извади една празна цигарена кутия и я даде на по-голямата — Шагада.

Дагада се намръщи.

Ян Бибиян тогава даде на нея една кибритена кутийка.

Дъщерите на Ягага ликуваха.

ДВЕТЕ ДЪЩЕРИ НА ЯГАГА

Тримата царе бяха отведени в двореца на Ягага и тук се почнаха нескончаеми веселби. Лунаги от всички краища на царството на Ягага пристигаха ежедневно с какви не скъпи подаръци. Пратеници от другите три царства също носеха подаръци. Това бяха късове скъпи метали, големи и чудни скъпоценни камъни и странни метализирани животни, изкопани от земята.

Всички тоя подаръци се носеха на пратениците на Ваха от благодарност за сключения мир между Луната и синята господарка на небето — Земята.

Подаръците се нареждаха в една тъмна стая в подземния дворец на Ягага, за да може по-добре да се види техният магически блясък.

Ян Бибиян и Калчо гледаха с насмешка тия съкровища, които биха подлудили хората, ако да бяха на Земята. За жалост «Светкавица» беше твърде малка, за да ги побере, да ги отнесе на далечната Земя. И за

какво ли биха служили на Ян Бибиян всички тия неща, за които той никога не бе мислил? Единствената негова мечта — да посети Луната — беше изпълнена и той не искаше да ламти за нищо друго.

— Да занесем тия работи — казваше Калчо — подарък на Иа.

— Ах — рече Ян Бибиян, — тя едва ли би се зарадвала много.

Ян Бибиян отиде при предавателя на «Светкавица» и повика Иа.

— Ало, Иа, ти ли си?. . . Чудни работи стават тук. Отрупан съм с най-скъпоценни подаръци, каквито ти дори не си сънувала. Какво да правя тия чудни скъпоценни камъни и метали?

— Нищо, нищо не желая, Ян Бибиян. Остави всичко там, само си ела по-скоро! Защо не се обаждаш вече, навярно нещо се е случило? Върни се тук на Земята! Чакаме те с нетърпение! Зарежи всичко!

— Виждаш ли, Калчо — каза Ян Бибиян, като затвори апарата. — Иа не иска нищо. Единственото нейно желание е да се върнем по-скоро. Право да ти кажа и на мене ми вече омръзна тука. Стана ми мъчно за нашата хубава зелена прохладна Земя с реки, с гори, с езера и морета, с плодородни и цъфтящи равнини, с чудния лек въздух. Тук ще умрем от тия задушливи горещини. Ние сме отслабнали твърде много и аз ставам апатичен към всичко. На Земята има изблик на сили, които минават в кръвта и те правят деен, бодър, пъргав, будят желание за работа, за мечтание. . . Тук царува суха апатия и случките, които преживяхме, колкото и да са интересни, за мене са безразлични. Как мислиш ти?

— И мене не ми се стои вече тук, Ян Бибиян. Тия

еднообразни гледки, тия голи метални планини, тия тъмни сенки и ослепителни блясъци ми се отразяват лошо. Сякаш сърцето, душата и тялото ми станаха също метални и понякога ушите ми звънтят, звънтят, като че в главата ми бият камбани. Там, там, на нашата майка-Земя да идем по-скоро, да си починем!

Както разговаряха така Ян Бибиян и Калчо, при тях отведнъж с големи подскачания дойде Магу развълнуван.

— Ян Бибиян, златосияйният Ягага и неговата жена Ягагада, и тяхната дъщеря Шагада ми заповядаха да ви повикам веднага при тях. Тримата царе ви чакат. също. Бързо. . . бързо!. . .

Ян Бибиян и Калчо последваха Магу. Вън ги чакаха хвърчащите магарета, да отидат по-скоро.

В най-блестящия салон на Ягага имаше особено оживление. Слуги, войници бяха наредени пред вратата и когато пристигна Ян Бибиян, те почнаха да правят такива високи и невероятни подскачания за поздрав и така весело избъбряха някакви думи, наредени като стихове, че на Ян Бибиян тоя прием направи особено впечатление.

Като влезе вътре, той видя в дъното на салона в пъстри блестящи наметки тримата царе, покачени на високи каменни подложки. Пред тях на пода стояха Ягага и Ягагада, а пред тях — Шагада и Дагада.

Като се показа Ян Бибиян, Шагада весело се засмя, подскокна грациозно, завъртя се и падна на колене. Ян Бибиян и Калчо дойдоха близо и също с подскачания поздравиха.

Тогава Магу се обърна към Ян Бибиян и му каза:

— Нашият златосияен Ягага, трогнат от всичко, което направихте, за да се възцари мир на Маха и да се

свърже приятелство с небесната владетелка Ваха, като няма как да ви се отблагодари, дава своята прекрасна дъщеря Шагада да стане ваша съпруга. Тя се съгласи с радост, защото нейното благородно сърце ви обича безумно. А по-малката дъщеря на нашия велик цар — Дагада — пожела да стане съпруга на Калчо. Тя е най-хубавата и най-веселата дъщеря на нашата Маха. Ето тук пред лицето на тримата съюзници и приятели-царе те ще кажат своите желания.

Още не се окопитили от изненадата Ян Бибиян и Калчо, при тях дойдоха с леки подскачания двете дъщери на Ягага. Шагада прегърна Ян Бибиян, а Дагада — Калчо и почнаха дълго да им целуват ръце.

— Хубава работа! — рече Ян Бибиян на Калчо. — Какво мислехме, а какво излезе. Ние се канехме да бягаме на Земята, а тука ще ни женят.

— Царски зетьове ще ставаме — рече Калчо. — Виж как се радват красавиците. Не е зле за мостра да ги заведем на Земята.

Калчо се шегуваше, но на Ян Бибиян тая история не бе приятна. В тоя час той си помисли за Иа и какво би казала тя, ако знаеше, що става с него сега!. . .

— По-скоро трябва да бягаме, Калчо. Но за да не ни подозрят и да не ни развалят някоя нощ апарата, нека привидно се съгласим на желанието на Ягага.

НЕУДОБНО ПОЛОЖЕНИЕ

Ян Бибиян, за ръката на когото се държеше, цяла цъфнала от щастие, Шагада, се обърна към Ягага, направи дълбок поклон и му каза:

— Първи от четирите царе на Луната, велики и мъдри Ягага! Трогнат съм от голямата чест, която ми пра-

вите, и за мене няма по-голямо щастие от това — да имам за съпруга вашата прекрасна дъщеря Шагада. Обаче по заповед на синьоцветната Ваха, на която ние сме пратеници, нашето пребиваване на Маха, която украсява със злато небето на Ваха, не може да бъде дълготрайно. Ние сме пратени да донесем великата прошка на Ваха и да ви донесем вестта, че тя няма вече да праща наказание върху главата на нито един жител на Луната. След това ние трябва вече да се върнем. Часът за това е наближил. Вашите дъщери ще ни последват ли? Ще искат ли да дойдат там и да се откъснат навеки от родината си Маха и от царствените си родители?. . .

Като разбраха тия думи, Шагада и Дагада се разплакаха и развикаха:

— Ще дойдем, ще дойдем с вас!

— Ваха ще бъде опасна за вас и за вашето здраве — каза Ян Бибиян. — Там няма този слънчев пек, който ви сгрява тук, и кръвта ви там ще изстине и ще се смрази.

— Не, не! — викнаха едновременно царските дъщери. — Не ни е страх от нищо! На всичко ще привикнем.

— Там гърмят страшни оръдия. Вие не можете да понасяте тия гърмежи и сътресението ще ви убие.

— Не се боим от нищо! Ще дойдем, ще дойдем!

— Там има големи морета, ще се удавите.

— Не ни е страх!. . .

— Там има зли кучета — ще ви изядат.

— Не се боим! Вие сте силни и умни — ще ни пазите. . .

— Там жените са грозни и ще завидят на вашата красота, ще ви умъртвят с отрова — каза най-после Ян Бибиян, за да ги отвърне от намерението им да идат на Земята.

— Не, не, не! — запищяха и двете сестри. — Ние сме решили да дойдем! Щом като сме с вас, от нищо не се боим!

Ягага гледаше дъщерите си и се учудваше на тяхната решителност. Прежната радост у него бе изчезнала още когато чу, че ще се раздели на вечни времена от хубавите си деца. Защото той мислеше, че Ян Бибиян и Калчо са дошли на Маха, за да останат завинаги тук. . .

— Мили деца — каза той с тъжен глас, — когато вие отлетите там горе и завинаги на синята Ваха, помислете си как вашият баща и вашата майка ще гледат нощем към небето и каква мъка ще пълни душата им!

— Мили татко — каза Шагада, — от далечната Ваха всяка вечер ще гледам златната наша Маха. И от мислите си ще построя мост между Ваха и Маха. По тоя мост непрекъснато ще върви моята любов към вас. И бързо летящите наши мисли ще съкратят пространството, което ще ни дели. Искаме да отидем, татко!. . .

— Добре, мили мои деца, вашата молба за мене е закон.

Ян Бибиян, като видя, че няма лесно да се откопчи от тая беда, прибягна до друга хитрост.

— Велики Ягага — каза той, — желанието на дъщерите ви е непоколебимо. Те жертвуват всичко от любов към нас. Щом е тъй, нека бъде, както те искат. Само че ще ви моля да ни оставите с моя другар Калчо три дена насаме, да изпросим разрешение от Ваха. Без нейно съгласие ние не можем да вземем жени от чужди свят. Иначе тя ще ни порази с гръм още преди да стигнем до нея.

— Да бъде! — каза тържествено Ягага и протегна благославящи ръце.

Ян Бибиян даде знак на Калчо веднага да тръгнат.

Шагада и Дагада не искаха да ги пуснат и хванати за тях, ги изпроводиха чак до изхода на своя подземен дворец.

Ян Бибиян и Калчо, съпроводени от своя водач Магу, незабавно отидоха при «Светкавица». На Магу казаха да се върне и да ги остави сами.

Ала Магу не смееше да ги остави. Той каза, че ще се оттегли наблизо тук в отделна стая и ще се грижи за тях и за храната им.

Ян Бибиян, за да го подкупи, даде му две бутилки вино и му каза да стои там и да пие, докато го повикат.

Очите на Магу светнаха. Той грабна бутилките и като ги мушна под наметката си, бързо се отдалечи.

Ян Бибиян и Калчо останаха на съвещание.

Те още не бяха намерили възможност да обиколят Луната и подробно да я изучат. А да се върнат така, то значеше напразно да излезе тяхното пътуване дотука.

— Е, какво да правим сега? — каза Ян Бибиян. — Ние двамата — царски зетьове!

Калчо се засмя широко. Той погледна Ян Бибиян в очите и после двамата се заляха в неудържим и продължителен смях.

ТЪГА ЗА ЗЕМЯТА

Ян Бибиян и Калчо се прибраха в стаята си, но дълго време не можаха да заспят. Обтегнати на своите меки легла, угасили странната светлина, която идеше от някакви плочи, залепени по стените, те се разговаряха в тъмнината.

— Какво ни предстои да правим? — питаше Ян Бибиян често.

И прекъснатите разсъждения от тоя въпрос отново продължаваха.

— Ако останем за по-дълго тук, ние ще имаме възможност да направим обширни изучвания на цялата Луна и на нейното население. От едно кратко престояване нищо няма да разберем. То ще остане само като един подвиг без никаква полза.

— Значи, на тебе ти се остава? — попита насмешливо Ян Бибиян.

Калчо не отговори.

— Значи, остава ти се? — повтори Ян Бибиян.— Види се, Дагада ти хареса и положението ти на царски зет ти се вижда приятно.

— Какво бих правил на Земята? — рече тъжно Калчо. — Аз нямам нийде никого. Аз съм едно творение от кал, без родители, без близки. Единственият найблизък човек ми си ти, Ян Бибиян, но ти ще слезеш там, тебе те чака целият свят, имаш близки, ще се ожениш за Иа и тогава аз ще стана излишен за тебе. Самотен, там ще ми е мъчно, много мъчно.

Гласът на Калчо затрепера и преля на плач.

— Приятелю мой — каза Ян Бибиян, — нашата съдба е обща. Ние сме свързани. Магията, която беше ни уплела, може би още ни държи. Аз те имам като роден брат и каквото и да стане, моите чувства няма да се променят.

Като каза това Ян Бибиян, през широкия отвор на стаята, който служеше за прозорец, проникна тънка синкава светлина и разреди мрака, който цареше там.

Ян Бибиян се вдигна от леглото и погледна. През плътната тъмнина, която цареше навън, там някъде на мастиленото небе светеше с чудна красота като огромен синкав диамант грамадният кръг на Земята.

Сякаш електрически ток премина през цялото тяло на Ян Бибиян. Той скочи бързо и отиде до кръглия прозорец.

— Какво има? — попита Калчо.

— Стани, стани! — възбудено извика Ян Бибиян. — Стани да я видиш нашата прекрасна родна планета!

Калчо скокна, възбуден от трескавите думи на Ян Бибиян, и дойде при него.

С метнати един на друг въз рамена ръце те застанаха изумени пред вълшебното зрелище, което представляваше небето тая вечер.

Неговата тъмна дълбока безкрайност бе обсипана с милиарди звезди, малки и големи, които блещяха разноцветно. Посред тях се носеше с бързина блестяща комета със светла опашка, която леко трепереше. А на средата, сред тоя рояк от светлина, цареше огромният синкав кръг на Земята, по чието лице лежеше голяма сянка, прилична на воин, застанал на стража. Неговото лице и мускулите на двете му ръце бяха огромни.

— Това е може би образът на Великия океан — рече Ян Бибиян, като сочеше сянката. — И тоя образ внушава страх на жителите на Луната. А там сега плават грамадни параходи, пълни с пътници. Ония светли равнини са покрити с градове и селца. Там сега е ден и кипи живот. А когато настане там нощта, хиляди погледи ще се обърнат към малката бледа Луна, където сме ние. Как ми се иска, Калчо, в тоя миг да видя и да срещна някой човек, наш брат, да видя погледа на хубавото човешко лице, да стисна човешка петопръста ръка! На мене не ми се стои вече тука.

— Тогава да заминем, Ян Бибиян. . . Разбирам копнежите ти. . . И мене душата ми се стяга. . . Макар че

нямам близки, но тая пръст, от която съм направен, ме привлича.

Уморени, най-после Ян Бибиян и Калчо се прибраха на леглата си и заспаха. Навън се чу шум, викове и трясък от хвърлени предмети. Ян Бибиян се стресна и скочи. Беше се вече съмнало. Калчо затича да види какво има. Той потърси Магу в стаята му, но не го намери.

Около «Светкавица» бяха се струпали стотина жени с големи метални тояги и се съвещаваха на висок глас.

Ян Бибиян помисли, че са нападнати, и потърси оръжието си, но то бе в «Светкавица». Той надникна предпазливо навън и съгледа Магу, заобиколен от жените, че се разправя нещо. Скоро той ги остави и подскачайки високо, се упъти към жилището на Ян Бибиян.

— Какво има, Магу?

— Шагала и Дагада, боейки се да не избягате с вашата машина и да ги оставите, подучили скришом от баща си някои по-видни жени от града да дойдат и да разрушат машината ви. . .

— Е? — попита изплашен Ян Бибиян.

— Напразно ги разубеждавам. Те изпратиха да донесат от горящата вода, за да я полеят.

— Магу, иди им кажи да не правят това, защото Ваха ще се разгневи и ще прати войника, който я пази, да направи вашата Маха на пепел.

Магу заскача и отиде при жените.

Когато той им предаде думите на Ян Бибиян, те се разпищяха и разбягаха.

ОТ БЕДА КЪМ БЕДА

Ян Бибиян и Калчо се видяха застрашени. След като се съвещаваха кратко време, те пратиха Магу при Ягага да съобщи за случката, а през това време се заеха да турят в пълна изправност «Светкавица» и да я приготвят за ново далечно пътуване — за Земята.

Тъкмо привършваха работата си и ето че Магу се върна, придружен от двете дъщери на Ягага и от тяхната майка Ягагада.

Двете момичета с писък се отправиха към Ян Бибиян и Калчо и като паднаха на колене, почнаха да бият челата си о коравия под и да се обливат в сълзи. Те бързо и едновременно произнасяха някакви отсечени думи, в които звучеше отчаяние и разкаяние.

Ян Бибиян и Калчо им помогнаха да се вдигнат и усмихнати, се помъчиха да ги успокоят.

Царицата Ягагада ги хвана за ръце и като ги дръпна при себе си, с креслив тон ги накара да млъкнат и да слушат пратениците на Ваха — своите бъдещи съпрузи.

Тя чрез Магу обясни на Ян Бибиян да им прости и да не обажда това на Ягага, защото в гнева си той може да ги хвърли в гърлото на планината Яй-ту, където е тъмно и студено и където може би да ги остави един ден и една нощ за наказание. Тя благодари много на досетливия Магу, че се е обърнал към нея най-напред и че по тоя начин е избягнат гневът на Ягага.

— Разбирам ви напълно, светла царице Ягагада, разбирам и тревогата на вашите прекрасни дъщери — нашите бъдещи съпруги — отговори Ян Бибиян. — Ние няма да станем причина те да бъдат наказани, защото това, което са сторили, сторили са го от любов към нас.

Но ние имаме заповед от синьосветлата наша Ваха да обиколим три пъти Маха, за да получим разрешение да станат наши жени вашите мили и прекрасни дъщери и да ги заведем там. Светлосинята наша Ваха ни разрешава да прекарваме по една година тук и по една година там. Сега нашата молба е — да се оттеглите у вас и да ни оставите сами да изпълним повеленията на нашата далечна родина.

Зарадвани много от думите на Ян Бибиян, Шагада и Дагада се разскачаха весело и радостно се развикаха. А майка им, премъдрата Ягагада, ги хвана подръка и като им шепнеше тихи гальовни думи, изведе ги навън.

— Сега на работа, Калчо! Нека направим една хубава разходка около Луната.

Те дадоха знак на Магу да се оттегли и се качиха на «Светкавица». Чу се лек шум, приятно бръмчене. Машината трепна със сребърното си тяло, като че оживя. След това полази като огромно предисторическо животно, излезе от пещерата и леко се вдигна във въздуха, като блесна под лъчите на Слънцето.

Със светкавична бързина Ян Бибиян и Калчо се вдигнаха на голяма височина.

— Първата ни работа — каза Ян Бибиян на Калчо — е да огледаме хубаво местността, където бяхме досега, за да можем да се върнем пак. Затова наблюдавай добре!

«Светкавица» почна да прави големи обиколки, през което време Калчо бележеше и чертаеше главните отличителни знаци от повърхността на Луната. На едно огромно разстояние тук бяха пръснати големи конусообразни възвишения, отдалечени едно от друго, прилични на грамадни пирамиди. Върховете на по-високите от тях бяха пробити с дупки, като дълбоки обли кладен-

ци с лъчевидни устия. Тия големи тъмни отвърстия бяха разположени така, че образуваха буквата И, написана от точки. Калчо нанесе всичко това на картата като най-характерен знак и каза:

— Много ясно. Тоя знак е толкова забележим от нашата машина, че никога не може да се излъжем.

— Тогава да тръгнем на по-далечен път — каза Ян Бибиян и отправи машината на по-голяма височина.

Слънцето блестеше силно и от прозорците на «Светкавица» Ян Бибиян и Калчо гледаха странната картина на Луната, лишена от веселите и приятни пейзажи и тъмни свежи зеленини, които можеха да се видят на Земята, но затова много интересна и много чудна.

Ян Бибиян стоеше пред картата на Луната, която нашите астрономи след дълги изучавания бяха съставили, и сравняваше.

Той викаше от възхищение, когато виждаше с каква точност земните учени са направили тая карта. Разбира се, че малките подробности липсваха, но затова по-големите географически точки бяха правилно и точно обозначени.

— Да, да! — извика той на себе си. — Ето това е планината Тахо, най-хубавата от планините на Луната. От Земята тя с просто око се вижда като бяла точка, която краси като звезда долната част на лунния кръг. При пълнолуние тя блещи по-силно и хвърля лъчи надалеко по лунното кълбо. Ето нейния голям отвор. Каква огромна празнина! Всички планини на Луната са кухи гърла на угаснали вулкани и приличат на морета без вода. А тия огромни бляскави канари, струпани безразборно по склоновете, са разтопени чисти метали, големи късове злато, желязо, платина, никел и други. Между тях светят като лампи големи късове разноцветни

скъпоценни камъни. Ето по-нататък другите планини, отбелязани на картата. Ето планината Аристотел, по-нататък върха на Платон, по-нататък — Коперник. Цялата Луна е насечена с планини и лицето ѝ е обезобразено от вулканически дупки като лицето на сипаничав. Но това е лицето на Луната, което ние виждаме от Земята. Другата страна Луната никога не показва на Земята. И тая нейна тайна ние сега ще открием.

НЕВИДИМАТА СТРАНА НА ЛУНАТА

Ян Бибиян и Калчо обръщаха «Светкавица» на всички посоки и над всички страни. Навред те виждаха еднообразния пейзаж на Луната — една разтопена сякаш метална маса, насечена и набраздена с високи планини и с ниски хълмове, островърхи, откъснати от планините възвишения, немного обширни равнини, покрити със сиви и зелени мъхове, а някъде покрити с ниска чепата растителност. Някакви гори от странни дръвчета със стъклено-прозрачни меки клони, пълни с лепкава течност.

«Светкавица» следеше Слънцето и дългият петнадесетчасов ден бавно оставяше осветената част на Луната и се прехвърляше над другата половина, която земните учени никога не са видели.

Неусетно нашите пътешественици се намериха над тая част, където също така неусетно беше се възцарил денят. И тука същата еднообразна гледка. Над тая невиждана досега страна за първи път падна сянката на земния човек и неговата машина.

Ян Бибиян спусна «Светкавица» по-ниско и намали хода ѝ. Веднага той видя около островърхите възвишения, където бяха градовете и селата на лунагите, че

настана движение. Многобройни тълпи наизлизаха, раздвижиха се и отправиха учудени погледи към «Светкавица», сетне падаха по очи или се разпръсваха и криеха, когато сянката на «Светкавица» приближаваше към тях.

Калчо чертаеше върху голям лист, който бе опънал пред себе си, картата на тая част на Луната и отбелязваше всичко по-забележително. Автоматическият им фотоапарат бе пуснат в движение и непрекъснато правеше снимки.

Тук нашите пътници забележиха няколко високи планини, каквито на другата страна нямаше. Те се простираха като големи разхвърляни вериги, перпендикулярно една до друга, и се свързваха с един много висок конусовиден връх, по средата на който зееше тъмен и страшен кратер, угаснал като всичките многобройни кратери на Луната. Неговото устие беше гладко, почти кръгло, и около него се разстилаше звездообразно, като покриваше почти половина от склоновете му, застинала от векове лава и вулканическа пепел. Тая звезда светеше ослепително и приличаше на някакъв гигантски орден, закачен на гърдите на Луната.

Ян Бибиян пусна «Светкавица» над тая звезда и дълго я обикаля. Кратерът зееше тъмен и страшен и от дълбоките му недра, в които преди милиони години е клокочила огнена лава, сега излизаше хлад, пустота и мъртвило.

— Чудно, чудно! — говореше Ян Бибиян, като наблюдаваше с голям интерес.

— Чудно и страшно! — рече Калчо.

— Тая непозната за хората лунна планина нека наречем Иа — каза Ян Бибиян.

— О! — извика с възхищение Калчо. — Това е чудесно! Жалко само, че Иа никога няма да види тая своя съименница.

— Може и да я види — рече Ян Бибиян.

Калчо направи учудено лице.

— Какво се чудиш, приятелю? Ние бихме могли да направим още една разходка дотук. Тогава ще доведем Иа. Сега вече от Земята ще се уреждат често излети до Луната. Това може би ще стане нещо твърде обикновено и никой няма да се учудва.

— Във всеки случай аз вече нямам намерение да идвам — каза Калчо.

— Защо?

— Погрозня ми душата от тия гледки. . . И после, Дагада. . .

Ян Бибиян се засмя.

Но когато обърна «Светкавица» на друга страна, той извика високо като дете:

— Калчо, гледай, гледай там!

Калчо допря лицето си до малкото прозорче.

Далеч в хоризонта се издигаше висок връх, който блестеше като купол на някой огромен храм. Около него блещяха други няколко по-малки, симетрично разположени. Тая ослепителна група представляваше нещо като глава на пръстен и светеше с блясъка на диаманти.

— Да, да, това са диаманти. Цели планини, кристализирани на диаманти! — извика Ян Бибиян. — Какъв хубав подарък би било това за Иа, ако би могло да се занесе на Земята!

— Това нещо надминава всяко въображение! — извика Калчо.

«Светкавица» полетя нататък.

ЗЕМЯТА ВИКА

Скоро те се намериха над една област, цялата светеща, като че тука бе пръсната жарава от всички вулкани, които някога са изригвали.

— Как да наречем тая вълшебна планина с диамантените върхове? — попита Калчо.

— Да я наречем «Пръстенът на Лиана» — рече Ян Бибиян.

— Жалко, че не ще да може да го тури никога на ръката си! — засмя се Калчо, като записваше върху картата пред него.

— Ами тая светеща област знаеш ли какво представлява? — каза Ян Бибиян. — Това е област, осеяна и направена цялата от скъпоценни камъни.

— О, ако биха били пренесени на Земята!

— Тогава ще изгубят цената си и ще се продават за играчки на децата.

Радиоприемателят на «Светкавица» иззвъня.

Ян Бибиян се стресна и взе слушалката.

— Ало. . . ало. . .

— Иа, Иа се обажда! Ян Бибиян, ти ли си? «Светкавица» ли е там?

— Да, да, Иа. . . Извинявай, много бяхме заети, затова не се обадихме!

— Как сте, Ян Бибиян? Много се безпокоим. . .

— Всичко е добре. Здрави сме, бодри сме. Сега правим изучвания на оная страна на Луната, която не се вижда от Земята. Интересно. . . Чудесно! Цели диамантени планини открихме. . . Сега сме на път. . . летим.

— Кога ще се върнете? Няма ли край тая ваша обиколка! Тук целият свят се интересува само за вас. Пусна се слух и всички вестници писаха за някаква ката-

строфа със «Светкавица». Какво има? Кажете самата истина!

Ян Бибиян почна да се смее:

— Никаква катастрофа. Тук всичко е благополучно и ние след два-три дена тръгваме обратно за Земята.

— Ах! Как се радвам, как се радвам! — развика се Иа.

— Да, да, и ще се върнем с булки. . . И аз, и Калчо. Царски дъщери. На великия владетел Ягага. Моята се казва Шагада, а на Калчо — Дагада.

— А, а, а! — почна да вика гневно Иа. — Какво говориш? Шегуваш ли се? Какви са тия лунатички?. . .

Ян Бибиян почна високо да се смее и накратко разправи историята с Шагада и Дагада и тяхното желание да дойдат на Земята.

— Не може. . . не може! — извика Иа. — Забранявам!. . . По-добре не се връщайте тогава!. . .

— Успокой се, Иа!

— Това е невъзможно!

— Бъди спокойна! Ние ще ги оставим тук до второ връщане.

— Как! Ти мислиш да се връщаш още веднъж там! Никога вече! Никога вече няма да те пусна! Всяка вечер гледам тая жълта Луна и вече я мразя. Струва ми се, че това е някаква гнила тиква. Ела си по-скоро, чуваш ли? Фют всеки ден ме посещава. . . Чуваш ли?. . . Ще тръгна с него, ако не се върнеш!

— Фют! Какво говориш? Той не е ли престанал да се интересува за мене?. . .

— Сега той се интересува за мене повече, отколкото ти — отговори Иа.

— Слушай, Иа, Иа!

Но Иа не се обади вече. Тя сърдито сложи слушалката.

В къщи у нея чакаха стотина дописници от всички големи европейски и американски вестници. Тя се яви сърдита пред тях. Очите ѝ бяха овлажнели.

— Какво има, обади ли се? — запитаха едногласно те.

— Да! — троснато отговори Иа. — Подир три дена Ян Бибиян тръгва за Земята.

— Друго?

— Нищо друго — каза тя. — Не ме питайте повече!

Ян Бибиян дълго звъня на апарата, ала Иа не се обади. . . Той почна да звъни още по-силно и да вика. . .

— Иа, Иа, Иа!. . .

Отведнъж му се обади един странен дрезгав глас.

— Кой? — попита предпазливо Ян Бибиян.

— Познай! — обади се дрезгавият глас.

— Не познавам. . . Обадѝ се най-после!. . . Моля, кой е?. . .

— Домът на Иа.

— Но кой е на апарата? Кой. . .

— Фют — отговори дрезгавият глас.

— Фют? — обади се Ян Бибиян. — Фют! Не, не искам да говоря с тебе, Фют! Ти трябва завинаги да се махнеш от моя път, ако не искаш още веднъж да ти скъсам опашката!

— Какво има, Ян Бибиян? — попита Калчо.

— Фют се обажда. . .

— Фют!

— Да, Фют, от дома на Иа. . . Ще имаме пак неприятни работи с тоя Фют. . .

Калчо се замисли. После рече:

— Ние трябва да се връщаме, Ян Бибиян. Нашият

живот е на Земята. Това пътешествие е едно приключение.

Ян Бибиян не каза нищо. Той се наведе над картата, която чертаеше Калчо, после натиска някакво копче и даде на «Светкавица» друга насока.

— Бележѝ! — каза той.

«Светкавица» заплава над други места, все така еднообразни и тъжни. Над обширни мъртви пространства, над блестящи планини — комини на заспали вулкани, — над черни пропасти.

За земния човек няма тука никакви работи. Други човешки същества тук носеха своите радости и скърби.

«Наистина какво търся тук?» — помисли си Ян Бибиян с тъга и за първи път усети разочарование. Земята вече го викаше. Родната, зелената, многоводната Земя. Неговата цел да се качи на Луната бе постигната. Но сега Земята си го викаше. Тя говореше на мислите му, на чувствата му, на цялата му душа. . .

— Бележѝ! — каза още веднъж той на Калчо.

— Как да бележа? — рече Калчо. — Ти караш с голяма бързина и всичко долу се слива пред очите ми. Не виждам нищо ясно.

СВЕЩЕНИТЕ ЖИВОТНИ

Ян Бибиян се усмихна в себе си и намали скоростта. . .

— Така — каза Калчо доволен. И като се съсредоточиха пак в работата си, те заплаваха мълчаливо над лунната еднаква повърхнина, като не пропущаха нито едно забележително място.

Фотографическият апарат работеше непрекъснато и се чуваше лекото шумолене на лентата.

Така Ян Бибиян и Калчо прекараха целия тоя дълъг ден, докато Слънцето почна да залязва. Като видяха, че скоро над тая част на Луната ще настъпи пълен мрак, а те имаха още да обикалят, потърсиха място, където да слязат, за да прекарат нощта.

Наблизо до планината, която те нарекоха «Пръстенът на Лиана», Ян Бибиян съгледа една немного голяма кръгла равнина, която имаше сивозеленикав цвят и по която не се виждаха никакви скали, нито разхвърляни камънаци. Наоколо не се виждаха никакви следи от живот, нито тълпи лунаги излизаха да гледат «Светкавица», както това ставаше при всяко населено място, над което минаваха. Мястото бе заградено от немного високи хълмове и изглеждаше добре запазено.

— Да — каза Калчо, — аз също намирам това място удобно за слизане, между тая тъжна природа то има по-свеж вид и ми напомня за Земята.

— Изглежда на засъхнало блато или на езеро, покрито с водорасли — рече Ян Бибиян. — Ако това е така, ние можем да хлътнем в него и вече да не излезем.

Той спусна «Светкавица» ниско над това място и почна бавно, много бавно да обикаля и да наблюдава.

— Мястото е удобно — заключи той. — Само към средата ми се вижда съмнително. Ще се спуснем в края.

И понеже Слънцето вече се канеше да се скрие, той пусна леко апарата и кацна в подножието на един връх в края на равнината.

— Чудесно! — извика Калчо. — Тук ще прекараме нощта спокойно. Жалко, че не взехме Магу, той щеше да ни обясни нещо за това загадъчно място. Впрочем такива места аз видях още на няколко пункта. Това са нещо като оазиси на Луната, следи от някогашната нейна цъфтяща епоха.

Слънцето се скри бързо и отведнъж настана непрогледна нощ. Върху траурната покривка на небето се откроиха неимоверно ярко безброй големи и кръгли небесни светила, които красяха лунните нощи, но не разпръсваха непрогледния мрак, който се възцаряваше върху самата Луна.

— Да пуснем осветлението — каза Калчо, който бе си подал главата из изхода на апарата.

— Нека го пуснем! — рече Ян Бибиян.

Калчо се наведе и натисна копчето.

Отведнъж мека и хубава светлина раздра непрогледната тъмнина наоколо.

Ян Бибиян и Калчо отвориха капака и излязоха на гърба на машината.

Отнякъде се понесе глух, като изпод земята, страшен рев, приличен на лъвско рикание, повтори и потрети. Ехото му отговори тайнствено и страшно.

Ян Бибиян и Калчо се спогледаха. Такъв вик не бяха чували на Луната.

— Лъв! — рече Калчо малко плахо.

— Лъв на Луната? — засмя се Ян Бибиян, уж спокоен, но и той чувствуваше някаква плахост в душата си.

Няколко минути настана тишина, която след тоя зловещ рев изглеждаше страшна. Ян Бибиян и Калчо, вперили напрегнато очи в тъмнината, стояха неподвижно.

Внезапно някакъв ужасен трясък, тътнеж като от стотина гръмотевици, се чу някъде в тъмнината и околността се раздруса като от земетресение.

— А това какво може да бъде? — рече Калчо.

— Навярно скали паднаха в отвора на някой от тия угаснали вулкани — отговори Ян Бибиян.

На стотина-двеста метра от мястото на «Светкавица» нещо цамбурна. Чу се плясък, като че някакво тежко тяло падна във вода. Последва го първият зловещ рев, продължителен и страшен.

— Тук има някакви животни — каза Ян Бибиян. — Нека пуснем прожектора!

Калчо отвори прожектора, който беше върху гърба на апарата. Лумна силна, ослепителна светлина. Той я насочи към мястото, гдето се чу силното цамбуркане, и тя заигра по широката равнина.

И ето че в края на снопа светлина, който излизаше от прожектора и падаше като голям светъл кръг, се показа една едра глава, прилична на главата на гущер, сбръчкана и луспеста, и се изправи на дълга шия. Тя си отвори широките уста, премлясна нещо и като зина, нададе продължителен и страшен рев — същия рев, който Ян Бибиян и Калчо чуха вече два пъти. . .

— Животно, животно! — извика Калчо.

— Вземи апарата и се опитай да го фотографираш — рече Ян Бибиян.

В това време на големия светъл кръг на прожектора израснаха още няколко такива глави и почнаха да реват.

Размаха се твърда, тежка опашка, назъбена отгоре, и заудря силно. При нейното удряне заплискаха големи бризги вода.

— Ние сме при някакво езеро — рече Ян Бибиян.

Повърхност водна обаче не се виждаше. Ситна, преплетена, сива растителност покриваше всичко.

Ян Бибиян и Калчо с фотографически апарати в ръце бяха устремили очи към чудовищата и правеха снимки.

Едно от тия животни подскокна и се изправи. То беше огромно. Имаше около 20 метра дължина, дълга

шия, глава, която бе сравнително малка и не отговаряше на голямото гущерско туловище, опашка къса и твърда, крака немного високи, с лопатарести стъпала. То пристъпи лениво, проточи нагоре дългата си шия и изрева.

— Ами ако ни нападне? — рече Калчо.

— Приготви за всеки случай топчето! — каза Ян Бибиян.

Калчо отиде при малкото топче, което беше върху главата на «Светкавица», напълни го и се прицели към чудовището.

— Да гръмна ли?

— Не! — каза Ян Бибиян. — Само в случай на опасност. Нека бъде готово!

В това време иззад хълма, където бяха, се появиха няколко малки светлини, които се раздвижиха като фенерчета и подскачаха към «Светкавица».

Ян Бибиян, който ги забележи, веднага обърна прожектора нататък.

Десетина лунаги, които носеха в ръце светещи плочки, приближаваха към «Светкавица». Те подскачаха бавно и леко, като че танцуваха, и дружно пееха някаква тържествена песен. Бяха загърнати в дълги зелени наметки, които покриваха и главите им.

ПАЗИТЕЛИ НА СВЕЩЕНИТЕ ЖИВОТНИ

Прожекторът осветяваше ясно идещите лунаги и Ян Бибиян видя, че ги предвождаше един, който се различаваше от всички други по облеклото си. Той носеше в ръце високо вдигнат прът, на който се развяваше знаме, върху което бе нарисуван голям кръг, излъчващ синя светлина.

Като постояха в светлия кръг, който хвърляше прожекторът, те тръгнаха пак, като повишиха гласа на песента си.

— Що за дяволи са това? — рече Калчо.

— Някакво шествие навярно.

— Или някакво пратеничество. Уверен съм, че идат при нас.

И действително шествието на непознатите полека-лека се приближаваше, странните им лампички блещукаха в нощта и, макар и слабо, осветяваха им пътя.

Скоро те приближиха до «Светкавица» и се спряха. Водачът излезе напред, вдигна още по-високо знамето, което носеше, и почна да вика нещо. Те стояха в осветения кръг, който излизаше от сияещото тяло на апарата, и се виждаха много добре.

— Какво да правим? — попита Калчо.

— Да ги повикаме! — рече Ян Бибиян.

Двамата се възправиха на гърба на «Светкавица» и почнаха да дават знак с ръце на непознатите да се приближат.

Водачът се обърна, даде знак на придружаващите го и тръгна напред.

Като приближиха «Светкавица», те всички вдигнаха ръце нагоре и извикаха три пъти едногласно:

— Дая, дая Ваха! — което значеше: покорни на волята на Ваха.

Ян Бибиян слезе при тях. Те почнаха дълга церемония от поклони и подскачания и след това водачът почна да обяснява с мимики, жестове и думи, като се биеше по гърдите и по челото и сочеше небето, на което с всичкото си величие бе застанала синьосветлата Земя. След дълго обяснение Ян Бибиян разбра, че това са

първосвещеници от близкия манастир, посветен на свещените животни на Ваха, и техни пазители.

Тук, на това място, живеят 50 чифта странни животни, единствени на Луната, пратени от Ваха да поддържат вечния извор на това езеро. Никой смъртен тук не може да се приближи. Който се доближи до това място, получава вечно проклятие от Ваха и губи правото да се жени.

— Ние знаем — говореше водачът на първосвещениците, — че вие сте пратеници на Ваха. Вие може би сте дошли да вземете обратно животните, които пазят единствения най-голям извор на Луната. Тогава той ще пресъхне и Луната ще се пропука на четири части, и всяка от тия части още на четири, докато се превърне на прах. Свещениците, пазители на свещените животни, ви молят да ги оставите тук. Техният рев пъди злите духове от нощите на Луната и техните погледи свързват Ваха с нас.

Ян Бибиян обясни на светите пратеници, че няма да вземе животните им и че той е изпратен от Ваха да види добре ли са гледани, живеят ли, размножават ли се и дали жителите на Луната ги почитат.

Водачът на тия своего рода монаси съобщи, че животните се ползуват с голяма почит, че не са изяли досега нито един лунага, че живеят щастливо в големия извор и че след всеки 50 години женските раждат по едно малко.

Ян Бибиян им обясни, че е доволен и че великата покровителка Ваха ще бъде доволна, като научи това, и няма да праща никакво зло на жителите на Луната.

След това той помоли пратениците да си отидат и те благодарни се върнаха обратно, а Ян Бибиян осветяваше пътя им с прожектора.

Скоро нощта си отиде и настана утро.

Тогава Ян Бибиян и Калчо, изправени на «Светкавица», огледаха местността. Пред тях се простираше обширна равнина, която приличаше на някаква блатиста местност върху Земята. Цялата тя бе покрита със ситни листенца, водорасли, под които не се виждаше вода. Нито следа не се забелязваше от животните, които видяха през нощта. Спокойствие и мъртвило цареше навред.

Тогава двамата се прибраха в машината и се вдигнаха пак.

Ян Бибиян беше мрачен.

— Накъде? — попита Калчо.

— Назад!

— Къде назад?

— В царството на Ягага. За сбогом.

— Значи, ще се връщаме вече на Земята?

— Да, но нека се простим с гостоприемния Ягага.

СИЛАТА НА СУЕВЕРИЕТО

Шагада и Дагада чакаха с нетърпение завръщането на Ян Бибиян и бяха станали много нервни. Не ги сдържаше на едно място. Често излизаха и гледаха по небето да зърнат «Светкавица» или да чуят нейния шум. Нощта прекараха безпокойни и тревожни, а на другия ден рано-рано, придружени от Магу, отидоха при пещерата, гдето щяха да слязат Ян Бибиян и Калчо,и останаха да чакат.

Те престояха там почти целия ден и когато, отчаяни, искаха да си тръгнат, защото скоро щеше да се стъмни, те видяха, че «Светкавица» се зададе на хоризонта, пристигна бързо, направи няколко обиколки и

се спусна близо при тях. Царските дъщери почнаха да подскачат от радост и весело да викат.

Ян Бибиян слезе пръв от машината. Шагада се спусна весело към него и го хвана за ръка.

— Е, как прекарахте по пътя? Вие сте видели много хубави неща, много хубави, много хубави! — почна да повтаря като на песен Шагада.

В това време слезе и Калчо. Дагада се спусна към него с радостни викове:

— Разкажете, разкажете ни скоро!. . . Ах, с какво нетърпение ви чакаме! Мислехме, че няма вече да се върнете.

— Обиколихте ли навсякъде?

— Нали е хубава нашата Маха?

— Видяхте ли елмазената планина?

— Ах, това е едно чудо!. . . На Ваха сигурно такова нещо няма. . .

Така питаха и разпитваха една през друга, оживени от радост, двете царски дъщери, а Ян Бибиян и Калчо едвам смогваха да им отговарят.

— Кое най-много ви харесва?

— Ще ви кажа кое най-много ни учуди — каза Ян Бибиян.

— Кое? — викнаха двете момичета отведнъж.

— Вашите свещени животни.

— Ао! — изпищяха царските дъщери и припаднаха изведнъж. После почнаха да се тръшкат на земята и да бръщолевят несвързано.

Магу се притече да ги свестява.

— Какво?. . . Какво стана? — запита изведнъж Ян Бибиян.

Магу не отговори. Той се заблъска по бедрата с дългите си ръце и само повтаряше:

— Ао, ао!. . .

И тия звукове, които произнасяше, наподобяваха виенето на куче. . .

— Какво? Какво стана? — почна да го дърпа Ян Бибиян.

— Онзи, който види свещените животни, не може никога да се жени. Забранено е. И всеки, който се допре до него, не може да се жени. Какво нещастие! — обясни бързо Магу.

Той повдигна и изправи двете момичета, които едва се задържаха на краката си. Те похлупиха лицата си с ръце и не смееха да погледнат към Ян Бибиян и Калчо.

— Магу, да бягаме, Магу, скоро да бягаме! — извика отведнъж Шагада. . .

Тя се спусна с високи и големи скокове на пневматическите си крака и почна да бяга с всичка сила. Дагада я последва. Магу отчаян се спусна подире им.

Ян Бибиян и Калчо останаха сами.

Те се погледнаха мълчаливо.

— Отървахме се. . . — рече Калчо.

— Да — каза Ян Бибиян мрачно.

— Ами сега?. . .

Ян Бибиян погледна небето, което беше вече добило съвсем гъст мастилен цвят, защото Слънцето бе залязло и нощта настъпила.

КЪМ ЗЕМЯТА

Там горе се подаваше тъмносиният огромен кръг на Земята. Ян Бибиян вдигна ръка и я посочи:

— Сега там, Калчо!. . . Да не се бавим повече!. . .

През тая тъмна бездна да потърсим нашия път за родината!

Калчо се развълнува. Червенина покри лицето му, очите му светнаха радостно. . .

— Хайде, качвай се! — рече Ян Бибиян.

Калчо скочи бързо на стълбата, полази по нея и се изгуби в тялото на «Светкавица». Ян Бибиян го последва.

След малко голямото тяло на машината трепна и тя леко се отдели от твърдата повърхност на Луната, издигна се и се отправи към висинето.

Ян Бибиян отвори радиоапарата.

— Ало! Ало! Иа, Иа!. . .

Той не чака много. Гласът на Иа се обади.

— Вече тръгваме — каза Ян Бибиян

— Чакаме ви с нетърпение — отговори радостно Иа. — Земята цяла ви чака! Бързайте, бързайте, бързайте!

Ян Бибиян даде най-голяма скорост.

Веднага усетиха, че напущат тънкия слой въздух, който обкръжаваше Луната, и потънаха в етера, в пустото междупланетно пространство.

Те летяха със страшна скорост и почнаха да преминават със светкавична бързина светли и тъмни пространства, унесени от една мисъл — Земята, Земята, Земята!

Те непрекъснато наблюдаваха нейния царствен вид, който постепенно се увеличаваше.

Те не усещаха ни умора, ни глад, ни студ. Те летяха и сърцата им се вълнуваха при мисълта, че скоро ще видят прекрасната родна планета и че краката им ще стъпят на нейната зелена повърхност.

Най-после, след дълго и светкавично летене, пред

тях се изпречи тя — Земята — и «Светкавица» потъна в нейната атмосфера.

Гърдите на двамата пътешественици се напълниха със земния роден въздух, който като жизнена струя премина по цялото тяло и го освежи.

Те въздъхнаха облекчено.

— Пристигнахме! — извика възторжено Ян Бибиян.

— Пристигнахме! — повтори Калчо.

Двамата свалиха шапки и почнаха да махат и да поздравяват своята мила, родна планета. . .

Приказки

ГОЛЕМИ ЛЪЖИ

Върви лъжец от село на село, та лъже, върви брат му ден по-късно по него, та маже.

Лъжецът. Като идех насам, видях едно яйце голямо, голямо, та чак прохода на планината затиснало. Цял ден обикалях — не можах да го заобиколя.

Селяните. Бре, истина ли думаш! Много чудеса сме чули, но такова не сме и сънували.

Братът. Що е право — право. Яйце не видях, ама видях една птица, голяма, голяма — цялата планина засенила с крилата си, та и полето до половина. Цял ден по сянка вървях.

Селяните. А-а — това яйце трябва да е от тая птица.

Върви лъжец от село на село, та лъже, върви брат му ден по-късно по него, та маже.

Лъжецът. Като вървях, братя мои, из полето, сви се една буря, един вятър — мен лъжа, вам истина — завъртя един керван от триста магарета, та чак ги в небесата дигна!

Селяните. Бре, човече, що думаш! Такова чудо видяло ли се е?

Братът. Що е право — право. Буря и вятър не видях, но днес, като идех насам, съгледах, че от небето самари падаха.

Селяните. А-а — видиш ли, тия самари са от ония магарета.

Върви лъжец от село на село, та лъже, върви брат му ден по-късно по него, та маже.

Лъжецът. Видях, братя, една кула висока, висока, та върхът ѝ се не види. Преди три години майсторът ѝ турнал чучула и тръгнал да слиза, а още го няма.

Селяните. Тю, бре — да не повярва човек!

Братът. Как да не повярва. Днес като минавах оттам, видях, че падна една брадва. Кога е изпусната, не знам, ама докато да падне, дръжката ѝ бе изгнила.

Селяните. Бре! — Майсторът трябва да я е изпуснал на слизане.

ЦИГАНИН И БРАТ МУ

Един циганин се крил, за да не плаща данък. Има съседи добри, има — лоши. Нашият циганин има лош късмет и лош съсед. Той го обадил на селския кмет. Тръгнал кметът да го търси, като поп кога ръси.

Тук циганин, там циганин — няма ни чер, ни бял циганин.

Намерил брат му.

— Как те викат?

— Майсе.

— Ами брат ти?

— Тайсе.

— Де е Тайсе?

— На дърва е.

— Кога ще се върне?. . .

— Кой го знае. . . Много ще се мае. . . Доде ги сече, доде ги влече, доде ги деля, доде ги желя, ще мине неделя.

Тръгнал кметът, повел брата да търси страхливия циганин по гората.

— Викай брат си да ни чуе.

И циганинът се надуе:

— Тайсе!. . . Де си бе, Тайсе?. . . Кмет те търси и брат Майсе. . . Тайсе!. . .

Викнал еднъж, викнал още еднъж, никой се не обажда. Кметът се не догажда. Заплакал манго отведнъж и заронил сълзи като дъжд. . .

— Защо плачеш, манго?. . . Не те е срам! И ти си мъж!. . .

— Жал ми е за брата, кмете. Не се обажда. Трябва мечка стръвница да го е изяла. Ох, де го да си дойде! Два пъти данък да даде, но мечка да го не яде. . .

УМНИК ГЮРО И УМНИЦИ ДРУГАРИ

Появила се мечка стръвница, та изпояла момите по кладенците, бабите по огнищата, старците по механите, децата по улиците. Никой се не наел мечката да убие, селото от зло да отърве.

Наел се умник Гюро с умници юнаци. Повел ги Гюро по гора зелена, по върхища и долища, повел ги, заклел ги — мечката да хванат, жива или мъртва в село да я докарат.

Ходили, скитали, падали, ставали — мечата дупка стигнали.

Зарадвали се умник Гюро с умници юнаци.

— Ей те тебе, мецано Тодоро — викнал Гюро, — излез да се поборим!

Заревала мечка стръвница в дупка хладница. Реве и не излиза.

— Чакай, ще те науча! — викнал умник Гюро, па рекъл на своите умници другари: — Вържете ме през кръста с яки въжета, па ме пуснете в мечата дупка, мечка стръвница жива за ушите да изтегля.

Умници юнаци вързали умник Гюро и го в мечата дупка пуснали.

Лапнала мецана Тодора умната глава на Гюро и заревала.

— Аа, улови я! Дръж, Гюро! — завикали умниците и задърпали въжето.

Те дърпат навънка, мечка дърпа навътре. Мечка дърпа навътре, те дърпат навънка!

По едно време — що да видиш! Извлекли умник Гюро без глава. . .

Чудом се чудят умници юнаци.

— Бре, де му на Гюро главата?

— Ама той имаше ли глава?

— Мисля, че имаше.

— Па аз мисля, че нямаше.

— Имаше.

— Нямаше.

Скарали се умници юнаци и не могат да решат — имал ли умник Гюро глава, или нямал!

И отишли да питат булка Гюровица.

Почукали, потропали на вратата:

— Излез, излез, булка Гюровице, да ни кажеш — имаше ли Гюро глава, или нямаше!

Излязла булка Гюровица, почесала се, помислила, па рекла:

— Не знам!

— Ка-щѐ да не знаеш? Помисли си!...

— Е, знам ли... За Великден Гюро си капа купува, та трябва да е имал глава.

ГОЛЯМ СЕЧКО, МАЛЪК СЕЧКО И БАБА МАРТА

Голям Сечко, Малък Сечко и баба Марта — двама братя и една сестра — имали общо лозе. От него те изкарвали три бъчви вино — на всекиго по една.

Голям Сечко цял ден ходи, скита по калове, по студове, сняг го вали, вятър го духа и вечер се върне капнал от умора. Седне да си почине, хапне си, пийне си, каквото му е редът, че чашка, че двенки, че килце, че две — изпил си бъчвата с виното.

Малък Сечко — и той като брата си. По реките ходи, леда чупи, снега топи, порои отправя, горите чисти, гнезда за скорците готви, цял ден ходи нагоре-надолу, умори се, върне се вечер, хапне си, пийне си. Ха чашка, ха още една, че килце, че две — и той си изпил виното.

Тръгнат двамата братя на сватба, на кръщавка или някъде на гости и умират от срам, че нямат вино.

А пък бъчвата на баба Марта си стои в зимника непобутната — пълна-пълненичка.

Няма какво! Двамата братя решили да изпият виното на сестра си. Решили и го сторили. Днес тоя точне, утре оня точне — и виното се свършило.

Дошла баба Марта, запретнала ръкави, разшетала се да среща пролетта, както е прилично. Шетала, шетала, уморила се, седнала да си почине. Рекла да похапне, сетила се за винцето и рекла да си пийне.

Като отишла при бъчвата — що да види. В нея не останало ни капка. Дъгите ѝ се разсъхнали, обръчите ѝ се разслабили.

Разбрала баба Марта, че е ограбена от братята си, разсърдила се, разфучала се, леле-мале — насреща ѝ се не излиза! Фучала, бесняла, клела, викала, па седнала, та заплакала. Сълзи реки потекли от очите ѝ.

Плакала, плакала, най-после се утешила.

— Ех, ако са го изпили, моите братя са го изпили, не са чужди хора я — казала тя и се засмяла.

Утешила се, но все пак ѝ било мъчно и обидно, че останала без винце и че братята я излъгали.

И всеки път, кога си спомни за това, тя се сърди и плаче, но ядът бързо ѝ минава и тя пак се засмива.

ТРИМАТА ГЛУПАЦИ

Едно време имало троица глупаци. Те тръгнали по печалба. Вървели, вървели три дни и три нощи. Намерили на пътя една тиква. Събрали се над нея, па се чудят и се маят:

— Бре, що ли е това, нане?

— Трябва да е нещо за ручане!

— Ка-щѐ да е за ручане. . . То е за игране, за търкаляне. . .

— А, сетих се, това е камилско яйце. Хайде да го измътим.

И захванали тримата глупаци да клечат на яйцето един подир друг, да клечат — да го измътят.

Мястото било стръмно и не знам как, тиквата се изтърколила, та тука, та тамо, та блъс — в един храст.

Из храста изскочил заек, свил уши, вдигнал опашка и побягнал.

— Камилче, камилче!. . . Измъти се! — завикали тримата глупаци и хукнали подир заека да го гонят, да го хванат.

Било поле — свършило се. Свил заекът в гората, свили простаците по него.

Гората била гъста и заекът се скрил.

— Ха сега де! Какво да правим? — казал най-умният. — Да се върнем, да вземем секирите, па да

дойдем да сечем, да отсечем гората, да хванем камилчето.

Речено—сторено.

Върнали се тримата глупаци, взели секирите си, наточили ги хубаво и тръгнали да секат гората.

— Както съм наточил секирата, веднъж да замахна, сто дървета ще отсека — похвалил се единият.

— А пък аз, както съм наточил моята. . . веднъж да замахна, половин гора ще падне! — казал вторият.

— Е-хе — присмял им се третият, — пък аз моята да повдигна и цялата гора ще падне. . .

Препирали се, препирали се, докато се скарали.

Насреща им иде един поп с кобила и жребче.

— Защо се карате, юнаци?

— Тѐ — за това и това. Молим ти се, дядо попе, присъди чия секира е по-остра.

— Добре — рекъл попът, — дайте секирите да ги турим в дисагите, па да препусна кобилата. Чиято секира най-напред просече дисагите, тя е най-остра.

Събрали тримата простаци секирите, турили ги на попа в дисагите с острието нагоре, той препуснал кобилата и ги отнесъл.

Като разбрали тримата простаци каква е работата, хванали на попа жребчето и рекли:

— Чакай, сваляйте си, братя, дрехите — да го натоварим, да го натоварим, та жилите му да се изкинат.

Тримата глупаци се съблекли, натоварили всичките си дрехи на жребчето и го ударили с една пръчка. . . То подскочило веднъж-дваж и избягало с дрехите.

— Ха, видите ли как му се вдигат задните крака — изкинаха му се жилите!. . .

Тръгнали тримата глупаци голи като соколи. Къде да идат, какво да правят?!. . .

Стигнали до една планина. Зад нея захождало слънцето и позлатявало с лъчите си едно малко облаче над самия връх.

— Гледайте, гледайте — парче злато над планината!

— Отде ли се е зело?. . .

— От небето трябва да е. . . Чувал съм от баба, че на баба ѝ баба ѝ казвала на баба ѝ. . .

— Що бре?. . .

— Че небето е пълно със злато. . .

— Така ли?. . .

— Така. . .

— Тогава да се качим на планината — рекъл найумният, — да пробием в небето дупка, да източим златото.

Речено—сторено.

Вдигнали се тримата простаци, голи като соколи, та навръх планината.

Ала небето било високо и непостижимо.

Спали, треперяли през нощта, на другия ден станали, гледат — около планината бяла гъста мъгла, нищо се не види. . .

— Бре, що ли е това?. . .

— Това е прясно сирене за ручане.

— Това не е прясно сирене за ручане, ами е бял памук за търкаляне.

— Хайде да се търколим у него, да се стоплим!

— Хайде!

Тримата глупаци наскачали в дола и се изтрепали.

ХИТРИ КРАДЦИ

Двама цигани се сговорили да откраднат коня и оръжието на един богат турчин.

Като го срещнали веднъж на пътя, единият от циганите се върнал назад и почнал уж да бяга и да плаче. А другарят му завикал подир него:

— Не бой се бе, манго, стой бе, върни се!

— Защо бяга другарят ти? — запитал турчинът и спрял коня.

— Страх го е, аго! Бои се да му не кажеш: «Де, манго, да се качиш на тоя кон!»

— Така ли? — засмял се турчинът и на ума му дошло да се пошегува малко. Свалил пушката и викнал на бягащия циганин:

— Стой или ще те застрелям!

Спрял се циганинът, а зъбите му тракали от страх.

— Скоро да се качиш на тоя кон! — казал турчинът, като слезнал от коня си.

Циганинът плакал, молил се, па се качил на коня и заревал, колкото можал.

— Що ревеш бе, манго? — запитал турчинът.

— Страх го е, аго, да не му кажеш: «Дръж, манго, пушката и пищова!» — отговорил другарят му.

Шеговитият турчин се засмял и викнал на страхливеца, като му подал оръжието си:

— Дръж, манго, пушката и пищова!

Циганинът грабнал оръжието и препуснал, та се не видял.

— Олеле, аго, какво направи! Моят другар полудя от страх и кой знае къде отиде! — заплакал уж другият циганин и тръгнал да го търси.

А турчинът останал да се чуди и мае.

ТРИ УМНИ ГЛАВИ

Натежали дългите години на една стара върба. Тя клюмнала и се навела безпомощно над дълбоката река.

По пътя минали трима шопи — три умни глави. Видели върбата, спрели се и се замислили:

— Що ли мисли тая старица над тая бистра водица?

— Трябва за вода да е жадна!

— Хайде да я напоим!

— Няма кофа, братя, как ще я напоим?

Най-умният рекъл:

— Ще се хвана аз за клоните ѝ — ще увисна, ще се хване друг за краката ми — ще увисне, ще се хване третият за неговите и той ще увисне. Ще натегнем, ще наведем върбата над водата и ето ти — станала добрината.

Рекли и направили го.

Хванал се най-умният за клоните и увиснал. Вторият увиснал за краката му, а третият увиснал за краката на втория.

Натежали тримата и върбата почнала да се навежда. Но ръцете на първия почнали да се изплъзват и работата станала опасна.

— Дръжте се, братя — извикал той, — да си плюя на ръцете!

Хванали се яко те, а той откачил ръце да плюе на тях.

И. . . хоп — цамбурнали тримата умници във водата и се удавили.

ДЯВОЛ И СВИНАР

Веднъж дяволът искал да изхитри свинаря, да го прати някъде и да му вземе свинете. Отишъл при него и го заприказвал:

— Добър ден, свинарко, откъде си?

— Накъдето гледат на свинете опашките, оттам съм.

— Вчера минах покрай вас.

— Случило ти се път — минал си.

— Майка ти родила.

— Цялото село знае това.

— Родила две деца.

— Господ кога дава, не пита.

— Едното умряло.

— Бог дал, бог взел.

— Умряло и другото.

— Брат по брата, отишли и двата.

— Баща ти закла вола.

— Смърт без помен не бива.

— Закла и другия.

— Два смъртника, два помена.

— На теб остави главата.

— Главен човек глава яде.

— Кучката я изяде.

— Лоша спастра, зла щета.

— Баща ти я уби.

— Какво търсила, това намерила.
— Хвърли я на сметта.
— Тя все там си лежеше. . .

Дяволът като видял, че не може да надхитри свинаря, пукнал се от мъка и умрял.

И ХИТРЕЦЪТ СЕ ИЗЛЪГВА

Хванала си веднъж кума Лиса тлъста селска гъска, натиснала я с лапите си, готова да я схруска, и сладко я попитала:

— Какво би ти сторила с мене, ако аз бях на твое място сега, тлъста гъско?

— О, нито за минутка не бих се замислила — отговорила гъската, — веднага бих вдигнала лапи към небето, затворила бих очи и топла благодарствена молитва бих отправила към бога, задето ми е изпратил такъв вкусен обяд и. . . после ще те изям.

— О, много умно — казала Лисицата. — Така и аз ще направя.

И вдигнала кума Лиса лапи към небето, затворила унесено очи и зачела молитва. Но тъкмо се готвела да каже: «Благодаря ти, царю небесни, за сладкия обяд», чула шум от криле.

Тя отворила очи и. . .

И видяла как гъската литнала високо, високо и се изгубила.

ПАПАЙ, МАРИНЧО, ПЛЮСКАЙ, ЧЕРНЬО!

Една жена имала двама сина: Маринчо — доведен — и Черньо — заварен.

Като им давала да ядат, тя викала на Маринчо:

— Нà, папай, Маринчо!

А на Черньо думала:

— Нà, плюскай, Черньо!

Папал Маринчо, плюскал Черньо, папал Маринчо, плюскал Черньо, докато Маринчо се разболял и го изпапала оная — черната земя, — пък Черньо плюскал и раснал, плюскал и раснал, докато пораснал голям юнак, да гледаш — да му се ненагледаш.

И мащехата останала на негови ръце да я гледа на старини.

ЛУДОТО САМО̀ СЕ ОБАЖДА

Едни пътници вървели край една река, дето няколко моми белели платно.

Един от пътниците рекъл шеговито на другарите си:

— Кой от вас може да познае коя мома е луда?

— Ха-ха-ха — изсмяла се високо една от момите, — ако те тресна с бухалката по главата, ще ти кажа коя мома е луда! Що си не вървиш по пътя!

— Ето — казал един от пътниците на другаря си, — ти за лудото не питай, то самò се обажда.

ОРЕЛ И ЛИСИЦА

Един орел си направил гнездо на едно голямо дърво сред гората и измътил малки голи орлета.

Под същото дърво кума Лиса си изровила дупка, поселила се там и завъдила челяд — малки хитри лисичета.

— Съседе — казала лисицата на орела, — да не се пошегуваш да изядеш някое от децата ми, че няма да ти простя.

— Колкото за това, бъди спокойна, съседке. От мене зло няма да те сполети — отговорил орелът.

Минали няколко дена, палавите лисичета почнали да надничат из дупката и едно се измъкнало навън да си поиграе.

Съгледал го орелът и забравил обещанието си. Спуснал се, сграбчил малкото лисиче, дигнал го в гнездото си и нагостил с него малките си орлета.

След някой ден из дупката излязло и второто лисиче. Орелът и него грабнал. После трето, четвърто — докато нашата лисичка останала без лисичета.

Натъжила се тя и често седяла пред дупката, поглеждала към недостижимото орлово гнездо, въздишала и си думала:

— Ах, защо не мога да хвърча! Не много високо, колкото до орловото гнездо!

Орелът, научен да живее от кражби, мъкнел всеки ден: ту малко агънце, ту гълъб, ту кокошка, че дори и мънички врабчета.

Веднъж един овчар наклал огън и си пекъл на него агнешко месо. Подушил орелът, завил се в небесата и когато овчарят отишъл да навиди стадото, спуснал се над огъня, грабнал месото и отлетял към гнездото.

Не щеш ли, за месото се бил залепил един жив въглен, отронил се в гнездото и го подпалил. Орелът пухал с крилете си да го угаси, но огънят се разпалвал повече и повече, обхванал цялото гнездо и подир малко орлетата паднали изпечени на земята.

Грабнала ги лисицата и се обърнала към орела, който се виел с опърлени криле над дървото.

— Е, съседе — рекла му тя, — ти изяде моите лисичета сурови, аз ще изям твоите орлета печени.

СТРАХЛИВИЯТ МЪЖ

Мъжът на една жена бил много страхлив. Толкова страхлив, че комар да бръмнел — и сърцето му се обръщало.

Веднъж тоя мъж отишъл в гората за дърва. Като вървял по една пътека, той отведнъж съгледал в храстите, че лежи вълк. Изтръпнал от страх мъжът и не знаел накъде да бяга. Стои на мястото си като закован. А вълкът лежи и не мърда. Пък над главата му бръмчат рояк мухи.

«А, трябва да е умрял!» — помислил мъжът и предпазливо приближил. Заглеждал оттук, заглеждал оттам и що да види — вълкът наистина бил мъртъв.

Мъжът се успокоил. Страхът му минал. Той взел вълка, качил го на колата и го закарал у дома.

— Е, жено — завикал отдалече той, — ела да видиш какъв лов ти нося — убих един вълк със секирата!

— Бре, че откога си станал такъв юнак! — почудила се жена му и намислила да опита сърцето му.

Вечерта тя наредила няколко кошерища в двора, вързала ги с едно въже и взела края му през прозореца.

През нощта, когато всичко заспало, жената станала, надзърнала навън и извикала:

— Олеле, мъжо, излез скоро навън, да видиш що има!

— Що има, жено? Да не би да си полудяла! — казал мъжът и пребледнял от страх.

— Вълци, мъжо, вълци! Дошли да търсят другаря си. Излез сега, та се разправяй!. . .

— Слушай, жено, кажи им, че не съм го аз убил. . . Умрял го намерих.

И мъжът се завил с чергата презглава, потаил се и се престорил на заспал. Ала сърцето му бие, та ще се пукне.

Жената излязла навън и бързо се върнала.

— Казах им, мъжо, но не вярват. Искат тебе да видят. Излез ги сплаши!

— Как ще ги сплаша бе, жено! Тъкмо си сладко спя, сега да ставам за едни вълци. Кажи им да се махнат.

— Слушай, мъжо, вземи кросното, преметни го през рамо като пушка и те ще избягат.

Мъжът се съгласил. Нарамил кросното като пушка и тръгнал към вратата.

— Ела и ти с мене, жено!

— Ида, ида — казала жената и дръпнала въжето през прозореца. Кошерищата се залюлели и изтракали.

Мъжът помислил, че това са вълците, и хукнал да бяга навътре.

Кросното се изпречило, напънало се на вратата и не му давало да влезе. . .

— Олеле, братя вълци, пуснете ме — заревал той, като помислил, че вълците го уловили, — пуснете ме, умрял го намерих. . . Умрял го намерих!. . .

ЧИЧО ПЕЙО

Качил се чичо Пейо на кобилата си и тръгнал за града. Пътят му минавал между градините и над главата му се надвесвали клони, отрупани с узрели череши.

Спрял кобилката си чичо Пейо, опрял краката на стремената, поизправил се малко и почнал да бере. Бере, яде, бере, яде и си мисли:

«Както съм сега, да има някой да каже на кобилката: «дий!» — ще падна да се пребия.»

Както си мислил чичо Пейо, тъй, без да иска, изплеснал му се езикът и казал:

— Дий!

Кобилката тръгнала и чичо Пейо се намерил на земята.

ТРИМАТА ИНАТЧИИ

Трима другари, като вървели един път през гората, срещнал ги някой си и ги поздравил.

Те му отговорили и тримата. И веднага се запрепирали.

— Тоя човек мене поздрави — казал единият. — Ние с него сме познати откога, откога!

— Не тебе, ами мене поздрави — рекъл вторият. — Ние с него сме другари още от детинство.

— Тоя човек не поздрави ни тебе, ни тебе, приятелю, а поздрави мене. Ние с него сме стари приятели! — обадил се третият.

Препирали се приятелите, скарали се и работата дошла до бой.

Тогава един от тях казал:

— Защо се караме? По-добре да отидем при съдията. Нека той реши кой от нас има право.

И станали тримата, та при съдията. Той ги разпитал един по един, изслушал ги и казал:

— Понеже и тримата сте упорити хора, има право оня, който е най-големият инатчия между вас.

И съдията почнал да ги разпитва кой какви инати е проявил през живота си:

Първият почнал:

— Един път бях много болен и лекарят беше ми за-

бранил да ям яйца. Майка ми един ден беше сварила, аз не се стърпях, а грабнах едно и поисках да го изям скришом. Но в това време врата се хлопна, аз се уплаших и го налапах цялото. Влезе лекарят. Като видя, че ми е подута бузата, зачуди се и почна да ме разпитва от що ми е станало това и ме покани да си отворя устата. Аз му направих инат и нито проговорих, нито си отворих устата.

— Тая буца е злокачествена — рече той. — Трябва да я отрежа.

Той извади ножчето, разряза бузата ми и остана смаян, като извади оттам едно яйце. Оттогава ми остана белег на бузата.

Вторият казал:

— Една вечер забравихме да заключим вратата, преди да си легнем. През нощта в къщата се вмъкнаха разбойници и почнаха да обират всичко. Напразно жена ми ме молеше да стана и да прогоня разбойниците. Заинатих се и не мръднах от мястото си. Те обраха всичко. Най-после грабнаха и чергата, с която бях покрит. Аз пак не станах.

Третият разправил:

— Един път ме заболя зъб и аз отидох при доктора. Той ме прегледа и ме попита кой зъб ме боли. Аз се заинатих и не му казах.

— Нали си лекар — познай сам!

Тогава той ми прегледа внимателно зъбите и извади един.

— Навярно този е болният — каза той, като го сложи пред мене.

— Не! Не е тоя — отговорих му аз.

Той извади друг.

— Този ли е?

— И този не е!

Той извади друг, след това друг, докато ми извади всичките зъби и аз пак не му казах кой е болният.

Съдията ги изслушал с търпение и казал:

— И тримата сте големи инатчии, затова и тримата имате право. Оня човек е поздравил и тримата, но не от почит, а от страх.

ХАДЖИЯТА И ОВЧАРЯТ МУ

Един човек забогатял много и намислил да отиде на Божигроб — да стане хаджия. По онова време да идеш и да дойдеш от хаджилък, трябвало дълго време. Добре, ама кой ще му пасе овцете? Те не били малко — тъкмо триста. Питал тук, питал там — най-после намерил овчар, спазарил го и му рекъл:

— Аз отивам на хаджилък. Оставям ти триста овце. Да ги пазиш, да ги вардиш и като се върна, за всичко сметка да ми дадеш. С чисто и бяло лице пред мене да излезеш.

— Добре, добре, господарю. Добър ти път! Аз ще имам грижа за стадото.

Господарят отпътувал. Тогава овчарят продал половината стадо и прибрал парите в джеба си. Като наближило време да си дойде хаджията, той продал и другата половина от стадото. Оставил само една овца да пасе в градината на хаджията.

Като се върнал хаджията, овчарят заклал и тая овца, взел кожата ѝ, взел едно гърне с кисело мляко и се представил пред господаря.

— Добре дошъл, господарю, честит хаджилък!

— Чест ти господ дал, овчарю. Как е стадото?

— За стадото не питай, дядо хаджи. Сметката ми е чиста.

— Думай да видим!

— Като замина ти, господарю, минаха се два-три месеца, чу се дума, че си загинал — удавил си се в морето. Мене ми стана жал, продадох половината от стадото и парите раздадох на сиромаси «за бог да прости». После се научих, че си бил жив, тогава продадох и останалите овце, само една оставих и парите раздадох на сиромаси «за здраве на хаджията».

— Е, ами едната овца?

— Като чух, че си дошъл, заклах я курбан на бога. Та това ми е сметката, дядо хаджи, чиста и ясна. Ето ти кожата на последната овца, ето ти отгоре и едно гърне мляко от мене.

Хаджията, като видял каква е работата, ядосал се, грабнал гърнето с млякото, излял го върху главата на овчаря и го изритал навън.

Млякото изцапало цялото лице на овчаря.

Той излязъл на пътя, а около него се събрали хора и се чудели какво му се е случило.

Овчарят им казал:

— Що се чудите? Комуто са чисти сметките, така му е бяло лицето.

МЪРЗЕЛИВЕЦ

Две врабчета си направили гнездо сред лозето на един мързелив човек, до корена на една лозица.

Дошло време да се копае лозето. Мързеливецът нарамил мотиката и отишъл да копае. Като влезнал в лозето, той седнал да си почине под черешата. Съгледали го врабчетата от гнездото, изскочили изплашени и почнали да се оплакват едно на друго:

— Ех, Врабчо — казала врабката на мъжа си, — отиде ни гнездото! В лозе гнездо прави ли се? Ето човекът с мотиката дойде да копае и ще ни разтури гнездото.

— Каквото господ каже, Врабко, това ще бъде.

В това време стопанинът станал да прегледа лозето си и да опита земята. Копне тук — сухо и кораво, копне там — сухо и кораво. Пръстта била изпечена от дългата суша.

Върнал се стопанинът пак под черешата, седнал, въздъхнал и си казал:

— Ей, лозе, лозе, не си имало щастие да те копая, ама нека падне един дъжд, ще видиш тогава!. . . Сега чакай малко да си хапна и да му тегля един сън. — Извадил мързеливецът хляб и сол из торбата си, наял се хубаво, напълнил лулата, извадил огнилото, цвъкнал огън, запушил сладко и полека-лека заспал още по-сладко.

Привечер, като станал, врабците се уплашили и си казали: «Ето го копача, почина си хубаво и стана. . . Сега вече гнездото ни отиде!»

А копачът станал, потъркал си очите — да се разсъни, хапнал си пак, запалил лулата наново, метнал мотиката на рамо, тръгнал си и казал:

— Сбогом, лозе!. . .

Видели го врабците, че си отива, и весело зачуруликали.

Минало що минало време, ето го, стопанинът на лозето пак се показал.

— Ако не съм го копал, поне да го обрежа — казал си той.

И пак седнал под черешата да си почине, а врабците изтръпнали от страх, като го видели:

— Леле, Врабчо, сега вече ни отиде гнездото!

— Каквото господ каже, Врабко, това ще бъде. Стопанинът на лозето може да е милостив човек и да ни пожали.

А стопанинът извадил хляб и сол, похапнал си, запушил пак лулата и си казал:

— Що ми трябва да обрязвам лозето; то и така ще роди. . . Пък ако ми се смеят хората, не искам и да знам.

И той легнал, та си поспал, и станал, та си отишъл. А врабците, като видели, че си отива пак, радостно зачуруликали.

И през лятото измътили малки и почнали да ги хранят.

От това, че лозето останало необработено, в него поникнала гъста трева и бурен до колене. Дошъл стопа-

нинът пак да го обиколи и да види как е родило. Седнал той пак под черешата и се чудел: — Бре, каква трева, какъв бурен!. . . Трябва час по-скоро да се оплеви!

Като чула това врабката, уплашила се много. Почнала да мисли как да спасят малките си. . .

— Не грижи се, стара Врабко — казал врабецът, — тоя мързелив човек и тоя път нищо няма да работи. Само се кани.

Стопанинът на лозето станал и почнал да плеви. Отскубнал един стрък трева, отскубнал друг, па си казал:

— Не го копах, не го рязах, че сега ще го плевя! Що ми трябва. . . Догодина, ако е здраве, ще го обработя, както му е редът!

И той пак се върнал под черешата, извадил хляб и сол, наял се хубаво, запалил си лулата и запушил сладко-сладко. Като пушил, хванала го дрямка и заспал. Лулата му изпаднала от ръцете, изтърсил се огън от нея и подпалил тревата. Цялото лозе пламнало и гнездото на малките врабчета изгоряло.

Само двете врабчета се спасили, кацнали опърлени на едно близко дърво и заплакали.

— Ех — казал врабецът, — що ни трябваше гнездо в лозето на мързелив човек! Дето има мързел, нещастието иде ненадейно.

СИЛА И ХИТРОСТ

Един циганин, като скитал от село на село, минал през една планина и попаднал при една овчарска колиба.

— Ха, овчарят ще ме гости с мляко и сирене — казал той и се отбил в колибата.

— Добър ден, овчарю!

— Дал бог добро, манго!

— Ще ме гостиш ли, овчарю, с копаня мляко, с паница сирене, с лъжица масълце?

— Гостил бих те, манго, на драго сърце, ала нямам. Научил се е страшен змей, всеки ден иде и всичко изяжда.

Циганинът се разтреперал от страх.

— Защо трепериш, манго?

— Юнашко сърце играе, овчарю. . .

— Като си юнак, като си сърцат бре, манго, отърви ме от тоя страшен змей, нà, ще те гостя с копаня мляко, с паница сирене, с лъжица масълце.

— Добре, добре, овчарко!

Взел циганинът в една кърпа малко извара и тръгнал да търси змея.

Вървял що вървял, ето ти змея насреща. Като върви, храстите скубе.

— Кой си ти бре? — викнал змеят.

— Кой си ти, тоя съм и аз.
— Аз съм змей!
— И аз съм змей!
— Като си змей, каква ти е силата?
— Каквато е твоята, такава е и моята.
— Аз камък да стисна, на прах го правя!
— Де да видя! — рекъл циганинът.

Змеят грабнал един камък от земята, стиснал го така силно, че от ръката му се посипал прах.

— Ехе, това сила ли е! — присмял му се циганинът. — Аз камък да стисна, вода ще пусне!

Той се навел уж да вземе камък, извадил изварата от пояса си, стиснал я силно и от ръката му вода потекла.

Тогава змеят се уплашил от циганина. Помислил да му не направи нещо зло и му рекъл:

— Хайде да се побратимим.
— Да се побратимим — казал манго.

Съгласили се, побратимили се. Добре, ама змеят все още го било страх от циганина и за да се отърве от него, намислил да го убие.

— Хайде, побратиме, да те водя у дома на гости — поканил го змеят.

— Да дойда, побратиме. Днес аз у тебе, утре ти у мене — рекъл циганинът.

Тръгнали. Като вървели, намерили по пътя край една река един голям орех.

— Хайде да си наберем орехи — рекъл змеят.
— Да наберем, побратиме — съгласил се циганинът.

Змеят подскочил, хванал върха на ореха, извил го до земята и почнали да берат.

— Ти дръж тоя клон, аз ще хвана друг — рекъл

змеят и отпуснал веднага клона. Той се повдигнал нагоре и прехвърлил циганина през ореха, та в реката.

— Бре, побратиме, защо скочи в реката? — попитал змеят.

Циганинът, като бил паднал в реката, случайно напипал една голяма риба и я хванал.

— А бе, побратиме, видях тая риба в реката, па си рекох, докато обиколя ореха, тя ще избяга, ами чакай да мина по-пряко — да прескоча ореха. И виж, че я улових.

Змеят, като чул това, още повече се уплашил от силата и бързината на циганина.

Като стигнали у змея, там ги посрещнала змеицата. Нагостила ги, напоила ги и вечерта им постлала да спят — змеят в единия ъгъл, циганинът — в другия.

Циганинът усетил какво му мисли змеят и цяла нощ сън го не хванало от страх. Като чул, че змеят заспал и захъркал, той станал полека, взел едно дървено корито изпод водника, турнал го под завивката си, пък той се качил на тавана да гледа какво ще стане.

По едно време змеят се събудил, станал тихо, взел брадвата и приближил до постелята на циганина, дето сега лежало коритото, и му нанесъл три удара с всичка сила. Коритото станало на парчета. Змеят, успокоен, че се отървал от своя опасен противник, легнал пак да спи.

А циганинът слязъл от тавана, хвърлил счупеното корито в огъня и легнал на мястото си — ни лук ял, ни лук мирисал.

Заранта змеят станал. Станал и манго.

Змеят позеленял от яд и от страх, като го видял. А манго му рекъл:

— Е, побратиме, много лоши бълхи си имал. Нощес

една три пъти ме ухапа, ама не като бълха, ами като куче.

«Бре, такива страшни удари той да ги вземе за бълхино хапане» — помислил змеят и още повече се уплашил.

А циганинът му рекъл:

— Хайде, побратиме, сега пък ти ела у дома на гости.

Змеят се съгласил, едно — от страх, друго — от любопитство. Станали и отишли. Циганката ги посрещнала, наготвила сладки ястия, нагостила ги, напоила ги, както що прилича на побратими. И доволни, предоволни, двамата седнали край огнището на приказки. От една страна седнал циганинът с циганката, от друга — змеят. Той бил посърнал, уплашен и все мислел дали жив ще излезе оттука, или не.

Унесен в своите тежки размишления, той въздъхнал така силно, че всичката пепел от огнището, заедно с циганина, подхвръкнала и се намерила чак на тавана.

— Бре, побратиме — рекъл подплашен змеят, — защо скочи така бързо на тавана, та и огъня повлече по тебе?

— Сега ще ти кажа аз тебе защо скочих — развикал се сърдито манго. — Нека намеря боздугана, че да те питам аз тебе ще ходиш ли вече на моята бачия да ми ядеш млякото и маслото! Скоро, жено, боздугана ми дай!

Змеят скокнал, попарен от страх, изскочил бързо навън и побягнал, та се не видял.

На заранта манго отишъл при овчаря и му разправил, че прогонил змея.

И овчарят го нагостил с копаня мляко, с паница сирене и с лъжица масълце.

СЛИВИ ЗА СМЕТ

Някой си човек имал син. Когато той пораснал вече за женитба, баща му почнал да мисли как да го ожени за добра мома, тъй че да си са лика-прилика.

Мислил, мислил и най-после намислил. Натоварил една кола със сливи, па тръгнал по селата да ги продава.

— Хайде, давам сливи за смет, сливи за смет.

Жени, моми, баби, булки — разшетали се да метат къщите и да се надпреварят коя повече смет да събере, та повече сливи да вземе.

Пък смет дал господ, колкото искаш. Една носи цял чувал, друга — крина, трета — пълна престилка. Носят и се хвалят:

— У, мари, гледай колко смет събрах из къщи. Добре, че дойде такъв щур сливар да му го дадем, че да го не тъпчим по кьошетата!

— Аз тая смет събрах и още толкова имам да събирам.

— Пък аз цяла година да събирам, не мога я събра. То се насъбрало, насъбрало — колкото искаш. Сега на бърза ръка посметох малко, че ми се ядат сливици.

И човекът събирал смет, давал сливи. Всички доволни и той весел, не може да се насмее и нарадва.

Най-после дошло едно хубаво момиче. То стискало малко смет в една кърпа. И то рекло сливи да купува.

— Е-е, хубава девойко, много малко си събрала! За толкова смет какви сливи ще ти дам?

— Донесла бих и повече, чичо, ама нямаме, хич нямаме. И тая не е от нас, дадоха ми я съседите, задето им помагах да метат.

Човекът, като чул това, много се зарадвал. Такова чисто и работливо момиче, което не държи в къщи прашинка смет, ще бъде най-добра къщовница.

И той я поискал за снаха. Оженил сина си за нея и много сполучил.

ПРАВДА И КРИВДА

Веднъж Правдата и Кривдата влезли в една кръчма. Там яли и пили, колкото могли. Като тръгнали да си излизат, кръчмарят ги попитал:

— Е, добре, като ядохте и пихте, кой ще плати?

Кривдата се обърнала сърдито към кръчмаря и му казала строго:

— Нали ти платих?. . . Или искаш да ти се плаща по два пъти!

Човекът се смаял от тоя отговор и рекъл:

— Помисли, моля ти се, да нямаш грешка. Не сте ми давали никакви пари.

— Не! Аз ти платих! — викнала Кривдата.

— Бре, не си!

— Платих ти!. . .

— Не си ми платила! Защо така говориш?

— Платих ти ей, човече, платих ти! — завикала високо Кривдата.

Човекът, като видял каква е работата, обърнал се към Правдата, която мирно и тихо стояла настрана, и рекъл:

— Правдо, Правдо, ами ти защо мълчиш?

— Че какво да правя, като и аз заедно с Кривдата ядох и пих! — отговорила Правдата.

СИВЧО И ЖЪЛТУША

Сдружили се вълк и лисица. Вълкът се викал Сивчо, лисицата — Жълтуша.

Тръгнали Сивчо и Жълтуша от дол в дол, от гора в гора — лов да ловят, сладко да се гостят.

Видели кокошка.

— Сивчо, Сивчо — завикала лисицата, — ето кокошка.

— Кокошка ли! По-голямо гледай, Жълтушо, по-голямо гледай, че ще те изтърбуша.

Вървят пак Сивчо и Жълтуша от дол в дол, от гора в гора, лов да ловят, сладко да се гостят.

Видели кон.

— Сивчо, Сивчо, гледай кон! — викнала Жълтуша.

— Ето нà, за нас е кон — по прилика и по закон — казал Сивчо и попитал другарката си:

— Виж, кървави ли ми са очите?

— Кървави са, куме Сивчо.

— Е, ще си хапнем месце, кумичко Жълтушко.

Хвърлил се Сивчо, хванал коня — изяли го.

— Е, то било лесно — казала Жълтуша. — Защо пък вълк да ми заповядва. Аз ще си намеря лисица и с нея ще ходя, та аз да заповядвам.

Оставила Жълтуша Сивчо, намерила си другарка жълта като нея, кръстила я Опашана и тръгнали от дол

в дол, от гора в гора — лов да ловят, сладко да си хапнат.

Видели кокошка.

— Жълтушо, Жълтушо! — завикала Опашана. — Гледай кокошка!

— Кокошка ли!. . . По-голямо, по-голямо нещо гледай, Опашано-кокошано!

Тръгнали пак Жълтуша и Опашана от дол в дол, от гора в гора — лов да ловят, сладко да се гостят.

Видели кон.

— Жълтушо, Жълтушо, гледай кон!

— Виж за нас кон — по прилика и по закон — казала Жълтуша и попитала:

— Погледни кървави ли ми са очите, Опашано?

— Кървави са, кървави, Жълтушо.

— Е, тогава ще си хапнем месце, Опашано.

Хвърлила се Жълтуша и хванала коня за опашката. Той си вдигнал крака, ритнал я силно по муцуната и избягал.

Приближила Опашана, погледнала Жълтуша и рекла:

— Я гледай, я гледай! Одеве бяха ти кървави само очите, сега цялото лице ти е кърваво!

ГЛУПАВИЯТ ВЪЛК

Един гладен вълк видял в една ливада кон.

— Ха — рекъл вълкът, — каквото търсех, намерих.

Отишъл той при коня и му казал:

— Добър ден, дръгльо!

— Добро да намериш, сиви вълко!

— Чий си ти!

— Попов.

— Значи, за моя закуска готов!

— А бе, Вълчо, а бре, глупчо, за какъв обяд ще ти послужа, когато и кожата не ми е одрана — казал конят.

— Е, как да я одера? — попитал вълкът.

— Иди зад мен, хвани ме за опашката и дръпни. Кожата ми сама ще се изхлузи. . .

Послушал го вълкът, отишъл зад него и — тъкмо се приготвил да го хване за опашката — конят му теглил един такъв хубав ритник по муцуната, че му светнали очите.

Отървал се Вълчо жив оттук и тръгнал да бяга. Ето край гората пасе овен.

— Добър ден, виторог Овенчо!

— Добро да намериш, сиви Вълко!

— Чий си ти?

— На поп Щербан.

— Значи, на мене за кебап.

— А бре, Вълчо, бре, глупчо, кебап се лапа наведнъж, пак аз съм голям, как ще ме глътнеш токутъй — ще ме измъчиш?

— Е, как мога? — попитал вълкът.

— Как? Застани тука, отдолу, разтвори си устата повечко и чакай. Аз ще се залетя отдалеч и ще се бухна в стомаха ти наведнъж.

Вълкът се съгласил, запънал се с краката си, разтворил уста и чакал.

Разиграл се виторогият овен отдалеч, засилил се, затичал се, ударил с рогата си Вълчо по муцуната и беж — да го няма.

Три пъти наш Вълчо се преметнал, три пъти от болки завил, три пъти корема си попипал, три пъти се попитал:

«Глътнах ли овена, или не?» — и три пъти си отговорил:

«Трябва да съм го глътнал, тежко ми е, не мога да стана!»

Както и да е, станал Вълчо. Отведнъж му причерняло, та на очите му притъмняло. Искал зъбите си да потрака — зъби в устата му не останали.

«Е — казал си Вълчо, — с един овен наяждам ли се аз; чакай още нещичко да потърся!»

Подвил опашка и тръгнал, а червата му къркали от глад.

Като приближил селото, гледа — насреща му свине.

— Добър ви ден, тлъсти свине!

— Дал бог добро, вълчи сине!

— Чии сте вие?

— Попови. . .

— А-а, попови, значи, за моя обед готови!

— Готови, готови, Вълчо — казали свинете, — но преди да ни ядеш, хвани една от нас за ухото, да ти посвири с гайда. Това ни е от баща занаят останало. Хем ние ще поиграем, хем ти ще се повеселиш.

Вълчо ги послушал, хванал едно прасе за ухото, а то заквичало, засвирило с оная ми ти гайда, та всички хора от селото се затекли да видят какво има. Видял Вълчо, че тичат хората и че всеки носи дърво в ръка. Разбрал, че не е чиста работата, оставил прасето и беж — да го няма.

Отишъл Вълчо в гората, засрамен и гладен.

В това време насреща му — по пътеката — се задал селският шивач с аршин в ръка. Той въртял аршина в ръка, подсвирквал си и от време на време смъркал емфие.

— Добър ден, селянино! — казал Вълчо.

— Добро да намериш, горянино! — отговорил шивачът.

— Ще те изям!

— Добре — казал шивачът, — ала не мога се побра в корема ти. Дай да го премеря!

— Като ще мериш, мери — казал Вълчо, — само по-скоро, защото много съм гладен.

Шивачът хванал Вълчо за опашката, че като почнал да го мери. . . Бие и вика: — Аршин нашир, аршин надлъж! Аршин нашир, аршин надлъж.

Той бие, Вълчо скача. Той бие, Вълчо скача, докато му се откъснала опашката — и избягал.

В гъстата гора събрал Вълчо другарите си да им се оплаква. Мислили вълците, кроили, най-после решили да хванат шивача и да го изядат. Тръгнали да го гонят.

Като усетил каква е работата, шивачът се качил на

едно високо дърво и се притаил. Надушили го вълците, спрели се под дървото. Стоят и мислят как да смъкнат шивача. Най-после намислили. Ще легне глупавият вълк на земята, а те ще се накачат един въз друг на него, докато стигнат шивача. Речено — сторено. Почнали те да се качват един на друг и наближили шивача.

— Ех, то ще ме изядат, ами чакай поне едно емфие да си смъркна — казал шивачът и отворил кутийката, хванал с два пръста повече, че като кихнал: — Аб-ки-ху, аб-ки-ху!. . .

Глупавият вълк, който лежал отдолу, помислил, че шивачът вика: «Аршин надлъж, аршин нашир!» Подплашил се, скочил и побягнал, а вълците се натъркаляли като дини от кола и погнали Вълчо, задето ги изплашил. Стигнали го и го разкъсали на парчета.

МАГАРЕТО НА СЮЛЕЙМАН АГА

Веднъж Сюлейман ага, като отвори вратата на яхъра, видя, че му няма магарето. Потърси го тук-там, обиколи полето, занича из храсталаците, тича по шосето, дори в кладенеца наднича, но напразно! Никъде не видя магарето си.

Сюлейман ага се спря отчаян край селото и се обърна към едно дете, което играеше:

— Хей, момче, не си ли виждал едно магаре?

— Освен тебе друго не съм виждал — отговори хлапакът и се оплези.

— Не се шегувай — заговори с болка на сърце обиденият Сюлейман ага, — кажи ми истината: не си ли виждал едно магаре младо, едро, светлосиво, трудолюбиво?. . .

— Ха, тъй ли — отговори момчето, — това магаре от три дена насам е наше.

— Как може моето магаре да бъде ваше? — учуди се Сюлейман ага и попита: — Чие момче си ти?

— Аз съм син на съдията. Пък магарето, за което питаш, е наше. От три дена насам ни носи брашно на воденицата.

На бедния Сюлейман ага се стори, че потъва в земята от такава хорска несправедливост.

Като се съвзе, той тичешком отиде в къщата на съдията и надникна през една пукнатина на портата.

В това време вътре гръмогласно и сърцераздирателно изрева едно магаре. Сюлейман ага го позна по гласа. Това магаре беше неговото.

Той отвори бързо вратата, влезе вътре и отиде при съдията.

— Мъдър и справедлив наш съдийо — каза му той. — Преди три дена моето магаре се сбърка и влезе в чужда къща. Моето хубаво, сиво, трудолюбиво магаре, с гердан от сини мъниста на шията, с малко като юмруче звънче, закачено на шията му, с червен пискюл на челото. . .

— Какво ми влиза това в работа? — сепнато отвърна съдията.

— Моля ви, справедлив наш съдийо, да заповядате на стопанина, в чийто дом е влязло то, да ми го върне назад.

— Разбира се, че трябва да ти го върне — каза съдията.

— Като е така, върни ми моето хубаво, едро, сиво магаре, с гердан и звънче, с пискюлче на челото, справедлив съдийо.

— Кой, аз ли? — попита учудено и с негодувание съдията. — Аз нямам никакво магаре.

— Не, благороден съдийо, то е у вас и от три дена насам ви носи жито на воденицата — каза с плачлив глас Сюлейман ага.

— Аз нямам никакво магаре, разбираш ли! — викна строго съдията.

В това време магарето се наду и изрева колкото може в обора на съдията.

— Ето го, нà, то реве във вашия обор! — извика за-

радван Сюлейман ага, като чу гласа на любимото си животно.

— Млък — изкрещя съдията, — ти вярваш на едно магаре, а на мене — съдия — не вярваш. Дръжте го — извика той на слугите си — и му ударете двадесет и пет тояги!

Слугите уловиха бедния Сюлейман ага и след като му удариха двадесет и пет тояги, изтласкаха го из вратата.

АНГЕЛЪТ НА СПРАВЕДЛИВОСТТА

Едно време имало някъде си един беден и добър човек. Той се трудил от сутрин до вечер да изкара прехраната си и да спечели някоя и друга пара. Но кой знае как, не му вървяло, и той си останал беден, та беден.

Като видял, че няма спасение, той решил да иде в някоя друга земя, дето трудът се цени повече, дето човешката справедливост е по-голяма, та дано там сполучи.

Нарамил човекът торбичката с хлебец на гърба си, взел тояжката в ръка, простил се с близки и приятели и тръгнал на път.

Вървял що вървял, дошъл до една чешма. Като бил вече уморен, той седнал да си почине.

Тук го настигнал един пътник като него, с торба на рамо, с тояжка в ръка.

— Добра стига, побратиме!

— Дал бог добро!

— Що чакаш тук, при чешмата?

— Уморих се от път, та почивам.

— Е, за къде пътуваш, ако бог е рекъл?

— Тръгнах да ида в чужда земя на печалба. Тук е голяма сиромашия, голяма скъпотия. Хората са лоши, несправедливи, лъжат, не доплащат, от надницата отбиват, от труда ти недоволни. Ще ида в друга земя — там може да е по-добре.

— Бог да ти е на помощ — казал вторият пътник. — И мене гони същата неволя. Ако искаш, хайде да станем другари, заедно да отидем в чуждата далечна земя, заедно да работим и заедно да печелим.

— Съгласен съм, приятелю, защо не! С другар е по-лесно и по-добре.

— Така, така, приятелю, и аз виждам, че си добър за другар, но едно нещо ще искам от тебе.

— Какво искаш, приятелю?

— Като вървиш с мене, ще видиш много работи, които страшно ще те учудят. Искам от тебе едно нещо: каквото видиш и чуеш — нито да питаш, нито да разправяш! Съгласен ли си?

— Съгласен съм — казал първият пътник.

— Честна дума?

— Честна дума!

Двамата пътници си подали ръце — и другарството станало.

Тръгнали да пътуват. Вечерта стигнали в един голям град. Като нямало къде да нощуват, вторият пътник казал:

— Аз имам тук един стар приятел, добър човек. Ела да отидем у него.

Те разпитали къде живее тоя човек, намерили дома му и почукали на портите.

Домакинът излязъл. Като разбрал,че са странници, които търсят подслон, още повече като познал приятеля си — много се зарадвал. Приел ги у дома си, нагостил ги, напоил ги, дал им чисти и бели постелки да преспят. На утрото им сложил закуска. Като си тръгнали, турнал им в торбите хляб, сирене и други работи за ядене. Изпратил ги като братя.

Но през нощта, докато били в къщата, вторият пътник отворил долапчето в стаята, дето спали, и откраднал оттам златна чаша.

Първият пътник видял това и много се учудил на неблагодарността на другаря си. Но бил дал дума да мълчи. Затова нищо не рекъл.

На втория ден пътниците стигнали в друг град. Било се стъмнило и трябвало пак да нощуват. Като нямали познати, те се спрели случайно на една голяма порта и почукали.

— Кого търсите? — попитал ги един минувач.

— Странници сме, търсим място да преспим — казал първият пътник.

— Зле сте случили, приятели — рекъл минувачът. — Тук живее най-лошият човек в града. Той никому милостиня не дава. Мъчи работниците си, жена си и децата си. Бие и гони просяците. Заробил е съгражданите си с лихварство. . .

— Е, нищо — казал вторият пътник, — каквото намерим, това ще е. — И продължил да тропа на портите.

Стопанинът излязъл намръщен, мрачен, нахокал ги хубаво, но ги приел в къщата си, настанил ги да спят в един нечист килер и не им дал нито вечеря, нито капка вода.

Пътниците кое-как преспали и рано сутринта станали да си ходят. Преди да си тръгнат, вторият пътник извадил из торбата откраднатата чаша и я оставил у дома на тоя лош човек.

Това още повече учудило първия пътник.

«Виж, какъв чудноват човек намерих за другар! — помислил си той. — От добрите краде, на лошите подарява. Не ми се харесва тоя човек.»

Така си помислил той, но не казал нищо, защото дал честна дума да мълчи.

И тръгнали пак двамата приятели. Вървели що вървели, замръкнали в едно малко селце. И тук нямали познати. Въртели се насам-нататък, най-после видели край селото един разграден сиромашки двор. Сред двора имало къщичка, прилична на кокошарник — мъничка, изкривена, подпряна с два гнили дирека, за да не се сгромоляса.

Вторият пътник рекъл:

— Да почукаме тук!

— Да почукаме — съгласил се първият.

Спрели се и почукали.

Из къщичката излязла една бабичка, суха, жълта, цяла покрита с дрипи.

— Какво търсите, синко?

— Странници сме, бабо, търсим място да пренощуваме.

— Елате, синко, заповядайте, баба! В къта има място за двама. Аз с моята малка внучка ще спя при водника.

Рано сутринта бабата изпратила внучката си да пасе прасето, а тя отишла на селската чешма за вода.

Двамата пътници тръгнали да си ходят. Като излезли из вратата, вторият пътник взел брадвата от дръвника, ударил два-три пъти гнилите подпори — и бабината къщица се преметнала и рухнала.

Първият пътник се учудил още повече.

«Бре, какъв лош човек намерих за другар!» — помислил си той.

Помислил, но не казал нищо, защото дал честна дума да мълчи.

И двамата приятели продължили пътя си. Вървели

що вървели, замръкнали в едно друго село. Там попаднали в къщата на един добър човек, гостолюбив и харен. Напоил ги той, нагостил ги и им дал стая да преспят. Сутринта им дал ядене за из пътя и ги изпратил чак до пътната врата. Тук вторият пътник му казал:

— Приятелю, ние сме хора от далечни места. Не знаем пътя. Прати твоето момче да ни упъти донякъде.

Човекът се съгласил на драго сърце. Повикал петнадесетгодишния си единствен син. Казал му да покаже пътя на гостите и да ги изпроводи вън от селото.

Момчето тръгнало пред гостите, а те по него. Като стигнали вън от селото, то се спряло на моста на голямата река, която се мятала шумно отдолу, и казало:

— Като вземете оттук надясно, по правия път — не се бойте! Той ще ви изведе там, дето искате.

Като казало това, момчето се поклонило и рекло да се върне. В това време вторият пътник се приближил до него и го бутнал от моста. Момчето паднало в реката и се удавило.

Досега първият пътник гледал какви чудни работи върши неговият другар, чудел се и си мълчал. Но като видял това злодеяние, той се обърнал към другаря си с негодувание и викнал:

— Кой си ти, проклети човече, та не можах да те разбера?

В същия миг лицето на неговия другар се преобразило — станало чисто, светло и безкрайно хубаво. Една чудна светлина излязла от цялото негово тяло и го обгърнала като светъл облак. Той се усмихнал и казал:

— Поклони ми се, защото аз съм ангелът на справедливостта.

Учуден и уплашен, човекът паднал на колене, поклонил се и казал:

— Прости ми, ако греша, свети боже пратенико, но през нашето другаруване аз не видях знак на справедливост нито в едно от твоите дела. Напротив, всичко, което ти извърши, беше дело на неблагодарност, несправедливост и зло.

Тогава ангелът го покрил с крилата си и небесният му глас прозвучал и казал:

— Не се чуди, човече. Онова нещо, което ти вземаш за зло, е всъщност добро, а онова, което ти мислиш за злодеяние, е само предпазване от зло. Чашата, която откраднах от добрия човек, бе отровна. Тя бе му подарена от негови завистници, за да го отровят. Аз я оставих в къщата на лошия. Нека се отрови той, защото много хора страдат от него и още много щяха да пострадат.

Под къщата на бабата имаше заровено голямо богатство. Ако аз не бях срутил тая нищо и никаква колиба — бабата нямаше да го намери. Тя щеше да умре бедна и щеше да остави в бедност добрата си внучка. Сега, като чисти развалините, тя ще намери богатството и ще умре доволна, че има какво да остави на внучката си.

Пък дето удавих единствения син на добрия човек, аз го направих, за да спася бащата от срам и позор. Син му, ако беше живял, щеше да стане най-лош човек, най-голям разбойник — щеше да огорчи сърцето на добрия си баща и сам на себе си щеше да навлече позорна смърт заради позорния си живот.

И тъй, едно добро не се ражда, ако не се погуби едно зло.

Така свършил думите си ангелът на справедливостта и хвръкнал на небето.

СПОРЕД МЯСТОТО — И МЯРКАТА

Един човек ходел с каручката си от село на село, продавал разни басми и се прехранвал.

Веднъж, като минавал през една гора, срещнали го разбойници.

— Стой!

Човекът спрял каруцата.

— Къде отиваш? — попитали го разбойниците, като уловили коня му.

— Ходя по селата, та продавам басми.

— Дай стоката да я видим!

Човекът извадил няколко топа басми.

— Как я продаваш? — попитали разбойниците, като харесали един топ.

— Десет лева метърът — отговорил продавачът.

— Добре! Отрежи ни пет метра — казали разбойниците.

Човекът извадил метъра и почнал да мери.

— Не, ние не признаваме твоя метър. Иди да отсечеш ей онзи прът в гората — посочили му те един дълъг прът — и с него ще ни отмериш.

Човекът нямало какво да прави — отишъл, отсякъл прътa и почнал да мери. Разбойниците гледали отстрана.

Човекът отмерил един прът, отмерил два пръта и току се засмял.

— Защо се смееш? — попитали разбойниците строго.

Човекът отговорил:

— Помислих си: на каквото място сте ме намерили — и тая мярка ми се вижда малка, затова се и засмях...

ВСЯКО НЕЩО ИМА ЦЕНАТА СИ

Веднъж един беден човек, като минавал покрай една гостилница, дето на печката врели съблазнителни гозби, извадил хлебец от торбицата си, подържал го малко на пàрата, която излизала от гозбата, и почнал да яде.

Гостилничарят излязъл, хванал бедняка, набил го хубаво и го дал под съд, като искал да му плати за гозбата. Съдията повикал двамата, изслушал ги и казал на бедняка:

— Да платиш ли искаш, или да лежиш затворен?

— Да платя е по-добре — отговорил бедният, — защото имам деца. Какво ще стане с тях, ако ме хвърлите в затвора!

— Добре — рекъл съдията, — колко пари имаш?

— Имам всичко една жълтица, която пазя за черни дни — отговорил бедният, като извадил жълтицата.

Съдията я взел, повикал гостилничаря, хвърлил силно монетата на масата и казал:

— Ето, вземи това, което ти се пада!

Гостилничарят посегнал лакомо към жълтицата, но съдията я взел от масата, дал я пак на бедняка и рекъл:

— Бедният изяде хляба си, натопен само в пàрата на твоите гозби, затова ти ще получиш само звука от неговата монета. Сега идете си всеки по своята работа!

НАЙ-СПРАВЕДЛИВИЯТ

На един сиромах човек му се родило дете. Той много се зарадвал и решил да му намери най-справедливия човек на света за кръстник.

И тръгнал тоя сиромах да търси най-справедливия човек.

На един кръстопът го срещнал белобрад старец.

— Къде така, байо? — попитал старецът.

— Така и така, роди ми се дете — рекъл сиромахът. — Обичам го много, искам да излезе нещо от него и затова реших да му намеря за кръстник най-справедливия човек на земята.

— Да го кръстя аз! — казал старецът.

— Кой си ти?

— Аз съм господ.

Сиромахът помислил, помислил и рекъл:

— Не, ти не можеш да кръстиш моето дете, защото си несправедлив. На едни даваш много, на други нищо не даваш. Едни по твоя воля, без да работят, тънат в разкош и богатство, а други през цял живот се мъчат и умират от глад и сиромашия. Не ми се сърди, че не те искам за кръстник.

И сиромахът тръгнал нататък. Срещнал го друг старец.

— Къде така, байо?

— Търся кръстник за детето си, но искам той да бъде най-справедливият човек.

— Да го кръстя аз! — рекъл старецът.

— Кой си ти?

— Аз съм свети Петър.

— И тебе те не искам — отговорил сиромахът, —и ти не си справедлив: едни пущаш в рая, други не пущаш.

И тръгнал сиромахът пак да върви. Срещнал го един момък.

— Къде така, байо?

— Търся кръстник за детето си, но искам той да бъде най-справедливият.

— Да го кръстя аз!

— Кой си ти?

— Аз съм архангел Михаил, който взема душите на хората.

— Добре! — казал сиромахът. — Приемам те за кръстник. Ти си справедлив. Твоята ръка нанася смърт, без да жали някого, без да гледа богат и сиромах, млад и стар, праведен и грешен. Ти си еднакъв за всички.

Сиромахът завел архангел Михаил у дома си. Архангел Михаил кръстил детето и казал на сиромаха:

— Ти обичаш справедливостта, но си сиромах. Искам да ти направя едно добро: да станеш богат и да живееш добре. Ти ще се обявиш за лекар. Тебе ще те викат при много болни и ще ти дават пари. Когато идеш да лекуваш някого, ще гледаш добре, ако ме видиш при краката на болния, лекувай го с каквото намериш за добре — той ще оздравее. Ако ме видиш при главата на болния — откажи се да го лекуваш и знай, че му е дошла смъртта.

Архангел Михаил благословил сиромаха и си отишъл.

От тоя ден сиромахът се прочул като чуден лекар. Повикат го при някой болен. Той, ако види архангел Михаил при краката му, лекува го с водица, тревица — и болният оздравее. Ако види архангел Михаил при главата на болния, той каже на близките му да оставят всяка надежда, защото смъртта стои над него.

Като лекувал така, сиромахът получавал много пари и станал богат. А като станал богат, почнал да става несправедлив.

Веднъж се разболяла царската дъщеря. Провървели се най-прочути лекари по света — никой не можал да ѝ помогне. Най-после повикали нашия лекар. Той отишъл при болната. Погледнал — архангел Михаил над главата ѝ. Разбрал човекът, че смъртта ѝ дошла, но му станало жал за нея, като я видял млада, хубава, мила, още нищо неразбрала от живота си, и намислил да я спаси с хитрост.

— Вземете болната полека — казал той на слугите — и я обърнете така, че главата ѝ да дойде на това място, на което ѝ са краката.

Слугите обърнали болната.

Архангел Михаил се усмихнал на хитростта на кумеца си и си отишъл.

Царската дъщеря подир няколко дни оздравяла.

Царят наградил богато лекаря; и от тоя ден той станал още по-прочут и спечелил още повече богатство.

Наскоро след това архангел Михаил се явил при кумеца си и му казал:

— Ти търсеше справедлив човек за кръстник на детето си, а сам стана несправедлив и с хитрост спаси царската дъщеря. Нейната свещ беше угаснала и само

заради тебе тя бе благословена наново да се възобнови и да гори.

— Каква свещ? — попитал кумецът.

— Ела с мене, аз ще ти покажа — казал архангел Михаил, вземàл кумеца си и го занесъл на оня свят. Там, върху едно безкрайно ширине, горели много свещи.

— Какви са тия свещи? — попитал кумецът.

— Това са свещите на живота — казал архангел Михаил. — Всеки човек, щом се роди, тук му се запалва по една свещ. Щом догори свещта му, това е знак, че трябва да отида да прибера душата му — животът му е вече привършен. Ето, виждаш ли големите, току-що запалени свещи? Това са свещите на новородените деца. Догорелите до половина са на ония хора, които са изживели вече половина от живота си, а съвсем догорелите вече свещи, които мъждеят и чакат всяка минута да изгаснат, са свещите на хората, чийто живот се вече свършва.

— Моля ти се, архангел Михаиле, покажи ми моята свещ — рекъл кумецът.

Архангел Михаил му показал една свещ, която вече догаряла, и му казал:

— Ето това е твоята свещ.

— Ами свещта на детето ми?

Архангел Михаил му показал една съвсем голяма свещ, която току-що почнала да гори, и рекъл:

— Това е свещта на детето ти.

— Не можеш ли, куме — рекъл старецът, — да отрежеш малко от свещта на детето и да наставиш моята?

Ангелът се разсърдил и още веднъж му казал:

— Защо ти търсиш справедлив човек за кум, когато сам не си справедлив?

И като го грабнал, занесъл го пак на земята.

Човекът живял нащрек. Веднъж легнал болен. Над главата му дошъл архангел Михаил.

Човекът повикал жена си и казал да го обърнат и да положат главата му на мястото, дето са краката му. Жена му го послушала и го обърнала. Но архангел Михаил се преместил и застанал пак над главата му.

Тогава човекът се примолил и казал:

— Куме, остави ме още малко да поживея — да се порадвам на богатството си.

— Е, човече — казал му ангелът, — ти сам призна, че съм най-справедлив, че никого не жаля — ни беден, ни богат. Свещта ти е вече догоряла.

— Тогава да бъде волята ти! — рекъл човекът.

И архангел Михаил взел душата му.

ПРИКАЗКА ЗА ПРИКАЗКАТА

Е, Бобо, ти пак искаш приказка, и то дълга приказка. Но знаеш ли ти, че дълги приказки вече няма? Едно време имаше една дълга приказка. Най-дългата на света. Главата ѝ беше в Цариград, а опашката — чак в Стамбул. И колко хубава беше тая приказка! Такива хубави приказки вече няма. Очите ѝ светеха като безценни камъни, на главата си имаше златна корона. Тялото ѝ беше дълго и гъвкаво като на змия. Тя имаше крила и можеше да лети нависоко и нашироко. Цялата беше покрита с разноцветни пера — златни, сребърни, бисерни, — които се преливаха като цветовете на дъгата и така светеха, че обръщаха нощта на ден. На всяко перце беше написана по една приказка. Опашката ѝ беше една голяма и разкошна китка от пера, златни и сребърни, от всички цветове, каквито има и каквито няма на земята.

Децата много обичаха тая приказка, търсеха я да я видят, да ѝ се порадват, носеха ѝ подаръци и подлагаха лицата си да ги помилва.

Такава беше тая приказка, Бобо.

Но ние, писателите, дето пишем приказки за децата, постъпихме зле с нея. Нощно време, когато тая хубава приказка заспиваше, всеки от нас се приближаваше скришом до нея и с едни големи ножици режехме

кой перце, кой две, кой три. Бързо-бързо приказката остана без пера, крилата ѝ оголяха и тя престана вече да хвърчи, защото без крила не може да се хвърчи.

Тогава приказката, Бобо, стана тъжна, стана грозна, заплака и се скри в една пещера. Ала пещерата беше малка и опашката ѝ остана отвън. Ние, писателите, Бобо, дето се мъчим да разправяме приказки на децата, като не можем да измислим нова и хубава приказка, намерихме скривалището на тая чудна приказка, за която ти разправям, и почнахме да скубем перца от опашката ѝ, която висеше вън от пещерата. А пещерата беше почти недостъпна, Бобо, всред страшни скали и камънаци и затова мнозина от нас паднаха и си счупиха главите. И все на едно място им се счупваха главите — на темето, дето се намира малкият мозък.

Това бе отмъщението на приказката, която те оскубаха до перце.

И аз отскубнах едно перце от опашката на тая приказка. С голяма мъка сторих това, Бобо, но все пак успях, защото аз нали съм ловец, научен съм да се катеря по камънаците и по непристъпните места. Когато пораснеш, аз искам и ти да се научиш да се катериш през скали и камъни и да намираш и най-непристъпните пещери. Защото в такива пещери има скрито имане и ти може би ще го намериш и няма да си беден като татко си.

ЛОШАТА КАТЕРИЧКА

Дълбоко в една гъста гора имаше малка хубава полянка. От сутрин до вечер слънцето я обливаше с лъчите си. Сред полянката имаше изворче. В това закътано място, отдалечено от света, дето рядко стъпваше човешки крак, цареше спокойствие, тишина и безопасност. Тук идеше зайчето да си играе на слънце и нищо не го плашеше. Тук идеха сърните да пият вода от изворчето. По високите дървета наоколо мътеха гургулиците и тяхното живо гугукане развеселяваше и ободряваше горската самота.

През есента отнякъде пристигна тук една пъргава катеричка. Това място много ѝ хареса. На едно старо дърво високо в клоните имаше малка хралупа.

«Виж, тук мога да си устроя жилище за през зимата» — помисли тя.

Но хралупата бе плитка и когато катеричката влезе вътре, главата ѝ остана отвън.

— Трябва да се изработи — каза тя, — трябва да се издълбае по-дълбоко.

И катеричката отиде при кълвача, който чукаше от сутрин до вечер по дърветата и ги чистеше от разни насекоми.

— Слушай, господин кълвачо — рече катеричката. — Ти си добър майстор, имаш остра човка и правиш

хубави дупки по дръвчетата, можеш ли да ми издълбаеш една къщичка, хе на онова дърво там.

— Мога — отговори кълвачът. — Но какво ще ми платиш?

— Ще ти посоча едно дърво, под кората на което има всевъзможни насекоми — там можеш цяла година да се храниш.

— Добре — каза кълвачът и се зае да дълбае хралупата, която катеричката си бе избрала.

Той не се бави много. Неговата остра човка заработи усилено и ударите ѝ цял ден се чуваха надалече в гората.

— Работлив кълвач — каза една мишка на съседката си. — Никога не го мързи: чука ли, чука.

— Прави ми къща — каза катеричката, която дочу тоя разговор. — Наближава зима: трябва да се мисли за зимовище.

— Да, катеричке, и ний сме загрижени за зимата— събираме лешници, но няма де да ги туряме. Вчера направих дупка в земята, но мина мечката и стъпи на нея, разтури я. Оставѝ друго, ами едва сполучих да изляза, щях да се задуша.

— Мене на високото от нищо не ме е страх — рече катеричката.

— Добре си ти, катеричке.

— Аз мога и под наем да давам — рече важно катеричката. — До моята хралупа има още една, по-малка наистина, но за една мишка става.

— Да, но ти си скъперница — каза мишката. — Кой знае какъв наем ще искаш.

— Не искам много — рече катеричката. — Виждаш ли там ония четири стъпки на поляната. Това са стъп-

ките на елена. Ще ми ги напълниш с лешници и толкова. Повече няма да ти искам.

Отърча мишката при стъпките на елена, погледна ги, не ѝ се видяха дълбоки, лесно би ги напълнила.

— Добре, катеричке, съгласна съм — каза тя, като се върна.

— Тогава ще кажа на кълвача да приготви квартирата ти — рече катеричката и заскача по дървото.

Кълвачът току-що свършваше хралупата на катеричката. Влезе господарката вътре и потъна като в кладенец — широко, удобно, славно.

— Благодаря ти, майсторе — завика катеричката. — Приготви, моля ти се, и тази съседна дупка. Приготви я колкото за една мишка, пък аз ще ти дам няколко косъма от опашката си, да постелеш гнездото си.

Кълвачът се съгласи и какъвто беше работлив, още до вечерта приготви квартирата за мишката. Прегледа я мишката, хареса я. И почна тя да пълни еленовите стъпки с лешници, за да си плати наема. Цял ден ходи из лешниковата гора да събира капналия плод. Носи и брои: една стъпка, две стъпки, три стъпки.

А катеричката, лукавата, тича, когато мишката е на работа, събере лешниците от едната стъпка, занесе ги в жилището си и ги трупа на купчец.

Връща се мишката, брои, брои — все не ѝ достига една стъпка.

Съгледа това нещо майсторът кълвач и не му хареса постъпката на катеричката. Отиде той при нея и каза:

— Катеричке, опашката ти е рошава, но душата ти е лошава. Ти крадеш труда на мишката. Не правиш добре.

— Ти, майсторе, в чужди работи не се бъркай — рече катеричката с явно незадоволство.

— Не. Не мога да търпя неправди! — каза с възмущение кълвачът. — Аз съм работник. Живея с труда си и почитам труда на другите. Възмущавам се от твоята постъпка и ще ти дам да разбереш!

— Махай се оттук, омразен чукач. Махай се, да те не гледат очите ми. Ако те пипна, главата ти ще откъсна.

Кълвачът отлетя възмутен.

На другия ден, когато катеричката излезе да краде пак лешниците на мишката, той отиде при нейната хралупа, удари жилището няколко пъти с яката си човка и го продъни цялото. Крадените лешници се разсипаха на земята. А на мястото постави надпис: «Който прави зло на другите, зло и него постига.»

ЗАГУБЕНАТА ПЧЕЛА

Една пчела, като се луташе насам-нататък да намери нещо да занесе в кошера, влетя в един прозорец, завъртя се в стаята и кацна на масата, върху която беше капнало нещо сладко. Пчелата поиска да опита това нещо. Едно дете, което си играеше наоколо, като видя пчелата, взе една стъклена чаша и я похлупи.

Уплашена, пчелата захвана да се бъхти в тоя стъклен затвор, за да излезе, но напразно. Тя почна да бръмчи и да се моли на детето.

— Дете, пусни ме, аз съм тръгнала по работа и ако ме държиш тук, ще закъснея, ще стане тъмно и не ще мога да си намеря кошера. Аз живея далеко, много далеко. При това у нас има ред. Ако се върна много късно, няма да ме пуснат вътре. А да остана вън през нощта, това за мен е смърт.

Молеше се пчелата, а детето я гледаше усмихнато, не разбираше нито думите ѝ, нито мъките ѝ.

Навън се чуха гласове и детето бързо излезе. Пчелата остана затворена под стъкления капак. Тя обходи навред стените на чашата, за да намери място да излезе, но не можа. В стаята не влезе вече никой. Денят мина и цялата нощ пчелата прекара там, захлупена в чашата. Уморена и уплашена, тя непрекъснато обикаляше тясното пространство, за да излезе.

Дълго време беше тъмно и пчелата нищо не виждаше. Но ето че полека-лека светлина нахлу в стаята и слънчеви лъчи паднаха върху чашата.

Някой влезе в стаята, след това отвори прозореца и една ръка вдигна небрежно чашата.

Освободената пчела, макар и неспала цяла нощ, хвръкна бързо, завъртя се из стаята и като усети пресния въздух, който влизаше през прозореца, изскочи навън.

Но тя беше уморена и объркана. Тя не можа да разбере къде се намира и кацна върху листата на едно градинско цвете. Около нея захвърча една бяла пеперуда и кацна наблизо.

— Пеперудке — каза пчелата, — струва ми се, че съм те виждала някъде. Можеш ли ми каза, къде се намираме?

— За мене е безразлично — каза пеперудата. — Аз нямам постоянно местожителство. Аз хвърча свободно навсякъде и никога не се интересувам къде се намирам.

И пеперудката отлетя.

Пчелицата се вдигна във въздуха, завъртя се наоколо, забръмча. Но тя не забравяше страшната случка и беше предпазлива. Тя съгледа една друга пчела, проследи я и кацна близо до нея — върху една загнила круша, която едвам се крепеше на дървото. Но другата пчела не беше й позната. При все това тя я попита:

— Другарко, можеш ли ми каза, къде се намираме?

— Аз твърде добре зная, но как да ти обясня. Ти от кой пчелник си?

— Аз дойдох отдалеко, но през нощта ме затвориха и сега, когато се спасих, забърках мястото и не зная къде съм.

Другата пчела беше стара и опитна. Тя й каза:

— Ела да се вдигнем високо, високо във въздуха и оттам да разгледаме добре местността, навярно ще се оправиш.

Двете пчели се вдигнаха високо. Въздухът бе пълен със слънце. Те обикаляха навред и разглеждаха.

Изведнъж загубената пчела забръмча радостно:

— Ето, ето, онази ливада там ми е позната.

— Радвам се — й каза другата пчела, — иди на тая ливада, там навярно ще намериш някоя от твоите другарки. Пък аз ще те оставя, защото имам бърза работа.

Загубената пчелица отиде на ливадата, повъртя се и кацна върху едно малко цвете.

А там наблизо беше кацнала друга пчела.

— Къде се губиш ти — извика й тя, като я съгледа. — Ний помислихме, че си загинала.

Загубената пчелица разправи страшната история на другарката си и попита:

— Какво да правя сега? Много съм уморена.

Другарката й я утеши и рече:

— Почини си хубаво, след това събери колкото можеш мед. Аз ще те чакам. Но празна не трябва да се връщаш, защото ще бъдеш наказана.

Беше рано. Детето, което захлупи вчера пчелата под чашата, още спеше спокойно и сладко. То даже не подозираше, че бе направило зло на едно малко насекомо, което през целия си живот не знае друго, освен труд и труд.

АВТОМОБИЛ И КОЛА

Един автомобил блестящ, по витото шосе летящ с бързината на стрела, настигна стара селска някаква кола. Спокойно влачеха я двата вола, тътрейки тежкия товар. Подвикваше им коларят стар. С тропот се въртяха колелата, отрупани с кал, събрана по селата.

Изсвири страшно гордата машина — колата да й стори път, и с пукот и пращене блесна в прахът, изви се и замина.

Летеше като хала страшна. Простираше по целий път опашка прашна. Упоен от бързина и от бензин, носещ там някой важен господин, присмя се автомобилът на бедната кола селяшка — такава груба, бавна и просташка.

Присмя се тоз автомобил-светкавица и каза:

— Нещастна божа кравица! Къде ли тоя дървен скелет крета?! Кога ли ще се разбие на парчета. Навярно там, където аз ще бъда след минута, тя — утре чак ще се добута!

А бае Пижо, който караше колата, изтърси си от прах абата, учудено заклати си главата и си помисли добродушно:

«Какво чудовище бездушно! Машина-хала! Без сърце и без живот лети — по равно и по висоти. Хвала

му, брей, и нека да живей ученият човек за тия чудеса на днескашния век!»

И на воловците подвикна той другарски и пак поеха пътя царски.

Час, два ли, три ли — време доста тътра се, скърцоти колата проста и отведнъж, там на един завой бай Пижо изумен, подплашен, извика на воловците си:

— Стой!

До пътя в сухий храсталак, като изхвърлен от реката рак, лежеше автомобилът същ, който хвърчеше тъй могъщ. Около него пък се суетеше и сумтеше карачът му отчаян, вмирисан на бензин, и друг на изглед важен господин.

— Какво? Що? — запита бае Пижо съжалително.

Карачът го изгледа умолително и рече:

— Я слушай ти, човече! Прати те случаят навреме. Ще ни помогнеш да го извлечем, хе там до близкий хан. . . Пък после — лесно. . . Ще ти се плати честно.

Свали си Пижо капата вежливо и рече услужливо:

— Защо се хора слагаме — нали да си помагаме.

Остави настрана тояга и се хвана за работа веднага. Сръчна, бърза! С въжето той завърза автомобила горделив и присмехлив за своята кола — селяшка — и викна на воловете юнашката:

— Ха, де, братлета, опъвайте вратлета! Теглете! А вие, господа, тъй малко побутнете!

И що? Воловете тръгнаха, повлякоха колата. Тикнаха малко господата и скоро по шосето повлече се туловището клето на чудната машина, която тъй надменно застигна и замина, летейки кат стрела, таз проста, глупава кола. . .

На тая приказка това е краят. Какво ще кажете пък вий — не зная.

СТАРАТА ВОДЕНИЧКА

Сгушена в гористата долинка над селото, карана от водите на дълбока вода, отбита от голямата река, воденичката работи сто и петдесет години непрекъснато и неуморно. И много, много остаря.

— Ще поработя още малко — казваше тя на водата, която я караше. — Имам още сили.

Но случи се, че умря последният воденичар и нямаше кой да го замести. Занемя воденичката и запустя.

Старият воденичар, като беше жив, довеждаше често тук малкото си внуче Иванко и воденичката бе слушала много пъти дядото да му казва:

— Иванчо, тая воденичка на тебе ще оставя. Ако ти я гледаш хубаво, и тя тебе ще гледа и ще те храни.

Но след смъртта на стария — Иванчо не дойде. Воденичката го чакаше, но той не дойде. Тя полека-лека изгуби надежда, обрасна с бурени, оброни покрива си и съвсем грохна. Старият път, който водеше към нея, обрасна с тръни и храсталаци и никакъв човек не се мяркаше вече тъдява. Кукумявките се развъдиха в развалините, голям смок се засели под прага ѝ

— Е — казваше водата от вадата, — къде е твоят Иванчо? Ти вече нищо не струваш, а аз съм жадна за работа. Аз нося в себе си сили и те отиват напразно.

Припукваше от мъка воденичката. В дъждовно време, когато ѝ ставаше много тежко, тя плачеше и ронеше едри сълзи.

Един ден, един хубав пролетен ден, тя чу наоколо човешки стъпки и човешки говор.

— Ох, навярно Иванчо иде — зарадва се тя.

И ето че по обрасналия с бурен път дойдоха трима души. Водеше ги един млад момък.

«Прилича на Иванчо — помисли си воденичката. — У, колко е пораснал, пък аз мислех, че още си е малко момченце! Ех, божичко, дано ме постегне, пак да работя.»

Да, воденицата не се излъга. Младият момък беше Иванчо. Той спря пред воденичката заедно с тримата по-възрастни хора и каза:

— Ето тука. Тая воденичка си изпя вече песента, но на мястото ѝ може да изградим чудна електрическа юзина.

Като чу това, водата зашумя силно и каза на воденицата:

— Слушай, старо, за мене пак се отваря работа. Виж, аз ще карам юзина вече, електрическа юзина, разбираш ли? Това място ще бъде осветено от електрически слънца и тая светлина, която аз ще произвеждам, ще светне надолу из полето по всички села и градове, които гледаме оттук. Иванчо не е като дядо си — да се занимава с тебе. Той мисли другояче.

— Ех, други времена са дошли — въздъхна воденичката. — Няма що да се прави. Аз си отивам. Изпълнила съм моя дълг и не ми е жал, че ще изчезна, щом на мое място ще светнат нови слънца.

ЩО Е ЩАСТИЕ

Три момчета овчарчета, другарчета, често изкарваха стадата си далеко от село към гората. На това място имаше едно батлясало изворче, което едвам цъцреше, затрупано от попадали сухи листа, съчки и буренак.

Веднъж едно от овчарчетата каза:

— Хайде да очистим това изворче и да направим кладенче?

— Хайде — извикаха с радост другарите му.

На другия ден те дойдоха с копачки и лопати и почнаха да разчистват изворчето. Изкопаха дълбоко каналче, за да се събере всичката вода в него. Очистиха бурените, съчките и загнилите пластове листа. Под наслоената тиня, която изхвърлиха настрана, се процеди бистра вода и се събра на малко гьолче с пясъчно дъно. Това зарадва и насърчи момчетата. На другия ден те донесоха от околността широки каменни плочи и иззидаха дълбоко кладенче. Отпред оставиха широк отвор, а отгоре го захлупиха с най-голямата плоча — да не се праши.

Радостни и доволни, те седнаха на големите камъни, които поставиха отстрани, и гледаха как тънката струйка, чиста като сълза, полека-лека изпълни кладенчето и почна да се оттича през широкия отвор.

В това време от гората излезе едно чудно хубаво

момиче, с руса и дълга до петите коса, с венец от бели маргаритки на главата.

— Добър ден, момчета — каза тя. — Мога ли да пия вода от вашето кладенче?

— Пийни си — казаха момчетата. — Ние за това сме го направили.

Момичето се наведе над кладенчето и като гребна с бялата си ръчичка вода, пи три пъти.

— Пия три пъти за здравето на тримата — рече тя, като се усмихна.

И като постоя, добави:

— Направихте добро дело. Благодаря ви много. Благодаря ви от гората и от всички животни, които са приютени в нея, от всичките птички, които летят в нея, от всичките цветя, треви и билки, които растат в нея. Да сте живи и здрави, да живеете много години. Довиждане. Желая ви щастие!. . .

Момчетата се спогледаха. Радост вълнуваше сърцата им.

Едното се обърна към непознатото момиче и каза:

— Вие ни пожелавате щастие. Кажете ни, какво нещо е щастие?

— Сами трябва да го разберете. Подир десет години нека се срещнем пак на същото място, при това кладенче. Ако не сте дотогава научили какво нещо е щастие, аз самата ще ви кажа.

Като рече това, момичето изчезна ненадейно, както ненадейно беше дошло.

Момчетата се загледаха учудено. Едното каза:

— Нека се пръснем по света и да научим какво нещо е щастието. Аз ще тръгна на изток.

— Аз ще тръгна на запад — каза другото.

— Аз ще си остана в село — каза третото. — Може би и тук ще науча що е щастие.

Те устояха на думата си. След десет години пак се срещнаха при кладенчето. Бяха станали здрави и силни мъже. Радост изпълни сърцата им, като се видяха. Кладенчето все тъй тихо си течеше, пълно с бистра студена вода. Дръвчетата около него бяха пораснали и хвърляха гъсти сенки. Наоколо на всички посоки се очертаваха утъпкани пътеки и по тях се виждаха стъпки от хора, които навярно са идвали да пият и да си наливат вода. Следи от птичи стъпки се виждаха по мокрия пясък наоколо. Дири от сърни, от зайци личаха по тревата. Тримата мъже гледаха с радост всичко и една мисъл ги вълнуваше: «Колко малко нещо сме направили, а каква голяма полза сме принесли.» Те седнаха на същите камъни, където някога бе ги намерило чудното момиче. Но него още го нямаше.

— Знаете ли какво — почна първият. — Като се разделихме, аз попаднах в един град, постъпих в училище, учих много и станах лекар.

— Научи ли що е щастие? — попитаха го другите двама.

— Да, много просто нещо. Лекувах болните и страдащите. И виждах колко бяха щастливи, когато наново възвръщаха здравето си. Аз също бях щастлив, че можех да помогна на другите.

— Аз — каза тихо вторият — много скитах и за много работи се залавях. Служих по железници и параходи, ставах пожарникар, развъждах цветя и какви ли не други работи. Работих честно и чувствувах, че съм полезен за другите. Моят труд не отиваше напразно. И бях щастлив.

— А ти? — обърнаха се и двамата към техния другар, който беше останал в село.

— Аз орах нивите. Те раждаха жито. Много хора се хранеха от него. Моят труд виждах, че не отива напразно, и бях щастлив.

Тримата млъкнаха.

Тогава пак ненадейно, незнайно откъде, се появи същото онова момиче. То бе останало неизменено. Същата руса коса, същите сини очи, същият венец на главата. Сияещо от скромност, хубост и доброта!

— Радвам се, че устояхме на думата си да се срещнете пак — каза тя. — Чух всичко, какво си разправяте. И тримата сте разбрали, че щастието се състои в труда, в добре изпълнения дълг в полза на близките си.

— Коя си ти? — попитаха тримата изведнъж.

— Аз съм дъщеря на мъдростта — отговори момичето и изчезна.

ЗНАМ И МОГА

Всред тъмния и непристъпен планински проход от векове стоеше голяма скала. Нищо не смущаваше нейното каменно спокойствие. През нейната непроходима държава рядко минаваше човек. Птици кацаха по острите ѝ върхове. В пещерите ѝ намираха убежище диви зверове. Тя се гордееше, че беше покровителка и пазителка на планинския проход. Само дълбока река бе пуснала да минава далече под нея и беше ѝ дала да шуми и бухти, колкото си иска.

Но един ден се случи нещо особено. Чуха се далечни гърмежи. Въздухът потрепера. Ехото се заблъска между баирите и като дълбока кашлица задави прохода. Реката спря шума си и се ослуша. Подплашени птици се разбягаха и се вдигнаха високо. Диви животни изпълзяха из пещерите си и побягнаха към върховете.

— Какво става? — рече на себе си с голямо спокойствие скалата и се ослуша. Някъде в равнището под нея живееше стар гущер. Той се измъкна от дупката си, ослуша се и каза:

— Става нещо страшно. Навярно идат великаните. . .

— Кои великани? — попита спокойно скалата.

— Чул съм от деди и прадеди — каза старият гущер, — че на земята живеят някъде двама великани.

Единият се казва Знам, другият — Мога. Те двамата са водачи на хората. Силни и непобедими са те и всичко им се покорява. Те пробиват дупки в земята и вадят от сърцето ѝ сила и огън. Те минават през океаните. Те са направили железни чудовища и им дават сила, като я взимат от душата на водите. За доброто на своите братя — хората — те правят всичко. Когато Знам намисли нещо, той казва само една дума — «трябва». Мога казва «ще бъде». И всички хора се втурват да изпълнят желанието им. Моите деди ми са казали, че някога Знам и Мога ще минат и през нашите места. И всичко тук ще се преобрази. И от тая скала, под която ние живеем, може би няма нищо да остане.

Гущерът млъкна.

Скалата глухо се засмя.

— Аз съм непобедима — каза тя. — Аз, която подпирам планината с моята голяма каменна снага, съм непобедима. Аз се опирам дълбоко до сърцето на земята и там е моята страшна опора. Моята каменна сила е неразбиваема!

В това време, когато гущерът и скалата се разговаряха, отново се чу страшен гръм. Разтреперaха се баирите от страшното ехо. И ето че през храстите и сипеите се зададоха с уплашен бяг зайци, лисици, змии и гущери. Те тичаха и викаха:

— Бягайте, идат!. . .

— Кой иде? — попита старият гущер един друг стар гущер, който едвам пълзеше по сипея.

— Идат Знам и Мога.

— Свършена ти е работата! — каза старият гущер на скалата. — Благодаря ти, че толкова години дава убежище на мене, на децата и на внуците ми. Сега и аз бягам вече.

Скалата спокойно се изсмя.

Изведнъж храстите и сипеите по стръмнините наоколо почерняха от хора. Те вървяха бързо и с вик нападаха гордата скала.

Но тя остана невъзмутима. На върха ѝ застанаха двама, които вървяха най-напред. Това бяха Знам и Мога.

Знам каза: «трябва».

Мога каза: «ще бъде».

Страшни удари се посипаха по тялото на могъщата скала. Закълцаха я остри железни човки, бързо и равномерно. Но нейното тяло бе твърдо и устойчиво. От тия удари тя усети слаби сърбежи, които дори удоволствие ѝ направиха.

Но скоро тя усети, че остри железа се вмъкваха към сърцето ѝ. Тогава тя изтръпна и попита:

— Знам и Мога, какво искате от мене?. . .

— Ти ни пречиш — каза Знам.

— И затова ще те премахнем оттук — каза Мога.

— Човешки път ще мине през твоето място.

— Ами аз къде ще отида? — каза уплашена скалата.

— От твоите късове ще подградим стена да подпира пътя и да пази реката.

— Значи, аз ще изпълнявам пак старата си служба — да подпирам?

— Да! — каза Знам.

— Да! — потвърди Мога.

ИВАНЧОВИТЕ ПРЪСТЧЕТА

Иванчовите ръчички, като тършуваха из шкафа в кухнята, намериха бутилка с мед. Двете заедно си подпомогнаха една на друга, помъчиха се и извадиха запушалката. Бързо, бързо показалецът на дясната ръка се пъхна в тясното гърло на бутилката, потопи се и после се допря до устата на Иванчо.

— Близни си, Иванчо — каза му показалчето, — това е от мене.

— Как така? И аз искам да почерпя нашия Иванчо. Ти, показалецо, си много нахален, всякога пръв се вмъкваш навсякъде — обади се средният пръст.

— Добре! Заповядай! — каза надменно показалецът.

Средният пръст, зарадван, се насочи към гърлото на бутилката, но не можа да влезе вътре, защото показалецът и четвъртият пръст опряха встрани на бутилката.

— Защо ми пречите? — извика сърдито средният пръст. — Ето, аз съм по-голям от всичките. Винаги ви помагам, а вие ми пречите. Свийте се малко повече и аз лесно ще си топна от меда.

— Добре, добре — съгласиха се показалецът и четвъртият. — Ще направим всичко, каквото можем.

Показалецът и четвъртият се свиха, колкото може-

ха, повече с искрено желание да услужат на техния най-голям другар, когото почитаха и обичаха.

Средният пръст благодари на услужливите си другари и като се намери по-свободен, пъхна се в гърлото на бутилката. Но той не можа да стигне до меда, защото превитите му другари пак му попречиха, тъй като не можеха да се свият повече от половината.

— Пак ми пречите — каза сърдито той. — Не желая повече да се опитвам.

— Не можем да направим повече от това, което направихме — каза показалецът.

— Дайте ми възможност да опитам аз — каза четвъртият пръст. — Виждам, че работата не е толкова мъчна. Ще моля само и малкото пръстче да се свие.

Свиха се с мъка показалецът и средният, с по-голяма мъчнотия се сви и малкото пръстче. Добре, но й четвъртият не можа да стигне меда. Пречеха му другите, които не можеха да се свият, колкото бе потребно.

— Не, не — извика с тънкото си гласче малкото пръстче. — Превийте се вие, да видите как лесно ще достигна меда.

Превиха се другите, изправи се малкото, но то бе много късо и не можа да стигне меда. Тогава показалецът се изправи гордо и викна:

— Аз съм най-способният и първи между вас! Какво бихте били вие без мене? Безпомощна и саката ще бъде ръката без мене. Аз ви посочвам предметите, посоките и пътищата. Много работа върша без помощ. Затова ще ви моля, не се бъркайте много в моите работи, гледайте какво правя и се учете.

Палецът, който стоеше срещу всичките, слушаше препирнята и мълчеше. Но като чу горделивите слова на показалеца, каза:

— Никой от вас не трябва да се гордее и да се хвали със способностите си. Всеки си има своя служба и всеки се нуждае от помощта на другите. Не забравяйте мене, късия и тромав на вид палец. Без мене вие съвсем не можете. Без моята помощ вие не можете нищо да държите. Не можете да работите ни с тежкия чук, ни с най-малката игла. Ние сме създадени да работим задружно. Това е нашият дълг и нека го изпълняваме задружно. Сега поставете запушалката и сложете бутилката на мястото й. Ние сме създадени да вършим добри и полезни работи, а не да тършуваме скритом из шкафовете.

Произведения,
невключени от Елин Пелин
в отделни книги

ПЕТАЧЕТО МИ ДАЙ

Едно време имало двама приятели — Райко и Брайко. Те често обичали да се лъжат и надхитряват. Затова не си вярвали един на друг. Веднъж Райко задлъжнял на Брайко едно петаче и не искал да му го даде. Тръгнал Брайко след длъжника да си иска петачето. Стигне го, срещне го:

— Петачето ми дай!

— Няма да ти го дам!

— Бе, петачето ми дай!

— Бе, няма да ти го дам. . .

Веднъж Брайко отишъл в дома на Райко пак да си иска петачето. Почукал, потропал на вратата, никой се не обажда.

— Ей, чуваш ли, петачето ми дай!

— Слушай, жено, кажи му, че съм умрял, та дано се махне — казал Райко на жена си и се проснал колчав си е, престорил се на умрял. Жена му почнала да го оплаква.

— Какво петаче търсиш бе, Брайко, мъжът ми умря! — занареждала тя и отворила вратата.

— Е, бог да го прости — казал Брайко, като видял приятеля си прострян на земята. — То се видя, че ми отиде петачето. Ама ние бяхме добри приятели и аз няма да си отида, докато го не погребем. — Заловил се

Брайко веднага на работа. Нарязал дъски, сковал сандък.

Положили мъртвеца вътре, повикали съседите, плакали, нареждали, опели го и го занесли на гробищата.

А Райко лежал и се преструвал като лисица.

Гробът не бил готов, па било вече и късно, та оставили мъртвеца да пренощува в малката черквица на гробищата.

Разотишли се хората, а Брайко казал: «Аз няма да оставя приятеля си» — и хитро се скрил на тавана и си мислил:

— Райко ще стане, аз ще го хвана за яката и докато ми не даде петачето, няма да го пусна.

Стъмнило се хубавичко, а приятелите — един на тавана, друг в ковчега — мълчат.

Посред нощ вратата на черквата се отворила, а вътре влезли няколко страшни разбойници, оцапани с кърви. Те изсипали на пода един куп крадени пари и други неща и почнали да си ги делят. Делили що делили, разделили всичко, само една сабя останала и нея не могли да си разделят. Скарали се за нея: всеки искал да я вземе.

— Тая сабя нека бъде на тоя, който отсече с нея на един път главата на тоя мъртвец — казал войводата. — Ако пък не я отсече, аз ще отсека неговата.

Взел я най-силният от разбойниците и я издигнал над главата на мъртвеца, който в това време от страх щял наистина да умре.

Брайко видял от тавана, че работата отива на зле, и извикал с всичка сила:

— Ставайте, умрели, да издушим живите!

Райко се надигнал бързо из сандъка и скокнал на краката си.

Разбойниците се уплашили и побягнали, като оставили всичкото си богатство. Тогава слезнал и Брайко от тавана и седнали да делят с Райко парите на разбойниците.

Делили, делили и като разделили всичко, Брайко пак запял старата си песен:

— Петачето ми дай!

— Няма да ти го дам. . .

Разбойниците бягали, бягали и се спрели чак в гората. Оттам те пратили най-сърцатия си другар да види какво е станало и много ли мъртъвци са скокнали.

Сърцатият разбойник дошъл полека до черквата, надигнал се на пръсти и погледнал през прозореца. В това време двамата приятели се карали за петачето.

Райко, като видял, че се подава главата на разбойника, дръпнал му шапката, хвърлил я на пода и извикал на Брайко:

— Нà ти петачето!

Разбойникът се уплашил и духнал да бяга.

— Е, какво видя? — попитали го другарите му, като стигнал при тях.

— Аа, много, много бяха оживелите — казал сърцатият разбойник. — Толкова пари им оставихме и всекиму се по петаче паднало, а за едного не достигнали, та ми взеха и шапката!. . .

КЕЛЧО И ЦАРСКАТА ДЪЩЕРЯ

Едно време живял някой си цар.

Това било в едно далечно царство.

Тоя цар имал една дъщеря хубава, хубава, по-хубава от нея нямало на земята.

Но всяка нощ тя тайно излизала от бащините си палати и се губела по цяла нощ, а сутрин рано пак тайно се връщала. Никой не можел да я усети.

Баща ѝ всеки ден ѝ купувал нови чехли и всяка сутрин ги намирал скъсани от ход.

Усъмнил се царят в дъщеря си и почнал да я разпитва защо ѝ са скъсани чехлите и къде е ходила през нощта.

Но тя скривала всичко и нищо не отговаряла.

Царят много се загрижил. Най-после той поставил пред палата най-верния от слугите си да пази дъщеря му и да я следи къде ходи тя нощя.

— Ако не я увардиш — казал му царят, — ще ти взема главата.

На другия ден пак намерили скъсани чехлите на царската дъщеря. Тя излизала през нощта, без да може да я съгледа бащиният ѝ слуга.

Царят заповядал да заколят тоя слуга и поставил друг.

Но и той я не увардил. Поставил трети и той също. Четвърти, пети — всички били заклани.

Най-после пред царя се явил най-простият му слуга, дето чистел яхъра на конете му. Всички го наричали Келчо.

— Царю честити — казал Келчо, — аз се наимам да опазя дъщеря ти — да видя къде ходи.

— Ама ако не я опазиш, главата ще ти взема — казал царят, — а ако я уловиш, ще ти дам половината от царството си.

— Съгласен съм на всичко, царю — отговорил Келчо и завардил вечерта вратата на царския палат.

Като го видяла царската дъщеря, тя му се присмяла и рекла:

— У-у! Какви юнаци не могоха да ме увардят, та ти ще ме увардиш! И теб ще ти отхвръкне утре главата на дръвника.

— Ще видим — казал Келчо и подсвирнал с уста.

Вечерта, когато всички в палата заспали, Келчо видял, че от прозореца по една копринена стълба тихо слиза царската дъщеря. Той я издебнал, полекичка отрязал едно парче от роклята ѝ и тръгнал подир нея, като се пазел да не го види.

Вървели що вървели, стигнали до една голяма река.

Царската дъщеря се спряла малко, почакала, после извикала нещо. И ето из реката се показала една голяма златна риба и дошла до брега. Царската дъщеря полека се качила на рибата и тя бързо я пренесла на другия бряг.

Келчо, като видял, че не може да мине реката, уплашил се много и казал:

— То се види, че и моята глава ще отиде, ами по-добре да бягам и да не се връщам при царя.

И той побягнал покрай реката, накъдето му очи видят.

Като бягал така, чул високи гласове. Приближил Келчо полека и видял, че двама дяволи се карат и не могат да си разделят една тояга, едни чизми и един фес.

Келчо бързо се прекръстил и дяволите се разбягали кой накъде види, а той им взел и тоягата, и феса, и чизмите.

Турил си Келчо феса — и веднага станал невидим.

Обул чизмите — и веднага тръгнал, никой не можел да чуе стъпките му.

Махнал с тоягата над реката — и водата се разделила надве.

— Ха, това е за мен! — казал зарадван Келчо и бързо преминал реката.

Спуснал се бързо тогава по дирите на царската дъщеря, настигнал я и тръгнал с нея. Тя нито могла да го види, нито могла да го усети.

Вървели, вървели, стигнали една желязна гора.

Келчо махнал с тоягата си и ударил едно желязно дърво, та цялата гора проехтяла.

Царската дъщеря се разтреперала от страх и казала:

— И-и, божичко, толкова пъти съм минала през тая гора, не съм я чула да звънти! Какво ли има?. . .

Вървели през гората, вървели. Келчо пак ударил едно дърво с тоягата си и още по-страхотно изехтяла гората.

Пак трепнала от страх царската дъщеря и пак си казала:

— И-и, божичко, толкова пъти съм минала през тая гора, не съм я чула да звънти!. . . Какво ли има?

Като изминали гората, показал се един голям палат. Той страшно се тъмнеел в нощта. Нито една светлинка се не мяркала, нито един глас се не чувал.

Царската дъщеря бързо тръгнала към тоя палат. Келчо тръгнал по нея.

И ето из палата излезли стари, престарели цар и царица, подире им вървял млад и напет техният царски син.

Те посрещнали с радост царската дъщеря, въвели я в палата. Всички лампи засветили веднага, хубава музика засвирила някъде.

Келчо влезнал вътре, но никой не могъл нито да го види, нито да го усети.

Всички насядали на богата трапеза и почнали да пият и да ядат. Келчо се приближил до трапезата и откраднал сребърната лъжица отпред царската дъщеря и я турил в невидимия си джоб. Всички се чудили къде се изгуби скъпата лъжица, търсили, търсили и не могли да я намерят.

След като се навечеряли, всички се наредили на колело и почнали да играят с една златна ябълка. Наредил се и Келчо между тях и като дошла златната ябълка при него, той я скрил в джоба при лъжицата.

Всички се почудили къде изчезна златната ябълка, но не могли и нея да намерят.

Уплашила се царската дъщеря и си казала:

— Тая нощ на лошо ечеше желязната гора!. . . Ето сега се изгуби сребърната лъжица и златната ябълка. Това не е на добро. Чакай по-скоро да си вървя.

Тя си взела сбогом от царя, от царицата и от царския син и си тръгнала. Всички я изпратили чак до желязната гора.

Келчо пак вървял след царската дъщеря сè така невидим. Като минавали през желязната гора, той пак ударил с тоягата си и пак проехтяла страхотно гората.

Царската дъщеря пак се уплашила и пак казала:

— И-и, боже, колко пъти съм минала оттук, не съм чула гората да ехти, а сега. . . Това не е на добро.

Минали желязната гора и пак стигнали голямата река. Там пак излезнала голямата златна риба и пренесла царската дъщеря на другия бряг.

А Келчо ударил реката с тоягата си, водата се разделила и той преминал като по сухо; и пак тръгнал с царската дъщеря.

Като стигнали до палата, царската дъщеря тихичко се покачила по копринената стълба и влязла през прозореца в стаята си.

А Келчо застанал пред вратата на палата, свалил феса и станал пак видим.

Царската дъщеря, като мислила, че Келчо не я е следил, присмяла му се пак от прозореца и рекла:

— Е, Келчо, уварди ли ме?. . . Отиде ти главата на дръвника!

Като се съмнало, царят повикал Келчо и го попитал:

— Е, Келчо, уварди ли дъщеря ми?

— Увардих я, царю честити — казал Келчо и разправил на царя цялата история: за реката, за желязната гора и за тайнствения царски палат. Скрил само за кавгата на дяволите, за феса, за тоягата и за чизмите.

Като свършил разказа си, Келчо извадил парчето, което отрязал от роклята на царската дъщеря, и казал:

— Ето това парче отрязах от роклятата ти, като тръгна.

Премерили парчето и видели, че наистина то съвпада тъкмо с прорязаната дупка на роклята.

После Келчо се обърнал към царската дъщеря и казал:

— Не изгуби ли се твоята сребърна лъжица от трапезата? Не изгуби ли се златната ябълка, с която играехте?. . .

— Да! — казала царската дъщеря, като не могла повече да крие.

Келчо извадил от джоба си ябълката и лъжицата и казал:

— Не са ли тия?

— Да, те са — казала царската дъщеря, като ги видяла.

И така Келчо улови следите на царската дъщеря и царят даде нему половината от царството си, а царската дъщеря заради неговата хитрост и безстрашие го зема за мъж.

Стана голяма царска сватба.

Поканен бях и аз. Ядох и пих и всичко, що чух и видох, разказах вам.

МЪРЗЕЛИВ, НО ДОСЕТЛИВ

Една майка често придумвала малкия си син да става рано, защото — който рано става, бива късметлия.

Една сутрин пред изгрев слънце той сладко спял, а майка му стояла над него и думала:

— И-и, синко, стани да видиш колко е мило, колко е хубаво слънчицето, като изгрява! Стани да видиш как птици и хора бързат по своята работа! Стани и ще бъдеш късметлия. Чичовият ти син стана рано и намери пълна кесия с пари. . .

— Намерил я зер, защото друг е станал по-рано, та я е загубил — проговорил сънльо и пак заспал.

ДВА БРАТА

Ние бяхме двама братя цигани. Отидохме на дърва, набрахме, седнахме да си починем.

Брат ми рече:

— Сега какво сме гладни, да има една бяла, пребяла погача, да се наручаме!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти една бяла, пребяла погача търколулу, та при нас.

Ручахме, наручахме се.

Брат ми рече:

— Сега да има една бъклица вино, да се напием!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти една бъклица в вино търколулу, та при нас.

Пихме, напихме се.

Брат ми рече:

— Ех, сега да има една бяла меца, да се преборим!

Току рече брат ми, не изрече, ето ти бяла меца търколулу, та при нас.

Аз като всеки юнак имам две сърца: едно вика «дръж», другото вика «беж». Послушах това, що ми вика «беж» — и бегах.

Върнах се на другия ден в гората, що да видиш! — От брат ми барем останало парцали, а от мечката — нищо!. . .

ДВЕТЕ ТРѐСКИ

Една трѐска имала две дъщери. Хранила ги тя, изгледала ги, изучила ги, па им рекла:

— Хайде сега, милички, не сте вече малки и неопитни, идете и си търсете поминувката. Коя както знае, така да живее.

Двете трѐски се простили с майка си и тръгнали да си търсят щастие по широкия свят — една на тая страна, друга — на другата.

Дълго време двете сестри не се чували, не се виждали.

Веднъж се срещнали на един връх и почнали сладки разговори:

— Как поминуваш, сестричке?

— Е, добре си поминувам, сестро. Щом се разделихме, аз разтресох един господар, че като се уплаши човекът: хà това, ха онова. Постлаха ми три дюшеци меки, топли, завиха ме с копринени юргани. . . Чудо! Пък каква храна и какво пиене ми даваха, ти не си и сънувала. . . Ами ти как прекара, сестрице?

— Лошо, много лошо, сестро! Като се разделихме, аз срещнах един говедар и го разтресох, но проклетият му човек не рече ни «ох», ни «ах». Не иска ни да легне, ни да ми постеле, ни сладко да ме нахрани. Като ме помъкна през долове и върхове подир говедата, та душицата ми излезе. Веднъж го стегнах по-силно, да го поукротя, а той се хвърли в един студен и дълбок вир, та щеше да ме удави! Лошо, лошо, сестро! Кажи ми ти, кога държиш твоя господар?

— Аз го държа само денем.

— Не може ли, сестро, пък аз нощем да го държа, та и аз малко спокойствие да видя?

— Може, може, сестро!

И двете трѐски отишли при господаря, та на меки дюшеци да си полежат.

Едната го тресла деня, а другата — нощя.

ЧУДНАТА ТОРБА

Живели някъде си на света един мъж и една жена. Мъжът посял просо и то се родило толко хубаво, че и до днес врабците за него приказват.

Но не щеш ли, отведнъж духнал вятър, зашумял, засъскал, просото оронил и отръскал.

Видял мъжът това нещастие, заплакал и казал на жена си:

— Ох, жено, жено, останахме без сладка просена кашица.

— Слушай — казала му жената, — не плачи, ами иди при Ветровия баща, оплачи се от сина му и поискай помощ. Нека загубата ни плати.

Послушал я мъжът и тръгнал. Отишъл той при Ветровия баща, поклонил му се и рекъл:

— Добър ден ти, стари Ветре, по голяма работа ида при тебе.

Зашумял Вятърът.

— Кажи да чуя — рекъл.

— Така и така — почнал да разправя селянинът, — посях просо и се роди чудно. Но духна твоят син и го отърси. Аз съм беден и искам да ми се плати загубата.

— С какво да ти заплатя? — казал Вятърът, — У вятър и парите са вятър.

— С какво намериш за добре, Ветрьо.

Замислил се Ветровият баща, мислил, мислил и измислил:

— Ще ти дам една торба, селянино.

— За какво ми е торба, Ветрьо? Празни торби и дома висят, колкото искаш. . .

— Ще ти дам една торба — казал Вятърът, — ама такава торба, че като искаш да ядеш и пиеш, само ѝ кажи: «Отвори се, торбице!», и тя ще ти даде каквото искаш и колкото искаш.

— Като е такава торба, ще я взема — зарадвал се селянинът.

— Пък като се наядеш, само ѝ кажи: «Затвори се, торбице!», тя всичко ще прибере.

Селянинът взел торбата, благодарил, поклонил се и си отишъл.

Занесъл той торбата в къщи и почнал да се хвали на жена си.

— Гледай, жено, що донесох!

— Що донесе бре, мъжо?

— Торба.

— Че защо ти е торба? Слава богу, ний торба си имаме.

— Е, не е тая торба като нашите — казал мъжът, — тая торба само да ѝ кажеш: «Отвори се, торбице», и ще ти даде ястия и пития, каквито искаш и колкото искаш. Да ядеш и да ти остане.

Жената тръгнала с кобилицата за вода, срещнала съседа си и му се похвалила:

— Моят мъж донесе такава и такава торба.

Кумът им чул за това чудо и казал:

— Ще ви дойда в неделя на гости.

Дошла неделя. Кумът изпълнил думата си и им отишъл на гости. Гледа в къщи — ни огън, ни кладе-

нец, ни нещо приготвено и си казал: «С какво ли ще ме гостят?»

Домакинът свалил торбата от куката и казал:

— Отвори се, торбице!

Торбата се разтворила и в нея се показало какво не: разни баници, печени гъски, кюфтета, кисело мляко, ориз с прясно мляко и много още работи. На всичко отгоре няколко шишета червено вино.

Гостували, що гостували, яли, пили и пак им останало.

Върнал се кумът дома и разправил на жена си:

— Ей, жено, да видиш! Кумецът има такава и такава торба. . .

— Гледай чудо! — казала жената.

— Чудо не, ами чудо!

— Откъде е взел тая торба?

— Пък аз го и не попитах! Ще ида да узная.

Кумът се върнал пак при кумеца и го попитал:

— Откъде взе тая торба?

— Откъде? От Ветровия баща!

— Продай ми тая торба, кумец.

— Да прощаваш, куме, ама няма да ти я продам.

— Един чифт волове за нея ти давам.

— И два чифта да ми дадеш, пак я не давам.

— Два чифта ти давам.

— Не може.

— Три чифта взимаш ли?

— Казах не и не.

— Като е така, четири чифта волове ти давам за нея.

Селянинът се замислил, почесал се по врата и не знаел какво да прави. А жената стояла отстрана и му шепнела:

— Не са малко четири чифта волове, вземи ги бе, глупчо!

Селянинът се съгласил.

— Като е така, куме — рекъл, — дай воловете, нà ти торбата.

Взел той четири чифта волове, разорал полето, посеял просо и чака да се роди. И се родило онова просо, ама какво не — не само врабците, ами и синигерите още разправят за него.

Но не щеш ли, пак духнал вятър, пак отърсил просото.

Разплакал се селянинът.

— Ох, жено, жено, каква беда ни сполетя! Пак останахме без кашица.

— Не плачи, мъжо — утешила го жената, — не плачи, ами иди при Ветровия баща, та му се оплачи. Нека ни заплати загубата.

Селянинът тръгнал и пристигнал у Ветровия баща.

— Добър ден, Ветрьо.

— От добро да се не избавиш, селянино!

— Дойдох да ти се оплача.

— Кажи да чуя.

— Твоят син пак ми отърси просото. Заплати ми загубата.

— С какво да ти платя?

— Дай ми, Ветрьо, пак една торба като оная.

— Добре — казал Ветрьо, — нà ти тая торба и като отидеш в полето, кажи: «Отвори се, торбице!», и ще видиш какво ще произлезе.

Взел селянинът торбата и тръгнал. Като стигнал в полето и седнал да си почине, дощяло му се да похапне малко. Извадил той торбата от пазухата и казал:

— Отвори се, торбице!

Като се отворила торбата, че като изскочил един дървен чук из нея, че като почнал да маха въз селянина и да го удря по гърба, по главата и де свари. Едвам могъл бедният човек да каже: «Затвори се, торбице!» — и да се спаси от чука.

Станал той, завързал торбата и я понесъл дома.

— Е, какво, човече — попитала жена му, — донесе ли торба?

— Донесох — казал жално селянинът.

— Дай, мъжо, да я видя!

Мъжът показал торбата.

— Също като другата — зарадвала се жената.

— Разбира се, че е съща!

— Ех, пак ще си заживеем честито — почнала да скача от радост жената.

— Само имай търпение, жено!

— Защо, мъжо?

— Погледни ми синините по главата!

— От какво са, мъжо?

— Торбата ще ти каже.

Бабата била много любопитна, взела торбата и казала:

— Отвори се, торбице!

Като се отворила торбата, че като изскочил оня ми ти чук, че удри бабата по главата, удри по гърба! Дръпнал ѝ един бой, какъвто тя и насън не била виждала. Едвам могла да каже: «Затвори се, торбице!» — и да се спаси.

Чукът влязъл в торбата, селянинът я затворил и я окачил на куката.

— Какво, жено, хубаво ли ще живеем занапред? — попитал мъжът.

— Ох, лошо, човече, лошо! Още един път не ходи при Ветровия баща. Не чакай добро от другите.

Минало що минало време, жената отишла у кума си и почнала да се хвали:

— Е, куме, моят мъж пак се с такава торба сдоби.

— Ще ми я продадете, кумице!

— Не думай, куме. . . Това не ще да стане. . .

— Четири чифта волове давам. . .

— Като е така, добре.

Дал кумът воловете, вземал торбата и тръгнал радостно дома. Стигнал в къщи, извадил я и рекъл:

— Отвори се, торбице!

Като се отворила торбата, че като изскочил чукът, та забрал и него по главата, че удри, че удри. . . едвам се отървал.

ГОНКА-ВИХРОГОНКА

Един дядо имал три сина: двамата били умни и разумни, а третият бил простак. Цял ден лежи по сенките и нищо не работи. Затова го наричали Щурчо.

Посеял дядо пшеница. Тя порасла гъста, равна, но научило се нещо нощем да я пасе. Старецът казал:

— Деца мои, пазете всяка нощ пшеничката поред и хванете крадеца, що пуща стоката си да пасе.

Първата нощ отишъл да варди най-големият от братята, но му се доспало, та легнал и спал до сутринта. Като се върнал в къщи, той казал:

— Цяла нощ не спах и крадец не видях.

На втората нощ отишъл средният от братята, но и той като първия заспал и спал цяла нощ като заклан.

Дошъл ред на Щурчо. Взел той един оглавник и отишъл да варди. Скрил се в храсталака, ококорил очи, седи и чака.

Посред нощ дошъл един шарен кон — едното влакно сребърно, другото златно, едно сребърно, друго златно. Като тича, земята трепери, из ноздрите му пламък изскача. И почнал той да пасе в нивата и колкото пасъл, два пъти повече с нозе тъпкал. Щурчо се притаил, подлазил като змия, скокнал бързо, уловил коня и му метнал оглавника. Дръпнал се конят с всичка сила да побегне, но не може. Щурчо бил як, хубавичко го държал. И почнало essere кончето да се моли:

— Пусни ме, момче, моля ти се; а когато ти дотрябва нещо, повикай ме и аз ще направя всичко, каквото поискаш.

— Добре — казал Щурчо, — но къде ще те търся?

— Излез край село — казало кончето — и извикай три пъти: «Гонка-вихрогонка!» — и аз веднага ще дойда.

Щурчо пуснал коня, като взел от него обещание да не пасе вече пшеничката, и си отишъл.

Скоро след това от село на село, от град на град тръгнали царски пратеници и викали:

— Събирайте се, бедни и богати, слуги и господари, граждани и селяни — царят ви на празник вика: три дена ще ядете и ще пиете. Изберете си добри коне и тичайте! Който с кончето си подскочи до царьови чардаци и свали пръстена от ръката на дъщеря му, царят нему ще я даде за жена.

Почнали да се готвят всички за царския празник, почнали да се готвят и Щурчовите братя. Не искали те сами да скачат, а искали само да гледат. Помолил ги Щурчо и него да водят.

— Какво ще правиш там бре, Щурчо, нима искаш хората да плашиш! По-добре седи си в къщи — казали братята му.

Те отишли, а Щурчо взел в торбата си хлебец и солчица и отишъл в полето за гъби. Щом излязъл вън от село, той хвърлил торбата и извикал три пъти:

— Гонка-вихрогонка, дето и да си, тука да дойдеш!

Ето конят тича, та земя трепери, из ноздри му пламък излиза. Застанал той пред Щурчо и му казал:

— Скоро качи се — през лявото ми ухо влез, през дясното излез.

Щурчо бързо влезнал в лявото ухо на коня, излязъл през дясното и веднага се преобразил — станал такъв хубавец, такъв угледен, дето не може нито да се каже, нито да се помисли.

Възседнал той Гонка-вихрогонка и тръгнал на царския празник. Дошъл пред царския палат, гледа — насъбрал се народ, няма място где игла да хвърлиш. А на царските високи чардаци седи мома — като слънце грее, на ръка ѝ свети пръстен като вечерницата. Никой се не наима да подскокне толкова високо.

Щурчо боднал своето конче с махмузите.

Трепнал конят, разиграл се, под крака му искри хвърчат. Подскочил той скок нечуван — до царските високи чардаци. Щурчо прострял ръка и бързо взел скъпоценния пръстен от пръста на царската дъщеря, после минал край братята си, шибнал ги с копринения си камшик и изчезнал като светкавица.

Отишъл Щурчо в полето, пуснал Гонка-вихрогонка, набрал гъби и се върнал у дома.

Гледат братята му — едната му ръка вързана.

— Какво ти е, Щурчо? — питат го те.

— Гъби брах, о трън се одрах — отговорил Щурчо и се заврял до огнището.

Братята му почнали да разправят какво било на царския празник, какъв непознат юнак пристигнал и как грабнал пръстена от царската дъщеря. Щурчо слушал-неслушал, дощяло му се да види пръстена, отвързал си ръката да погледне. Току-що повдигнал превръзката — и къщата цяла светнала.

— Ей, Щурчо, недей си игра с огъня — викнали му

братята. — Всичко ти е наред, та гледай и къщата да запалиш.

Минали се три-четири дена и от царя дошло известие: целият народ на гости да му иде, малко и голямо, богати и сиромаси. Който не отиде, главата ще му вземат.

Нямало що да се прави. Отишли всички, отишъл и старецът с тримата си сина. Събрали се всички, насядали на голяма трапеза: ядат, пият и сладки приказки приказват. Най-после се явила царската дъщеря, сама да им поднесе мед. Обиколила всички ред по ред, човек по човек, дошла и до Щурчо. Гледа — дрешките му бедни, а той цял прашен, лицето му само сажди и пепел; косите му невчесани, едната ръка вързана.

— Защо ти е вързана ръката, момче? — попитала го царската дъщеря.

— Одраскан съм, царице! — едвам продумал Щурчо.

— Развържи да видя — заповядала царската дъщеря.

Щурчо отвързал ръката си, а на пръста светнал като вечерница нейният пръстен — та всички замижали от ослепителна светлина.

Царската дъщеря го хванала за ръката, завела го пред баща си и казала:

— У този ми е било щастието, татко.

Тогава слугите отвели Щурчо в царските бани да се окъпе и умие, облекли го в златни дрехи — и той станал такъв хубавец, че сам баща му не можал да го познае.

Скоро направиха сватбата и гостиха цял свят. И аз бях там, мед и вино пих, по брадата ми като река се ля, а в уста ми капка се не вля.

СНЕЖАНКА

Едно време в едно далечно царство имало един дядо и една баба. Хубаво и сговорно си живели те на белия свят, само едно им било мъчно — нямали си деца. Тежко било на двамата, че на старост самички живеят, но какво да се прави — така им било писано. Едничка радост им била само тая, дето могли да виждат и да милват чуждите деца.

Една зима старците седели в малката си къщичка и гледали през прозореца как на улицата си играят със снега дечица. Току-що било паднало сняг и такъв бял, чист, мек и пухкав — да му се ненагледаш. Играли що играли децата, най-после захванали да правят от сняг една баба. Старецът казал:

— Хайде, старо, да излезем и ние да направим от сняг една баба в градинката.

— Добре, старче, да излезем да се поразходим, само че защо ни е баба да правим: по-добре да си направим от сняг едно детенце.

— Много добре — казал старецът, грабнал шапката и излезнал в градинката.

И почнали дядо и баба да правят детенце от сняг.

— Помага бог, стари! — казал им някой минувач от улицата. — Какво правите?

— Решихме да си излепим едно дете от сняг — дал

ни господ хубав бял снежец! — отговорили старите и продължили работата си.

Направили те снежното дете, турнали му носленце, поставили му под челото две трапчинки за очи и току-що старикът начертал устицата му, отведнъж из тях топлинка лъхнало. Гледат старите — ямичките под челото се отворили и из тях светнали като звездици две живи оченца, устничките замърдали, почервели като черешки и се усмихнали.

— Господи божичко! — прекръстил се старецът.

А снежната кукла навела към него главичката си, протегнала ръчичките си и зашавала в снега като детенце в пелени.

Разтреперала се баба от радост, спуснала се да прегръща Снежанка.

— Ах, ти, мила Снежанке, моя мъничка хубавице, мое от бога пратено детенце! — говорила бабата и грабнала детето, та в къщи.

Почнала Снежанка бързо да расте, а старците не знаят къде да се дянат от радост. Селските момичета идвали да бавят бабина Снежанка, да ѝ приказват и гугукат, песнички да ѝ пеят, на игри да я учат.

А Снежанка била хитра и разумна — всичко слушала и лесно всичко схващала. И още през тая зима пораснала Снежанка цяло момиче. Всичко разбирала, всичко приказвала и с такъв сладък език, че дядо и баба не могли да се наслушат. А пък каква хубава бивала! Бяла като сняг, очи сини като синчец, коса руса като злато, дълга до пояса — да гледаш, да не ѝ се нагледаш.

Минала зима, затреперало в небесата пролетното слънце, стоплило земята. В полето избуяла зелена тревица и запяла чучулигата. Всичките момичета почнали на

хорà да се събират и по полето на дружинки за цветя да ходят. А Снежанка нещо невесела станала.

— Какво ти е, дете мое? Да не си ми болно? — питала я с участие бабата.

А Снежанка сè едно и също отговаряла:

— Не, мила бабо, нищо ми няма, не грижи се.

Засилила се пролетта, дошъл месец май. Зацъфтели ливади и градини, запял славеят и всичко по божия свят станало весело и живо. А Снежанка още по-невесела и по-замислена станала. Бягала и се крила от слънцето, търсила сянка и само в дъждовно време малко се развеселявала.

Веднъж се извил тъмен облак, сипнал се едър град, изстинал въздухът и Снежанка се зарадвала като никога — почнала да играе, да се смее и да пее. Но когато пак припекло слънце и градът се стопил, Снежанка плакала за него тъй силно, като че искала цяла да се разлее на сълзи.

Дошло лято. Събрали се селските момичета да отидат на веселба в гората, отишли да викат и Снежанка.

— Бабо, пусни и Снежанка с нас!

Изпърво се не щяло на бабата да я пусне, но като помислила, казала:

— Иди се поразходи, мила моя Снежанке! — и я пуснала в гората с момичетата.

Отишли всички в гората и ударили на игри, брали цветя, вили венци, пеяли песни и тичали весели като птички. Най-подир запалили един храст и казали:

— Хайде да го прескачаме!

Наредили се в редица да скачат една по една, а Снежанка турнали най-отдире.

Почнали да скачат. Отведнъж отзад им зашумяло нещо и един жален глас извикал:

— Ах!. . .

Обърнали се момичетата уплашени — няма нищо. Гледат — Снежанка я няма помежду им.

— Ах, трябва да се е скрила, тая хитрушка — казали момичетата и се пръснали да я търсят, но никъде не я намерили. Викали, свирили — никой се не обадил.

«Трябва дома да е избягала!» — помислили другарките ѝ и се върнали в село. Но Снежанка в къщи не била и не се връщала.

Търсили я на другия ден, търсили я на третия, преходили цялата гора, прегледали дърво по дърво, храст по храст — не намерили ни Снежанка, ни следа от нея.

Дълго време тъжали дядо и баба за своята ненагледна Снежанка.

Къде ли се е изгубила тя? Хищен звяр ли я в пещерата си завлече, орел як ли я занесе далече към Синьо море! Не, нито хищен звяр я отвлече, нито як орел я отнесе. Но когато Снежанка тичаше след другарките си, тя скочи в огъня и отведнъж се стопи на лека пàра, сви се на тънко бяло облаче и литна към синия небесен вис. . .

ДЯДО МРАЗ И ВНУЦИТЕ МУ

Далече, далече — там, дето половин година непрекъснато виси над земята тъмна нощ, дето Ледовитият океан мие ледени планини, там живее дядо Мраз с проклетата баба Виелица.

Баба Виелица дълго дреме в своята ледена пещера, а дядо Мраз обикаля Ледовития океан, опитва с тоягата си здравината на леда, прави ледени мостове и се любува на северното сияние. Там го срещат с радостни ревове белите мечки и китовете. А над всички тях плуват и се въртят облаци.

Диво, студено и пусто е това елмазено царство на дядо Мраз, но той си живее в тия места хиляди години весело и безгрижно.

Но ето че веднъж му стана тъжно. Опротивя му Ледовитият океан, не го радва полунощният блясък на северното сияние. Две едри сълзи паднаха от очите на дядо Мраз и като елмази замръзнаха на белите му страни. Затъжи той и с мъка на душата си събуди баба Виелица. Заплака старата, зарида бурно, размете пътищата през гори и планини — и тръгнаха двамата да се скитат по белия свят, да търсят внучките си: тъжната Есен, хубавото Лято и веселата Пролет. Вървят те и въздишат, вървят и пъшкат, а над тях плават облаци и постилат пътя им със сняг.

Ето вече дни и недели как плачеше Есента. Тя беше погребала в гората хубавото Лято. От нейната тежка скръб пожълтяха листата на дъба, на брезата, на клена, на явора, пожълтяха и капнаха на земята. Само боровете и елите простираха зелени клони към небето и тихо шепнеха:

— Не, не е умряло Лятото. То се е скрило някъде на почивка и пак ще дойде! Ние го чакаме и ще го дочакаме!

Но никой им не вярваше: ни вълкът, ни лисицата, ни заекът, ни техните съседи-дървета — дъбовете, кленовете, брезите и яворите.

Плачеше Есента и безпокойният вятър разнасяше надалеч нейния плач. Той викаше над комините, пищеше из клоните на дърветата, стенеше по села и градове. Оголелите дървета гледаха тъжно, зверовете се криеха, земята стинеше, всичко дремеше и заспиваше под дъждовните дни.

По синьото небе бавно плуваха бели облаци. С тях идеха дядо Мраз и баба Виелица. Като видя старецът от високите планини новите земи и по тях тихи села и шумни градове, той се усмихна. Разгледа той със студените си очи всички места наблизо и далече и видя в оголелите гори и в мътните потоци своята внучка Есента. Той духна към облаците и сняг като бяла пелена покри земята, духна на водите и ги окова в ледове. Мина се ден-два, земята заспа и Есента се скри под снежния покрив на зимата.

Тръгна дядо Мраз по градове и села и почна с чудни шарки да изписва прозорците по къщята. Върви той в тия нови места и среща по пътищата шейни, влачени от силни коне, звънчета весело звънтят. Върви по горите, чука по дърветата, кичи ги със скреж и пее песен

със своята стара Виелица — такава песен, че който я чуе, тръпки го побиват.

Цели три месеца той се разхожда по земята. От трудове, от път и от старост най-после се умори. Дядо Мраз задряма в гората под къдравата ела и засънува сън: вижда той, че иде към него внучката му Пролетта, цяла в зелено, цяла в цветя, на главата ѝ корона от слънчеви лъчи. Тя се смее високо, весело и весело ѝ отговарят шумливи ручеи из горите и радостните песни на прелетните птици. Дядо Мраз се усмихва в съня си на своята внучка, усмихва му се и тя. Старият се просълзи, а тя тихо-тихо му пошепна през вейките на елата:

— Е, мой мили дядо, нали ме видя — стига толкова. Сега си иди сбогом в твоето ледено царство. Ти и аз, и Лятото, и Есента тук гостуваме поред. Сега е моят ред! Добър път, мили дядо!

И Пролетта с китка от нова трева, кокиче и пъпки тръгна тихо по гори и долини, облече дърветата с млади листи. Невидими чучулижки, изгубени в небето, заедно с топлите слънчеви лъчи пращаха на земята чудни песни.

И само звездите и луната виждаха нощем от високото небе как дядо Мраз тихо пътуваше към своето студено царство, изпращан от боязливите кокичета. Дядо Мраз се прощаваше с тях, като ги обливаше с ледените си сълзи, и заминаваше там, дето му се радваха всякога белите мечки и големите китове.

Старецът не можа да види топлото Лято. Той никога не го е виждал. Само е слушал за него от Есента и малко нещо за него бе му споменала Пролетта. Есента му бе разправяла за златните житни класове, за червените ябълки, за сладките круши, за сочното грозде, а Пролетта — за ясните светкавици, за гърма, за горещото

слънце, за тежките марани, за пълните с труд дни на селянина, за младите току-що измътени пиленца. Но от тия разкази дядо Мраз нищо не разбираше.

— Това са детски приказки и младежки мечти — казваше той.

ИЗВОРЪТ

Една сутрина се срещнали трима пътници при един извор, над който стоял следният надпис:

«Имайте ме за пример!»

И пътниците заговорили и запитали какво значат тия думи.

— Този извор — подел първият, — тече през дълга и широка поляна; тече през езера, прибира потоци и реки в себе си и тъй става най-сетне голяма река. Надписът ни учи неспирно да работим, за да спечелим.

— Аз — прибавил вторият, — друг смисъл намирам в надписа. Изворът, без да иска награда или отплата за това, угасява жаждата на всекиго, който се приближи до него. Неговият пример ни учи да се стараем да бъдем полезни на близките си.

Третият слушал, без да каже нещо. Но когато го замолили и той да каже какво мисли, отговорил без одумки:

— Ние пием от водата на извора само когато тя е бистра и чиста. Замътена, тя е отвратителна, дори и животните не я пият. Ако искаш да те почитат, бъди бистър и чист!

СЛУЧКА В ГОРАТА

Отдавна пладне е минало. Гората мълчи и лениво дреме под душната омара. Наоколо е всичко тихо.

В тия сънливи часове из храстите иззад дърветата, от разни пътечки, един след друг изскочиха като че ли из земята седем сиви зайци и се спряха на горската полянка до една млада липа. Отведнъж като по команда те клекнаха на тревата, с ушенца предат, с оченца насам-натам гледат и слава богу сè свои виждат: бащи, деди, братя — кавга няма да има.

Скок-скок, хоп-хоп, наобиколили липата. Гледат там заица със зайченце.

— Откъде си, стринке?

— Откъдето са всички зайци — оттам съм и аз: я от храст, я от хралупа, я от някой дол дълбок. . .

— Да се понахраниш ли тръгна?

— Е, да се понахраня. Аз бих потърпяла, но зайчето ми е мъничко, глад не може да понася, ами плаче. . .

— Не приказвай, стрино. . . Лош е заешкият живот. Гора — око я не обгръща, а пък цял ден не можеш нищичко да хапнеш. Току-що седнеш някъде, а вълкът-кръвникът ще извие такава песен над ухото ти, че тръпки те побиват. И ти хайде, бягай пак. . .

— Така е, така, милички зайченца — клати жално

глава заицата и милва зайчето си. А то се свряло при нея, мълчи и трепери.

Така зайците със страх си приказваха и се оплакваха, трепереха, озъртаха се и най-после почнаха да белят вкусната липова корица. Гризат бедните зайчета, а в очите им свети щастие и доволство. Сладък липов сок оросява мустаците им и те радостно облизват захарните капчици.

Отведнъж се чу близо страшен вълчи вой.

Изтръпнаха седемте зайчета и заицата със зайченцето. Изтръпнаха, изплашиха се и дръжте се, крачета бързи — изпокриха се из храстите.

Вълкът излезе на поляната. Опашката му сплъстена, хълбоците му хлътнали, едвам нозе влачи. Шега ли е това — два дена не ял, две нощи очи за сън не склопил. Старост — нерадост. Да беше млад, нямаше така да бъде.

— У-ууу!. . . Поне едно зайченце да има на зъб да туря! Блазе ѝ на мечката. Мед ближе, с круши и малини се насища. А пък такива работи аз не мога и в устата да туря! — вие вълчи, а червата му къркат и приглашат.

А зайците през храстите бягат и плачат.

— Ой ви, крачка-бързобегци, задни и предни, бягайте, колко можете, само от вълка, от кръвника ни спасете.

— Стойте! Къде сме тръгнали? — задъхано извика първият заек.

— Как къде — право при мечката. Да ѝ се оплачем, па каквото ще да става. Тя е господарка на тая гора. Нека ред и правда въведе, закони да нареди, стига да страда слабият зайчи народ.

И удариха пак на бяг зайците.

Отведнъж из един гъсталак те чуха, че някой ги вика:

— Ей, зайченца с бързи краченца! Къде така? От що бягате и какво гоните?

Гледат зайците, пред тях лисичка-сестричка в жълто кожухче, с бяло нагръдниче, любезна и засмяна до ушите.

Седемте зайци и заицата със зайчето седнаха на тревата. С очички мигат, с ушенца шават и нищо не могат да кажат.

— Не бойте се, не бойте се, сиви зайченца — каза им приветливо Лиса.

При тия думи очите на най-стария заек се насълзиха, той се прокашля, зашава с крака и каза с плачевен глас:

— Госпожо Лисичке, научи ни на ум и разум, молим ти се. Не може да се живее вече от проклетия вълк. От озарана тревица в уста не сме турнали. . . Тръгнали сме при мечката, при баба Тодора, да ѝ се оплачем и съвет да искаме.

— При мечката ли?. . . Каква работа имате вие при мечката? Аз оттам ида. Ходих на поклон при нея и някои работи да свърша, но напразно. Нашата баба Тодора от дрямка очите си не може да отвори. Какво ще правите при нея?

Каза това Лиса и едвам-едвам се усмихна.

— Молим ти се, госпожо Лисано, научи ни на ум и разум, от зло ни избави — заплакаха и закланяха се пред лисицата седемте зайци и заицата със зайченцето.

— Е, няма що. . . виждам ви мъките, ще гледам да ви помогна.

— Помогни ни, премъдра госпожо Лисано. . . На

теб ума ти сече, а ние сме прости. . . помогни ни, молим ти се!. . .

Лисана си върти очите, с рохава опашка си играе, вътрешно се усмихва и си мисли:

«Ще ви помогна аз, ще ви помогна хубаво, та ще ме запомните. . .»

И Кумица-лисица на часа сметна какво ще трябва да прави. Тя добре знаеше, че зайците са народ прост, страхлив и доверчив.

— Чуйте, зайченца-бързокраченца — казала Лиса сериозно. — Отсега нататък вие свободно ще си гризете липовите корички, няма кой да ви пречи. Вървете с мене на полянката да прогоним вълка.

— Какво думаш! — разтреперали се от страх зайците.

— Да вървим! Аз знам какво правя! Напред, ни крачка назад!. . .

Тръгнала Лиса напред, заскачали зайците след нея, изгубили и ума, и дума. Къде отиват — сами не знаят.

Вълкът лежеше на поляната отслабнал и изнемощял от глад. Отдалече той приличаше на някакъв захвърлен стар парцал.

Вървят зайците подир лисицата и всеки за себе си мисли:

«Ще се случи нещо. . .»

И никой не смее назад да се върне. Щом се поразпръснат, лисицата мине отсам, мине оттатък и ги събере като овчар стадото си.

Дойдоха до поляната. Там при липата нещо сиво се мярна — вълкът лежи. Като го видяха зайците, поискаха да бягат, но лисицата им извика:

— На място!. . . Никой да не смее да шавне!

Зайците замряха на местата си.

Вълкът повдигна глава, разгледа наоколо с потъмнелите си очи. Какво е това? Не сънува ли — навред зайци и зайци. Свят му се зави на Вълчо. С мъка пружи той предните си крака и се опря на тях.

Кумица-лисица пристъпи тихо пред него, поклони му се и каза:

— Потърпи, куме, не шавай! Що е попово — то е готово!. . .

И тя му подмигна с око.

— Какво има? — изръмжа Вълчо.

— Слушам, Вълчо, че мир не си давал на тия клетници. Това не е хубаво. Ний дойдохме да се обясним с тебе. . .

Гледат зайците — вълкът не шава. Това ги окуражи.

— Отговаряй — каза Лиса, — чия е тая гора?

— Чия е — на мечката, на баба Тодора. . .

— Тя ли те постави да ѝ вардиш имота?

— Тя, ами кой. . .

— Е, зайците повреждат ли дърветата?

— Повреждат.

— Трябва ли да плащат глоба за вредите и загубите? — подмигна пак лукаво Лиса.

Вълчо, нали е от нейната пасмина, разбра я веднага и бързо отговори:

— Разбира се, че трябва.

— Добре. . . Работата наред. . . Кажи ти сега, каква глоба ще искаш от зайците?

— На ден по заек.

— Чухте ли, милички? — обърна се Лиса към зайците.

— Какво, Лисичке, какво! — обадиха се зайците.

— Вълчо няма вече да ви закача. . .

— Сполай му и нему, и на тебе — поклониха се зайчетата.

— Той ви дава цялата гора — заговори Лиса мазно и полека като на песен. — А пък вие от време на време ще го гощавате. . . който е от вас по-слаб или стар, или недъгав, пращайте го на Вълчо за обед. . .

Зайците увесиха глави.

— Какво се замислихте, любезни сивуланчета? Тая работа трябва да се нареди по приятелски. Ето с вас има едно мъничко зайче. Защо ви е то? Каква полза имате от него! Дайте го на Вълчо и тогава яжте липови кори, колкото искате и от която липа си харесате.

Зайците почнаха да се поглеждат плахо-плахо. Заишата се разтрепера и почна да се върти на едно място.

Лисицата подгони зайчето към вълка. На зайчицата притъмня пред очите.

— По-добре аз да загина, а не детето ми — каза с плач тя и решително се хвърли срещу зъбестите уста на вълка да защити детето си.

Но отведнъж между нея и вълка се изпречи нещо голямо, рошаво. Зайчицата отстъпи назад и видя, че това космато нещо беше баба Тодора — едрата мечка, господарката на тая гора. Баба Тодора застана в цялото си величие и заръмжа:

— Какво е това? Бягайте, зайци, крийте се по храстите. Аз с вълка ще се разправя!

Зайците се пръснаха по гората кому където очи видят. Лиса подви опашка, полека и задом отстъпи и шумна в гората.

Вълкът и мечката останаха очи срещу очи. . .

МРАВЕЯТ

Този непрокопсаник Щурецът — както обикновено — цяло лято свири, пя, игра и забавлява разнородното население на полето. Като настъпиха студовете, Щурчето видя, че костюмът му не е според сезона и че няма скътано за зимата нито едно житно зрънце.

— Какво да правя? Ще ида при ония, които тъй много харесваха моите песни и игри и тъй щедро хвалеха моя музикален талант.

И Щурчето отиде при най-богатия от всички обитатели на полето, при трудолюбивия Мравко.

— Чук, чук, чук. Господин Мравчо, смили се над мене, дай ми да пийна, да хапна, дай ми да се подслоня и изсуша.

Излезе Мравеят-богаташ и сурово измърмори:

— Е, господин поете, ако ти беше работил и пестил през лятото като мене, а не да танцуваш със своето зелено палто, да пееш и да се занимаваш с разни фантазии, сега не би тръгнал да просиш.

Богаташът Мравей не каза нито дума повече, влезе вътре и тръшна вратата.

Трудолюбивият, добрият простак — Червеят — работи и се труди цяло лято, но нищо не можа да спечели. Господарят не му плати, съседи го окрадоха, на

бедни роднини помага. И толкова осиромаша, че дори нямаше дреха, за да покрие голото си тяло.

— Е, ще ида при Мравея, той е богат, ще помогне! — каза си бедният Червей.

Случайно Мравеят седеше пред вратата и правеше сметка колко жито е събрал през лятото.

— Моля ви се, уважавани господин Мравейо, ваша милост сте богат, смилете се над мене, помогнете ми!

Мравеят се ядоса и тупна с крак. И макар да знаеше, че Червеят е по-голям работник от него, каза:

— Как! Ти смееш да се явяваш пред мене гол? Безсрамник! Да се измъкваш в такъв вид из земята и да идеш при мене за милост! Марш, че те пребивам!

И Мравеят пропъди бедния земен Червей.

Деца! Разказах ви тая басня, за да знаете, че скъперникът всякога ще намери причина да откаже да помогне на своя ближен.

ПРИКАЗКА ЗА ПУЯКА

Веднъж пуякът станал цар.

Разположи се той в своя дворец, яде, пие, радва се на честта си и на царската си челяд. Всичко си имаше той — министри, придворни, слуги, слугини. Само едно му липсваше — нямаше си придворен певец, който да го весели и да му пее в честити царски дни и на големи празници.

Тогава пуякът издаде заповед да се съберат в двореца му всички хвъркати певци, та да избере измежду тях придворен певец.

Чули-нечули царската воля, ето че заприиждаха в двореца от всички страни прочути и неизвестни певци, малки и големи. Жълтунката, чучулигата, пъстрата кадънка, гълъбът, гургулицата, кукувицата, сойката, свраката, гарванът, петелът, гъската, врабчето, скромното славейче и безброй още певци и певици изпълниха царския дворец.

Разположи се негово величество пуякът на своя трон, а до него богопомазаната му царица, пуйката, и певците един по един почнаха да показват своето изкуство.

Най-напред запя врабчето, по него се заредиха всички и най-после славейчето. Пуякът ги изслуша с дълбоко царско внимание, но нищо не разбра. Него-

вият вкус беше си останал просташки, какъвто си бе, и царското достойнство не бе притурило нищо на ума му.

Като ги изслуша всичките, пуякът се замисли и каза важно:

— Виждам, че всички сте добри певци и големи майстори, но от вашите песни малко разбрах. Само петелът, когото познавам от малък, моето ухо добре схвана, разбра и хареса — него избирам за придворен певец.

Птичките се разотидоха — всяка там, откъдето бе дошла.

А петелът остана да пее на пуяка в неговите царски тържествени дни.

ТРИМАТА БРАТЯ И ЗЛАТНАТА ЯБЪЛКА

Една жена имала троица синове. В двора имало едно ябълково дърво, което в годината раждало по една златна ябълка. Една хала всяка година дохождала нощно време и открадвала ябълката. Най-старият син рекъл: «Мале, аз ще вардя ябълката.» Майка му казала: «Е, синко, толкова години не сме я опазили, та сега ли ще я опазим!» — «Не, ще я опазим» — казал синът и отишъл да варди. За да не заспи, той взел една торба орехи да троши цяла нощ. Ала той се залисал с орехите, халата дошла и откраднала ябълката.

На другата година средният син рекъл на майка си: «Мале, аз ще вардя ябълката.» Майка му отговорила: «Е, синко, толкова години не сме я опазили, та сега ли ще я опазим!» — «Не, сега ще я опазим» — казал синът и отишъл да я пази. За да не заспи, и той взел една торба орехи да чука цяла нощ. Ала и той се залисал с орехите, халата дошла и откраднала ябълката.

На третата година най-малкият син рекъл: «Мале дай на мене ножа, аз ще отида да вардя ябълката.» — «Иди, сине!» — казала майка му. Той отишъл в градината, качил се на ябълката и се скрил в клоните да чака.

Посред нощ се задало нещо като мъгла, зафучало, затрещяло: дошла халата и посегнала да вземе ябъл-

ката. Той я ръгнал с ножа и халата избягала. Тогава синът взел ябълката и я занесъл на майка си. След това той поканил братята си да отидат да намерят халата. Като тръгнали по кървавите следи, стигнали до една пещера. Малкият брат казал: «Ха да спуснем едного в пещерата.» Най-старият брат склонил него да спуснат. Като го спуснали до средата, той се уплашил и заклатил въжето, а другите го измъкнали.

Тогава средният склонил него да пуснат; като го спуснали до средата, и той заклатил въжето — и него извадили. След това малкият рекъл: «Аз ще сляза долу, като поклатя въжето, спускайте ме, спра ли, почакайте малко.» Те го спускали, спускали, докле слязъл долу. Там видял една къща. Кога погледнал през прозореца, видял в стаята три девойки. Едната си играела със златна ябълка и другата също, а най-малката нямала златна ябълка да си играе, та си играела със златен плъх на златна тепсия. Той се обърнал към нея и завикал: «Девойко, отвори ми вратата да вляза.» Една от момите станала и му отвърнала: «Върни се назад: майка ни ходи две години наред, та ни донася по златна ябълка, а сега болна си е дошла; ако ти отворим да влезеш, ще те глътне.» Той рекъл: «Или ми отворете, или ще разбия прозореца и ще вляза!» Тогава станала най-малката, та му отворила и той влязъл и убол халата. След това взел, та свързал голямата девойка и заклатил въжето. Братята му потеглили и я измъкнали горе. Подир сврзал средната и нея измъкнали горе. Когато останал долу с най-малката и най-хубавата, той ѝ рекъл: «Да те овържа и изнеса горе, братята ми ще се скарат за тебе; ако аз се овържа и изляза, ти пък не ще искаш да излезеш после. Аз ще те овържа, та те ако ме обичат, ще ме изнесат. . .» Тя му рекла: «Вземи тоя пръстен, давам ти го; ако ме изнесат горе и се скарат за мене, аз ще поискам да ми направят дрехи самотворни. Който ми направи такива, него ще взема. Ти ще постоиш долу малко: ако не искат да те изнесат, ще паднеш още надолу. Там има два овена — един бял, един черен. Ако паднеш върху белия, той ще те изнесе на белия свят; ако паднеш върху черния, той ще те отнесе в долната земя.» Овързал я той и братята му я измъкнали. Като видели тая ненагледна хубавица, братята се скарали помежду си и забравили по-малкия долу. Той постоял малко време и паднал надолу: паднал върху черния овен, който го отнесъл в долната земя. Като нямало какво да прави, той тръгнал да скита и попаднал в един град, в колибата на една баба. Бабата била сама. Тя месела хляб, но не сипвала вода в брашното, а плюела, та с плюнките си месела. Кога я попитал защо месела хляб с плюнки, тя му рекла: «Синко, как да не меся с плюнки, като имам шест деца! Има една хала, която не ни пуска да си налеем вода, ако не ѝ дадем човек да изяде. Аз давах, давах, издавах се, а тя, ето вече година как не ни пуска да си налеем вода. Сега царят ще изпрати дъщеря си, за да я глътне халата, и тогава целият град ще си налее вода.» Момъкът попитал бабата за царския конак и тя му казала. Той тръгнал да го търси и го намерил. Там заедно с царската дъщеря се качил в една кочия и отишъл при халата. Той бил уморен, затова полегнал и заспал върху скута на царкинята, а в това време халата излязла из ямата и се затекла към царкинята да я глътне. Царкинята се развикала и разплакала и една сълза капнала върху лицето на момъка, та го събудила. Щом станал, той грабнал ножа и пробол халата. Подир това водата потекла. Тогава царят попитал момъка с какво иска

да го дари. Момъкът отговорил: «Искам да изляза на моята земя.» На това царят казал: «Ако намериш някого, който да те изнесе, аз ще дам всичко, щото дотряба.» Тогава момъкът тръгнал из града да разпитва и намерил едного, който му казал: «Край града има едно дърво голямо; на него мъти орлица и все не може да отвъди орлета. Иди там, може би. . . намери щеш. .. средство за излазяне.»

Той отишъл под дървото и легнал, та заспал. По едно време орлетата се разпищели и той се разбудил. Кога погледнал нагоре, видял триглава змия да лази по дървото; взел, та отсякъл трите глави. Орлите се спуснали върху момъка да го утрепат, задето разпищял орлетата; но тогава малките рекли: «Не бива, тате, и ти, мале! Тоя човек ни отърва и ни остави да сме живи сега.» Орлите рекли на момъка: «Ей, побратиме, какво добро искаш да ти сторим?» — «Нищо не искам; искам да ме изнесете на горната земя.» — «Да те изнесем! Намери девет крави ялови, всяка по девет години да е ялова, храни ни цял месец; направи един сандък с железни вериги, тури в него месото, що остане, и седни при него. Напълни един мех с вода. Ние ще преметнем на рамо веригите и ще те понесем. Кога кажем «га», ще ни дадеш месо; кога кажем «пию», ще ни дадеш вода.» Той приготвил всичко, според както му поръчали. Понесли се нависоко, но месото не стигнало; орлите поискали — и той, за да им даде, откъснал от дланите на ръцете и от стъпалата на нозете мръвки и им дал. Найпосле те го изнесли на видело на земята и го попитали: «Побратиме, от какво беше онова месо, що ни даде най-после?» Той им отговорил: «Побратимовци, срам не срам, ще ви кажа: отрязах го от дланите на ръцете и от стъпалата на нозете си, та ви го дадох.» Те тогава му

рекли: «Побратиме, да знаехме, че ти си толкова сладък, изядвахме те още под дървото.» След това той станал, та отишъл у дома при братята си, които намерил, че още се карат за най-младата девойка. Всички нея искали.

— Аз искам дрехи самотворни — рекла тя, — който ми ги направи, него ще го взема.

Той, като дошъл, щом погледнал пръстена, и дрехите се направили. Тогава вече той взел девойката.

ХУБАВОТО МОМИЧЕ, НА УСТНИТЕ НА КОЕТО ЦЪФВАЛ ТРЕНДАФИЛ

Едно време имало един дядо. Той имал едно момиче: когато се засмивало, трендафил цъфвал от устата му, а когато заплачело, маргарит капел от очите му. Дядото ги събирал и ходел да ги продава и така се прехранвали. Момичето се прочуло с хубостта си и дарбите си толкова, че стигнало до ушите на царя. Той поискал да се ожени за него и затова пратил хора да го вземат и доведат. Царските пратеници отишли, взели момичето, качили го на царската кола и потеглили назад. Между пратените хора имало една мома, която искала с измама да се ожени за царя. Вървели що вървели, на хубавицата се припило вода. Завистницата ѝ рекла: «Ако ми дадеш да ти извадя едното око, ще ти дам вода.» Хубавицата нямала що да прави — съгласила се. Завистницата извадила едното ѝ око, скрила го в една кутия, дала ѝ вода и пак тръгнали.

Вървели що вървели, стигнали до един кладенец. Хубавицата пак поискала вода. Завистницата ѝ рекла: «Ако дадеш да ти извадя и другото око, ще ти дам вода.» Момичето било много жадно, нямало какво да прави — съгласило се. Завистницата му извадила и другото око, скътала го в другата кутийка и пак му дала вода. Жените, що били в царската кола, съгледали, че момичето няма очи, и рекли: «Защо ли е на царя сляпа

царица? Как ще живее с нея пред света? Хайде да я оставим в гората.» И като повървели още малко, стигнали до един голям буренак при един сух кладенец оставили момичето и заминали бързо.

Те накитили завистницата-хубавица, завели я при царя, като казали, че тя е прочутото момиче, и царят се оженил за нея. Минало се доста време, царят чакал царицата да се засмее, за да падне трендафил от устата ѝ, или пък да заплаче, за да капне маргарит от очите ѝ, ала тя нито се засмивала, нито плакала, а ходела все замислена и намръщена.

Оставеното в гората момиче било намерено от един дядо. Той го прибрал в къщата си да го гледа. Момичето живяло добре при дядото и му пазило къщата. Веднъж дядото кихнал, момичето се засмяло и тозчас от устата му паднал цъфнал трендафил. То го дало на дядото и рекло: «Дядо, нà ти тоя трендафил; иди го продай в града, мини по улиците и викай: «Хайде трендафил за око, трендафил за око!» Който ти даде око, нему да го дадеш.» Дядото взел трендафила, отишъл в града и почнал да вика из улиците: «Трендафил за око, трендафил за око!» Всички му се чудили и никой не купувал трендафила. Като минал покрай царските палати, от прозореца се показала царицата и го попитала: «Какво продаваш, дядо?» Той ѝ отговорил: «Трендафил за око, дъще!» Тя му рекла: «Дай го на мене!» Тя извадила една кутийка, отворила я, дала му окото и взела трендафила. Дядото не познал царицата. Той взел окото, отнесъл го на момичето, то го турило на мястото и прогледнало.

Минало се, каквото се минало, подир някое време момичето пак се засмяло и от устата му пак цъфнал трендафил. То пак го дало на дядото да иде да го про-

даде за друго оченце. Дядото взел трендафила, отишъл в града и пак тръгнал да вика из улиците: «Трендафил за око, трендафил за око!» Всички се чудили, но никой не купил цветето. Като минавал край царските палати, на прозореца пак се показала царицата: «Какво продаваш, дядо?» Той й рекъл: «Трендафил за око, дъще!» «Дай го на мене, дядо, аз ще ти дам едно око.» Тя извадила из пазвата си една малка кутийка, отворила я, извадила оттам едно оченце и го дала на стареца. Дядото пак дал трендафила, взел окото и го занесъл на момичето. То турило окото на мястото му и отведнъж и с него прогледнало.

Веднъж на момичето му станало нещо мъчно. То заплакало и от очите му закапали зрънца маргарити. То ги дало на дядото и му рекло да иде в града да ги продаде, та да купи едно-друго за в къщи. Дядото взел маргарита, занесъл го в града и го продал пак на царицата.

С тия трендафили и с тоя маргарит царицата рекла да измами царя. При един избран случай тя се засмяла и показала скрития по-рано в устата си трендафил. Друг път налепила маргарита на очите си и като заплакала, надвесила се над царевия скут и поронила скъпоценните зърна.

Дядото много пъти ходил из града да продава цъфнали трендафили и маргарит. Това стигнало до ушите на царя. Неговите хора му донесли, че тия трендафили и тоя маргарит купувала царицата. Царят тогава се усъмнил в нея, разбрал нейната лукавщина и решил да издири тая работа. Веднъж той поканил всичките момичета, богати и сиромашки, на тлака. Всички момичета отишли на тлаката, отишло и дядовото момиче. Те насядали около огъня, запрели, завлачили и запели по-

ред — кое каквато песен знаело. Царят седял и слушал. Дошло ред до дядовото момиче. То седяло настрана със забулено лице и прело. То казало: «Аз няма да пея — аз ще разкажа една приказка.» И като завъртяло чекръчето, почнало: «Речи, чекрърче: Едно време имало едно момиче; когато се засмивало, трендафил цъфнал от устата му, а когато заплачело, маргарит капел от очите му. . .»

Така, без да прекъсва, момичето разказало своите патила. Царят изслушал приказката докрай и после поподигнал булото на момичето — и то блеснало с всичката си хубост. Тогава царят се уверил, че намерил изгубената си невеста.

Той заповядал да вържат царицата за опашката на един луд кон, да му ударят сто камшика и да го напъдят в гората. След това царят се оженил за хубавото момиче.

ТОРБАЛАНЦИ

Живели си сами-самички един дядо и една баба. Нямали си нищо-нищичко: ни син, ни щерка, ни кокошка, ни козица, ни крава, ни магаренце. Дядо ходел от къща на къща, сечел дръвца, носел водица — така се прехранвали.

Върне се дядо вечер, седне на прага или до огнището, капнал от умора, па запуши с луличката. А бабата викне да го хока:

— Ах, ти, дъртако, работиш само за лулата си! Мене си забравил. Нямам чехли на краката си, нямам кърпа на главата си!. . .

Крещи, вика бабата. Дядо слуша, па му стане мъчно. Наведе глава и зарони ситни сълзи една по една. А те капят, капят и гасят луличката му.

Веднъж на дядо му домъчняло много за бабините думи. Не можал повече да трае, станал, взел мрежата и излязъл от къщи.

«Ще ида на реката — помислил си той, — да търся златната рибка. Тя всичко знае, всичко може. От нея съвет и помощ ще искам.»

Отишъл дядо при реката. Той поставил мрежата и се скрил в тръстиката да чака. . .

Отведнъж — фърр! — посипали се като камъни жерави от небето. Те кацнали из водата, из тръстиката — навсякъде. Скокнал дядо и хванал един жерав.

— Пусни ме, дядо! — замолил се жеравът.

— Няма да те пусна, синко — рекъл старецът. — Аз и бабата живеем сами-самички. Няма що да правим, ами по цял ден се караме. Ела у дома, стани наше чедо, та и ние радост да видим.

— Ах, дядо — рекъл жеравът, — не мога в къщи да живея, с хорски грижи да се занимавам. Аз обичам да летя в широкото небе, да ходя по всички земи, реки и блата. Пусни ме да си хвръкна!

Старецът имал добро сърце. Станало му жал за птицата. Той навел глава, почесал врат. Какво да прави?

Жеравът разбрал мъката му и рекъл:

— Ела, дядо, с мене у дома! Ще ти дам един подарък, който голямо добро ще ти донесе.

Съгласил се дядо. Жеравът го завел у дома си, откачил от стената една шарена торбичка и рекъл:

— Торбаланци на работа!

В миг из торбата изскочили две пъргави момчета. Те извадили маса, столове и наредили златни блюда, чаши и чинии. После наслагали вкусни гозби, една от друга по-избрани. Наредили и чудни вина, па казали:

— Моля, заповядайте!

Жеравът и дядото яли и пили до насита.

Двете момчета стояли настрана и прислужвали.

Като се наяли хубаво, жеравът рекъл:

— Торбаланци, ха в торбата!

Спуснали се момчетата, събрали всичко в торбата и се скрили в нея.

— Подарявам ти тая торба, дядо! Живей с нея за много години! — казал жеравът и подал торбата на дядото.

Зарадвал се дядото, взел торбичката и си тръгнал.

Той замръкнал в едно село. Там живеела кумицата му с двете си дъщери. Старецът отишъл да ги види и да пренощува у тях.

Срещнали го те, но нямали какво да го гостят — били много сиромаси. Турнали на софрата две глави лучец, малко солчица, една суха чушка и парче корав хлебец. Дядото откачил торбичката от рамо, па извикал:

— Торбаланци, на работа!

Изскочили двете момчета, нагласили трапезата, па извикали:

— Заповядайте!

Кумицата и двете моми се облещили от учудване. Какво нямало на софрата: баници, баклави, печено прасенце, бял хляб. . .

Гостил дядото кумицата и момите, па извикал:

— Торбаланци, ха в торбата!

Кумицата занемяла от учудване, а дядо се смее, та примира.

През нощта кумицата завела дядото да спи в друга стая. Тя повикала дъщерите си и се хванали на работа. Шили цяла нощ и ушили торба, а взели неговата.

Отишъл си дядо у дома и още от пътната врата завикал:

— Ей, бабо, излез да ме срещнеш като цар, а не като сиромах!

Излязла бабата, погледнала — дядото се връща засмян до уши. Той влязъл в къщи и извикал господарски:

— Торбаланци, на работа!

Ала торбичката останала свита.

Нищо не шавнало в нея.

Грабнала бабата ръжена, че като забрала дядото:

— Ах, ти, дъртако, с мене ли ще се подиграваш!

Наложила му бабата гърба с ръжена. Заплакал дядото, излязъл и право при жерава отишъл.

— Жераве-синко, така и така ми се случи — заплакал старецът, — торбичката не работи, торбаланците избягали. . .

Жеравът разпитал стареца подробно и разбрал работата.

— Добре — казал той, — ето ти тая торбичка. Иди с нея и тя ще те научи какво да правиш.

Зарадвал се пак старецът, взел торбичката и тръгнал.

По пътя огладнял. Седнал на една полянка, снел торбичката и рекъл:

— Торбаланци, на работа!

Из торбата изскочили две силни момчета с тояга в ръка, като забрали стареца — бият и викат:

— Недей ходи у кумицата, не си оставяй торбицата!

Старецът скачал насам-натам и едвам му дошло на ум да извика:

— Торбаланци, ха в торбата!

Момчетата се скрили. Старецът взел торбичката и право у кумицата си.

Тя видяла, че старецът носи нова торбичка, и си рекла:

— Ново чудо има да видим!

Кумицата умирала от нетърпение по-скоро да види какво се крие в хубавата нова торбица.

Щом дядото отишъл в другата стая да си почине от път, кумицата взела новата торбичка и казала:

— Торбаланци, на работа!

Веднага изскочили двамата яки торбаланци с тоягите, че като забрали кумицата — бият и викат:

— Дай на стареца торбицата! Дай на стареца торбицата!

Кумицата разбрала, че не може да се отърве, и викнала по-скоро стареца от другата стая.

Старецът дошъл бързо, кумицата му дала открадната торба и той заповядал на торбаланците да се приберат.

БОГАТИЯТ МРАВЕЙ

Мравеят натрупал големи богатства. Спрял се в къщата си, трепери, пази натрупаното, не смее навън да се подаде, да не би някой да му поиска нещо. Добре, ала му дотегнало да живее така самотен, само с богатствата си. И намислил Мравеят да се ожени. Но поискал от тая работа да спечели. Решил да се ожени за Светулката. Защо да живее в тъмнина? Нека има кой да му свети. При това — безплатно да му свети. Заключил Мравеят богатството си дълбоко под земята и отишъл при Светулката.

— Светулке хубава — казал той, — много те харесвам, искам да се оженя за тебе!

Светулката се съгласила.

Дошъл денят на сватбата. Мравеят събрал роднините си и отишъл у Светулката.

— Ами къде ви са свирците? — попитала тя, като видяла сватбарите.

— Не може ли без свирци — казал Мравеят, — тъй ще бъде по-евтино.

— Не, без свирци не може! — отвърнала Светулката.

— Тогава кого да викам? — попитал Мравеят.

— Кого? Не знаеш ли? Най-добрия полски свирец ще викаш — Щуреца. Нима не го познаваш?

Мравеят отишъл при Щуреца.

— Щурче-свирче, ела да ми свириш на сватбата!

— Кой? На тебе ли да свиря, скъпернико! — ядосано викнал свирецът. — Не, никога! Помниш ли ти как ме изпъди миналата зима и не иска да ми дадеш нито едно зърно житце? Тогава аз бях дошъл да ти посвиря, но ти ми каза, че мразиш свирците и певците, и ме прати по дяволите. Сега ти иди по дяволите!. . .

И Щурецът презрително оставил големия богаташ. Като чула това Светулката, отказала се от Мравея и не искала да се ожени за него.

— Колко ти струва богатството — казала тя, — когато твоята душа от песен не отбира, за хубост не жадува!. . .

ДЯДО БОЖИЛ И ДЯВОЛЪТ

Дядо Божил спал на сянка под една върба, близо до една стара запустяла воденица. Вечерта се върнал в къщи, навечерял се и седнал на прага да изпуши една лула тютюн.

Добре, ама като бръкнал в джоба за лулата — няма я. Тук лула, там лула — никъде я няма.

— Е — рекъл си дядо Божил, — трябва под върбата да съм я оставил.

Как ще прекара нощта без лулата си! И тръгнал да я търси. Било вече тъмно. Половин месечина светела на небето, ама пусто облаче сè пред нея стояло и я затуляло.

Както и да е, дядо Божил пристигнал до върбата и тъкмо се навел да търси лулата си, чул някакъв разговор. Клончетата на върбата пращели. Вдигнал очи нагоре той и що да види — по върбата насядали дè що си е дяволи и нещо се разговаряли.

Каква била работата? На тая върба се събирали дяволите и младите разказвали на старите кой какво извършил през деня.

Дядо Божил се ослушал. Едно дяволче почнало да разказва:

— Днес аз нищо друго не извърших, само откраднах лулата на дядо Божил, като спеше под тая върба. Утре

ще се преправя на дете и ще му я занеса на нивата, като оре, и там ще му откарам един вол, да го изяде вълкът. . .

— Пази се само да ти не вземе капата — рекъл най-старият дявол, — защото хем роб ще му станеш, хем много тайни ще му изкажеш.

— Леле, боже! — извикал дядо Божил и се прекръстил.

А в това време клоните на върбата припращели и дяволите се разбягали кой накъдето видял. Защото от кръста и от божието име тях ги било страх.

Дядо Божил се впуснал тичешком назад, падал, ставал, пристигнал в къщи блед като мъртвец.

— Какво ти е бре, старче? — попитала го бабата.

А той само се прекръстил и рекъл:

— Каквото има да стане, ще стане!

Рано на другия ден дядо Божил впрегнал воловете си и отишъл на нивата да оре. Изкарал една бразда, две бразди — не върви равно. А той какво — оре, ама очите му сѐ играят насам-нататък — да види откъде ще му дойде злото.

По едно време из храстите изскочило едно момченце с торбичка на рамо.

— Дядо, намерих една луличка, да не е твоя?

Дядо Божил разбрал, че стои лице с лице със самия дявол, и си рекъл:

— Ще му взема капата, па каквото ще да стане.

Момчето мислило, че старецът не дочува, та викнало по-високо:

— Дядо, намерих една луличка, да не е твоя?

— Я дай да я видя, дядовото — рекъл дядо Божил, — може и моя да е.

Момченцето приближило стареца и му подало лулата. А дядо Божил протегнал ръка, уж да вземе лулата, па дръж — вземал му капата.

И щом му вземал капата, дяволът се показал такъв, какъвто си е, и старецът му видял и рогата, и опашката, и хитрите очи.

— Хванах ли те аз тебе, злия над злите? — засмял се дядо Божил и скрил капата в пазухата си.

Дяволът се примолил, приплакал:

— Дай ми, дядо Божиле, капата!. . .

— Не, чакай малко. Ще ти дам капата, ама нека ми помогнеш през лятото да пожъна, да повърша. Па и на някои работи да ме научиш, че тогава.

И дядо Божил изпрегнал едина вол да почива, впрегнал дявола на негово място и почнал пак да си оре.

Дяволът станал роб на стареца и му вършел всичката работа. Изорал му нивите, посял ги. Кога дошло лято, покосил ливадите, пожънал нивите, овършал житото.

Той много хитрости правил да си вземе шапката, но старецът сѐ в пазухата си я носил.

Дошло време да се бере гроздето. Дядо Божил отишъл на лозето, завел и дявола да бере. Обрали гроздето, смачкали го на вино и го преточили. Тогава дядо Божил накарал дявола да очисти линовете и да изхвърли джибрите в реката.

— Какво ще ги хвърлиш — рекъл дяволът — и от тях може да стане нещо.

— Какво? — запитал старецът.

— Дай ми шапката, ще ти кажа.

— Не, ще ми кажеш, че после. . .

И дяволът научил тогава дяда Божила как да превари джибрите, та да извари от тях ракия.

Когато изварили ракията, дядо Божил сръбнал, харесала му и той похвалил дявола.

На дявола му станало приятно от похвалите и рекъл:

— Хе, колко работи аз още зная!. . .

— Кажи ми ги — казал дядо Божил, — и аз ще ти дам шапката и ще те пусна на свобода.

Тогава дяволът му рекъл:

— Сега ще ти кажа още едно нещо, ама ми покажи шапката да я видя.

— Кажи, ще ти я покажа — съгласил се дядо Божил.

Дяволът казал:

— Ако превариш суроватката (водата, която излиза, когато прецеждаш прясното сирене), ще извадиш от нея извара.

— Ха, и това добро — кимнал с глава дядо Божил.

— Сега покажи ми шапката.

Старецът затворил добре вратата, бръкнал в пазуха и извадил шапката. Дяволът скочил, дръпнал шапката, турнал я на главата си, уловил се за дима над огнището и изскочил през комина.

Като излязъл на покрива, извикал през комина:

— Хе, дядо, ако беше ме още държал, щях да ти кажа и от изварата какво може още да стане, ама нали те излъгах, та си взех шапката. . .

— Дядо ти Божил пак ще те хване — извикал сърдито старецът. . .

— Хе, дядо, дявол се веднъж лови: изпуснеш ли го. . . това си е — отговорил рогатият и изчезнал.

ТРИСТА УМНИЦИ

Триста души умници тръгнали да секат една гора. Нарамили брадвите нагоре с топоришките и вървели, вървели, уморили се и седнали да си починат. Добре, ама като седели, объркали си краката и като рекли да стават, не знаели кои крака на кого са и се скарали.

Един викал:

— Тия крака са мои!

— Не, мои са — викал друг.

— Не се карайте за чужди крака: те са мои — викал трети.

Работата дошла до бой.

В това време минал един хитрец.

— Хей, байо — извикали му умниците, — ела да ни помириш: объркахме си краката и не знаем кои на кого са.

— Добре, ама какво ще ми дадете? — рекъл хитрецът.

— Какво имаме, та какво да ти дадем — отговорили умниците. — Ще ти дадем секирите си, само ни помогни да си намерим краката.

— Добре, добре — рекъл хитрецът, па като взел една тояга, почнал да удря през краката с колкото си сила имал.

Умниците наскачали и се разбягали настрана, всеки със своите си крака.

— Е, байо, благодарим ти! Какво щяхме да правим, ако не бяхме си намерили краката?

Умниците дали секирите си на хитреца, той ги прибрал и си заминал.

— Ами сега — завайкали се умниците, — какво ще правим без секири?

— Каквото можем, това ще правим — рекли и отишли в гората.

Най-напред спрели до едно голямо старо дърво с прогнил корен.

— Да го свалим — казал някой.

Съгласили се, вързали дървото с едно дълго въже, наловили се за него и почнали да теглят. Теглили, теглили, дървото се съборило, притиснало ги и ги изпомачкало.

От триста души само трима останали.

— Бре, какво стана? — рекли те и побягнали далече от това място.

Като вървели и се тюхкали, единият от тримата умници съгледал един гълъб и рекъл:

— Чакай да те хвана, барем на тебе да си изкарам яда.

И се впуснал по гълъба.

Гълъбът летял, летял и кацнал на едно дърво. Умникът рекъл:

— И на небето да се качиш, пак ще те хвана. Ти с пет-шест зърна се наядаш, пък мене три самуна ми не стигат, та по-долу ли от тебе ще остана?

И той се покатерил на дървото да лови гълъба. Като се качил на върха, гълъбът литнал, умникът литнал по него, паднал и се пребил.

Останали двама умници. Единият рекъл:

— И това място е дяволско, и оттук да бягаме.

Тръгнали. По едно време единият взел да се бие по главата и да си дума нещо.

— Какво, какво, побратиме? — попитал другият.

— А бе, не знам, като тръгнах, запуших ли кацата със саламурата, или не съм. . .

— Голяма работа! Да идем да видим!

Съгласили се и отишли да видят кацата. Умникът, на когото била кацата, надникнал в нея и не можал да види добре има ли нещо, или няма. Той бръкнал с ръка и изпищял с колкото глас имал. В кацата имало змия и го ухапала.

Пищял той, викал, а другарят му го утешавал и думал:

— Един червей те клъцна и ти не можеш да търпиш, ама да те клъвне квачка с дванадесет пилета, какво ще правиш?

Той го утешавал, а оня викал, охкал, посинял, подул се и умрял.

И така от триста умници останал само един.

— Ех — рекъл си той, — от толкова души само аз останах, аз трябва да съм най-умният. Чакай да събера другари и да им стана войвода. — Тръгнал през гората и почнал да вика:

— И-и!. . .

В гората имало ловци. Умникът с викането си им прогонил лова. Те го хванали, набили го хубаво и го пуснали.

Умникът побягнал през гората и дошъл до една река. Над реката имало висок мост. Като минавал моста, той рекъл:

— Бре, толкоз ме биха, чакай да видя имам ли по гърба синьо.

Спрял се умникът насред моста, съблякъл се, взел да се мъчи да си види гърба.

Мъчил се, свивал се, извръщал се насам-нататък, докато се отплеснал от моста, паднал във водата и се удавил.

ПОЗНАВАЧЪТ ОТ УМНИКОВО

Бай Станьо Познавачът се връщаше пешком от града с тежък товар на гърба. Времето беше горещо. Уморен и изпотен, той спираше често да си почива.

По едно време го настигна автомобил. Бай Станьо спря сред пътя, сложи товара на земята и замаха с ръце като вятърна мелница.

— Стой бре, автомобилчо! Спри!

Господарят на автомобила, който сам караше, видя бае Станьо и спря колата.

— Закъде отиваш, господине? — запита бае Станьо.

— За село Умниково.

— И аз съм оттам — рече бае Станьо. — Закарай ме до село. Капнал съм от умора. Пък и колата ти е празна.

— Колко ще дадеш? — запита шеговито господарят.

— Аз съм сиромах човек, господине. Пари нямам.

— Добре, качи се — рече весело господинът. — Пари не ща, но нали си от Умниково, кажи нещо умно, преди да тръгнем.

— Добре — каза бае Станьо, който беше весел човек и обичаше да се шегува. — Слушай! Веднъж се срещнали, както ние с тебе, петима души. Седнали да

си починат под едно дърво и се разприказвали. Почнали да се разпитват кой какъв е.

Първият рекъл:

— Аз с песен новото срещам, с песен старото изпращам.

Вторият казал:

— Аз пък събирам свестните, та им вземам ума.

Третият се препоръчал така:

— Аз водя на разходка хорските дрехи.

Четвъртият казал:

— Аз спирам на пътя тия, които пак ще заминат.

Петият рекъл:

— Аз пък съм тоя, който често се дели от сянката си.

Като каза това, бае Станьо седна в автомобила, тури и товара си, па прибави:

— Сега карай, мисли и ми кажи какви хора са били тия.

Подкара господинът автомобила и се замисли. Мисли, мисли, стигнаха до Умниково.

— Не можах да намисля кои са тия хора — каза господинът и спря.

— Нали си в Умниково, ще ги научиш — рече бае Станьо. — С това ще ти се отплатя, загдето ме докара дотук.

И бае Станьо, като се засмя, занарежда бавно:

— Първият от тия хора бил поп. С песен той среща новородения, като го кръщава, с песен изпраща умрелия, когато го опява.

Вторият бил кръчмар. Събира свестните, упива ги и им взима ума.

Третият бил овчар. Пасе по полето овцете, от чиято вълна се правят дрехите.

Четвъртият бил лекар. Той лекува болните и ги забавя от смъртта, към която ще отидат.

Петият бил летец. Той се откъсва от сянката си, когато се вдигне да лети.

Бележки

«ЯН БИБИЯН» — «ЯН БИБИЯН НА ЛУНАТА»

За пръв път романът «Ян Бибиян. Невероятни приключения на едно хлапе» бива публикуван в броеве 2—24 от януари — юни 1933 година, а «Ян Бибиян на Луната» — в броеве 3 — 36 от септември 1933 до юни 1934 година на детско-юношеския седмичен литературен вестник «Пътека» (редактиран през тези две първи годишнини от Елин Пелин, Димитър Подвързачов и Йордан Сливополски-Пилигрим).

Относно творческата история на двата романа (всъщност — две относително самостоятелни части на един роман) писателят прави следното признание: «Един ден поисках да покажа на децата (т. е. на двете си деца — б. м.) как си изпащат, когато са непослушни, и какво става с тях, когато се поправят. И ето, така се създадоха книгите за Ян Бибиян» (Люб. А. Божинов. Една среща с големия наш писател Елин Пелин. Сп. Кооперативна просвета, г. 14, кн. 4 от 10. III. 1942 г., стр. 9.). Самото име на главния герой на романа също възникнало в семейната среда на писателя. По спомени на съпругата на Елин Пелин, Стефана Елин Пелин (записани от нас), техният син Боян имал в детския си речник като любима фразата «ян бибиян». Когато като две-тригодишно дете вземал вестник или книга «да чете» (подобно на възрастните), той произнасял все едни и същи думи: «ян бибиян. . . ян бибиян. . .» По сведения на Пилигрим (в записани от нас негови спомени) Елин Пелин се отнесъл с голяма сериозност към творческата си работа над «Ян Бибиян» и «Ян Бибиян на Луната». Той дълго обмислял идейно-сюжетната основа на романа, като във връзка с това прочел множество статии и даже книги из областта на техниката и астрономията. От друга страна, на Елин Пелин не са могли да не направят силно впечатление смелите полети на съветските летци през

1927 и 1929 година от Москва до Токио и Ню Йорк. «Много се интересуваше от новите открития в науката, в техниката» — свидетелствува за писателя неговата дъщеря Елка. През 1930—1932 година Елин Пелин се увлякъл до такава степен в модната тогава «радиомания», че дори сам си изработил радиоприемник. Нещо повече. Във фейлетона си «Най-новата болест» (печатан във в. «Литературен глас», бр. 145 от 6. III. 1932 г.) той духовито осмял това свое «увлечение». През 1923 и 1927 година излизат в български превод фантастичните романи «Първите хора на Луната» от Херберт Уелс и «Аелита» от Алексей Толстой. Има признаци, по които може да се заключи, че Елин Пелин е използувал творчески някои елементи от тези романи при написването на своя роман «Ян Бибиян на Луната». Според твърденията на д-р Иван Велков, Стоян Велков и други близки на Елин Пелин за образа на Франц Техниката той използувал някои черти от прочутия преди години байловец чичо Петър с благите думи — човек изкусен в множество занаяти и владеещ в една или друга мяра няколко балкански и европейски езика. Що се касае до първата част на романа, в нея личат влияния от наши битови и фантастични народни приказки, от фантастични приказки на други народи, на някои поеми за деца от немския художник-хуморист Вилхелм Буш и др.

Елин Пелин публикувал романа за Ян Бибиян на глави, в процеса на писането му. «Ян Бибиян» го писах, когато почнахме списание «Пътека» — свидетелствува сам писателят. — Седмица по седмица съм го писал» (Елин Пелин. Как пиша. Беседа пред писателите-белетристи в София на 3 май 1949 г.). С това се обясняват и някои несъобразности в романа, отстранени от писателя при втората му редакция. Тези несъобразности са посочени по-нататък на съответни места в коментара.

Още при печатането им в подлистници във в. «Пътека» романите «Ян Бибиян» и «Ян Бибиян на Луната» събудили необикновен интерес у малките читатели. Често деца от столицата причаквали писателя пред къщата-музей «Иван Вазов» (гдето по това време той е уредник) и го обсипвали с въпроси за съдбата на главния герой. (Срв. Кр. Генов. Елин Пелин — живот и творчество, издание на БАН, София, 1956, стр. 405—406.)

Препинателните знаци, към които писателят проявява известна небрежност, са уточнявани предимно от редактори и коректори на романите. Допуснатите неправилности в предишните издания тук са оправени.

Елин Пелин, както се вижда от запазените ръкописи, не си служи с архаичната винителна форма на собствените имена (напр «той видя Калча» и под.). Наличието на такива случаи тук-там в минали издания се дължи на чужда ръка.

Като правило при втората редакция на двата романа писателят заменя чуждиците със съответни български думи (напр. «кураж», «парче», «баир», «армия», «команда», «делегация», «аероплан», «аеродрум», «всадник» и др.).

В отделна книга първата част на романа «Ян Бибиян. Невероятни приключения на едно хлапе» излиза към края на 1933 година като издание на «Хемус», А. Д. за книгопечатане и издателство (София, 168 стр., м. формат, с илюстрации от художника Минчо Никифоров). В сравнение с първата публикация това издание съдържа редица поправки от сюжетно и главно от езиково-стилно естество.

Сам Елин Пелин, като съобщава в краткия увод към втората част на романа за подготвяното от него издание на първата част «в отделна книга», подчертава, че това отделно издание щяло да бъде «с поправено и допълнено съдържание» (в. «Пътека», бр. 3 от 1933 г., стр. 1). Второ и трето издание на «Ян Бибиян» излизат съответно през 1941 и 1946 година, почти без промени. Последното издание на романа, направено приживе на писателя, бива пуснато през 1948 г. от издателство «Народна просвета» с малък брой нови корекции и с нови илюстрации от същия художник. Текстът именно на това издание, поправен след съответната сверка с другите публикации на романа, лежи в основата на настоящото издание.

Относно участието на Елин Пелин при установяване текста на изданието от 1948 г. (и при двете части на романа) редакторът на изданието Радивой Дичев разказва: «Когато през 1947 г. издателство «Народна просвета» реши да контрактува с Елин Пелин издаването на детско-юношеските му произведения, той се съгласи, но същевременно отказа да представи ръкопис: «Намерете книгите, издайте ги» — заяви той. Сам Елин Пелин не взе участие при подготовката на текста на «Ян Бибиян», «Ян Бибиян на Луната» и другите издания.» Радивой Дичев предложил на

писателя набелязани от него поправки в ръкописа и той ги одобрил: «Всички корекции в изданието на двата романа за Ян Бибиян от 1948 г., в сравнение с изданието на «Хемус» от 1946 г., са мои. Обаче нито една поправка не съм допуснал без предварителното одобрение на писателя» (Спомени на Радивой Дичев, записани от нас). Колко малко на брой и колко несъществени по характер са тези корекции, може най-добре да се види от главите «Разказ на враната», «Да отмъстим на кацаря!» и «Иманярите» (вж. коментара във връзка с тези глави).

В текста на «Ян Бибиян» и «Ян Бибиян на Луната» (от 1933—1934 и 1948 г.) Елин Пелин внесъл редица корекции, изменения, допълнения и подобрения, някои от които са твърде съществени. Преди всичко писателят отстранил допуснатите в първото издание печатни и коректурни грешки. По правило заменил «излишните» чуждици със съответни български думи или изрази. В множество случаи преустроил отделни изречения и цели фрази. Вмъкнал нови реплики и даже фабулни моменти, а други премахнал. На някои моменти и изрази разменил местата. Допълнил «биографичния» момент при някои герои (напр. на Лиана, Иа — в първата редакция представени като «господарка» и «прислужница», а в последната — като «сестри»). В първата редакция магьосникът Мирилайлай носи име «Бе-Це-Де».

Първата редакция на «Ян Бибиян на Луната» (от в. «Пътека») започва със следния, невключен в отделните издания предговор, озаглавен «Няколко думи за Ян Бибиян»: «Мнозина от нашите читатели знаят за чудните невероятни приключения на Ян Бибиян. Как той се сдружи с малкото дяволче Фют, как изгуби главата си и вместо нея получи глинена глава, как попадна в магьосното царство на великия магьосник Мирилайлай, как след множество чудни приключения и изпитания намери главата си и се върна в родния си град. Тия приключения на Ян Бибиян наскоро ще излязат в отделна книга с хубави картинки, с поправено и допълнено съдържание. От днес започваме да печатим «Ян Бибиян на Луната». Тука вие ще научите за още по-интересните и чудни приключения на славния Ян Бибиян, ще научите още много работи за Луната, за живота на нея, за странните хора, които я обитават, и как Ян Бибиян успява да стане цар на Луната.» В първото отделно издание на «Ян Бибиян» Елин Пелин написал нов предговор, в който цялостно набелязва идейно-тематичната основа на двете части на романа. (Подробно за тези поправки и подобрения вж. в Събрани съчинения на Елин Пелин, т. 9, 1959 г., стр. 348—375.)

Сведения за прототипа на Франц Техниката (Петър Костадинов Станьов) вж. в сб. Литературен архив, т. IV: Елин Пелин. Съставител и редактор проф. д-р Кр. Генов, С., 1972, стр. 198—200.

ПРИКАЗКИ

За деца и юноши Елин Пелин е създал значителен брой приказки (оригинални и преразказани), печатани обикновено в редактираните от него детски списания и вестничета, в буквари и читанки, при това най-често без подписа на писателя. Авторството при последните случаи се установява въз основа на покъсни Елин Пелинови признания или на писмени твърдения от страна на близки негови съратници в областта на детската литература (Иван Пенов, Александър Спасов, Йордан Сливополски-Пилигрим и др.). Такива документи се съхраняват в Института за литература при БАН, в архива при Народна библиотека «Кирил и Методий» и пр.

Във връзка със задружната си работа с писателя при редактирането на списание «Веселушка» Иван Пенов си спомня между другото: «Приказки аз съм записал много. . . Но Елин Пелин оглаждаше приказките, все прибавяше по нещо. . . Аз му признавах майсторството в приказките. . . Работехме колективно» (Спомени на Ив. Пенов, записани от нас на 17. X. и 20. XI. 1953 г. и на 13. VII. 1954 г.). Елин Пелин изобщо авторизирал печатаните в списанието народни приказки, а не само писаните от Иван Пенов. За това говори и фактът, че върху вътрешната корица на «Веселушка» изрично се подчертава авторското право на писателя върху всички неподписани произведения в списанието. До каква степен перото на Елин Пелин е вземало участие особено при «отредактирването«» на народните приказки, личи и от техния език и стил. Сам той признава, че е «преправял» тези

приказки (вж. Елин Пелин. Как пиша. Беседа пред писателите-белетристи на 3 май 1949 г.).

Немалък брой детски произведения Елин Пелин създал и по поръчка на педагози-учебникари. В цитираната своя беседа пред писателите-белетристи той разказва: «Освен това имаше един Марин Влайков, беше училищен инспектор — деятелен човек. Той имаше учебници за отделенията — читанки. Той ми писа и дойде тук (в София — б. м.), та ме намери и ми даде едни картинки от американски списания, много изящни картинки. . . специално за училищата. . . Картини от художници. Всички бяха. . . хубаво отпечатани на отделни листове. . . И той ми даде от тия картини да му напиша разказчета за читанките му. Покрай тия картини, които аз описах, тогава му написах и някои други работи, които пък ми хрумнаха — четива за деца. И може да се каже, че аз му написах тогава целите читанки, всичките: за второ, трето и четвърто отделение, и буквара, дето има приложена читанка. . . Той остана доволен и ми плати четиристотин лева за тая работа. . . Той обаче печели много години пари с това нещо. Те бяха единствените читанки, най-добрите и най-много разпространените в българските училища.» По всяка вероятност участието на Елин Пелин в буквара и читанките на М. Т. Влайков се отнася до времето около Балканската война (не е възможно да се установи това с точност поради липса на първите издания на буквара и читанките в обществените библиотеки). Ако в «Читанка за второ отделение» от Т. Г. Влайков и М. Т. Влайков — XII издание, от 1909 г. — има сравнително малък брой Елин Пелинови произведения, то в XV издание, от 1917 г., те са вече твърде много. При това на стр. 87, в забележка под линия, в XV издание се отправя следното показателно предупреждение: «Четивата, заглавията на които (в съдържанието — б. м.) са напечатани с черни букви, са собственост на читанката. Забранено е каквото и да било заимствуване. Нарушителите ще се преследват.» Повечето от означените с черни букви заглавия в читанката се отнасят за творби на Елин Пелин.

В настоящия том в дял първи са включени почти всички приказки на Елин Пелин, публикувани от него в сборниците «Сладкодумна баба», «Правда и Кривда», «Приказки за Бобо», «Приказки и басни». Поместени са тук и последните приказки и разкази на писателя от времето след Девети септември 1944 г., които той тъкми за специален сборник със социалистическа тематика (останал обаче незавършен поради кончината на писателя). В дял втори са подбрани приказки, непубликувани от автора в отделни издания. По съображения главно от идеен или художествен характер бяха изоставени редица приказки, басни, разкази, описания на природата — оригинални, авторизирани или преводни.

В коментара на първо място се отбелязва изданието, от което е взет публикуваният текст, а на второ място — къде за пръв път е печатано произведението. Употребяват се следните съкращения:

Вес — списание Веселушка (г. I—III, 1908—1910 г.).

Чав — списание Чавче (г. I, бр. 1—20 от 26. X. 1913 до 8. III. 1914 г.).

Св — списание Светулка (от 1920 до 1932 г. излиза под редакцията на Елин Пелин, известно време и при съредакторството на Александър Спасов).

Път — вестник Пътека (г. I и II, 1933—1934 г., излизал под редакцията на Елин Пелин, Димитър Подвързачов и Йордан Сливополски-Пилигрим).

Сл б — Сладкодумна баба, София, 1942, IV издание.

Пр и Кр — Правда и Кривда, София, 1938, III издание.

Пр и б — Приказки и басни, София, 1949, I издание.

На редица места в публикуваните текстове са отстранени печатните грешки, недоглежданията от страна на автор и коректори, като тук-там е оправена и системата на препинателните знаци. В коментара са посочени само най-съществени различия между последна и първа публикация на произведенията, направени при участие на писателя.

ГОЛЕМИ ЛЪЖИ — Сл б, стр. 3—4: Вес, кн. 1 от I 1908 г., стр. 14—15.

ЦИГАНИН И БРАТ МУ — Сл б, стр. 38—39. Вес, кн. I от I. 1908 г., стр. 13, с подзаглавие «Приказка».

УМНИК ГЮРО С УМНИЦИ ДРУГАРИ — Сл, стр. 6—8. Вес, кн. 2 от II. 1908 г., стр. 23—24.

ГОЛЯМСЕЧКО, МАЛЪКСЕЧКО И БАБА

МАРТА — Сл б, 4—6. Вес. кн. 3 от III. 1908 г., стр. 35—36, с подзаглавие «Народна приказка». В първата публикация вместо апозитивния израз «— на всекиго по една» е развито отделно изречение: «Една за Голям Сечко, друга за Малък Сечко и трета за баба Марта.»

ТРИМАТА ГЛУПАЦИ — Сл б, стр. 8—12. Вес, кн. 3 от III. 1908 г., стр. 39—41, със заглавие «Тримата простаци» и подзаглавие «Народна приказка». В последната публикация на много места в текста думата «простаци» е заменена с« глупаци .

ХИТРИ КРАДЦИ — Сл б, стр. 31—32. Вес, кн. 4 от IV. 1908 г., стр. 56—57. Заедно с други две приказки е напечатана под общо заглавие «Малки приказки».

ТРИ УМНИ ГЛАВИ — Сл б, стр. 32—33. Вес, кн. 4 от IV. 1908 г., стр. 57—58.

ДЯВОЛ И СВИНАР — Сл б, стр. 35—36. Вес., кн. 4 от IV. 1903 г., стр. 62.

И ХИТРЕЦЪТ СЕ ИЗЛЪГВА — Сл б, стр. 34. Вес, кн. 5 от V. 1908 г., стр. 75, под заглавие «И кумица Лисица се лъже». Заедно с приказките «Ехо», «Цигански сън», «Папай, Маринчо, пукай, Черньо» и «Лудото само се обажда» е напечатана под общо заглавие «Малки приказки».

ПАПАЙ, МАРИНЧО, ПЛЮСКАЙ, ЧЕРНЬО — Сл б, стр. 40. Вес, кн. 5 от V. 1908 г., стр. 76, под заглавие «Папай, Маринчо, пукай, Черньо».

ЛУДОТО САМО СЕ ОБАЖДА — Сл б, стр. 37. Вес, кн. 5 от V. 1908 г., стр. 76.

ОРЕЛ И ЛИСИЦА — Сл б, стр. 18—19. Вес, кн. 6 от VI. 1908 г., стр. 88—89, с подзаглавие «Народна приказка».

СТРАХЛИВИЯТ МЪЖ — Сл б, стр. 15—18.

Вес, кн. 6 от VI, 1908 г., стр. 91—92, със заглавие «Страшливият мъж» и подзаглавие «Народна приказка». В първата редакция началото на приказката гласи: «Една жена имала много страшлив мъж. Страшлив, ама колко страшлив! — комар да бръмне и сърцето му се обърне. Веднъж отишъл в гората за дърва.» Друг вид има и краят: « — Олеле, бре вълци, пуснете ме!. . . — заревал той, като мислел, че вълците са го хванали. — Пуснете ме, братя вълци. . . умрял го намерих. Олеле, жено, помогни ми, че загинах!. . .»

ЧИЧО ПЕЙО — Сл б, стр. 26. Вес, кн. 6 от VI. 1908 г., стр. 93.

ТРИМАТА ИНАТЧИИ — Сл б, стр. 12—15, Вес, кн. 7 от VII. 1908 г., стр. 110—111, с подзаглавие «Народна приказка».

ХАДЖИЯТА И ОВЧАРЯТ МУ — Сл б, стр. 29—30. Вес, кн. 10 от X. 1908 г., стр. 156—157. Първата редакция е претърпяла редица промени. Ето как гласи началото в нея: «Един човек забогатял много и намислил да иде на Божигроб — да стане хаджия. По онова време на хаджилък се ходело много бавно — по за шест-седем месеца, даже и повече. Загрижил се човекът кой ще му гледа тристате овце, докато се завърне. Мислил, мислил, най-сетне решил да ги остави на верния си овчар. Повикал той овчаря си и му рекъл: — Аз отивам на хаджилък. Оставям ти стадото си да го гледаш като очите си. Щом се завърна, ще ми дадеш сметка за него. — Добре, господарю — рекъл овчарят, — на добър ти път! Върви без грижа. Аз ще се разправя със стадото. . .» Променени са и повечето от репликите на героите. Цялата приказка е подобрена в езиково-стилно отношение.

МЪРЗЕЛИВЕЦ — Пр и Кр стр. 30—33. Вес, кн. II от XI. 1908 г., стр. 174—176, със заглавие «Мързеливият човек и непредвидливите врабчета» и подзаглавие «Народна приказка».

СИЛА И ХИТРОСТ — Сл б, стр. 22—26. Вес, кн. 12 от XII. 1908 г., стр. 184—187. В послешните публикации на приказката са направени тук-там малки езикови промени. Сродна с

руската народна приказка «Про глупого змея и умного солдата» в «Русские народные сказки», Москва, 1952, стр. 174—178, също — «Змей и циган» в «Народные русские сказки А. Н. Афанасьева», Москва, 1957, т. I, № 149.

С Л И В И З А С М Е Т — Сл б, стр. 27—28. Вес, кн. 12 от XII. 1908 г., стр. 189, под заглавие «Сливи за боклук». В първата редакция приказката е с по-опростен стил и стои по-близко до първообраза. Ето например началото: «Някой си човек имал един син. Когато той порасназ, баща му се размислил как да намери да го ожени за добра мома, да си са лика-прилика. Найпосле намисли. Натовари една кола със сливи, па тръгна по селата да ги продава. — Хайде, сливи за боклук, сливи за боклук! — Разтичаха се селяните и всеки бърза да си купи сливи за боклук. Жени, моми, невести почнаха да метат къщите си и да се надпреварват коя повече боклук да събере, та повече сливи да си купи.»

П Р А В Д А И К Р И В Д А — Пр и Кр, стр. 5—6. Вес, кн. 1 от I. 1909 г., стр. 14. Във втората редакция са внесени малки езикови промени: думата «механа» е заменена с «кръчма». В изречението «—Че какво да правя, като и аз заедно с Кривдата ядох и пих!» е прибавено наречието «заедно» и др.

С И В Ч О И Ж Ъ Л Т У Ш А — Сл б, стр. 20—21; Вес, кн. 2 от II. 1909, стр. 30—31.

Г Л У П А В И Я Т В Ъ Л К — Пр и Кр, стр. 18—21, Вес, кн. 1 от I. 1910 г., стр. 15—17, с подзаглавие «Приказка». Във втората редакция е стеснена до минимум косвената характеристика на вълка в началото на приказката: «Едно време имало един стар вълк. От старост той оглупял толкова, че главата му нищо не могла да проумява. Всички го лъгали, всички го мамели, не могъл бедният лов да си улови, душата да си нахрани, ами скитал и гладувал.»

М А Г А Р Е Т О Н А С Ю Л Е Й М А Н А Г А — Пр и Кр, стр. 18—21. За пръв път е публикувано в първото издание на сборника. Вес, кн. 1 от януари 1910 г., стр. 15—17.

А Н Г Е Л Ъ Т Н А С П Р А В Е Д Л И В О С Т Т А — Пр и Кр, стр. 7—15. За пръв път е публикувана в първото издание на сборника от 1920 г., стр. 4—9.

С П О Р Е Д М Я С Т О Т О — И М Я Р К А Т А — Пр и Кр, 1920, стр. 10

В С Я К О Н Е Щ О И М А Ц Е Н А Т А С И — Пр и Кр, стр. 22. Първа публикация в първото издание на сборника от 1920 г., стр. 13.

Н А Й-С П Р А В Е Д Л И В И Я Т — Пр и Кр. стр. 23—29. За пръв път публикувана в първото издание на сборника от 1920 г., стр. 14—17.

П Р И К А З К А З А П Р И К А З К А Т А — «Приказки за Бобо», София, 1946 г., стр. 21—23. Път, бр. 1 от IX. 1933 г., стр. 2. При последната публикация на приказката е пропуснато последното изречение: «На това перце, което аз отскубнах, беше написана една много интересна приказка, която аз ще разправя на всички деца в следния брой на «Пътека». С галеното прозвище Бобо писателят нарича своя син Боян.

Л О Ш А Т А К А Т Е Р И Ч К А — Пр и б, стр. 9—12. Сп. Подслон, кн. 3 от 3. III. 1935 г., стр. 103—104. На места втората редакция е доразработена. Ето например как в първата редакция гласят последните реплики между кълвача и катеричката: — «Катеричке, опашката ти е рошава, но душата ти е лошава. Ти крадеш труда на мишката. С л у ш а й, п а к о с т щ е т и н а п р а в я. — Ти в чужди работи се не бъркай. — А з ц я л д е н р а б о т я д а с е п р е х р а н я и н е м о г а д а т ъ р п я н е п р а в д и. Щ е т е н а к а ж а. — Д а с е м а х н е ш о т т у к а, ч е щ е т и о т к ъ с н а г л а в а т а — о т г о в о р и я д о с а н о к а т е р и ч к а т а.» Последният израз в приказката има друг вид в първа редакция: «Който прави зло на другите — зло него постига.»

З А Г У Б Е Н А Т А П Ч Е Л А — сп. Подслон, бр. 8—9 от 30. IX. 1935, стр. 295—296.

АВТОМОБИЛ И КОЛА — Пр и б, стр. 13—15. Сп. Детска радост, кн. I от IX. 1945 г., стр. 2—3. На същата тема и под същото заглавие Дим. Подвързачов печата своя разработка във вестник Пътека, бр. 21 от V. 1933 г., стр. 3. Вж. екземпляра от I годишнина на Пътека, с бележки от Йордан Сливополски-Пилигрим, съхраняван в Института за литература при БАН.

СТАРАТА ВОДЕНИЧКА — Пр и б, стр. 51—53. В. Септемврийче, бр. 1 от 8. IX. 1945 г., стр. 1.

ЩО Е ЩАСТИЕ — Пр и б, стр. 5—8. Сп. Звънче, кн. I от IX. 1947 г., стр. 5—7.

ЗНАМ И МОГА, с означение в скоби «Приказка от А. С. Пушкин» — в. Септемврийче, бр. 1, от IX. 1947 г., стр. 1.

ИВАНЧОВИТЕ ПРЪСТЧЕТА — Пр. и б, стр. 42—44. Сп. Чавдарче, кн. 7 от III. 1948 г., стр. 4—5.

ПРОИЗВЕДЕНИЯ, НЕВКЛЮЧЕНИ ОТ ЕЛИН ПЕЛИН В ОТДЕЛНИ КНИГИ

ПЕТАЧЕТО МИ ДАЙ!, с подзаглавие «Народна приказка» — Вес, кн. 2 от II. 1908 г., стр. 26—28.

КЕЛЧО И ЦАРСКАТА ДЪЩЕРЯ, с подзаглавие «Народна приказка» — Вес, кн. II от XI. 1908 г., стр. 162—166.

МЪРЗЕЛИВ, НО ДОСЕТЛИВ — Св, кн. 8 от VIII. 1925, стр. 7; Вес, кн. 12 от XII. 1908, стр. 192.

ДВА БРАТА — Вес, кн. 2 от II. 1909 г., стр. 29.

ДВЕТЕ ТРЕСКИ, с подзаглавие «Народна приказка» — Вес, кн. 3 от III. 1909 г., стр. 45—46.

ЧУДНАТА ТОРБА — Вес, кн. 8—9 от X—XI. 1909, стр. 132—138.

ГОНКА-ВИХРОГОНКА — Вес, кн. 5 от V. 1910 г., стр. 70—74. Сравни с руската народна приказка «Сивко-бурко» в «Народные русские сказки А. Н. Афанасьева», т. II, № 179.

СНЕЖАНКА — Вес, кн. 5 от V. 1910 г., стр. 79—82. Сравни с руската народна приказка «Снегурочка» в «Русские народные сказки», стр. 342—344.

ДЯДО МРАЗ И ВНУЦИТЕ МУ — Вес, кн. 6 от VI. 1910 г., стр. 91—93.

ИЗВОРЪ — Вес, кн. 6 от VI. 1910, стр. 97.

СЛУЧКА В ГОРАТА — Вес, кн. 7 от IX. 1910 г., стр. 102—107.

МРАВЕЯТ — Път, бр. 11 от III. 1933 г., стр. 3. Чав. бр. 1 от 26. X. 1913 г., стр. 2.

ПРИКАЗКА ЗА ПУЯКА — Чав, бр. 6 от 30. XI. 1913, стр. 4—5.

ТРИМАТА БРАТЯ И ЗЛАТНАТА ЯБЪЛКА, с подзаглавие «Народна приказка (Елин Пелин)» — Иван Дорев, Христоматия за II прогимназиален клас, IX издание, София, 1917, стр. 65—69.

ХУБАВОТО МОМИЧЕ, НА УСТНИТЕ НА КОЕТО ЦЪФВАЛ ТРЕНДАФИЛ, с подзаглавие «Народна приказка (Елин Пелин)» — Иван Дорев, Христоматия за II прогимназиален клас, IX издание, стр. 82—85.

ТОРБАЛАНЦИ, с подзаглавие «Приказка» — сп. Детска радост, кн. 1 от I. 1923 г., стр. 2—6.

БОГАТИЯТ МРАВЕЙ — Христоматия за I клас на прогимназиите от Елин Пелин, Ран Босилек и Хр. Хаджиев, V непроменено издание, София, 1925 г., стр. 85.

ДЯДО БОЖИЛ И ДЯВОЛЪТ, с подзаглавие «Народна приказка» — Св, кн. 1 от X. 1925 г., стр. 2—5.

ТРИСТА УМНИЦИ, с подзаглавие «Народна приказка» — Св, кн. 4 от I. 1926 г., стр. 10—13.

ПОЗНАВАЧЪТ ОТ УМНИКОВО — сп. Детска радост, кн. 4 от I. 1939 г., стр. 4—5.

СЪДЪРЖАНИЕ

Ян Бибиян

Невероятни приключения на едно хлапе

Ян Бибиян на Луната

Приказки

Произведения, невключени от Елин Пелин в отделни книги

ЕЛИН ПЕЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

В ШЕСТ ТОМ

Том V

РЕДАКТОР СВЕТЛА ГЮРОВА
ОФОРМЛЕНИЕ КИРИЛ ГОГОВ
ХУД. РЕДАКТОР ЕЛЕНА МАРИНЧЕВА
ТЕХН. РЕДАКТОР ВИОЛЕТА КРЪСТЕВА
КОРЕКТОР ВИОЛЕТА РАЧЕВА

Формат 32/84/108; тираж 60 113 екз.;
печатни коли 26; издателски коли 21,84;
л. г. VI/32; изд. № 4329; поръчка № 45/1978 година
на издателство «Български писател»;
дадена за набор на 4. I. 1978 година;
излиза от печат на 15. IV. 1978 година.

Цена 2,05 лева

КОД 15 $\frac{95361\ 72511}{5506-18-78}$

ДПК ДИМИТЪР БЛАГОЕВ — СОФИЯ